

CAMÍ DE RONDA

L'ESCALA: HISTÒRIA, VIDA I PATRIMONI

CEDRHE (Centre de Documentació i Recerca Històrica de l'Escala)

núm. 8 - Agost 2017 - 8 €

Dossier

50 ANYS DEL CLUB DE TENNIS TAULA DE L'ESCALA (1966-2016)

Biblioteca Víctor Català-L'Escala

1324328061

Hemeroteca històrica
Història de l'església...

Documents històrics
L'Estatut d'Autonomia...

Camí d'Empúries
Troballa d'un tresor...

La presència d'espècies de flora
exòtica invasora a l'Escala

El Projecte Sèpia

La festa de l'Escalenc
Absent 1980

Editorial

La lupa va ser inventada pel frare anglès Roger Bacon a mitjan segle XIII. Aquest frare va fer classes a la Universitat d'Oxford i en lloc d'acceptar les veritats transmeses per la teologia del seu temps va decidir dedicar-se a l'experimentació científica. Va ser a París on es va interessar per l'òptica i va descobrir que una lent convergent permetia una visió augmentada. Veure les coses amb una lupa ens permet contemplar-les en forma d'imatge amplificada. És així com la revista *Camí de Ronda*, com una lupa o un zoom, fidel al seu esperit, malda sempre per recuperar i amplificar imatges del passat per fer-lo més visible i proper als nostres ulls.

Com la que enguany la secció *Dossier* dedica al mig segle de vida del club federat de tennis de taula de l'Escala. És el Treball de Recerca que el jove escalenc Manuel Navarro i Tirado, alumne de batxillerat de l'institut escalenc El Pedró, va presentar el passat mes d'octubre, en el marc del curs acadèmic 2016-2017. La manca d'espai a la revista priva de reproduir-lo íntegrament i es publica una síntesi que compta amb la col·laboració de Jordi Gallegos. En aquest vuitè número, amb quasi trenta propostes seleccionades, s'ofereixen treballs de temàtica diversa que de ben segur complauran l'estimat lector.

Cap a una seixantena de persones van participar, en un ambient immillorable, en l'excursió d'enguany al Rosselló organitzada per la nostra entitat. Es va visitar el Camp de Concentració Mariscal Joffre i el

Museu-Memorial de Ribesaltes i també el Castell de Salses. El camp de Ribesaltes va esdevenir durant la Segona Guerra Mundial camp de concentració central del sud de França; l'illot F del camp, amb el conjunt de les seves barraques, s'erigeix com a Museu-Memorial. El Castell de Salses, situat a l'antic camí que anava de Perpinyà a Narbona seguint l'antiga via Domícia, era fronterer entre els reialmes d'Aragó i França abans de l'annexió el 1659 resultant del Tractat dels Pirineus.

Els membres del CEDRHE enguany hem estat fent seguiment, des del seu inici, de les tasques arqueològiques que s'han efectuat a la Punta. Es van localitzar, tal com es preveia, els vestigis de l'edifici de la Sociedad Española de Salvamento de Naufragos i també de la torre defensiva del segle XVII. Pel que fa al Salvavides (1899-1934),

del qual es va destapar quasi tota la planta de l'edifici (en bon estat, per cert), s'ha conservat sota el paviment actual, protegit per un geotèxtil. De la torre, de la qual se n'ha descobert una part dels fonaments i que ha estat declarada BCIN (Bé Cultural d'Interès Nacional), se'n conserva la totalitat, integrada a l'obra, visible, consolidada, musealitzada i explicada a tots els que s'hi atansin.

Ens fem ressò, per acabar, d'una efemèride d'especial relleu. Aquest 13 de juny ha fet vint-i-cinc anys (1992) que el port grec d'Empúries va acollir l'arribada de la flama dels Jocs Olímpics de Barcelona procedent d'Atenes; unes 70.000 persones la van rebre a les platges emporitanes de la mà del bou Gloriamar com a estendard de la comitiva formada per 270 embarcacions.

PORTADA

Original d'Ildefons Clos.

Camí de Ronda

Revista anual

Coordinació

Rafel Bruguera Batalla

Administració i secretaria

Albert Pons Ramos

Jordi Bruguera Batalla

Arxiu i documentació

Lluís Colomeda Sastre

Jordi Gallegos Córdoba

Consell de redacció

Rafel Bruguera Batalla

Albert Pons Ramos

Lluís Colomeda Sastre

Jordi Gallegos Córdoba

Joaquim Teixidor Poch

Jordi Bruguera Batalla

Ildefons Clos Roca

Josep Ximínis Casadevall

Sagrari Martorell Cubero

Basilí Gironès Bofill

Publicitat i subscripcions

Ildefons Clos Roca

Laia Bruguera Bahí

Recuperació i tractament d'imatges

Joaquim Teixidor Poch

Ildefons Clos Roca

Disseny gràfic

Pomona estudi creatiu

Impressió

Impremta Pagès

Tiratge

600 exemplars

Dipòsit legal

GI-750-2010

Sumari

Editorial i Sumari	02 - 03
Dossier <i>50 anys del club de Tennis Taula de l'Escala</i>	04 - 27
Ronda dibuixada	28 - 29
Història d'una foto <i>La comissió gestora de l'Escala del 1939</i>	30 - 31
Gent nostra <i>Josep Donjó i Callol (1897-1990)</i>	32 - 35
Hemeroteca històrica <i>Història de l'església de l'Escala</i>	36 - 41
Imatges amb història <i>Les màquines de "treure" de la platja</i>	42 - 43
El nostre mar <i>El corall vermell (Corallium rubrum)</i>	44 - 47
La prestatgeria	48 - 53
Ara fa...	54 - 57
Rondant per l'Escala	58 - 61
Documents històrics <i>L'Estatut d'Autonomia de 1919</i>	62 - 63
Per colleccionar	64 - 65
Museu de Ronda <i>L'Escala, de jardí de vinyes a vinyes al...</i>	66 - 75
L'entrevista <i>Benet Poch Tarrés</i>	76 - 81
Camí d'Empúries <i>Troballa d'un tresor de denaris a la ciutat...</i>	82 - 89
Cafè, copa i premsa	90 - 91
L'Escala d'ahir i d'avui	92 - 93

<i>La presència d'espècies de flora exòtica...</i>	94 - 98
<i>El garbí, fet diferencial</i>	99 - 105
<i>El Projecte Sèpia</i>	106 - 109
<i>Del somni a l'insomni: la biblioteca de...</i>	110 - 113
<i>El conflicte de les eleccions municipals...</i>	114 - 121
<i>Proposta de traducció dels fragments...</i>	122 - 127
<i>1959: quan el carrer Nou va passar...</i>	128 - 142
<i>El farmacèutic Guillot. Records de família</i>	143 - 150
<i>La festa de l'Escalenc Absent. 1980</i>	151 - 154

Patrocinadors

Centre Esportiu i
Recreatiu l'Escala

Ajuntament
de l'Escala

Redactor - Editor

50 ANYS DEL CLUB DE TENNIS TAULA DE L'ESCALA (1966-2016)

El present Dossier és un resum del Treball de Recerca que el jove escalenc Manuel Navarro i Tirado, alumne de Batxillerat de l'Institut El Pedró, de l'Escala, va presentar el passat més d'octubre, en el marc del curs acadèmic 2016-2017, i del qual ha obtingut la qualificació d'excel·lent.

Basant-se en els articles anuals publicats als llibres de la Festa Major de Sta. Màxima, el llibre dels 25 anys del CER L'Escala com a club federat, enquestes, entrevistes i altra tipus de documentació i informació de gent vinculada amb l'esport, l'autor del treball, que és un enamorat del

tennis taula i el practica oficialment des dels 10 anys, s'ha centrat en l'estudi del mig segle de vida d'existència i trajectòria històrica del club CER L'Escala, ja que l'any 2016 es va commemorar el 50è aniversari de la fundació del club. Si bé els objectius del Treball de Recerca eren "conèixer la història del tennis taula a l'Escala i per què es va implantar a la vila escalenca, conèixer la repercussió d'aquest esport al municipi, analitzar la situació actual del club i, finalment, pronosticar si té viabilitat en el futur". La manca d'espai priva reproduir-lo totalment i es presenta aquí una síntesi.

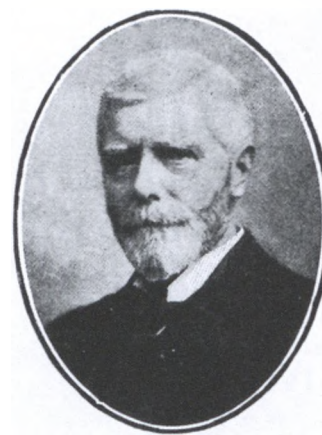
UN GLOP D'HISTÒRIA GENERAL¹

Els antecedents del tennis taula² es situen a l'Anglaterra del segle XIX. Encara que només sigui una hipòtesi, la majoria d'estudiosos coincideixen en què el tennis taula va néixer a un club de tennis anglès vers l'any 1870³. Aquell dia plovia molt, fet que impedia la pràctica del tennis, i per això van començar a jugar improvisadament a un esport similar al tennis taula d'avui dia, en el qual utilitzaven un material bastant rudimentari.

Cap a les darreries del segle XIX, el tennis taula va esdevenir un esport de saló molt popular i, ràpidament, va ser difós pels estudiants universitaris del moment. El 1891, John Jaques, un fabricant d'articles esportius, va patentar un joc semblant al tennis taula anomenat *Sgossima*, el qual no va tenir acceptació. Aquell mateix any, Charles Barter va inventar les pilotes de suro i, poc després, el famós atleta James Gibb⁴ va començar a utilitzar una superfície de fusta elevada del terra i dividida per la meitat per una xarxa, les pilotes de goma i un sistema de puntuació de 21 punts.

A partir del 1901 es van començar a celebrar els primers tornejos a Anglaterra i aquell mateix any es va crear l'Associació *Ping-Pong*. Això va fer evolucionar l'esport de manera brillant, ja que a partir de llavors Goode, un jugador de l'època, va ser el primer en utilitzar una pala recoberta per gomes.

La Federació Internacional de Tennis Taula (ITTF) no es va constituir fins el 1926 a Londres, fet que va coincidir amb la celebració del 1r Campionat del Món en aquella mateixa

Elliott and Fry.

James Gibb ha passat a la història com el pare del ping pong o tennis taula. Foto extreta de <https://commons.wikimedia.org/>.

ciutat. En aquest campionat només hi van participar jugadors d'Hongria, Àustria, Anglaterra, Gal·les, Txecoslovàquia i Alemanya. No obstant aquest inici, actualment la ITTF és formada per 140 països.

El 1977, el Comitè Olímpic Internacional (COI) va acordar que el tennis taula esdevingués un esport olímpic, encara que no ho va ser oficialment fins el 1981. Amb tot, no es va poder incloure aquesta disciplina als Jocs Olímpics de Los Angeles de 1984, ja que era massa just en el temps (els Jocs Olímpics es celebren cada 4 anys); finalment, es féu efectiu als Jocs de Seül de 1988.

El tennis taula ha estat un esport en el que han destacat continuament els jugadors xinesos. El seu domini només va ser contrarestat a partir de 1980 pels de Corea del Sud i Suècia, però en els Jocs Olímpics d'Atlanta de 1996 els xinesos van recuperar el predomini de l'esport. Precisament, aquesta supremacia encara perdura fins als nostres dies, en els que només els poden fer front els jugadors de Portugal i d'Alemanya. Tot i que a l'Estat espanyol no sigui un esport massa popularitzat i conegut, està força desenvolupat pel que fa a competicions i jugadors, encara que també és practicat molt a nivell d'aficionat.

1. Informació extreta de CLANNAD, *Atlas Visual de los Deportes*, vol. 4, Clannad Producción Editorial, València, 1a ed., 2000.

2. El tennis taula és el nom donat a l'esport oficial, mentre que ping-pong serveix per a denominar un joc popular, el nom del qual prové del so que la pilota fa al botar.

3. Segons CLANNAD, opus cit., i MCCULLOCH, G. (traduït per P. González), *Conocer el deporte: Tennis de Mesa*, Ediciones Tutor, Madrid, 2a ed., 2002.

4. James Gibb va ser el fundador de l'Amateur Athletic Association (AAA) i fou qui va proposar el nom de "Ping-Pong".

Dues imatges de joves escalencs jugant a tennis taula en el casal parroquial de l'antic convent de Ca les Monges, a les darreries de la dècada de 1940. Fotografies cedides pels germans Josep i Lluís Vilabrú i Ballester.

EL TENNIS TAULA A L'ESCALA

HISTÒRIA DEL CLUB⁵. ELS ORÍGENS DEL TENNIS TAULA A L'ESCALA

Durant els anys 40 del segle passat, es practicà ping-pong o tennis de taula a la casa que l'escalenc Francisco Quintana, conegut per en Xicu Sec, tenia al carrer Sant Pere, immoble que, alhora, servia als baptistes com a espai de culte clandestí de postguerra⁶. *“Es practicava amb pales de tipus artesanal i sobre dues taules de la família ajuntades per a l'ocasió i sense xarxa. (...) En aquella època també jugàvem a casa de Rafel Callol “Pinxo”, davant de Pequín, en una taula improvisada; hi destacaven els fills Joan i Marcel Callol, David Quintana, Jordi Cortal i també qui ara parla. A les esglésies baptistes d'arreu sempre ha estat una tradició jugar a ping-pong”⁷.*

Posteriorment, el tennis taula va arrelar a l'Escala cap al final de la dècada dels 40 (aproximadament els anys 1948 i 1949), quan es va iniciar aquesta activitat en un casal parroquial a l'antic convent de les Germanes Clarisses, conegut com a Ca les Monges, edifici ubicat entre els carrers de la Torre, Migdia i avinguda Ave Maria, i avui enderrocat i transformat en aparcament municipal. Es tractava d'una activitat tan nova pels escalencs que, amb només tres taules disponibles per a jugar, el casal s'omplia i, fins i tot, hi havia cues⁸. Tot i això, quan es feien partits no oficials contra equips de fora, aquests es jugaven a la sala del cafè de Can Panxo (a la Platja) o al primer pis del cafè de Pequín (al carrer del Port). Malauradament, un parell d'anys després, els practicants de l'esport van haver d'abandonar les instal·lacions de joc i el

tennis taula es va deixar de practicar temporalment a l'Escala. Entre les acaballes dels anys 50 i l'inici dels anys 60 del segle XX, es recuperà el tennis taula a l'església baptista situada al carrer de Gràcia (encara avui existent). A mitjan dels anys 60 alguns joves que practicaven l'esport van participar en campionats de Catalunya (jugant a Girona, Terrassa, Sabadell, Barceloneta...) organitzats per la comunitat baptista de Catalunya⁹. *“Al temple baptista del carrer de Gràcia, als anys 60, teníem una taula reglamentària als baixos, feta pel fuster Albertí, i també pales de veritat”¹⁰.*

“Devia ser el 1961 o 1962 quan, un dia, va entrar a la meua fusteria, de l'ara carrer del Port, un nen anglès d'uns 10 anys que estava hostatjat amb els seus pares a la fonda de Ca la Neus, situada davant per davant. Portava a la mà una pala de ping-pong trencada i ens va demanar si li podíem fer una com aquella. Amb molt de gust li'n vam fer una d'igual seguint el model i va marxar la mar de content. Com un acte reflex, els mateixos treballadors de casa se'n van fer una per a ells. Aviat va córrer la veu i els treballadors i algú que ho havia sabut van improvisar una taula a la fusteria amb un tauler gruixut recobert de ‘fòrmica’. A partir de llavors, cada dia en tancar la fusteria, com una febre encomanadissa, venia cada vegada més gent a jugar fins ben entrada la nit. I també durant el cap de setmana”¹¹.

L'anterior testimoni d'en Josep M. Albertí és clau i ho explica clarament: junt a la pràctica a l'església baptista, aquell nen anglès fou el detonant per a reviu fortament, a l'Escala, un esport que no s'ha aturat fins als nostres dies. La fusteria d'en Josep M. Albertí, ubicada al número 5 del carrer del Port, era el punt de trobada i d'entrenament, però, aproximadament entre 1965 i l'inici de 1966, els jugadors no en feien prou amb els horaris disponibles i, per això, també aprofitaven

5. Informació de l'apartat extreta de: VILABRÚ, Lluís, “Les arrels del ping-pong a l'Escala”, a *Tennis de taula: 25 anys com a club federat*, CER, Impremta Galí - Figueres, 1992, pàgs. 11-17, i VILABRÚ, Josep, Curiositats i anècdotes, a *Tennis taula...*, pàgs. 21-25.

6. Segons informació explicada per Josep Bruguera i Callol i Joan Garcia i Andreu i facilitada per Lluís Colomeda.

7. Ídem.

8. Com que hi havia tanta gent jugant, van adoptar com a sistema de joc el Rei de la Pista. D'aquesta manera, qui guanyava, restava a la taula fins a perdre i, qui perdia, marxava a fer cua.

9. Segons informació facilitada per Lluís Colomeda i Sastre.

10. Segons informació explicada per Josep Bruguera i Callol i Joan Garcia i Andreu i facilitada per Lluís Colomeda.

11. Segons informació explicada per Josep M. Albertí i Costa i facilitada per Lluís Colomeda.

les tardes festives per a jugar al restaurant de Riells de Dalt. Finalment, es va acabar demanant un pressupost a en Josep M. Albertí per a la construcció d'una taula de joc, la qual va costar 3000 pessetes i va ser pagada per les 10 persones que jugaven més habitualment (una quota de 300 pessetes cadascun). Amb la nova taula disponible, es va passar a jugar al segon pis de l'edifici del Pòsit de Pescadors o Confraria, situat al carrer de Gràcia, núm. 12. "Fins que vam quedar desbordats i pel bé de tots vam demanar a críts un espai més oportú. Llavors es va muntar una taula a les dependències del Pòsit al carrer de Gràcia", tal com recorda el mateix Josep M. Albertí¹².

Posteriorment, el grup de jugadors es va anar ampliant i a cada membre nou se li demanava una quota d'entrada de 300 pessetes¹³; aquests ingressos van ser destinats a la compra d'una taula nova i un armari per a guardar les pales i pilotes. Un cop es va arribar a 19 socis, aquests es van plantejar la possibilitat de formar una entitat i, per tal de decidir quin número correspondria a cada soci, es va fer un sorteig amb unes paperetes numerades dipositades en una copa. D'aquesta manera, l'ordre dels 19 socis va quedar distribuït de la següent manera:

1. Lluís Vilabrú i Ballester
2. Josep Bruguera i Rosés
3. Jesús Puig i Ximínis
4. Josep Callol i Casadellà
5. Miquel Colomeda i Arias
6. Francesc Torrent i Rustey
7. Josep Solés i Andreu
8. Josep M. Albertí i Costa
9. Francesc Callol i Casadellà
10. Ramon Cortal i Alsina
11. Pere Solés i Andreu
12. Josep Galceran i Artigas
13. Valeri Ballester i Guillot
14. Albert Puig i Guerra
15. Santi Juan i Ferrer
16. Francesc Bofill i Parnau
17. Martí Solés i Andreu
18. Francesc Moner i Cortal
19. Frederic Ballester i Guillot

Aquest fou el procés de naixement del *Club de Tennis de Mesa La Escala*¹⁴ l'estiu del 1966 i, d'entre els socis, s'escollí una primera junta, la qual fou formada per Valeri Ballester (president)¹⁵, Pere Solés (vicepresident), Josep Galceran (secretari) i Albert Puig (tresorer).

A partir d'aquell moment, augmentà l'afluència de jugadors i el local del Pòsit començà a fer-se petit; per aquest motiu es van traslladar al primer pis de l'empresa de Salaons Solés, ubicada al número 2 del carrer del Port (l'antiga fàbrica de gel i actual edifici conegut com la Punxa). L'any 1967 es va

12. Ídem.

13. Una quota d'entrada equivalent al preu que els 10 primers membres van pagar per a costejar la primera taula.

14. El nom era en castellà degut a que era l'idioma oficial durant la dictadura franquista.

15. Alhora que jugador i president del club, entre 1966 i 1979 Valeri Ballester fou alcalde de l'Escala, el darrer del franquisme.

CLUB TENIS DE MESA LA ESCALA

La Junta y asociados del C T M La Escala tienen a bien invitar a todos los aficionados a los actos que tendrán lugar D m el Domingo 17 Diciembre 1967 Con motivo de la inauguración y bendición del nuevo local del Club, sito en c/ Caidos, 36-3º, última planta del edificio del Snack - Bar Pellicer

EL PROGRAMA A DESARROLLAR ES:

A las 11 de la mañana. Interesante encuentro entre los equipos

Club Grober (Gerona)

Sub-campeón provincial por equipos en la temporada 1966-67
Figurando en sus filas los jugadores SOTO (trascador del reciente premio Ciudad de GERONA)
y GOMEZ. Sub-campeón provincial.

Club Tennis Mesa La Escala

A las 13. Solemne inauguración y bendición oficial.

En varios establecimientos de la localidad están a la venta los boletos del Sorteo en combinación con la Lotería Nacional del 5 de Enero de 1968.

Industrias Carbónicas Ampurdanesas, S. A. (I.C.A.S.A.)

Cartell del partit de tennis taula organitzat el 17 de desembre de 1967 amb motiu de la inauguració de la sala i local del Club al 3r pis del bar Pelly. Cedit pels germans Josep i Lluís Vilabrú i Ballester.

jugar un partit amistós¹⁶ contra el Club Ademar a una aula de les antigues *Escuelas Nacionales* (actual escola Empúries) i, com que per al partit calien 3 taules i el club només en tenia 2, el Sr. Ramon Castells va regalar la tercera, motiu pel qual se'l va fer Soci d'Honor. Més tard, concretament el 17 de desembre de 1967, es va inaugurar la sala del bar El Pelly amb un partit contra el club gironí de la Gröbber. Alhora, a les darreries del mateix any, es van redactar uns estatuts i es va inscriure el club a la llavors *Federación Española de Tennis de Mesa*; aquest procés va ser difícil per un seguit de mals entesos, ja que per l'acceptació dels estatuts calia que el club estigués federat, però el club no es podia federar si no tenia estatuts¹⁷. A partir de llavors, el nombre de socis anà augmentant, es van afegir noves seccions (atletisme, escacs, billar, sardanes, etc.), l'entitat va passar a anomenar-se Centre Esportiu i Recreatiu L'Escala (CER) el 1969¹⁸ i es va fer Soci d'Honor al Sr. Rafel Sureda i Tasis perquè va regalar una taula de billar. Malgrat aquest gran creixement, encara existia una preocupació: no es disposava d'un local en condicions que permetés agrupar les diferents seccions.

16. Tot i que en aquella època no existien el mateix nombre de competicions que avui dia, els escalencs sempre mostraven interès per a jugar amb gent de fora per tal de conèixer tècniques noves. Segons VILABRÚ, J., opus cit., pàg. 23.

17. Aquests van acabar essent acceptats el 27 de febrer de 1969.

18. Tal com recull el llibre d'actes de 1969, es decidí informar a tots els socis amb la següent nota: "La Junta del CTM l'Escala (Club de Ping-Pong) té a bé posar en coneixement de tothom de conformitat amb tots els socis i a fi efecte de poder ampliar les seves activitats esportives, culturals i artístiques, han pres l'acord de canviar el nom de l'Entitat que des d'ara s'anomenarà CENTRE ESPORTIU RECREATIVU L'ESCALA".

Club Tennis Mesa La Escala

Domingo 16 de Junio de 1968

A las 11 de la mañana

GRAN MATINAL DE PING-PONG

en la que se enfrentarán los equipos

ALBA BESCANONINA - **C. T. M. LA ESCALA**
(Equipo Femenino) (Equipo Juvenil)

ALBA BESCANONINA - **C. T. M. LA ESCALA**
(Primeros Equipos)

El equipo femenino del ALBA BESCANONINA, es el actual campeón provincial de su categoría habiendo participado con mucho éxito en los recientes campeonatos de España, celebrados en Sevilla. En cuanto al primer equipo, de todos es conocida la valía de los componentes, lo que hace presagiar una matinal magnífica de encuentros.

Equipo BALLESTER - LA ESCALA

Imprès del partit de tennis taula organitzat a l'Escala el diumenge 16 de juny de 1968. Cedit pels germans Josep i Lluís Vilabrú i Ballester.

Joan Mateu jugant a tennis taula al 3r pis del bar Pelly.
Foto: Jesús Puig i Ximinis.

CENTRE CULTURAL MUNICIPAL XAVIER VILANOVA

La Junta Directiva, amb l'objectiu de disposar d'un edifici propi i amb capacitat per acollir les diverses seccions, va començar a gestionar l'adquisició d'una parcel·la de 400 m², la qual permetia construir un edifici de tres plantes. No obstant això, el projecte no es va arribar materialitzar degut a la gran despesa que suposava, fins que va aparèixer una benefactora, la Sra. Mercè Ribas i Seba, vídua del Dr. Xavier Vilanova¹⁹, que es va interessar pel projecte i es va comprometre a donar 1.500.000 pessetes per a la compra d'un local, quantitat econòmica llegada en testament pel Dr. Xavier Vilanova per a invertir a l'Escala i al seu jovent. Aleshores, la Junta va rebre la interessant opció de compra d'un xalet al número 6 del carrer Garbí de l'Escala, el qual era propietat del Sr. Tresarriu. Després de negociacions i l'acord i implicació dels diferents actors, es va realitzar la compra i reforma de la finca a partir de la donació de la Sra. Mercè Ribas, que havia arribat a bon terme gràcies al Sr. Josep Sastre i Llach, i llavors l'Ajuntament i els associats a l'entitat van fer una col·laboració econòmica per les obres de modificació i ampliació, posant-se la primera pedra el 10 de febrer de 1974. No obstant això, les condicions que va pactar la benefactora per fer la donació van ser conservar l'anonimat i que l'edifici adoptés el nom del seu marit difunt. El nou local, el Centre Cultural Municipal Xavier Vilanova, es va inaugurar el 9 de febrer de 1975 amb diferents activitats festives, com la descoberta d'una placa o una audició de sardanes. Aquest va ser l'estatge social en el que el club va entrenar i jugar durant quasi 40 anys, fins al 8 de juny de 2014, quan es va inaugurar la Sala Municipal Polivalent i la secció de tennis taula va traslladar-se i va ocupar la seva planta baixa.

LOCAL	TEMPS
Casa de Francisco Quintana	Dècada dels anys 40
Casa de Rafel Callol	Dècada dels anys 40
Ca les Monges	Aprox. 1948 - 1949
Sala de Can Panxo	Anys 1948 - 1950
Sala del cafè Pequín	Anys 1948 - 1950
Església baptista	Final anys 1950 - anys 1960
Fusteria Josep M. Albertí	1961/62 - 1965/66
Restaurant Riells de Dalt	1965/66
Pòsit i Confraria (actual Casa del Mar)	1966
Primer pis de Salaons Solés	1966/67
Sala nord de les Escoles	1967 (partit amistós)
Tercer pis del Pelly	1967 - 74
Sala de Can Rafel (ca l'Hereu)	1968 (Celebració I Trofeu Costa Brava)
Centre Cultural Municipal Xavier Vilanova	1974 - 2014
Pavelló Municipal d'Esports	1988 (Fase d'ascens a 1a Nacional) 2010 (Fase d'ascens a Superdivisió d'Honor)
Sala Municipal Polivalent	2014 - actualitat

Malgrat el gran nombre d'espais on s'ha practicat el tennis taula, els més importants van ser el tercer pis del Pelly, el Centre Municipal Xavier Vilanova (amb pràctica durant 40 anys) i l'actual local, la Sala Municipal Polivalent, en el qual es preveu que el club estigui durant anys.

19. Xavier Vilanova i Montiu, nascut a Barcelona el 1902 i mort el 1965 a París, va ser un destacat dermatòleg català que estuejava a l'Escala. Es va graduar en Medicina a la Universitat de Barcelona el 1923 i, posteriorment, es va desplaçar a París per especialitzar-se en dermatologia a l'hospital Sant Louis. A més, també va dirigir l'Escola Professional de Dermatologia de Barcelona a partir de 1952.

PRESIDENTS DEL CER	ANYS
Valeri Ballester i Guillot	1966 - 1968
Pere Solés i Andreu	1969 - 1977
Lluís Mallart i Sureda	1978 - 1981
Àngel Rodríguez i Garcia	1983 - 1991
Joaquim Ballesta i Ros	1992 - 1995
Jaume Callol i Noguera	1996 - 1999
Àngel Torrent Franquesa	1999 - 2003
Joan Costa i Gamell	2003 - 2006
Xavier Ballesta i Ros	2006 - 2011
Mercè Rueda i Planas	2011 - actualitat

Algunes de les fites més destacades van ser:

Valeri Ballester i Guillot. Va ser un dels socis fundadors i el primer president de l'entitat. Durant la seva etapa com alcalde del municipi es va fer la reforma i ampliació del Centre Cultural Municipal Xavier Vilanova, la qual va suposar una despesa total de 2.460.000 pessetes.

Joaquim Ballesta i Ros. Durant el seu primer any de presidència es van complir els 25 anys com a club federat i, a més, es va assolir el primer ascens a la màxima categoria nacional, la Divisió d'Honor. A banda d'això, també va destacar per ser un dels únics antics jugadors que continuava vinculat a la secció i es mostrava molt proper als jugadors. A més, va viure en primera persona l'ascens a la Divisió d'Honor i la gran rebuda que va fer el poble escalenc al club. Per això, se'l considera el president més vinculat a la secció.

Merce Rueda i Planas. Actualment ostenta el càrrec de presidenta i és la primera dona que encapçala l'entitat. Des de l'inici del seu mandat, l'equip ha ocupat la categoria de Superdivisió d'Honor, que es va perdre a la temporada 2013-14, per a recuperar-la a la següent.

DELEGATS* TENNIS TAULA	ANYS
Daniel Sabrià i Alech (coord.)	1967 - 1976
Lluís Salart i Fajula	1976 - 1978
Fèlix Guanter i Ballesta	1978 - 1996
Joan Sués i Sastre	1996 - 2007
David González i Robert Coll	2007 - actualitat

*Els intervals d'anys de la primera part de la llista han estat facilitats per Daniel Sabrià i Alech.

Durant els anys que en Daniel Sabrià va actuar com a delegat, aquest càrrec no existia com a tal, sinó que era una feina que repartien entre tots els integrants. De totes maneres, amb el pas dels anys, com que molts dels jugadors, progressivament, es van anar desvinculant del club, va acabar esdevenint una feina exclusiva d'en Daniel Sabrià. Cap a l'any 1975, va prendre la decisió d'agafar-se 2 anys sabàtics sense competir ni entrenar i, a partir de llavors, se'n va fer càrrec en Lluís Salart.

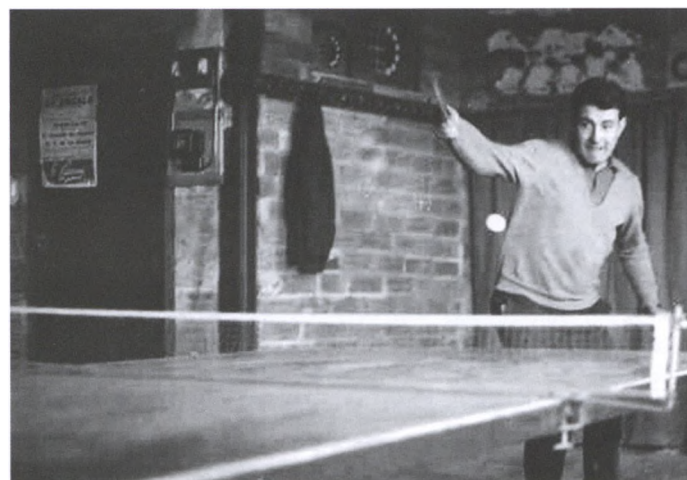
Després dels tres anys de Lluís Salart com a delegat, va passar a ocupar aquest càrrec en Fèlix Guanter, el qual va treballar molt pel club, va ser delegat durant l'ascens a la Divisió d'Honor del 1992 i, després de quasi vint anys com a responsable, va deixar el càrrec.

Antiga façana del Centre Cultural Municipal Xavier Vilanova, estatge social del CER.

A partir del 1996, se'n va ocupar el veterà jugador Joan Sués. La seva etapa com a delegat, la qual va coincidir amb la presidència del Sr. Joan Costa, va ser irregular pel club pel que fa a resultats, amb alts i baixos, i va comportar, com a desenllaç, el descens de l'equip de Superdivisió d'Honor²⁰ la temporada 2006-2007.

Finalment, després del descens, la Sra. Mercè Rueda i el Sr. Fèlix Guanter, que formaven part de la junta del CER, van prendre la decisió de fer un canvi de delegat, amb la finalitat de retornar el club a la posició que li corresponia. Després de molt cercar, trobaren dos delegats, concretament dos nois que s'havien forjat al club: en Robert Coll i en David González. La implicació fou tal que, essent ells delegats, la temporada 2009-10 el primer equip va tornar a la màxima categoria i la temporada 2014-15 ho va fer novament amb un ple de victòries, després que haguessin baixat l'any anterior.

Francesc Callol jugant a tennis taula al 3r pis del bar El Pelly. Foto: Jesús Puig i Ximinis.

EL DESENVOLUPAMENT DEL CLUB²¹

Atès que el CER L'Escala ha tingut una immensa quantitat de categories inferiors al llarg de la seva història, el proper anàlisi per temporades es centrarà exclusivament en el primer equip del club escalenc i només es faran referències puntuals a la resta de categories.

20. Els 8 primers classificats de la Divisió d'Honor de la temporada 1998-99 van passar a formar-ne part.

21. Informació de l'apartat extreta de: CER L'(Secció Tennis Taula). (1992). *Tennis de Taula: 25 anys com a club federat*, 1a edició, Figueres, Impremta Galí; articles publicats en els llibres de la Festa Major de l'Escala entre els anys 1973 i 2015.

TEMPORADA 1967-68 Aquesta temporada serà sempre recordada per ser la primera com a club federat, amb el nom de *Club Tenis Mesa La Escala*. Durant aquest any, es va participar en el 1r Torneig de Fires de Girona Individuals i el primer equip va pujar a 1a Provincial, després d'adquirir el subcampionat a la 2a Provincial, amb un equip conformat per Francesc Callol, Miquel Colomeda, Jesús Puig, Daniel Sabrià i Salvador Simon.

TEMPORADA 1968-69 Per primera vegada, el club va participar en uns Campionats d'Espanya Absoluts, els quals es van celebrar a Barcelona. No obstant això, l'equip format per Francesc Callol, Joan Mateu, Daniel Sabrià i Lluís Salart fou eliminat a la primera ronda, en perdre contra un equip de Granada per 5-4. Pel que fa a l'àmbit territorial, aquest va ser molt més positiu, ja que el primer equip, integrat per Josep Bruguera, Francesc Callol, Lluís Mallart, Joan Mateu, Albert Puig, Daniel Sabrià i Lluís Salart, assolí el títol de 1a Provincial.

TEMPORADA 1969-70 El club va participar, per primera vegada, a la 2a Nacional²², amb un equip format per Francesc Batalla, Joan Mateu, Daniel Sabrià i Lluís Salart, i va assolir la segona posició a la classificació. A més, també es va obtenir el subcampionat de la 1a Provincial.

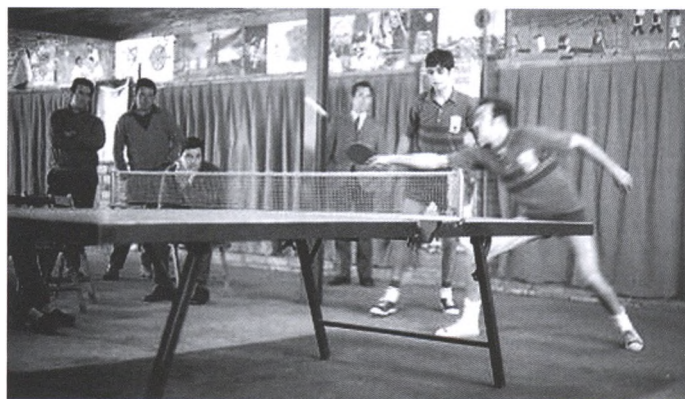
TEMPORADA 1970-71 Aquest any no es va obtenir la classificació per la 2a Nacional, però el CER L'Escala, que comptava amb Àngel Grivé, Joan Mateu, Albert Puig, Daniel Sabrià, Lluís Salart i Joan Sués com a jugadors, va realitzar una bona participació a la demarcació, assolint la primera posició a la 1a Provincial. A més, també cal destacar que un dels integrants del primer equip, en Joan Mateu, va ser convocat per la selecció gironina per a participar als Campionats d'Espanya Juvenils.

TEMPORADA 1971-72 Aquesta temporada, novament, no es va obtenir el dret a participar a 2a Nacional i, per aquest motiu, el primer equip, integrat per Francesc Batalla, Àngel Grivé, Daniel Sabrià i Lluís Salart, només va poder disputar la categoria territorial, la 1a Provincial, en la qual es classificaren en primera posició.

TEMPORADA 1972-73 Les circumstàncies i els resultats d'aquesta temporada van ser exactament els mateixos que els de l'anterior: no es va participar a 2a Nacional i es va guanyar la 1a Provincial, amb un equip conformat per Francesc Batalla, Àngel Grivé i Daniel Sabrià.

TEMPORADA 1973-74 Després de tres temporades sense accedir-hi, aquest any sí que es va participar a 2a Nacional, en la que el primer equip, format per Francesc Batalla, Josep Lluís Bofill, Josep Figueras, Àngel Grivé, Marcel Meyer i Daniel Sabrià, va aconseguir una destacable 3a posició. D'altra banda, també es va tornar a guanyar la categoria de 1a Provincial.

TEMPORADA 1974-75 Durant la temporada 1974-75 l'equip va estar format per Francesc Batalla, Àngel Grivé i Daniel Sabrià i els resultats van ser pitjors que la temporada anterior, ja que es va obtenir la 4a classificació a 2a Nacional i no es va guanyar la 1a Provincial. Per tant, aquesta temporada va significar un petit pas enrere pel que fa a resultats.

Daniel Sabrià i Joan Mateu disputant un partit de dobles, l'any 1970. Foto: Jesús Puig i Ximinis.

Partida de dobles, l'any 1970. A la imatge, es poden identificar a Daniel Sabrià, a l'esquerra, i al Sr. Figueras, a la dreta i amb el braç dret alçat. Foto: Jesús Puig i Ximinis.

Primera equipació del CER L'Escala. Foto: Ildefons Clos.

Primera equipació de xandall del CER L'Escala. Foto: Ildefons Clos.

22. Durant els primers anys, per tal d'obtenir el dret a jugar a 2a Nacional, s'havia de passar una espècie de fase. En el cas del club escalenc, es disputava aquesta plaça amb equips de la província de Girona.

TEMPORADA 1975-76 Aquesta va ser una temporada en la qual no es va participar a 2a Nacional, però en la que el primer equip, que estava integrat per Josep Lluís Bofill, Fèlix Guanter, Francesc Moner, Lluís Salart i Joan Sués, va quedar en segona posició a la 1a Provincial.

TEMPORADA 1976-77 Per segon any consecutiu, el primer equip del CER L'Escala, format per Francesc Batalla, Fèlix Guanter, Àngel Grivé, Lluís Salart i Manel González, no va obtenir el dret a participar a 2a Nacional ni tampoc va guanyar la màxima categoria gironina, la 1a Provincial, ja que es va obtenir el subcampionat.

TEMPORADA 1977-78 El club va continuar sense participar a la lliga nacional, però mínimament es va aconseguir el subcampionat de la 1a Provincial amb l'equip integrat per Francesc Batalla, Josep Lluís Bofill, Fèlix Guanter, Francesc Moner, Lluís Salart i Joan Sués. No obstant això, el club continuava sense progressar i van començar a aparèixer els primers indicis de descontentament.

TEMPORADA 1978-79 La insatisfacció que va aparèixer l'anterior temporada va anar creixent en el decurs d'aquesta. El fet és que, com que només s'entrenava quan hi havia un campionat i sense una regularitat d'entrenaments, no s'aconseguien els resultats esperats. Aquesta va ser una temporada bastant dolenta, tant en l'àmbit nacional (sense participació) com en el provincial, on es va participar amb un equip idèntic al de la temporada anterior.

TEMPORADA 1979-80 La mala ratxa de la temporada precedent es va mantenir i no es va participar a 2a Nacional. No obstant això, aquesta temporada va aportar més optimisme, ja que es va participar als Campionats d'Espanya Absoluts celebrats a Benidorm i s'assolí la primera posició a la 1a Provincial, amb Manel González, Fèlix Guanter i Joan Sués com a jugadors del primer equip.

TEMPORADA 1980-81 Aquesta va ser la darrera temporada en què no es va participar en categories nacionals, ja que a partir de la següent el club va començar a créixer sense que ningú el pogués aturar. Pel que fa a aquesta temporada, els jugadors del primer equip (Josep Lluís Bofill, Àngel Grivé, Fèlix Guanter i Joan Sués) no van participar a la lliga nacional, però van participar i guanyar la lliga de 1a Provincial.

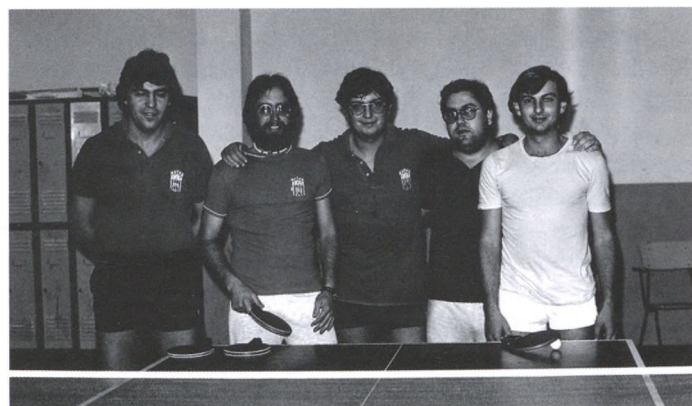
TEMPORADA 1981-82 Després de sis temporades sense jugar a 2a Nacional, aquest any sí que s'hi va poder participar i es va aconseguir una meritòria quarta posició, amb l'equip integrat per Josep Lluís Bofill, Fèlix Guanter, Francesc Moner i Joan Sués.

TEMPORADA 1982-83 Aquesta temporada es va iniciar amb la contractació d'un nou entrenador, en Joan Marquès, el qual va fer una tasca molt remarcable durant els anys que ocupà el càrrec, essent un dels precursors dels èxits del club. A la temporada del 1982, el primer equip, integrat pels mateixos jugadors de la temporada anterior i Joan Valls, va jugar 2a Nacional i va obtenir la sisena classificació.

TEMPORADA 1983-84 Durant aquesta temporada es va tornar a participar a 2a Nacional per tercer any consecutiu, amb l'equip format per Xavier Cortal, Manel González, Fèlix Guanter, Joan Marquès i Joan Sués, i es va obtenir una classificació bastant bona: la tercera posició. A més, també es va guanyar la 1a Provincial i gairebé totes les categories inferiors (alevins, infantils i juvenils) van millorar

amb l'arribada de Joan Marquès. I encara, en aquesta temporada es va produir un increment molt important de jugadors a l'escola base, gràcies a la creació del Patronat Municipal de l'Esport i l'impuls de la secció per a promoure el tennis taula a les escoles. Aquest va ser un projecte que va durar fins l'any 1987.

TEMPORADA 1984-85 El primer equip del CER L'Escala, aquest any constituït per Xavier Cortal, Manel González, Fèlix Guanter, Joan Marquès, Ricard Palau i Joan Sués, va continuar amb la progressió i es va assolir el subcampionat de la 2a Nacional, tot i que no es va pujar a 1a Nacional. A més, també es va participar a la Lliga Catalana de Clubs i a les categories inferiors va continuar millorant, la qual cosa era positiva, ja que això permetia que els jugadors que integrassin el futur primer equip fossin de l'escola base.

Integrants del 1r equip a les acaballes dels anys 70... inici dels 80 a les instal·lacions del CER: Manel González, Joan Sués, Fèlix Guanter, Francesc Moner i Lluís Bofill. Foto: autor desconegut.

Participants al torneig de 24h celebrat al Centre Cultural Municipal Xavier Vilanova. Foto cedida pels germans Josep i Lluís Vilabrú i Ballester.

Recepció a l'Ajuntament amb motiu de l'ascens a la Divisió d'Honor (1 de juny de 1992). Foto cedida per Rafel Bruguera.

TEMPORADA 1985-86 Encara que el club estava progressant molt, aquesta temporada no va ser igual de bona que l'anterior, ja que l'equip que formaven Joan Carles Fajardo, Fèlix Guanter i Joan Sués va aconseguir la quarta posició a 2a Nacional. Pel que fa a altres competicions, es va tornar a participar a la Lliga Catalana de Clubs i també es va obtenir la novena plaça als Campionats de Catalunya Absoluts de les Borges Blanques.

TEMPORADA 1986-87 En aquesta temporada, el primer equip, format per Joan Carles Fajardo, Josep M. Guanter, Ramon Junyent, Ricard Palau i Joan Sués, va rendir molt bé i, per aquest motiu, es va aconseguir una segona posició a la lliga regular de 2a Nacional, però no es va poder optar a la Fase d'Ascens. A més, també es va obtenir la sisena classificació als Campionats de Catalunya Absoluts de Riudellots de la Selva.

TEMPORADA 1987-88 La temporada 1987-88 sempre tindrà una gran importància, ja que va ser quan el primer equip, format per Xavier Cortal, Josep M. Guanter, Ramon Junyent, Ignasi López i Joan Sués, va quedar campió de 2a Nacional i de la Fase d'Ascens a 1a Nacional. Per tant, aquest va ser l'any en què tot l'esforç abocat en les darreres temporades es va materialitzar amb beneficis i èxits.

TEMPORADA 1988-89 La nova experiència a la 1a Nacional començava d'una manera esplèndida, ja que es va obtenir una tercera posició i quasi es va tenir l'oportunitat de l'ascens, amb l'equip que formaven Josep Gauchia, David González, Ramon Junyent i Ignasi López. A més, es va tornar a guanyar la 1a Provincial i els integrants de l'escola base van començar a jugar competicions de primer nivell, com eren el TOP Català Infantil o el TOP Català Aleví.

TEMPORADA 1989-90 Aquesta temporada va ser força positiva, ja que el primer equip del CER L'Escala, el qual estava integrat per Jaume Alcáraz, David González i Ramon Junyent, va quedar quart classificat de la 1a Nacional, es va repetir el campionat de 1a Provincial i el club va començar a dominar totes les competicions gironines i a fer-se un nom a les nacionals.

TEMPORADA 1990-91 Durant la temporada 1990-91 es van jugar moltes competicions. Pel que fa a la 1a Nacional, el primer equip, on jugaven Jaume Alcáraz, David González, Ramon Junyent, Jordi Puig, Pere Rimbau i Josep M. Vargas, va quedar cinquè classificat i es van guanyar gairebé totes les competicions provincials. A més, també cal destacar que el club i el veterà jugador Daniel Sabrià van rebre aquest any la Medalla d'Honor per part de la Federació Espanyola.

TEMPORADA 1991-1992 La temporada 1991-92 és la més important en la història del club, sense cap mena de dubte, ja que durant aquesta es va assolir la primera posició a la 1a Nacional i, d'aquesta manera, l'equip integrat per Josep Manel Mailló, David González i Michael Adodo es va convertir en el primer equip gironí en pujar a la Divisió d'Honor, la màxima categoria estatal.

L'equip es va mostrar molt sòlid en la fase regular de la lliga, amb un registre de 21 victòries i només 2 derrotes. Pel que fa a la fase d'ascens celebrada a Almeria, aquesta va ser impecable, car es van guanyar absolutament tots els partits. A més, l'actuació del jugador Michael Adodo va ser decisiva, doncs durant aquesta fase final va guanyar 12 dels 13 partits que disputà.

Aquest ascens, a més d'oferir l'oportunitat de jugar a la Divisió d'Honor, significava difondre el nom del club per tot l'Estat espanyol, una gran satisfacció per la gent del club, una gran il·lusió pel poble escalenc i també per esdevenir l'equip gironí més destacat.

Però la celebració no va acabar amb el lliurament de trofeus fet a Almeria, sinó que el poble de l'Escala es va reunir a la plaça de l'Ajuntament per fer una benvinguda molt especial i inoblidable, la qual va emocionar a cadascun dels jugadors i els alts càrrecs de l'equip. Cap d'ells esperava res similar, ja que el tennis taula era i és un esport minoritari i, precisament, aquest fet és el que li

va donar més valor a la gran recepció. Per arribar fins a aquest punt àlgic i exitós, el camí havia estat molt difícil i s'havien sofert diversos alts i baixos. No obstant això, la gran feina de Joan Marquès i l'aposta del club per crear una escola base van donar, i seguiran donant, molts èxits al club.

Trofeu de la 1a Nacional de la temporada 1991-92.
Fotos: Ildefons Clos.

TEMPORADA 1992-93 Tot i que la filosofia del club sempre havia estat apostar per l'escola base, estava clar que, almenys de moment, la Divisió d'Honor quedava molt gran pels jugadors del club. Per tal de reforçar-se, el CER L'Escala va fitxar Fèlix Gallego i Serguei Noskov i va apostar pel jugador escalenc David González. Durant aquesta primera temporada a la Divisió d'Honor, van assolir la sisena posició, el Campionat d'Espanya sub-21, la cinquena posició als Campionats d'Espanya Absoluts i el subcampionat dels Campionats de Catalunya Absoluts.

TEMPORADA 1993-94 El CER L'Escala va tornar a confiar en la mateixa plantilla de l'anterior temporada i va guanyar-se la vuitena plaça de la Divisió d'Honor. A més, es va obtenir la setena posició als Campionats d'Espanya sub-21, la setena als Campionats d'Espanya Absoluts i la sisena als Campionats de Catalunya Absoluts.

TEMPORADA 1994-95 Aquesta temporada hi van haver dos canvis al primer equip: Lluís Puig va ocupar el lloc de Fèlix Gallego i Alexei Mourzov va substituir a Serguei Noskov. Amb la nova plantilla es va obtenir la sisena posició a la Divisió

d'Honor, l'onzena als Campionats d'Espanya Absoluta i la tercera als Campionats de Catalunya Absoluta. També es va continuar participant i guanyant a les competicions gironines, però aquestes van ser destinades, cada cop més, pels integrants de l'escola base.

TEMPORADA 1995-96 El club va repetir la plantilla de la temporada anterior i va mantenir la permanència després de guanyar la Fase de Descens i també la tercera posició als Campionats de Catalunya Absoluta. A més, aquest any també va ser assenyalat perquè Fèlix Guanter va deixar de ser delegat després de gairebé 20 anys d'ocupar el càrrec.

TEMPORADA 1996-97 Amb la mateixa plantilla que les dues temporades precedents, es va obtenir la vuitena posició de la Divisió d'Honor, la vuitena posició als Campionats d'Espanya Absoluta i el subcampionat als Campionats de Catalunya Absoluta.

TEMPORADA 1997-98 El primer equip va tenir la baixa de Lluís Puig, però va tornar a l'equip un conegut, Fèlix Gallego. Aquesta temporada no va ser precisament de les millors, ja que es va ocupar la novena posició a la Divisió d'Honor, de manera que es va estar a una posició del descens. També cal destacar que, en l'àmbit territorial, el CER L'Escalera es va proclamar campió de la Copa Federació per primera vegada.

TEMPORADA 1998-99 L'equip es va remodelar bastant, de manera que van marxar David González i Fèlix Gallego i es van incorporar Jordi Piella i Albert Regincós; amb les noves incorporacions, el club va quedar sisè de la Divisió d'Honor. Atès que va quedar entre els 8 primers, es va passar a formar part del que seria la nova màxima categoria estatal, la Superdivisió d'Honor, i també es va optar a jugar l'ETTU Nancy Evans Cup (competició europea). A més, també es van classificar com a quarts als Campionats d'Espanya Absoluta.

TEMPORADA 1999-2000 El primer equip, integrat per Mourzov, Piella i Mouzykine, va obtenir la setena posició a la Superdivisió d'Honor, va ser derrotat a la segona ronda de la ETTU Nancy Evans Cup, guanyà el subcampionat dels Campionats de Catalunya Absoluta i assolí la setena posició dels Campionats d'Espanya Absoluta.

TEMPORADA 2000-01 Aquesta temporada, el jugador xinès Li Qi va completar l'equip, junt a Piella i Mourzov. Amb aquesta plantilla, es va obtenir la cinquena posició de la Superdivisió d'Honor, es va perdre a la segona ronda de la ETTU Nancy Evans Cup, es guanyà el títol dels Campionats de Catalunya Absoluta i també es va assolir la cinquena posició als Campionats d'Espanya Absoluta. D'altra banda, es van celebrar al Pavelló Municipal de l'Escalera les primeres 24h Open Individual.

TEMPORADA 2001-02 El jugador xinès Li Qi deixa l'equip i és substituït per Wahab Ahmed, però la resta de la plantilla es va mantenir igual. Pel que fa als resultats de la temporada, es va perdre a la primera ronda de la ETTU Nancy Evans Cup, es va obtenir la sisena posició a la Superdivisió d'Honor, es va aconseguir el subcampionat dels Campionats de Catalunya Absoluta i la sisena posició als Campionats d'Espanya Absoluta.

TEMPORADA 2002-03 L'equip integrat per Jordi Piella, Oriol Monzó i Lin Ju va quedar tercer a la Superdivisió d'Honor, campió als Campionats de Catalunya Absoluta i va obtenir la tretzena posició als Campionats d'Espanya Absoluta.

TEMPORADA 2003-04 Dels jugadors de la temporada anterior, només Jordi Piella es va mantenir al primer equip, el qual es va completar i reforçar amb Marc Duran, Am Reda i Nasiru Kazeem. Aquesta plantilla van conduir a l'equip a la consecució de la vuitena plaça de la Superdivisió d'Honor i la cinquena posició als Campionats d'Espanya Absoluta.

TEMPORADA 2004-05 Igual com la temporada anterior, aquest any el primer equip només va renovar a Jordi Piella i es va arrodonir amb el reforç de tres jugadors nous: Wang Jianan, Atila Turbok i Cristóbal García. En aquesta temporada es va assolir la vuitena posició a la Superdivisió d'Honor, la setena als Campionats d'Espanya Absoluta i la segona als Campionats de Catalunya Absoluta.

TEMPORADA 2005-06 El primer equip, integrat per Cristóbal García, Jordi Piella, Josep M. Gómez i Zao²³, va obtenir la vuitena posició a la Superdivisió d'Honor, la setena als Campionats d'Espanya Absoluta i la segona als Campionats de Catalunya Absoluta.

TEMPORADA 2006-07 La temporada 2006-07 va significar el primer descens en tota la història del club escalenc. L'equip format per Wu Gang, Jordi Piella i Cristóbal García no va estar al nivell per a mantenir la categoria i van classificar-se en l'onzena posició. A partir d'aquest any, es va tornar a donar moltíssima importància a l'escola base, ja que aquesta havia estat sempre el gran eix de treball del club.

TEMPORADA 2007-08 Durant aquesta temporada, el primer equip va estar format per Josep M. Gómez, Jordi Piella i Vainula Vaillot; aquest darrer, alhora, també era l'entrenador de l'escola base. Aquest any va ser molt positiu perquè es va assolir la segona posició a la Divisió d'Honor, tot i que es va renunciar a la Fase d'Ascens. A més, també es van incorporar David González i Robert Coll com a delegats i es va celebrar el 1r Open Popular de Tennis Taula al Pavelló Municipal de l'Escalera. Des de la Junta, es va optar per consolidar un clar objectiu: desenvolupar una escola base competitiva per tal que els nens poguessin jugar al primer equip al futur.

TEMPORADA 2008-09 Volodymyr Dvorak, Marc Clotet i Cristóbal García van conduir al primer equip fins a la consecució de la quarta posició a la Divisió d'Honor i la tercera plaça dels Campionats de Catalunya Absoluta. No obstant això, el fet més destacable de la temporada va ser la creació d'una escola base integrada per 30 nens i nenes.

TEMPORADA 2009-10 Amb igual plantilla que la temporada anterior, el primer equip va retornar a la Superdivisió d'Honor i restaren subcampions de la fase regular, encara que es va guanyar la Fase d'Ascens, celebrada al Pavelló Municipal de l'Escalera. A més, també es va assolir una cinquena posició als Campionats de Catalunya Absoluta.

TEMPORADA 2010-11 El primer equip, format per Marc Clotet, Cristóbal García i que es va reforçar amb Marton Marsi i Attila Namesztovszki, va assolir la novena classificació a la Superdivisió d'Honor i, pel que fa als Campionats de Catalunya Absoluta, es va obtenir la quarta plaça. Cal destacar que, aquella temporada, es va concedir i lliurar la Medalla al Mèrit Esportiu de Girona a Daniel Sabrià.

23. Ha sigut impossible trobar el nom complet d'aquest jugador. Atès que es tracta d'un jugador asiàtic, es dedueix que "Zao" era el seu cognom, ja que els jugadors originaris d'Àsia tendeixen a ser coneguts pel seu cognom, no pas pel nom.

La Sala Municipal Polivalent el dia de la seva inauguració, el 8 de juny de 2014. Foto: Robert Carmona.

TEMPORADA 2011-12 L'equip de Superdivisió d'Honor va patir les baixes de Cristóbal García i Marton Marsi, però va incorporar a Feng Ji. Amb la nova plantilla es va obtenir la vuitena posició i també es va assolir la segona posició als Campionats de Catalunya Absoluts.

TEMPORADA 2012-13 Per a aquesta temporada, el club va apostar per un equip integrat per tres jugadors catalans: Marc Clotet, Ferran Brugada i Ramon Mampel. Amb aquesta tríade es van classificar amb la setena posició a la Superdivisió d'Honor, la cinquena als Campionats d'Espanya Absoluts i la segona als Campionats de Catalunya Absoluts.

TEMPORADA 2013-14 El primer equip, tot i estar format pels mateixos jugadors de la temporada anterior, no va ser capaç de mantenir la categoria i es va baixar en obtenir l'onzena posició. No obstant això, es va assolir una segona posició en

els Campionats de Catalunya Absoluts. Un altre fet destacable d'aquesta temporada fou la inauguració de la Sala Municipal Polivalent el 8 de juny del 2014.

TEMPORADA 2014-15 El primer equip va incorporar al jugador Daniel Torres i va guanyar el campionat de la Divisió d'Honor sense cap derrota, ni a la fase regular ni a la d'ascens. A més, s'obtingué la posició de subcampions en els Campionats de Catalunya Absoluts i els jugadors de l'escola base van seguir progressant i participant en competicions nacionals.

TEMPORADA 2015-2016 Darrera temporada del club. Es pretén analitzar, seguidament, l'evolució del CER L'Escala durant la darrera temporada, la 2015-16, mitjançant l'anotació de la successió de partits dels tres equips del club escalenc, conjuntament amb la classificació i resultats respectius.

Trofeu de la Divisió d'Honor de la temporada 2009-10. Fotos: Ildefons Clos.

Trofeu de la Divisió d'Honor de la temporada 2014-15. Fotos: Ildefons Clos.

3a NACIONAL (3r EQUIP) 2015- 2016

Jornada 1: CTT Olot - Ammerländer 6-0 CER L'Escala
Jornada 2: CER L'Escala 2-4 CTT Xarxa Malgrat
Jornada 3: TT Tramuntana - Figueres 6-0 CER L'Escala
Jornada 4: CER L'Escala 2-4 CTT Vilablareix
Jornada 5: EDIPCA Calella 5-1 CER L'Escala
Jornada 6: CER L'Escala 1-5 St Quirze TT
Jornada 7: CTT Bàscara 4-3 CER L'Escala
Jornada 8: CATT Sant Celoni 2-4 CER L'Escala
Jornada 9: CER L'Escala 0-6 Girbau Vic TT
Jornada 10: CTT Ripoll 4-2 CER L'Escala
Jornada 11: CER L'Escala 2-4 ATT Premià de Mar
Jornada 12: CER L'Escala 0-6 CTT Olot - Ammerländer
Jornada 13: CTT Xarxa Malgrat 6-0 CER L'Escala
Jornada 14: CER L'Escala 2-4 TT Tramuntana
Jornada 15: CTT Vilablareix 4-2 CER L'Escala
Jornada 16: CER L'Escala 1-5 EDIPCA Calella
Jornada 17: St Quirze TT 6-0 CER L'Escala
Jornada 18: CER L'Escala 6-0 CTT Bàscara
Jornada 19: CER L'Escala 6-0 CATT Sant Celoni
Jornada 20: Girbau Vic TT 5-1 CER L'Escala
Jornada 21: CER L'Escala 1-5 CTT Ripoll
Jornada 22: ATT Premià de Mar 6-0 CER L'Escala

CLASSIFICACIÓ DEL GRUP 03 DE 3a NACIONAL

A LA TEMPORADA 2015-16 (extreta de <http://www.fctt.cat>)

P	EQUIPS GRUP 3	J	G	P	NP	PF	PC	PI
1	SANT QUIRZE TT	20	18	2	0	86	40	36
2	CTT XARXA MALGRAT	20	17	3	2	84	45	34
3	GIRBAU VIC TT	20	14	6	2	80	43	28
4	TTT TRAMUNTANA - FIGUERES	20	13	7	5	76	53	26
5	CTT BÀSCARA	20	11	9	6	65	59	22
6	CTT RIPOLL	20	11	9	10	69	57	22
7	CTT OLOT - AMMERLANDER	20	10	10	13	62	61	20
8	ATT PREMIÀ DE MAR	20	7	13	12	52	70	14
9	EDIPCA CALELLA	20	5	13	15	56	71	10
10	CTT VILABLAREIX	20	4	15	16	36	86	8
11	CER L'ESCALA	20	0	19	20	20	101	0
12	CATT SANT CELONI (retirat)	0	0	0	0	0	0	0

2a NACIONAL (2n EQUIP)

Jornada 1: CTT Olot - Ammerländer 6-0 CER L'Escala
Jornada 2: CER L'Escala 6-0 CTT Ateneu 1882
Jornada 3: TT Parets 4-2 CER L'Escala
Jornada 4: CER L'Escala 4-2 El Centre
Jornada 5: Lluïsos de Gràcia 4-2 CER L'Escala
Jornada 6: CER L'Escala 3-4 CTT Tona
Jornada 7: CTT Cardedeu 2-4 CER L'Escala
Jornada 8: CER L'Escala 6-0 CTT Torroella de M. L'Estartit
Jornada 9: CER L'Escala 2-4 TITUS Badalona
Jornada 10: CTT Vilablareix 4-2 CER L'Escala
Jornada 11: CER L'Escala 4-3 ATT Premià de Mar
Jornada 12: CER L'Escala 4-2 CTT Olot - Ammerländer
Jornada 13: CTT Ateneu 1882 0-6 CER L'Escala
Jornada 14: CER L'Escala 4-3 TT Parets
Jornada 15: El Centre 1-5 CER L'Escala
Jornada 16: CER L'Escala 4-2 Lluïsos de Gràcia
Jornada 17: CTT Tona 3-4 CER L'Escala
Jornada 18: CER L'Escala 6-0 CTT Cardedeu
Jornada 19: CTT Torroella 1-5 CER L'Escala
Jornada 20: TITUS Badalona 1-5 CER L'Escala
Jornada 21: CER L'Escala 1-5 CTT Vilablareix
Jornada 22: ATT Premià de Mar 2-4 CER 'Escala

CLASSIFICACIÓ DEL GRUP 05 DE 2a NACIONAL

A LA TEMPORADA 2015-16 (extreta de <http://www.rfetm.es>)

P	EQUIP	EJ	EG	EP	PF	PC	PTOS
1	CTT VILABLAREIX	22	22	0	100	35	44
2	TT PARETS	22	17	5	88	47	34
3	CER L'ESCALA	22	15	7	83	53	30
4	LLUISOS DE GRACIA	22	12	10	84	55	24
5	EL CENTRE	22	11	11	67	69	22
6	ATT PREMIÀ DE MAR	22	10	12	68	68	20
7	TITUS BADALONA	22	10	12	65	72	20
8	CTT TONA	22	10	12	65	71	20
9	CTT OLOT - AMMERLÄNDER	22	9	13	70	66	18
10	CTT CARDEDEU	22	7	15	51	88	14
11	CTT TORROELLA DE M. - L'ESTARTIT	22	5	17	40	96	10
12	CTT ATENEU 1882	22	4	18	37	98	8

SUPERDIVISIÓ D'HONOR (1r EQUIP)

Jornada 1: Quadis CN Mataró 1-4 CER L'Escala
Jornada 2: CER L'Escala 2-4 DKV Borges Valls
Jornada 3: CER L'Escala 4-0 CTM El Alamo
Jornada 4: DESCANS
Jornada 5: Irun Leka Enea 4-1 CER L'Escala
Jornada 5: Clínica Colina Burgos 4-2 CER L'Escala
Jornada 6: CER L'Escala 4-2 S. Sebastián Reyes - Motorola
Jornada 7: Arteal - Santiago 4-2 CER L'Escala
Jornada 8: CER L'Escala 3-3 CTM Hispalis
Jornada 9: CER L'Escala 2-4 UCAM Cartagena T.M.
Jornada 10: CER L'Escala 0-4 Cajasur Priego T.M.
Jornada 11: CD Tennis de Mesa Rivas 0-4 CER L'Escala
Jornada 12: DESCANS
Jornada 13: CER L'Escala 0-4 Irun Leka Enea
Jornada 14: CER L'Escala 4-0 Quadis CN Mataró
Jornada 15: DKV Borges Valls 4-1 CER L'Escala
Jornada 16: DESCANS
Jornada 17: CER L'Escala 4-1 Clínica Colina Burgos
Jornada 18: CER L'Escala 1-4 Arteal - Santiago
Jornada 19: CTM El Alamo 2-4 CER L'Escala
Jornada 19: S. Sebastian Reyes - Motorola 0-4 CER L'Escala
Jornada 20: UCAM Cartagena 3-3 CER L'Escala
Jornada 21: Cajasur Priego T.M. 4-0 CER L'Escala
Jornada 21: CTM Hispalis 3-3 CER L'Escala
Jornada 22: CER L'Escala 3-3 CD Tennis de Mesa Rivas

CLASSIFICACIÓ DE SUPERDIVISIÓ D'HONOR

A LA TEMPORADA 2015-16 (extreta de <http://www.rfetm.es>)

P	EQUIP	EJ	EG	EE	EP	PF	PC	PTOS
1	UCAM CARTAGENA TN	22	20	2	0	86	16	42
2	CAJASUR PRIEGO TM	22	18	2	2	80	20	38
3	DKV BORGES VALL	22	16	4	2	77	29	36
4	ARTEAL - SANTIAGO	22	15	2	5	72	35	32
5	IRUN LEKA ENEA	22	13	3	6	67	39	29
6	CER L'ESCALA	22	8	4	10	54	58	20
7	CLINICA COLINA BURGOS	22	8	1	13	45	61	17
8	CD TENIS DE MESA RIVAS	22	7	3	12	40	62	17
9	CTM HISPALIS	22	5	4	13	38	67	14
10	S. SEBASTIAN DE LOS REYES - MOTOROLA	22	6	1	15	35	68	13
11	CTN EL ALAMO	22	0	3	19	16	85	3
12	QUADIS CENTRE NATACIÓ MATARÓ	22	1	1	20	14	84	3

*El 16 de gener de 2016, Marc Clotet té un accident de moto i es trenca la clavícula. És substituït per Norbert Tauler (Jornada 13) i Iker González (Jornada 14) fins la seva reincorporació a l'equip, a la Jornada 15.

ESCOLA BASE TEMPORADA 2015-16

EDATS ELITS

Jornada 1: CER L'Escala 4-2 CTT Camprodon

Jornada 1: Grup Monter - TT Cassà 4-2 CER L'Escala

Jornada 2: CER L'Escala 4-3 TT Tramuntana Olivar Gran

Jornada 2: CTT Bàscara 1-5 CER L'Escala

Jornada 3: CER L'Escala 5-1 TT Tramuntana - Casellas Advocats

Jornada 4: CTT Vilablareix B 0-6 CER L'Escala

Jornada 4: CER L'Escala 4-2 CTT Vilablareix A

Jornada 5: CTT Torroella 5-1 CER L'Escala

CLASSIFICACIÓ DESPRÉS DE LA FASE FINAL

1. CTT Torroella
2. Grup Monter - TT Cassà
3. CER L'Escala

TORNEIG ZONAL A SALOU

ALEVINS: Norbert Tauler 1r, Iker González 2n i David Portell eliminat a grups

SUB 23: Enric Casadevall eliminat al quadre final

JUVENIL: Marc Sureda eliminat a grups

BENJAMINS: Alex Portell i Xavier Magro eliminats a grups

TOP CATALÀ ALEVÍ: Iker González 1r i Norbert Tauler 3r

TOP CATALÀ INFANTIL: Norbert Tauler 2n i Iker González 3r

TORNEIG ESTATAL A VALLADOLID

ALEVINS: Iker González 1r i Norbert Tauler 2n

INTERNATIONAL MALAKY OPEN SLOVAKIA (SELECCIÓ ESPANYOLA)

INDIVIDUALS: Norbert Tauler 2n i Iker González 3r

DOBLES: Iker i Norbert 3rs

EQUIPS: Iker i Norbert 2ns

OPEN DE LINZ, A ÀUSTRIA (SELECCIÓ CATALANA)

INDIVIDUALS: Iker González 3r i Norbert Tauler 5è

EQUIPS: Iker González i Arnau Pons (CTT Esparreguera) 1ers i Norbert Tauler i Pau Lloret (CTT Badalona) entre els 8 millors

XI CAMPIONAT D'ESPANYA ALEVÍ, A BLANES

INDIVIDUALS: Iker González 1r

EQUIPS: Entre els 8 millors classificats

DOBLES: Iker González i Norbert Tauler entre els 16 millors classificats

ALTRES RESULTATS DEL 1r EQUIP

CAMPIONATS DE CATALUNYA ABSOLUTS

El 1r equip obté el subcampionat absolut per equips, després de perdre la final contra el DKV Borges Vall per un 3-0

COPA DE S.M. EL REY, A BLANES

El 1r equip es classifica entre els 8 millors classificats, al ser eliminats a quarts de final contra el DKV Borges Vall

CONCLUSIONS

Tal com consta a la introducció del treball de recerca, els seus objectius eren, bàsicament, conèixer la història del tennis taula a l'Escala i esbrinar perquè es va implantar a la vila escalenca, conèixer la repercussió d'aquest esport al municipi, analitzar la situació actual del club i, finalment, pronosticar si té viabilitat en el futur.

VALORACIÓ DE LA HISTÒRIA DEL TENNIS TAULA A L'ESCALA

D'entrada, pel que fa a la història del tennis taula a l'Escala, s'ha arribat a la conclusió que el CER L'Escala és un dels clubs més importants en l'àmbit nacional i no seria gens atrevit concretar que, amb els seus 50 anys d'història com a club federat, és el més important de la província de Girona. Avala aquesta afirmació el fet que, després de les seves 20 participacions a la màxima categoria espanyola (7 temporades a la Divisió d'Honor i, per tant, 13 a la Superdivisió d'Honor), s'ha convertit en un dels clubs estatals amb més trajectòria en aquesta competició. És cert que mai s'ha assolit el campionat, però des que la Superdivisió d'Honor existeix, és a dir des de la temporada 1999-2000, el CER L'Escala ha participat en 13 de les 17 possibles edicions organitzades. A més, cal destacar que la importància del club escalenc també prové del fet que sols ha experimentat dos descensos, el primer la temporada 2006-07 i el darrer la 2013-14. En definitiva, des que el club va assolir el seu primer ascens a 1a Nacional durant la temporada 1987-88, quan aquesta era la segona màxima categoria d'Espanya, el CER L'Escala sempre s'ha mantingut entre els millors clubs de l'Estat espanyol, sigui a la primera o a la segona màxima categoria.

MOTIU D'IMPLANTACIÓ DEL TENNIS TAULA A L'ESCALA

D'altra banda, fent referència al motiu pel qual el tennis taula es va implantar a la vila escalenca, es pot deduir que tot i la presència de l'esport, el detonant de l'arrelament fou una mera casualitat. El cas és que els escalencs havien començat a practicar l'esport durant els anys 1940, fos en domicilis privats vinculats al culte baptista clandestí de postguerra o, a les acaballes de la dècada, en un casal parroquial a l'antic convent de les Germanes Clarisses, conegut com a Ca les Monges, i també a la sala del cafè de Can Panxo o al primer pis del cafè de Pequín. Tanmateix, els practicants del tennis taula van haver d'abandonar aquests emplaçaments i l'esport es va deixar de practicar temporalment. Si bé a les darreries de la dècada de 1950 es recuperà la pràctica a l'església baptista del carrer de Gràcia, la reparació de la pala de tennis taula d'un jove estiuejant anglès a la fusteria de Josep M. Albertí engrescà de nou a tot un seguit de persones a les quals s'anaren sumant altres adeptes, fent molt efervescent la revifalla de l'esport a l'Escala, amb l'establiment d'un nombrós grup de jugadors, l'alternança i canvis d'espais de joc i, finalment l'any 1966, la fundació de l'entitat que arriba fins als nostres dies: el *Club de Tennis de Mesa La Escala*. Per tant, tot i l'evident pràctica de l'esport, el seu arrelament derivà, com s'ha vist, d'una petita i curiosa casualitat.

REPERCUSSIÓ DEL TENNIS TAULA A L'ESCALA

Pel que fa a la repercussió del tennis taula al municipi de l'Escala, aquesta informació ha estat obtinguda mitjançant un total de 150 enquestes aleatòries efectuades a persones totalment anònimes (de les quals el 54,67% eren habitants de l'Escala) i també amb 9 entrevistes²⁴.

D'entrada, gràcies a les respostes obtingudes a les diverses qüestions formulades a les enquestes, s'ha pogut comprovar que, tot i que la major part de la gent té present que el tennis taula es practica a la vila escalenca, una immensa part d'aquestes persones desconeix dades força importants referents al club, com són el seu nom (CER L'Escala), el lloc actual d'entrenament (Sala Municipal Polivalent), els equips dels quals disposa i, finalment, la categoria on competeix el primer equip (Superdivisió d'Honor). A més, a través de les entrevistes realitzades i també de les anàlisis de les diverses temporades, es pot concloure que la repercussió del tennis taula a l'Escala ha decaïgut amb el pas dels anys. Això és fàcilment comprovable tenint en compte que abans, a la dècada dels anys 60 del segle XX, quan es jugava a emplaçaments com el Pòsit o el primer pis de l'antiga fàbrica de Salaons Solés, la gent arribava a fer cua per poder jugar i les sales sempre acabaven quedant petites. Contràriament, amb el canvi d'emplaçament realitzat al Centre Cultural Municipal Xavier Vilanova, els jugadors van anar perdent cada cop més l'afició pel tennis taula i molts es van desvincular tant de l'esport com del club.

Finalment, a través de les entrevistes (com la realitzada al Sr. David González i Bernal), s'ha pogut constatar com, a l'inici del segle XXI, el club disposava únicament d'un primer equip competint a Superdivisió d'Honor o a Divisió d'Honor i una escassa quantitat de jugadors a l'escola base. No obstant això, aquest descens no únicament es pot apreciar amb la ràtio de jugadors a l'escola base, sinó també amb les reaccions als diferents ascensos experimentats a la màxima categoria espanyola. De fet, no seria massa arriscat afirmar que en totes les entrevistes, a excepció de la realitzada al Sr. Attila Namesztovszki, s'ha mencionat que el primer ascens del CER L'Escala no és comparable als ascensos de les temporades 2009-10 i 2014-15. En el cas de l'ascens de l'any 1992, aquest es va celebrar com a tal, és a dir, com si fos realment un ascens a la màxima categoria nacional, mentre que els altres dos ascensos es van viure d'una manera molt més discreta, ja que, tot i que es va fer una rebuda a l'Ajuntament, la celebració no va ser la mateixa ni de bon tros.

SITUACIÓ ACTUAL DEL CER L'ESCALA

Encara que el club no disposés de gaire jugadors a l'escola base a l'inici del segle XXI, aquesta situació ha canviat considerablement en l'actualitat. De fet, l'any 2014 es va produir un canvi d'emplaçament gairebé obligat a la Sala Municipal Polivalent perquè, com han apuntat els responsables del club a les seves entrevistes (David González i Robert Coll), la sala del Centre Cultural Municipal Xavier

24. Entrevistes realitzades a: Attila Namesztovski (dimarts 21 de juny de 2016; 16 minuts); Joan Sués i Sastre (dimarts 5 de juliol de 2016; 29 minuts); Mercè Rueda i Planas (dijous 7 de juliol de 2016; 17 minuts); Robert Coll i Pagès (dijous 7 de juliol de 2016; 17 minuts); Fèlix Guanter i Ballesta (dijous 7 de juliol de 2016; 40 minuts); Daniel Sabrià i Alech (dimarts 12 de juliol de 2016; 24 minuts); Salvador Simon i Coll (dijous 14 de juliol de 2016; 15 minuts); David González i Bernal (dimarts 19 de juliol de 2016; 23 minuts), i Pere Solés i Andreu (divendres 22 de juliol de 2016; 32 minuts).

Portada del llibre dels 25 anys com a club federat del CER L'Escala.

Vilanova començava a quedar petita. Per tant, una de les conclusions més immediates és que el trasllat ha estat la principal millora que ha experimentat el club escalenc en aquest aspecte, pels integrants de l'escola base.

D'altra banda, amb l'anotació dels resultats obtinguts per cadascuna de les categories del CER L'Escala, es pot concloure que els diferents rendiments per a la temporada 2015-2016 van ser una gran sorpresa. D'entrada, el primer equip va obtenir una meritòria 6a posició a la Superdivisió d'Honor, assolint així la classificació per l'ETTU Cup. Aquest va ser el resultat menys esperat de tots, ja que el CER L'Escala és un dels clubs amb menys pressupost de la competició i també pels diversos problemes registrats, com la lesió de Marc Clotet i les absències de Daniel Torres per compromisos amb la *Real Federación Española de Tenis de Mesa* (RFETM). En segon lloc, el 2n equip del club escalenc, el qual va competir a 2a Nacional, també va obtenir un rendiment força inesperat, ja que, tot i que la meitat jugadors integrants (dos dels quatre) eren alevins, es va assolir una 3a posició amb opció a fase d'ascens a 1a Nacional. Com a darrera sorpresa, encara que aquesta no va ser positiva, es troba el descens de l'equip de 3a Nacional, el qual fou conformat per quatre jugadors menors de 20 anys que es van veure superats pel nivell de la competició.

Finalment, també cal destacar les nombroses convocatòries que van rebre Iker González i Norbert Tauler, les dues joves promeses del club, per part de la RFETM i també per la Federació Catalana de Tennis Taula (FCTT), les quals els van permetre participar en campionats a Eslovàquia o Àustria i també que, a partir de la temporada 2016-17, hagin estat interns al Centre d'Alt Rendiment de Sant Cugat.

En definitiva, la conclusió final, pel que fa a la situació actual del club, seria que el CER L'Escala va pel bon camí, ja que el 1r equip va assolir una classificació a Europa que, al principi, semblava impossible i, a més, el club escalenc disposa d'una àmplia escola base i d'unes joves promeses que apunten per a formar part del 1r equip.

FUTUR I VIABILITAT DEL CER L'ESCALA

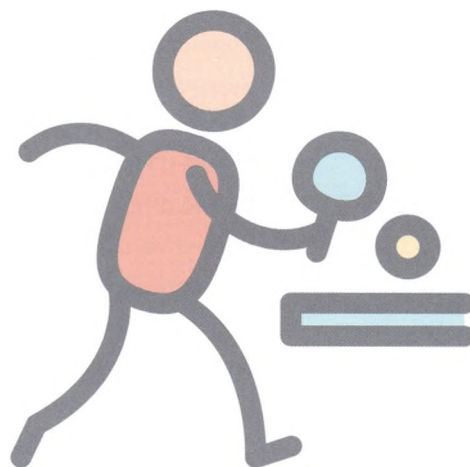
Pel que fa a la viabilitat del futur del CER L'Escala, cal concretar que seria molt estrany que el CER L'Escala desaparegués en qüestió de 10 o, fins i tot, 20 anys. És a dir, actualment tot està funcionant millor que mai, tant amb el 1r equip com també amb l'escola base i, per tant, es podria afirmar que hi haurà tennis taula a la vila escalenca per bastants anys.

Tanmateix, la principal conclusió obtinguda és que el CER L'Escala hauria de disposar d'un espònsor que aportés unes quantitats econòmiques superiors. La raó per la qual es fa aquesta afirmació és perquè a la Superdivisió d'Honor existeixen aproximadament 5 o 6 equips amb un pressupost bastant alt, als quals és gairebé impossible que el club escalenc pugui enfrontar-s'hi. A més, amb un suport econòmic superior, la feina dels delegats seria molt més senzilla i no hi hauria tantes problemàtiques.

D'altra banda, també es pot concloure que, des de la directiva, s'hauria de potenciar el màxim possible l'escola base, ja que la millor manera de fer créixer un club és mitjançant aquest procediment. A més, és cert que tenir un equip a la màxima categoria estatal resulta satisfactori, però encara ho és més si es té una àmplia escola base que pugui aprofitar el nivell d'aquests jugadors o, fins i tot, que els seus integrants puguin arribar a disputar algun partit.

En aquesta darrera temporada, la 2016-17, el CER L'Escala ha patit les baixes dels jugadors Daniel Torres i Zhuo Yang, per la qual cosa la plantilla ha quedat força modificada. No obstant això, amb la continuïtat de Marc Clotet i les incorporacions de Jubin Kumar, Joan Masip i Zhao Tianming, el 1r equip ha obtingut una desena posició a la Superdivisió d'Honor masculina i, per tant, la permanència en aquesta categoria. A més, cal destacar que el 1r equip ha assolit el subcampionat de Catalunya Absolut i que també ha participat a l'ETTU CUP, celebrada a Luxemburg i en la que, malauradament, el CER L'Escala ha quedat eliminat a la primera ronda.

En conclusió, després d'haver analitzat cadascuna de les diverses temporades del CER L'Escala, no seria gens arriscat afirmar que feia bastants anys que el club no es trobava en una esplendor similar i, per tant, serà positiu sempre i quan segueixi en aquesta mateixa línia.

ANNEX. EVOLUCIÓ DEL 1r EQUIP: LLIGUES

TEMPORADA	LLIGA	VICTÒRIES	EMPATS	DERROTES	CLASSIFICACIÓ
1967-68	2a Provincial	7	0	2	2
1968-69	1a Provincial	3	0	3	2
1969-70	2a Nacional	2	0	1	2
1970-71	1a Provincial	3	0	3	2
1971-72	1a Provincial	6	0	1	1
1972-73	1a Provincial	10	0	0	1
1973-74	2a Nacional	2	0	6	3
1974-75	2a Nacional	2	0	6	4
1975-76	1a Provincial	6	0	1	2
1976-77	1a Provincial	4	0	2	2
1977-78	1a Provincial	3	0	1	2
1978-79	1a Provincial	3	0	3	3
1979-80	1a Provincial	8	0	0	1
1980-81	1a Provincial	7	0	1	1
1981-82	2a Nacional	4	0	6	4
1982-83	2a Nacional	2	1	11	6
1983-84	2a Nacional	7	2	3	3
1984-85	2a Nacional	7	0	3	2
1985-86	2a Nacional	4	0	6	4
1986-87	2a Nacional	10	0	2	2
1987-88	2a Nacional	12	0	2	1
1988-89	1a Nacional	8	0	4	3
1989-90	1a Nacional	8	0	6	4
1990-91	1a Nacional	10	0	8	5
1991-92	1a Nacional	21	0	2	1
1992-93	Divisió d'Honor	13	0	12	6
1993-94	Divisió d'Honor	5	0	7	8
1994-95	Divisió d'Honor	10	0	4	6
1995-96	Divisió d'Honor	7	0	7	5
1996-97	Divisió d'Honor	8	0	14	8
1997-98	Divisió d'Honor	4	0	6	9
1998-99	Divisió d'Honor	8	0	10	6
1999-00	Superdivisió d'Honor	3	0	10	7
2000-01	Superdivisió d'Honor	6	0	8	5
2001-02	Superdivisió d'Honor	4	0	7	6
2002-03	Superdivisió d'Honor	9	0	5	3
2003-04	Superdivisió d'Honor	6	0	12	8
2004-05	Superdivisió d'Honor	5	4	9	6
2005-06	Superdivisió d'Honor	5	5	12	8
2006-07	Superdivisió d'Honor	3	0	19	11
2007-08	Divisió d'Honor	13	0	5	2
2008-09	Divisió d'Honor	9	0	9	4
2009-10	Divisió d'Honor	15	0	3	1
2010-11	Superdivisió d'Honor	6	0	16	9
2011-12	Superdivisió d'Honor	6	0	14	8
2012-13	Superdivisió d'Honor	7	4	9	7
2013-14	Superdivisió d'Honor	5	3	14	11
2014-15	Divisió d'Honor	22	0	0	1
2015-16	Superdivisió d'Honor	8	4	10	6
2016-17	Superdivisió d'Honor	6	1	15	

ANNEX. EVOLUCIÓ DEL 1r EQUIP: JUGADORS

TEMPORADA	JUGADORS
1967-68	Equip A: Francesc Callol, Miquel Colomeda, Jesús Puig, Daniel Sabrià i Salvador Simon Equip B: Josep Bruguera, Josep Callol, Albert Puig
1968-69	Josep Bruguera, Francesc Callol, Lluís Mallart, Joan Mateu, Albert Puig, Daniel Sabrià i Lluís Salart
1969-70	Francesc Batalla, Joan Mateu, Daniel Sabrià i Lluís Salart
1970-71	Àngel Grivé, Joan Mateu, Albert Puig, Daniel Sabrià, Lluís Salart i Joan Sués
1971-72	Francesc Batalla, Àngel Grivé, Daniel Sabrià i Lluís Salart
1972-73	Francesc Batalla, Àngel Grivé i Daniel Sabrià
1973-74	Francesc Batalla, Josep Lluís Bofill, Josep Figueras, Àngel Grivé, Marcel Meyer i Daniel Sabrià
1974-75	Francesc Batalla, Àngel Grivé i Daniel Sabrià
1975-76	Josep Lluís Bofill, Fèlix Guanter, Francesc Moner, Lluís Salart i Joan Sués
1976-77	Francesc Batalla, Fèlix Guanter, Àngel Grivé, Lluís Salart, Manel González
1977-78	Francesc Batalla, Josep Lluís Bofill, Fèlix Guanter, Francesc Moner, Lluís Salart i Joan Sués
1978-79	Francesc Batalla, Josep Lluís Bofill, Fèlix Guanter, Francesc Moner, Lluís Salart i Joan Sués
1979-80	Manel González, Fèlix Guanter i Joan Sués
1980-81	Josep Lluís Bofill, Àngel Grivé, Fèlix Guanter i Joan Sués
1981-82	Josep Lluís Bofill, Fèlix Guanter, Francesc Moner i Joan Sués
1982-83	Josep Lluís Bofill, Fèlix Guanter, Francesc Moner, Joan Sués i Joan Valls
1983-84	Xavier Cortal, Manel González, Fèlix Guanter, Joan Marqués i Joan Sués
1984-85	Xavier Cortal, Manel González, Fèlix Guanter, Joan Marqués, Ricard Palau i Joan Sués
1985-86	Joan Carles Fajardo, Fèlix Guanter i Joan Sués
1986-87	Joan Carles Fajardo, Josep Maria Guanter, Ramon Junyent, Ricard Palau i Joan Sués
1987-88	Xavier Cortal, Josep Maria Guanter, Ramon Junyent, Ignasi López i Joan Sués
1988-89	Josep Gauchia, David González, Ramon Junyent i Ignasi López
1989-90	Jaume Alcáraz, David González i Ramon Junyent
1990-91	Jaume Alcáraz, David González, Ramon Junyent, Jordi Puig, Pere Riembau i Josep Maria Vargas
1991-92	Michael Adodo, David González, Ramon Junyent i Josep Manel Mailló
1992-93	Fèlix Gallego, David González i Serguei Noskov
1993-94	Fèlix Gallego, David González i Serguei Noskov
1994-95	David González, Alexei Mourzov, Lluís Puig i Josep Maria Vargas
1995-96	David González, Alexei Mourzov i Lluís Puig
1996-97	David González, Alexei Mourzov, Lluís Puig i Josep Maria Vargas
1997-98	Fèlix Gallego, David González, Alexei Mourzov i Josep Maria Vargas
1998-99	Alexei Mourzov, Jordi Piella i Albert Regincós
1999-00	Andrei Mouzykine, Alexei Mourzov i Jordi Piella
2000-01	Alexei Mourzov, Jordi Piella i Li Qui
2001-02	Alexei Mourzov, Jordi Piella i Ahmed Wahab
2002-03	Lin Ju, Oriol Monzó i Jordi Piella
2003-04	Marc Duran, Nasiru Kazeem, Jordi Piella i Am Reda
2004-05	Cristóbal García, Wang Jianan, Jordi Piella i Atila Turbok
2005-06	Cristóbal García, Josep Maria Gómez, Jordi Piella i Zao
2006-07	Wu Gang, Cristóbal García i Jordi Piella
2007-08	Josep Maria Gómez, Jordi Piella i Vainula Vaillot
2008-09	Marc Clotet, Cristóbal García i Volodymyr Dvorak
2009-10	Marc Clotet, Cristóbal García i Volodymyr Dvorak
2010-11	Marc Clotet, Cristóbal García, Marton Marsi i Attila Namesztovszki
2011-12	Marc Clotet, Feng Ji i Attila Namesztovszki
2012-13	Ferran Brugada, Marc Clotet i Ramon Mampel
2013-14	Ferran Brugada, Marc Clotet i Ramon Mampel
2014-15	Ferran Brugada, Marc Clotet, Ramon Mampel i Daniel Torres
2015-16	Marc Clotet, Daniel Torres i Zhuo Yang
2016-17	Marc Clotet, Jubin Kumar, Joan Masip i Zhao Tianming

BIBLIOGRAFIA

AUTOR DESCONEGUT, "Resum d'activitats i resultats del CER L'Escala: Temporada 1972-73", a *Llibre de la Festa Major de l'Escala*, CER (Centre Esportiu i Recreatiu), Gràfiques Canigó - Figueres, 1973, pàg. 3

AUTOR DESCONEGUT, "Una data molt senyalada", a *Llibre de la Festa Major de l'Escala*, CER (Centre Esportiu i Recreatiu), Gràfiques Canigó - Figueres, 1974, pàg. 1

AUTOR DESCONEGUT, "La il·lusió de molt temps és ja una realitat", a *Llibre de la Festa Major de l'Escala*, CER (Centre Esportiu i Recreatiu), Gràfiques Canigó - Figueres, 1975, pàg. 7

AUTOR DESCONEGUT, "Resum d'activitats i resultats del CER L'Escala: Temporada 1975-76", a *Llibre de la Festa Major de l'Escala*, CER (Centre Esportiu i Recreatiu), Gràfiques Canigó - Figueres, 1976, pàg. 6

AUTOR DESCONEGUT, "Resum d'activitats i resultats del CER L'Escala: Temporada 1976-77", a *Llibre de la Festa Major de l'Escala*, CER (Centre Esportiu i Recreatiu), Gràfiques Canigó - Figueres, 1977, pàg. 6

AUTOR DESCONEGUT, "Secció de tennis taula: Temporada 2007-08", a *Llibre de la Festa Major de l'Escala*, CER (Centre Esportiu i Recreatiu), Gràfiques Canigó - Figueres, 2008, pàgs. 123-125

CAMPS, A., "Introducció", a *Llibre de la Festa Major de l'Escala*, CER (Centre Esportiu i Recreatiu), Gràfiques Canigó - Figueres, 1992, pàgs. 167-175

CALLOL, R., "Resum d'activitats i resultats del CER", a *Llibre de la Festa Major de l'Escala*, CER (Centre Esportiu i Recreatiu), Gràfiques Canigó - Figueres, 1978, pàg. 11

CER (Secció Tennis Taula), *Tennis de taula: 25 anys com a club federat*, CER (Centre Esportiu i Recreatiu), Impremta Galí - Figueres, 1992

CLANNAD, *Atlas Visual de los Deportes*, vol. 4, Clannad Producció Editorial, València, 1a ed., 2000

GONZÁLEZ i GARCÍA, Marc, i RIERA i ÀLVAREZ, Òscar, *Educació Física 3r/4t ESO*, Editorial Teide, Barcelona, 2a ed., 2007

GONZÁLEZ i BERNAL, David, "Club Tennis Taula CER L'Escala: Temporada 2011-2012", a *Llibre de la Festa Major de l'Escala*, CER (Centre Esportiu i Recreatiu), Gràfiques Canigó - Figueres, 2012, pàgs. 112-115

GONZÁLEZ i BERNAL, David, "Club Tennis Taula CER L'Escala: Temporada 2012-2013", a *Llibre de la Festa Major de l'Escala*, CER (Centre Esportiu i Recreatiu), Fotocomposició Roger - Figueres, 2013, pàgs. 41-42

GONZÁLEZ i BERNAL, David, "Club Tennis Taula CER L'Escala: Temporada 2013-2014", a *Llibre de la Festa Major de l'Escala*, CER (Centre Esportiu i Recreatiu), Fotocomposició Roger - Figueres, 2014, pàgs. 39-41

GONZÁLEZ i BERNAL, David, "Club Tennis Taula CER L'Escala: Temporada 2014-2015", a *Llibre de la Festa Major de l'Escala*, CER (Centre Esportiu i Recreatiu), Fotocomposició Roger - Figueres, 2015, pàgs. 39-42

GUANTER i BALLESTA, Fèlix, "Resum d'activitats i resultats del CER: Tennis de taula", a *Llibre de la Festa Major de l'Escala*, CER (Centre Esportiu i Recreatiu), Gràfiques Canigó - Figueres, 1979, pàgs. 8-12

GUANTER i BALLESTA, Fèlix, "Tennis de taula", a *Llibre de la Festa Major de l'Escala*, CER (Centre Esportiu i Recreatiu), Gràfiques Canigó - Figueres, 1980, pàgs. 8-10

GUANTER i BALLESTA, Fèlix, "Tennis de taula", a *Llibre de la Festa Major de l'Escala*, CER (Centre Esportiu i Recreatiu), Gràfiques Canigó - Figueres, 1981, pàgs. 10-20

GUANTER i BALLESTA, Fèlix, "Tennis de taula", a *Llibre de la Festa Major de l'Escala*, CER (Centre Esportiu i Recreatiu), Gràfiques Canigó - Figueres, 1982, pàgs. 129-143

GUANTER i BALLESTA, Fèlix, "Tennis taula", a *Llibre de la Festa Major de l'Escala*, CER (Centre Esportiu i Recreatiu), Gràfiques Canigó - Figueres, 1980, pàgs. 129-141

GUANTER i BALLESTA, Fèlix, "Tennis taula", a *Llibre de la Festa Major de l'Escala*, CER (Centre Esportiu i Recreatiu), Gràfiques Canigó - Figueres, 1984, pàgs. 159-169

GUANTER i BALLESTA, Fèlix, "Tennis taula", a *Llibre de la Festa Major de l'Escala*, CER (Centre Esportiu i Recreatiu), Gràfiques Canigó - Figueres, 1985, pàgs. 149-169

GUANTER i BALLESTA, Fèlix, "Les Seccions informen: Tennis taula", a *Llibre de la Festa Major de l'Escala*, CER (Centre Esportiu i Recreatiu), Gràfiques Canigó - Figueres, 1986, pàgs. 175-187

GUANTER i BALLESTA, Fèlix, "Tennis de taula", a *Llibre de la Festa Major de l'Escala*, CER (Centre Esportiu i Recreatiu), Gràfiques Canigó - Figueres, 1987, pàgs. 121-135

GUANTER i BALLESTA, Fèlix, "Tennis taula", a *Llibre de la Festa Major de l'Escala*, CER (Centre Esportiu i Recreatiu), Gràfiques Canigó - Figueres, 1988, pàgs. 103-121

GUANTER i BALLESTA, Fèlix, "Tennis taula", a *Llibre de la Festa Major de l'Escala*, CER (Centre Esportiu i Recreatiu), Gràfiques Canigó - Figueres, 1989, pàgs. 149-169

GUANTER i BALLESTA, Fèlix, "Club tennis taula CER L'Escala. Temporada 89-90", a *Llibre de la Festa Major de l'Escala*, CER (Centre Esportiu i Recreatiu), Gràfiques Canigó - Figueres, 1990, pàgs. 139-157

GUANTER i BALLESTA, Fèlix, "Club tennis taula CER L'Escala. Temporada 90-91", a *Llibre de la Festa Major de l'Escala*, CER (Centre Esportiu i Recreatiu), Gràfiques Canigó - Figueres, 1991, pàgs. 143-161

GUANTER i BALLESTA, Fèlix, "El CER a Divisió d'Honor!!!", a *Llibre de la Festa Major de l'Escala*, CER (Centre Esportiu i Recreatiu), Gràfiques Canigó - Figueres, 1992, pàgs. 177-185

GUANTER i BALLESTA, Fèlix, "Tennis taula", a *Llibre de la Festa Major de l'Escala*, CER (Centre Esportiu i Recreatiu), Gràfiques Canigó - Figueres, 1993, pàgs. 103-115

GUANTER i BALLESTA, Fèlix, "Tennis de taula", a *Llibre de la Festa Major de l'Escala*, CER (Centre Esportiu i Recreatiu), Gràfiques Canigó – Figueres, 1994, pàgs. 67-73

GUANTER i BALLESTA, Fèlix, "Tennis de taula. Temporada 94-95", a *Llibre de la Festa Major de l'Escala*, CER (Centre Esportiu i Recreatiu), Gràfiques Canigó – Figueres, 1995, pàgs. 89-97

GUANTER i BALLESTA, Fèlix, "Tennis de taula", a *Llibre de la Festa Major de l'Escala*, CER (Centre Esportiu i Recreatiu), Gràfiques Canigó – Figueres, 1996, pàgs. 137-147

JUNTA DEL CER, "Secció tennis de taula", a *Llibre de la Festa Major de l'Escala*, CER (Centre Esportiu i Recreatiu), Gràfiques Canigó – Figueres, 2010, pàgs. 117-121

JUNTA DEL CER, "Secció de tennis taula. Temporada 2010-11", a *Llibre de la Festa Major de l'Escala*, CER (Centre Esportiu i Recreatiu), Gràfiques Canigó – Figueres, 2011, pàgs. 133-135

MCCULLOCH, G. (traduït per P. González), *Conocer el deporte: Tennis de Mesa*, Ediciones Tutor, Madrid, 2a ed., 2002

SECCIÓ TENNIS TAULA DEL CER, "Secció de tennis taula: Temporada 08-09", a *Llibre de la Festa Major de l'Escala*, CER (Centre Esportiu i Recreatiu), Gràfiques Canigó – Figueres, 2009, pàgs. 115-116

SUÉS i SASTRE, Joan, "Memòria del tennis taula del CER", a *Llibre de la Festa Major de l'Escala*, CER (Centre Esportiu i Recreatiu), Gràfiques Canigó – Figueres, 1997, pàgs. 101-103

SUÉS i SASTRE, Joan, "Tennis taula. Temporada 1997-98", a *Llibre de la Festa Major de l'Escala*, CER (Centre Esportiu i Recreatiu), Gràfiques Canigó – Figueres, 1998, pàgs. 119-123

SUÉS i SASTRE, Joan, "Tennis taula. Temporada 1998-1999", a *Llibre de la Festa Major de l'Escala*, CER (Centre Esportiu i Recreatiu), Gràfiques Canigó – Figueres, 1999, pàgs. 115-121

SUÉS i SASTRE, Joan, "Club Tennis Taula CER de l'Escala", a *Llibre de la Festa Major de l'Escala*, CER (Centre Esportiu i Recreatiu), Gràfiques Canigó – Figueres, 2000, pàgs. 101-104

SUÉS i SASTRE, Joan, "Club Tennis Taula CER L'Escala", a *Llibre de la Festa Major de l'Escala*, CER (Centre Esportiu i Recreatiu), Gràfiques Canigó – Figueres, 2001, pàgs. 81-85

SUÉS i SASTRE, Joan, "Club Tennis Taula CER L'Escala. Resum d'activitats de la temporada 2001-2002", a *Llibre de la Festa Major de l'Escala*, CER (Centre Esportiu i Recreatiu), Gràfiques Canigó – Figueres, 2002, pàgs. 83-87

SUÉS i SASTRE, Joan, "Club Tennis Taula CER L'Escala. Resum d'activitats de la temporada 2002-2003", a *Llibre de la Festa Major de l'Escala*, CER (Centre Esportiu i Recreatiu), Gràfiques Canigó – Figueres, 2003, pàgs. 97-100

SUÉS i SASTRE, Joan, "Secció Tennis Taula del CER L'Escala. Resum resultats i activitats temporada 2003-2004", a *Llibre de la Festa Major de l'Escala*, CER (Centre Esportiu i Recreatiu), Gràfiques Canigó – Figueres, 2004, pàgs. 121-124

SUÉS i SASTRE, Joan, "Secció tennis taula", a *Llibre de la Festa Major de l'Escala*, CER (Centre Esportiu i Recreatiu), Gràfiques Canigó – Figueres, 2005, pàgs. 105-106

SUÉS i SASTRE, Joan, "Secció de tennis de taula del CER", a *Llibre de la Festa Major de l'Escala*, CER (Centre Esportiu i Recreatiu), Gràfiques Canigó – Figueres, 2006, pàgs. 159-161

SUÉS i SASTRE, Joan, "L'any del descens", a *Llibre de la Festa Major de l'Escala*, CER (Centre Esportiu i Recreatiu), Gràfiques Canigó – Figueres, 2007, pàgs. 113-115

TERMCAT, *Diccionari de Tennis de Taula*, Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1a ed, 1991

FONTS D'INFORMACIÓ

INFORMACIÓ I DADES FACILITADES PER:

- FÈLIX GUANTER I BALLESTA
- MERCÈ RUEDA I PLANAS
- DANIEL SABRIÀ I ALECH

Treball realitzat per:

Manu Navarro i Tirado

Revisat, ampliat i corregit per:

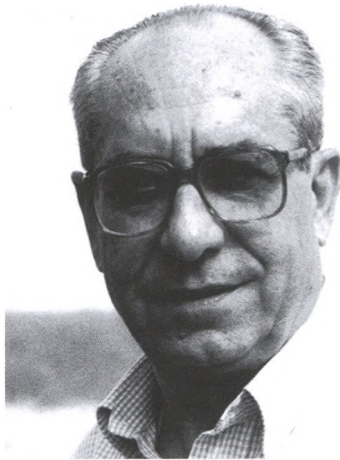

Jordi Gallegos i Córdoba

Historiador i divulgador cultural

JOSEP VILABRÚ I BALLESTER

EXÀRBITRE DE LA FEDERACIÓ CATALANA DE TENNIS TAULA

Josep Vilabrú Ballester (l'Escala, 1931) és una persona vinculada al CER des de la seva fundació i sempre n'ha estat un ferm col·laborador. Va ser membre de la Junta Directiva i es va implicar en moltes activitats, com en els llibrets de la Festa Major i de l'Aplec, en la presència activa en actes socials, culturals, protocol·laris, etc. També, en diverses ocasions, va assumir el càrrec de delegat de la secció de Tennis Taula, entre les quals, la més important, fou quan l'equip, format per Daniel Sabrià i Alech, Joan Mateu i Llop i Francesc Callol i Casadellà, participà per primera vegada en uns Campionats d'Espanya, que aquell any 1969 tingueren lloc al Palau d'Esports de Barcelona.

Influenciat i assessorat pels gironins Joan Julià i Roch i Ricard Soto i Esteban, en Josep va obtenir la llicència d'àrbitre del Col·legi de la Federació Catalana, exercint-ne com a tal des de la temporada 1968/69 fins a la de 1985/86. *“De fet, per a mi era un al·licient, un agradable i engrescador esbarjo, que havia tingut els seus inicis en l'època de la meva adolescència. Resulta que, a les darreries dels anys quaranta, quan es jugava a ca les Monges, me'n vaig adonar que les meves condicions com a jugador eren més aviat minses i em vaig decantar per fer d'àrbitre, especialment en les competicions de certa importància”.*

Després d'uns anys sense participar en competicions, el juny de 1968 es celebra, a la sala d'en Rafel Sureda i Balaguer, el “1r Trofeu Costa Brava”, en el qual en Josep s'havia d'encarregar del protocol: presentar els jugadors, fer el sorteig de cada enfrontament, donar detall dels eliminats i, posteriorment, anomenar els següents aparellaments, però com que hi havia dues taules de joc i només s'hi va desplaçar un col·legiat, li va tocar fer d'àrbitre.

A partir d'aquella data, en Josep s'encarregava de tots els partits oficials que es disputaven al local social, en les 24 hores socials de sèniors i en les 12 hores juvenils. També, el 1982 i 1983, participava en els enfrontaments entre l'equip local i el Ripollet, el Reus Esportiu i l'Alba Bascanonina, així com en multitud de partits amistosos, tant al local del Pelly com en el local social del carrer Garbí.

Les competicions més rellevants en les que va participar van ser a la temporada 1969/70, quan l'equip del CER jugava, per primera vegada, a la segona categoria estatal, enfrontant-se al Club 21 de Barcelona, al Lorito de Tarragona i al Sant Ferrant de Castelló de la Plana.

La temporada 1973/74, a la mateixa categoria, va arbitrar enfrontaments entre l'equip local i el Sersa 7 a 9 de Barcelona, el Falcons de Sabadell, el Reus Esportiu i el Pàmpols de Lleida, i, a la temporada 1974/75, també amb els equips del CER, el Falcons de Sabadell, el Bétulo de Badalona i l'Huracans de Lleida.

A partir d'aquella temporada 1974/75, va compartir els arbitratges amb en Salvador Simón i Coll, que havia obtingut la llicència federativa. *“En haver-hi un altre col·legiat a la població i a l'observar-me, degut a les ulleres bifocals, certa dificultat per veure amb claredat si en les sacades la pilota tocava o no la xarxa, per tal d'evitar males interpretacions i la possibilitat de ser-me atribuïts parcialitats o favoritismes, decidia no renovar la fitxa i, en conseqüència, perdre la condició de col·legiat oficial.*

Com és natural, en aquella època, a més de les jornades tenses i feixugues, també hi sovintejaven els fets anecdòtics. Per esmentar-ne algun, anoto que el 1968, quan es va organitzar el “Trofeu Costa Brava”, es va haver de repetir la pancarta. Ja s'havia col·locat al carrer del Port quan ens adonarem de la incorrecció. Deia: Trofeig Costa Brava.

Al fer-se la presentació dels equips del Campionat d'Espanya del 1969, repartien unes bosses esportives molt boniques. A l'adonar-nos que anava passant l'estona, no ens anomenaven i es feia tard per assistir a l'acte d'obertura oficial, els tres jugadors varen anar-se'n i jo em vaig quedar a reclamar-les. Quan arribava el meu torn, el federatiu va aclarir-me que l'obsequi era només pels participants a les categories individuals i, com que nosaltres només érem inscrits a la d'equips, no ens en corresponien. Insistint moltíssim, remarcant en que si no podien ser tres en fos tan sols una pel jove Joan Mateu que hi estava il·lusionat, vaig obtenir-la malgrat que l'espera feu que arribés al Saló de Cent de l'ajuntament barceloní amb considerable retard.

Josep Vilabrú arbitrant. Foto cedida per Josep Vilabrú.

No oblidó dos records molt agradables de partits amistosos jugats al Pelly. Un d'ells fou el dia que el cardenal Narcís Jubany, que havia vingut de visita oficial a la parròquia, va acceptar la invitació del CER i va pujar fins el tercer pis, on se li va oferir un partit d'exhibició entre en Dani Sabrià i en Joan Mateu, detall que, segons va manifestar, el va complaure moltíssim. L'altra fou per la Festa Major de 1969, quan el CER s'enfrontava al Riells del Fai, equip que, com altres, sovintejava en les confrontacions que es concertaven per tal d'observar noves tècniques i estils. El partit era concertat al millor de cinc victòries. A l'hora de començar al camp de Miramar un clàssic de rivalitat comarcal entre l'Escala i el Roses, i com que el marcador del partit de tennis taula assenyalava un decebedor 2-4 i ja s'intuïa una desagradable derrota, gairebé tots els assistents se'n anaren cap el camp de futbol, el mateix que hauria fet jo si no hagués actuat

d'àrbitre. Llavors, de manera imprevista, però molt agradable i satisfactòria, arribava la remuntada i la imprevista victòria, amb emocionants partides, especialment en el punt final definitiu, en el que l'Albert Puig i Guerra assolía el definitiu 5-4.

Finalment, cal remarcar que en el decurs d'aquells anys vaig gaudir d'agradables experiències, amb records inoblidables, alhora d'atresorar nous coneixements i entranyables amistats”.

SALVADOR SIMON I COLL

ÀRBITRE INTERNACIONAL DE TENNIS TAULA

Salvador Simon (l'Escala, 1949) és un dels socis fundadors del Club de Tennis Taula del CER l'Escala. Actualment és àrbitre internacional d'aquest esport.

“Durant la meua època com a jugador, com molts altres companys, ja arbitràvem encontres de categoria provincial. Així va néixer la meua afició per l'arbitratge i també gràcies al company Josep Vilabrú, que em va ajudar al començament. Més endavant, en Fèlix Guanter i en Quim Ballesta em van animar a seguir arbitrànt, però qui em va ajudar, definitivament, va ser en Josep Maria Miró, persona a la qual he d'agrair tota la seva ajuda i consells”.

A les acaballes de 1980, en Salvador va obtenir el seu primer títol d'àrbitre auxiliar. Per arribar a ser àrbitre internacional va haver de fer l'examen de primer nivell (1988), el de segon nivell (1992), el de tercer nivell (1993) i, també, el de jutge àrbitre nacional. Finalment, el títol d'àrbitre internacional el va obtenir a Sevilla l'any 2001.

El seu historial com a jutge de tennis taula és molt extens: després d'arbitrar molts encontres provincials com aficionat, comença a fer-ho oficialment la temporada 1990/91. En aquell moment el CER L'Escala jugava a la primera Divisió Nacional. La temporada 1991/92 va participar com a àrbitre auxiliar a l'encontre entre les seleccions d'Espanya i França que es va disputar a Girona. L'any 1992, el CER començava a competir a la Super Divisió, fet que va suposar el seu debut en l'arbitratge a la màxima categoria nacional.

El 2004, ja com a àrbitre internacional, era requerit als principals encontres europeus. Va debutar al torneig internacional de Le Creusot (França) en un “TOP 16” europeu. Aquell mateix any va arbitrar als Jocs Olímpics dels Petits Estats celebrats a Encamp (Andorra) i l'any següent, el 2005, arribà el seu primer campionat del món, en la categoria de discapacitats, a la localitat suïssa de Montreux.

A partir de la temporada 2006/07 es converteix en un assidu en l'arbitratge dels principals esdeveniments d'aquest esport:

2006/07:

- CAGLIARI (Itàlia), encontre de les seleccions d'Itàlia i Portugal
- MONTEPELLER (França), Champions League femenina
- BARCELONA, World Cup entre els 15 millors jugadors del món

2007/08:

- MONTEPELLER (França), Champions League
- NANTES (França), Torneig Preolímpic dels Jocs de Pequín
- SANT PETERSBURG (Rússia), Campionat d'Europa
- HENNEBONT (França), semifinals de la Champions League masculina

2008/09:

VERN SUR SEICHE (França), Torneig Internacional de Joves

2009/10:

L'ESCALA, fase d'ascens a la Superdivisió
GWANJU (Korea), Campionat del Món de Discapacitats

2010/11:

ALMERIA (Espanya), Torneig PRO TOUR Internacional
ROTTERDAM (Holanda), Campionat del Món Absolut
ISTRES (França), Champions League Femenina

2012/13:

VIC, Torneig ETTU femenina

2013/14:

PEQUÍN (Xina), Campionat del Món de Discapacitats

2014/15:

LISBOA (Portugal), Torneig Grans Finals entre els millors jugadors del món

2015/16:

ISTRES (França), semifinals de la Champions League femenina

ALACANT/ELX (Espanya), Campionat del Món de Veterans

2016/17:

LA ROMAGNE (França), ETTU CUP masculina

A més, durant totes les temporades ha participat en nombroses confrontacions, fases d'ascens, campionats d'Espanya, campionats de Catalunya, etc. Actualment és un dels quatre àrbitres de l'Assemblea de la Federació Espanyola de Tennis Taula.

“Voldria fer constar el meu agraïment a totes les persones i a les diverses Juntes del CER que han fet possible que m'hagi pogut dedicar al món de l'arbitratge de tennis taula. Moltes gràcies a tots els que m'heu donat suport per a fer-ho!”.

Salvador Simon arbitrànt al campionat d'Europa, celebrat a Sant Petersburg (Rússia) el 2007. Foto cedida per Salvador Simon.

GALERIA FOTOGRAFICA

Joan Sués i Daniel Sabrià al CER.

Daniel Sabrià (1) i Joan Mateu (3) abans de l'inici d'un partit (any 1970).

Foto de família en motiu d'unes 24 hores de tennis taula.

Equips any 1985.

Josep Vilabrú arbitrant a la sala d'actes del CER. Al seu costat es pot veure Fèlix Guanter.

Campionat de Sant Narcís (Girona, 1972).

Fase d'ascens a 1a divisió, celebrat al pavelló de l'Escala (any 1987).

Daniel Sabrià i Xavier Cortal entrenant al CER.

25 anys de la secció de tennis taula del CER (25 de desembre de 1992).

Equip de súper divisió temporada 93-94.

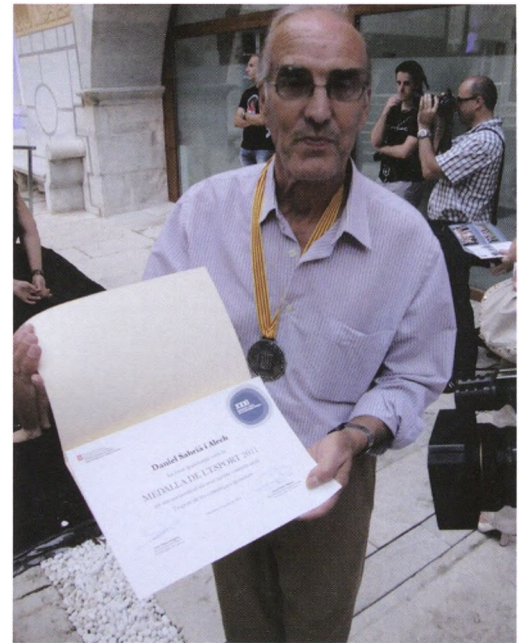
Salvador Simon amb els àrbitres del Campionat del Món de Korea 2010.

Recepció en motiu de l'ascens a Súper Divisió d'Honor (abril 2010).

Recepció a l'Ajuntament en motiu de l'ascens a Divisió d'Honor (1 de juny de 1992).

Daniel Sabrià medalla de l'esport de les comarques gironines 2011.

Campionats territorials de Girona celebrats a Bàscara.

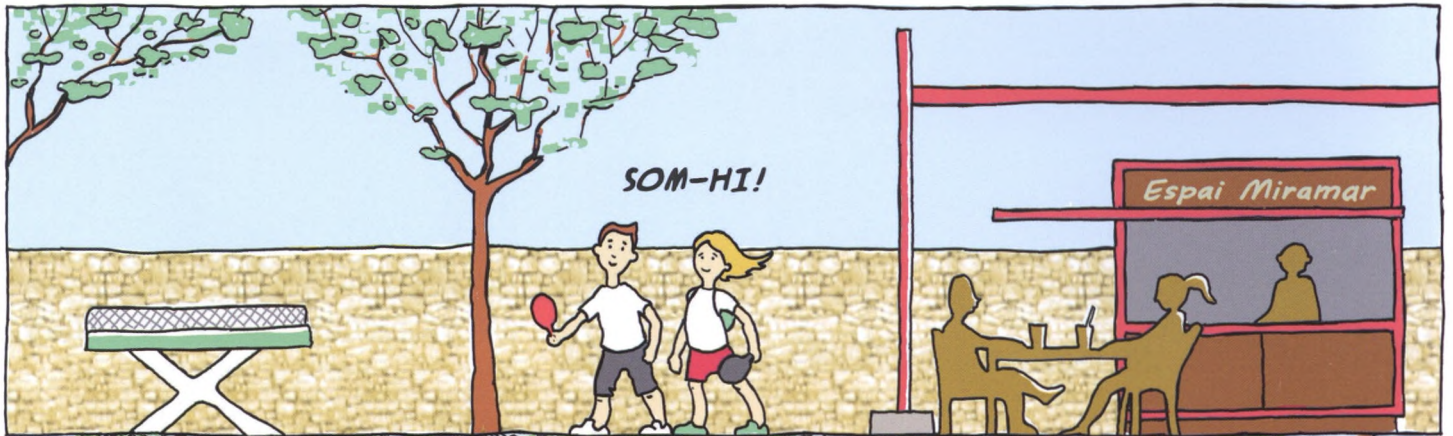
David González en plena competició.

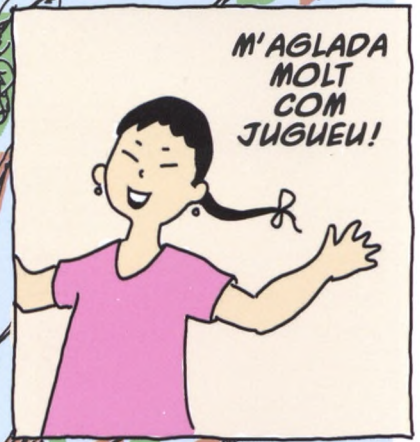
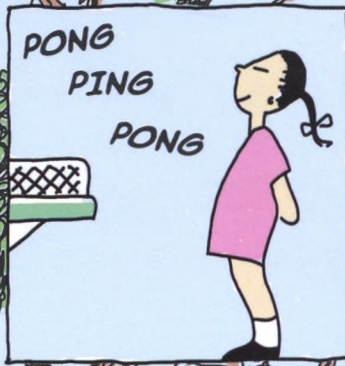
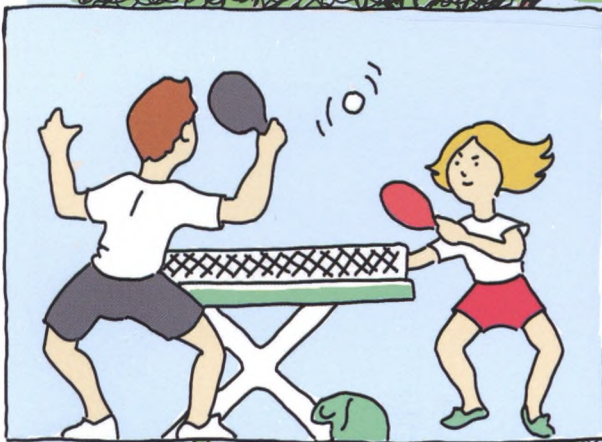
RONDA dibuixada

MIGUEL MORRAL BARCELÓ

SOM-HI!

Espai Miramar

M'AGLADA MOLT COM JUGUEU!

JOAN...
EL PING PONG
...
EL VAN INVENTAR
ELS XINESOS?

NO!
QUE VA!

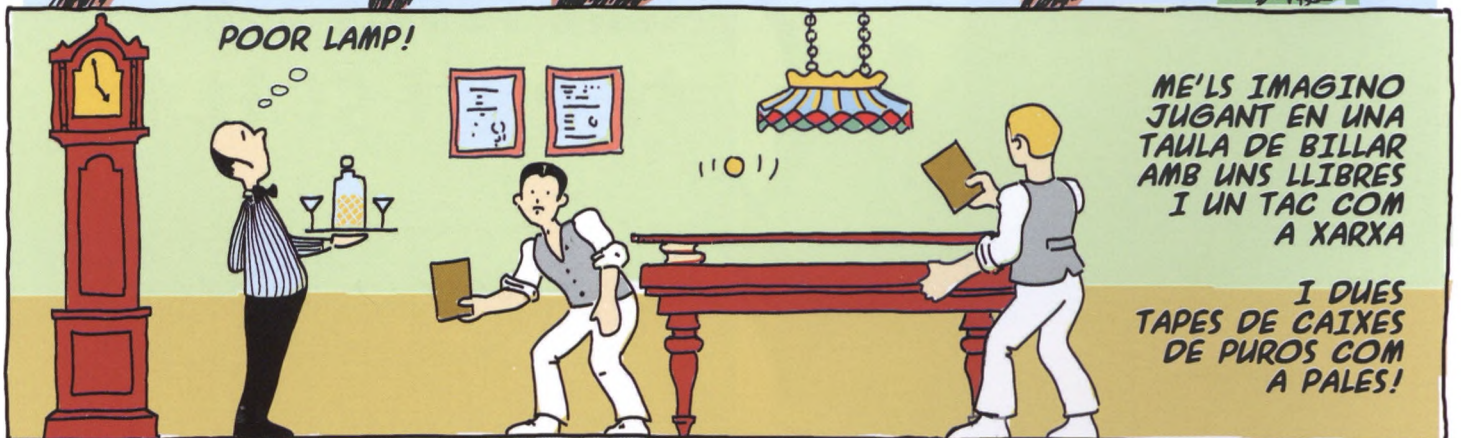

IT'S RAINING
CATS AND
DOGS!

EL VAN INVENTAR ELS
TENNISTES D'UN CLUB
ANGLÈS, FARTS
DE NO PODER
JUGAR
ELS
DIES
DE
PLUJA

CAT
LLIU

POOR LAMP!

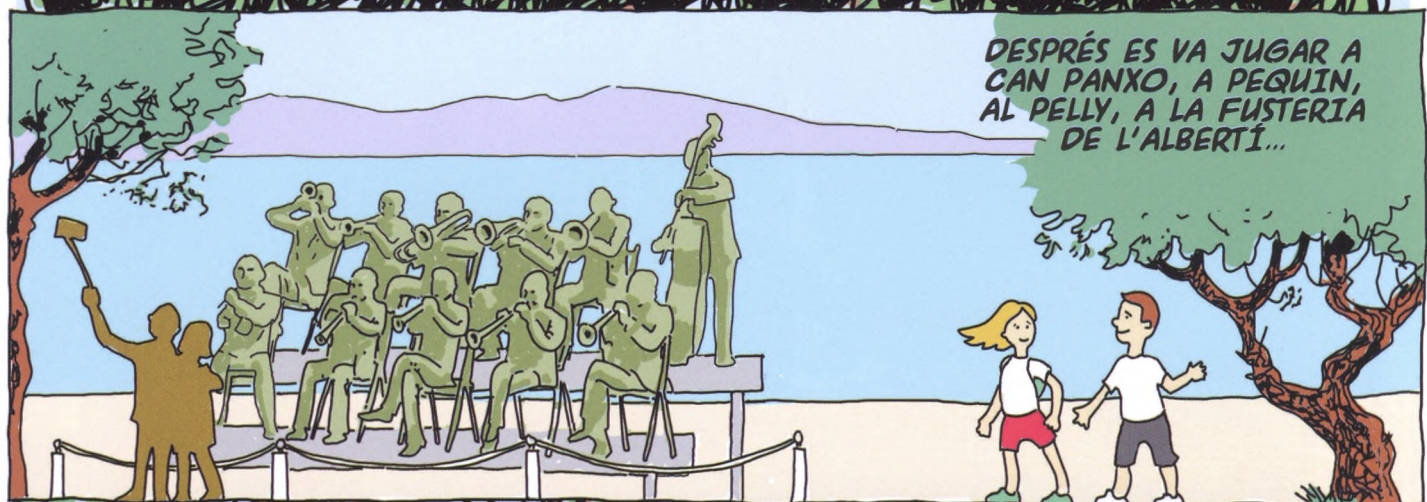
ME'LS IMAGINO
JUGANT EN UNA
TAULA DE BILLAR
AMB UNS LLIBRES
I UN TAC COM
A XARXA

I DUES
TAPES DE CAIXES
DE PUROS COM
A PALES!

MIRA! AQUÍ HI HAVIA
EL CONVENT DE CA LES
MONGES. AQUÍ ES VA
COMENÇAR A JUGAR
A TENNIS TAULA A
L'ESCALA

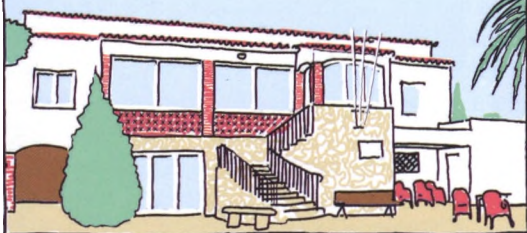

DESPRÉS ES VA JUGAR A
CAN PANXO, A PEQUIN,
AL PELLY, A LA FUSTERIA
DE L'ALBERTÍ...

... I L'ANY 1992 VAM SER
EL PRIMER EQUIP GIRONÍ
EN PUJAR A
LA DIVISIÓ D'HONOR!

FINS QUE EL 1975 ES VA
INAUGURAR EL CENTRE
MUNICIPAL XAVIER VILANOVA

PERÒ SI VOLS SABER MÉS COSES DEL
TENNIS TAULA A L'ESCALA HAS DE LLEGIR
EL TREBALL D'EN MANUEL NAVARRO TIRADO
AL CAMÍ DE RONDA D'AQUEST ANY

JA HEM ARRIBAT
ENS BANYEM?

SOM-HI!

Història d'una foto

LA COMISSIÓ GESTORA DE L'ESCALA DEL 1939

Foto cedida per Siset Casadevall Moriscot.

Imatge de la comissió gestora de l'Escalade formada el 10 de febrer del 1939, dos dies després de l'ocupació franquista de la població, en ocasió de la Festa del Carme del 1940. D'esquerra a dreta i de dalt a baix: Rafel Puig Solés (alcalde-gestor) i el seu fill Jesús Puig Ximinis, Josep Casadevall Colomeda (representant del Pòsit), tinent militar no identificat, guàrdia civil José Deogracias, Miquel Bertran Teixidor (Falange), mossèn Salvador Sans "Xemeneies" (rector d'Empúries), Josep Torrent Rustey (joventuts Falange), Francisco Portell Albareda "Japot" (Falange), Josep Paradís Ramis "Gambo" (Falange) i Joaquim Simon Albertí (regidor).

En aquesta diada de la Verge del Carme es va fer una processó en honor seu i s'inaugurà a l'església un altar dedicat a la patrona. La comissió gestora, sota l'ombra del cap de les tropes franquistes a l'Escalade, es féu càrrec de l'Ajuntament després del nomenament interí de Francesc Albert Paradís com a alcalde-gestor. Les tropes estaven instal·lades a la Casa Gran i a les escoles, després d'haver acampat al camp de futbol i als estenedors. Els caps de la Falange a l'Escalade van ser per ordre cronològic Ramon Tasis Ferrer, Miquel Bertran i Martí Oliveras Barris; la seu era a ca les Alech (al costat de l'església).

Consell de redacció

GARATGE FERRER

Servei Oficial CITROËN
Per L'Escala i comarca

CITROËN

Restauració de
2 CV i MEHARI

MECÀNICA I PINTURA MULTIMARCA

Zona Industrial
Closa d'en Llop, 81 17130
l'Escala (Girona)
Tel. mòbil 620 107 256
Tel. 972 771 264
Fax 972 773 594
garatgeferrer@gmail.com
www.garatgeferrer.com

fiona
1978

maranges 4
17130 l'escala
(+34)972771579
bastrop_2000@yahoo.es

CAMPING / CARAVANING

COSTA BRAVA

Camí Ample, 21
17130 L'Escala (Girona)
Tel. 972 770 084
www.campinglescala.com

PASTISSERIA EMPORI

Benjamí Gallegos

Des de 1960. Més de 50 anys al seu servei

També tenim:

- Pastes salades
- Rebosteria fina i de full
- Coques de brioix i fruita farcides de crema

Reserveu les vostres coques per a revetlles!

i altres productes artesanals

Maranges, 14 - Tel. 972 770 089 - L'ESCALA

JOSEP DONJÓ I CALLOL (1897-1990)

Fill de Joan Donjó i Sureda i Carme Callol i Colomeda. Vivien al carrer d'Empúries. Tant els avis de part de pare, Nicolau i Cristina, com els de part de mare, Joan i Maria, vivien a l'Escala. El pare era patró de barca, la mare treballava a casa i, com tantes dones escalenques, ajudava al marit "remendant" les xarxes. La família va tenir dos fills més: en Marcellí, el gran, malalt de poliomielitis, i en Miquel, el segon, que va ser pescador com el pare.

Els primers estudis els va fer a les escoles de l'Escala amb el mestre Lluís Alsina, el qual el va tenir d'ajudant a la seva classe i el va aconsellar d'anar a Girona a estudiar magisteri. Era una manera força habitual en aquell temps de promoció social, tot i que el seu pare volia que fos mariner. Va estudiar a l'Institut de Girona durant els cursos 1911-1912 i 1912-1913 i va treballar de barber per pagar-se els estudis. Va tenir de professors, entre d'altres, a Cassià Costal, un dels millors professors de magisteri que hi ha hagut de sempre a Girona. Aquests estudis duraven dos anys amb un total de divuit assignatures; la carrera de batxillerat durava sis cursos amb trenta assignatures. Ja quedava clar el poc valor que es concedia al magisteri.

No va ser fins al 1914 que es va crear l'escola Normal Superior on des de llavors es van impartir els estudis de magisteri. Home de molts coneixements, la seva activitat no es va reduir a la Normal sinó que es va comprometre de ple en la vida social i cultural gironina. Els articles en les revistes professionals i en la premsa local ens permeten de conèixer la seva preocupació per millorar els estudis de magisteri que volia que tinguessin la categoria universitària.

Va acabar la carrera deu anys més tard, després d'haver fet tres anys el servei militar a marina, a Cartagena, en un destructor. Quan va acabar el servei militar va anar a viure a Barcelona, a casa del seu germà Marcellí, que feia de sastre. Allà treballà com a mestre en una acadèmia del Guinardó i es va relacionar força amb ambients anarquistes. Durant la dictadura de Primo de Rivera va tornar a l'Escala i va obrir una barberia al carrer de Gràcia (posteriorment traspassada al pare de la Roser Artigas). A l'Escala era vigilat per la guàrdia civil que més d'una vegada escorcollà

L'escola de Darnius.

casa seva en busca d'una pistola. El 1922 es va casar amb Pepita Sastre i Rodeja, de l'Escala, i van tenir tres fills: Joan, Jaume i M. Rosa.

La seva tasca de docent la va exercir en diverses poblacions. Va fer de mestre interí primer a Breda (la Selva) a partir del 1924 i després a Castell d'Aro (Baix Empordà). Hi va ser des del 1931 mentre preparava les oposicions animat pel seu amic i professor de la Normal Miquel Santaló.

La seva primera plaça en propietat va ser a la població de Villalpape, a la província de Lugo. En un local apte per a una trentena de vaillets s'hi amuntegaven de cinquanta a setanta nois i noies. Allà va tenir topades amb el cacic del poble per les diferents maneres d'entendre la cultura, l'escola i la societat. Ell volia que tots els infants tinguessin accés a la cultura a través de l'escola com era l'ideal republicà i el cacic del poble no veia amb bons ulls aquesta orientació. En les memòries que va escriure recorda que el cacic li manifestà: "Ahora la República engorda a los maestros; luego nosotros os mataremos".

El mes d'octubre del 1934 va tornar destinat a Darnius (Alt Empordà) i va treballar en una escola acabada d'estrenar amb aules netes, espaioses, airejades i clares, amb un pati espaiós, amb material escolar modern i amb taules bipersonals, segons recorda ell mateix, que explica: "Els pares estaven orgullosos de la seva escola". Entre les activitats que va organitzar amb els nens de l'escola destaquen la celebració d'obres de teatre i el foment de la lectura de poesies. En aquesta població va coincidir amb la mestra Carme Vergés, neboda del mossèn Carles Costa, rector de l'Escala, amb la que mantingué diferències ideològiques. La mestra era molt conservadora i el va denunciar, amb el suport de sectors conservadors empordanesos, per fomentar lectures a l'escola que ella considerava que no eren adients per a la mainada.

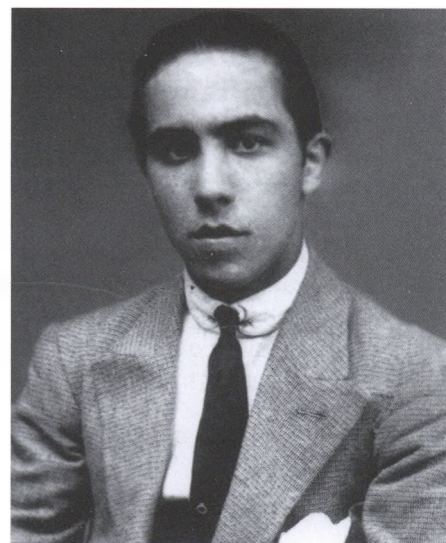
Josep Donjó amb els seus alumnes, entre els quals els seus fills: Joan (1), Jaume (2) i Maria Rosa (3).

Quan esclatar la revolució, el juliol de 1936, va ser el cap del Comitè Antifeixista de Darnius. Amb la seva acció va aconseguir que no es cremés l'església i va protegir la vida del rector Josep Fullà Mundet de l'actuació del Comitè, però no va poder evitar que membres del comitè de la CNT-FAI vinguts de fora cremessin a la plaça els sants i els bancs de l'església. Una vegada dissolt el Comitè i cansat de la tensió viscuda a la població va marxar, el 31 de juny de 1937, a fer de mestre a Sant Feliu de Guíxols.

Els seus records de l'estada a Sant Feliu són interessants perquè ens permeten de conèixer com va funcionar l'escola en temps de guerra. Manifestava: "Gairebé cada dia i a la mateixa hora la població era bombardejada pels avions italians que tenien base a Mallorca (...). Era impossible marcar cap pla d'ensenyament. No es podia estructurar un treball educatiu eficaç i perseverant mentre els avions sembraven diàriament la mort i la destrucció. Els pares, amb raó més preocupats per la vida dels seus fills, procuraven allunyar-los de la ciutat i els allotjaven en cases d'amics o de familiars dels afores". No hi va estar gaire temps a Sant Feliu. Més tard va exercir a Llagostera i a Sant Pere Pescador.

A Sant Pere Pescador va trobar el poble dividit en faccions polítiques i sindicals irreductibles. La seva dona i els tres fills es van quedar a l'Escala; vivien en una casa de l'actual plaça de l'Avi Xaxu i d'allà marxaren, més tard, a la casa dels avis del carrer de la Torre. Donjó anava i venia de Sant Pere en bicicleta i portava, quan podia, pa i llegums que li donaven els membres de la cooperativa "La Col·lectivitat". Finalment va marxar sol cap a l'exili. La seva dona i els fills es quedaren a l'Escala.

Després de passar per diferents camps de concentració (Argelers, Bram i Bresten) i estar en companyies de treball, ocupat en la construcció de defenses militars, va aconseguir fugir. El novembre de 1947 es va establir a Marsella, després de viure en moltes poblacions, on va crear una cooperativa vidriera que va deixar en tornar de l'exili. També va fer tota mena d'oficis: camperol, manobre, teixidor, escombriaire... menys el de mestre. A Marsella va col·laborar amb el Centre Català en la promoció d'activitats culturals.

A l'exili també hi va haver el seu fill gran, en Joan, que, amb disset anys i per no voler-se allistar, va fugir des de l'Escala amb una barca de remos cap a França. Agafat per la policia fou internat. Aconseguí escapar-se i a Marsella s'embarcà de polissó en un vaixell que anava a Amèrica. A Lisboa va ser descobert i tornat a França on els alemanys el tancaren en un camp de concentració i el torturaren. El seu pare el va localitzar i gràcies a les gestions de la Creu Roja va aconseguir que tornés el 1941 a l'Escala. Hi arribà malalt a causa de les tortures infligides.

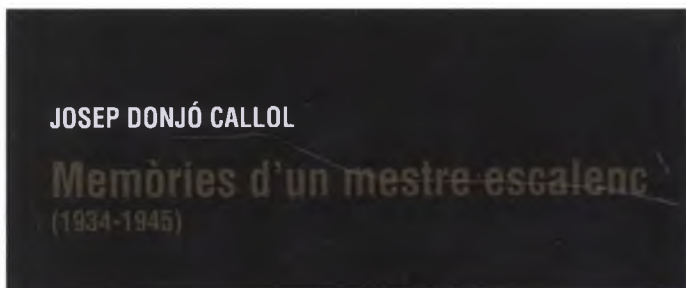
Va tornar de l'exili el 1970 i després de diversos intents amb resultat negatiu se li van reconèixer els drets com a mestre que el franquisme li havia negat. Va morir a Girona el 1990. Durant aquests anys va escriure unes extenses memòries explicant la seva peripècia personal com a mestre i exiliat; en aquests textos va fer patent la seva concepció oficial del magisteri. També va escriure sobre temes relacionats amb la vida cultural de l'Escala, uns escrits inclosos al seu llibre de memòries.

Juntament amb J. Saderra (s'havien conegut a l'exili el 1942, a Rennes, a la Bretanya) va ser l'iniciador de la revista L'Escalenc. Volien fer una revista sense ànim de lucre que fos oberta, crítica, objectiva..., adreçada als escalencs, pels escalencs, al servei dels escalencs, il·lustrant fets, posant de relleu problemes, exposant suggestions exclusivament d'interès escalenc, tal com manifestaren en el número primer.

A les memòries que va escriure després de l'exili, quan parlava del paper del magisteri, deixava veure molt clarament la seva ideologia, favorable al compromís social del mestre: "(...) La majoria de mestres que es refugien en l'apoliticisme de la seva missió només ho fan valer quan es tracta d'aquella actitud política que respon als afanys del poble treballador, però s'emmurrien sense vacillar quan es tracta de seguir la política de les anomenades notabilitats d'un lloc, les quals generalment tenen una actitud reaccionària (...). Per tot això, un mestre no pot quedar-se indiferent ni romandre al marge dels moviments socials de renovació i de progrés (...)".

Malgrat que l'exili va ser dur i llarg, amb el pas dels anys Donjó el valorà de manera positiva. Escriu a les memòries: "Vaig conèixer homes i situacions noves que m'han ajudat a comprendre molts problemes políticsocials que, d'altra manera, haguessin romàs ignorats per a mi. Així doncs, una cosa va per l'altra; les penes i les angoixes pels nous horitzons oberts en el meu esperit". Esperançadores paraules que demostren el caràcter d'aquest mestre republicà i escalenc.

* Les memòries de Josep Donjó es poden llegir al llibre "Memòries d'un mestre escalenc (1934-1945)" editat el 2011.

Portada del llibre de memòries de Josep Donjó.

Salomó Marquès i Sureda

**FERDECO
ALBURNIS**

Sebastià Balateu

*Forja artística · Treballs en alumini
acer inoxidable · ferro i pvc
mosquiteres · tancaments...*

17136 Albons · tel. 607 267 743 · encluses@gmail.com

BOSCH API

AGENT IMMOBILIARI - CONSTRUCTOR
COMUNITATS DE PROPIETARIS

C/ Palau, 4 - Tel.: 972 77 15 05 - Fax: 972 77 06 16
C/ Enric Serra, 2 - Tel.: 972 77 00 02
17130 L'ESCALA - E-mail: info@boschapi.com
www.boschapi.com

FES-TE SUBSCRIPTOR DE CAMÍ DE RONDA

Envia'ns les teves dades (nom i cognoms, adreça,
telèfon, correu electrònic i dades bancàries) a

recercalescala@gmail.com

i et portarem la revista a casa!

Preu de la revista:
6 euros + despeses d'enviament (si cal)

Comprome-te't amb la cultura de l'Escala!

Camí de Ronda

2017
Mestral
galeria d'art - des de 1987
30
anys

C/.Port, 25 - 17130 l'ESCALA - T +34 972 770 100 - M +34 610 723 473
mail: galeria@galeriamestral.com - www.galeriamestral.com

CARNISSERIA
CASAS

Plaça Víctor Català, 6 · L'Escala · Girona · Tel. 972 77 00 93

HISTÒRIA DE L'ESGLÉSIA DE L'ESCALA

1.- NOTES HISTÒRIQUES SOBRE LA FUNDACIÓ DE LA PARRÒQUIA DE SANT PERE DE LA ESCALA

PUBLICAT AL FULL PARROQUIAL DE DESEMBRE DE 1925

Acostumats com esteu, aimats feligresos, a veure cada any en aquesta fulla una estadística sobre el moment parroquial de la villa de La Escala, m'ha semblat que seria interessant i profitós el fervós esment i transcriure aquí la primera ressenya d'altres i baixes que en nostra família hi hagué quan començà a ésser constituïda com a tal en l'any 1682.

Així coneixereu quins foren els nostres avant-passats en la fè i en rebreu ben bon exemple veient com vivien i obraven com a bons cristians, després d'haver aconseguit el tenir entre tells al Bon Pastor de les ànimes, el Bon Jesús Sagramentat.

Copiaré ben fidelment les paraules dels llibres que tinc en l'arxiu parroquial i en elles disfrutau del llenguatge senzill i agradós en que se'ns conten: la portada del Santíssim Sagrament de la Eucaristia, des d'Empúries a nostra església; el primer casament i bateig en nostra parròquia i el primer enterrament que aquí tingué lloc, després de referir la benedicció del vell cementir.

Solament he de fer-vos notar com en la fundació de tota parròquia ha estat sempre necessària la institució d'un pastor visible, d'un Pàrroco qui, a l'ensem que Jesus-Hòstia d'una manera invisible, fossin els sòlits fonaments de la família, com i també els que donessin tot-temps ferma garantia de germanor i pau entre els diferents membres que la constitueixen.

Era l'any 1682.

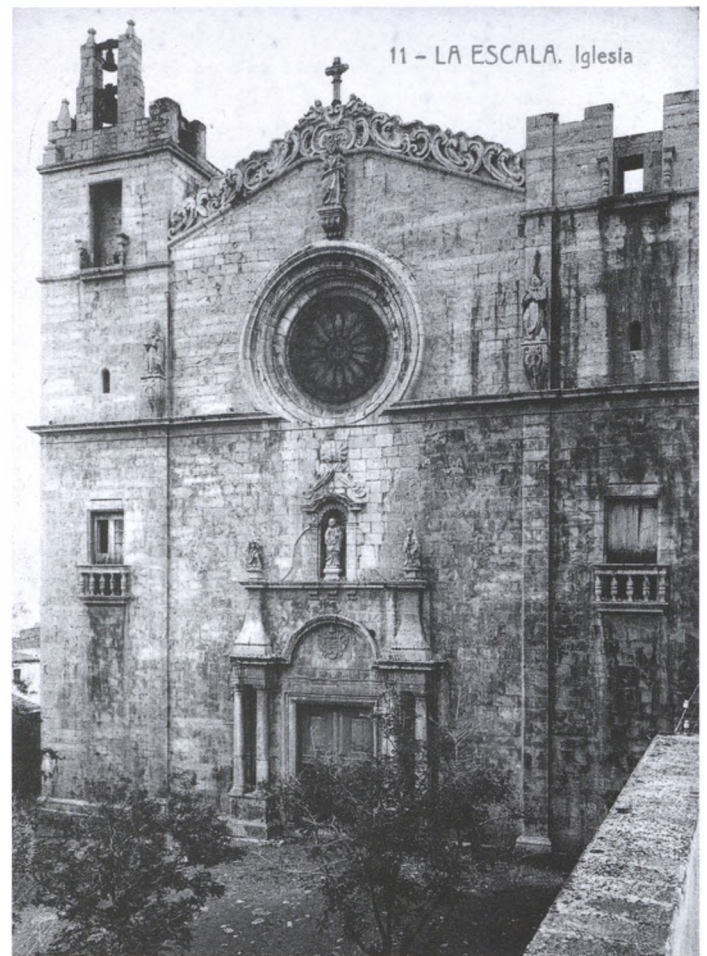
Regentaven la parròquia d'Empúries els Reverends Jaume Pujol, Domer, i Rafel Matheu, Sagristà, quins tenien l'obligació de cuidar espiritualment a l'ensem dels veïns del Port de La Escala.

El Port de La Escala era com una filial d'Empúries on tenien d'anar-hi pels casaments, bateigs i enterraments, aportant el Sant Viàtic a nostres malalts, des de dita parròquia d'Empúries.

No li faltava per ço en aquest poble de la seva petita Església o capella, com té el veïnat de Cinclaus car no tenia cap Sacerdot.

Nostres avis plens de fè, desitjaven tenir parròquia i per consegüent Sr. Rector, volien a Jesús Sagramentat més aprop, quan el dia 24 de Maig de dit any 1682 vegeren realitzats els seus desitjos com refereix la següent ressenya inserida en el full primer del primer llibre de Baptismes d'aquest arxiu, que diu així:

"Diumenge de la Santíssima Trinitat que contam als 24 de Maig 1682- Jo Rafel Matheu près. y Sacristà de la Església parroquial de San Marti de la villa de Ampurias y vuy Rector de la Església parroquial de San Pera de la Escala de Ampurias. He aportat lo Santíssim Sagrament de la Eucaristia

Façana de l'església.

Foto: Josep Esquirol, col·lecció Agustí Torné i Judith Carol Reeve.

desde la Esglesia de San Marti de Ampurias a San Pera de la Escala, ço es, set Hostias consagradas y lo verice patent ab companyia del Sr. Domer Jaume Pujol y dels set Sacerdots Rectors y dels Religiosos de Ntra. Senyora de Gracia y altres Religiosos ab cantoria, ab molta música. Tot lo poble y moltíssima gent forastera. Jo he estat Sacristà de Ampurias vint anys, menos vuit dies, això per memoria.

Consta además en el arxiu d'Ampurias libre de Baptismes la següent nota:

"Para que todos lo sepan. Desde 15 del mes de Abril de 1682 no se ha batejat ningun fill ni filla dels habitants de la Escala y la última que es batejà fou Elisabeth Malagat filla de Jaume Malagat y de Mariana, muller, habitant de la Escala".

El primer bateig d'aquesta parròquia fou el dia 17 de Maig de 1682 del nen Rafel, Joan, Bernat, fill lilegítim de Antoni Peig, sabater, i de Maria, muller seva.

El primer casament va tenir lloc el dia 9 de Juny de 1682 entre Esteva Solà, víduo, corder, habitant en la villa d'Olot amb Maria Oliveras, vídua de Rafel Oliveras.

El primer full del llibre d'Obits d'aquest arxiu consta la següent benedicció del vell cementiri.

"Dimars als dinou de Maig de mil sis cents vuytanta dos, dic 18 de Maig de 1682. Jo Rafel Matheu pres. y Sacristà de la Església parroquial de Sant Martí de la Vila de Ampurias y

vuy pr. Rechter de la Esgleia parroquial de Sant Pera de la Escala de Ampurias he beneit lo sementiri de dita Esglesia ab llicencia del Ilm. Senyor Dr. Emer Thomas Auter, Bisbe de Girona”.

Figura a continuació la primera partida de defuncions que copiada al peu de la lletra es com segueix:

“Dilluns al primer de Juny de mil sis cents vuytanta dos, dic 1 de Juny de 1682. Fouch enterrat en lo Sementiri de la Esglesia parroquial de Sant Pera de la Escala de Ampurias Pera Albert, barriler, habitant en dita parroquia de la Escala Ampurias. Ha rebut tots los Sagraments de la Santa Mare Esglesia que en tal cas deu rebre tot bon xpia. ço es, lo Sant Sagrament de la Penitencia, lo Santissim Sagrament de Eucaristia y lo Sant Sagrament de Extremaunció, no ha fet testament, en lo seu enterro tan solament han entervingut lo dos Curats. S’han fetes les Honras. Per a mi Rafel Matheu, pres. Rector”.

El número d’habitants de que contaria nostra parròquia en aquella data, seria d’uns 1.200, com ho indiquen les 15 a 20 defuncions de cada any, car de naixements ni hi havia uns trenta, quan avui, no obstant el doble augment de veïns, 2.502 del últim cens, no passen mai de quaranta, deguda aquesta diferència a la fé d’aquells esposos i pares exemplars quins jamai volien ofendre a Déu, menys en el matrimoni.

CARLES COSTA, Rector

CONSTRUCCIÓ DE L’ESGLÉSIA DE LA ESCALA

PUBLICAT AL FULL PARROQUIAL DE DESEMBRE DE 1927

Tan bon punt com els nostres primitius pescadors construïren les seves primeres barraques per a habitacions, aixecaren, en terreny cedit per Dª Catarina Antònia de Aragó, Folch de Cardona, Comtesa d’Empúries, un humil temple per a satisfer la seva fe i donar culte a Déu.

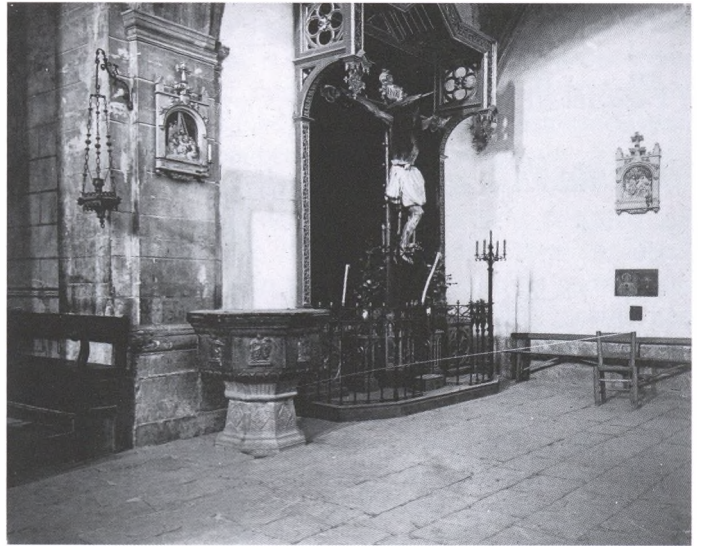
Es que l’home, religiós per naturalesa, no pot viure sense una creença, sense una divinitat.

Quan més anava poblant-se el port de La Escala, més atrafagats s’els veia per la dificultat d’inquirir a la gent a n’aquell temple arruïnós i petit. Era La Escala un poble verdaderament religiós. La religió era la característica dels pobles, i per això no és d’estranyar que concebessin la felicitat idea d’aixecar a Déu una grandiosa Església com l’actual, que és l’admiració de propis i estranys.

Regentaven aquesta parròquia, des de l’any 1695 en que s’hi morí el primer rector Mossèn Rafel Matheu, els Rnts. Mossèn Benet Cros, sacristà, i el Dr. Rafel Martra, quins, més que tirar plans i fer preparatius, admiraven la fe dels seus aimants filigresos que no es cansaven de pujar les escales de la Rectoria per oferir-se personal i pecuniàriament a dita obra.

L’any 1699 el Dr. Martra fou nomenat sacristà de la Parròquia, quedant per consegüent ell sol per la direcció i realització de lo que era la única preocupació de La Escala.

Com que era imposible contenir aquella riuada d’entusiasme que invadia totes les llars, es feia precis donar començ a les obres de la nova Església.

Altar Major d’estil barroc destruït durant la Guerra Civil.

Foto: Vídua Esquirol, col·lecció Agustí Torné i Judith Carol Reeve.

Imatge del Sant Crist, destruïda durant la Guerra Civil.

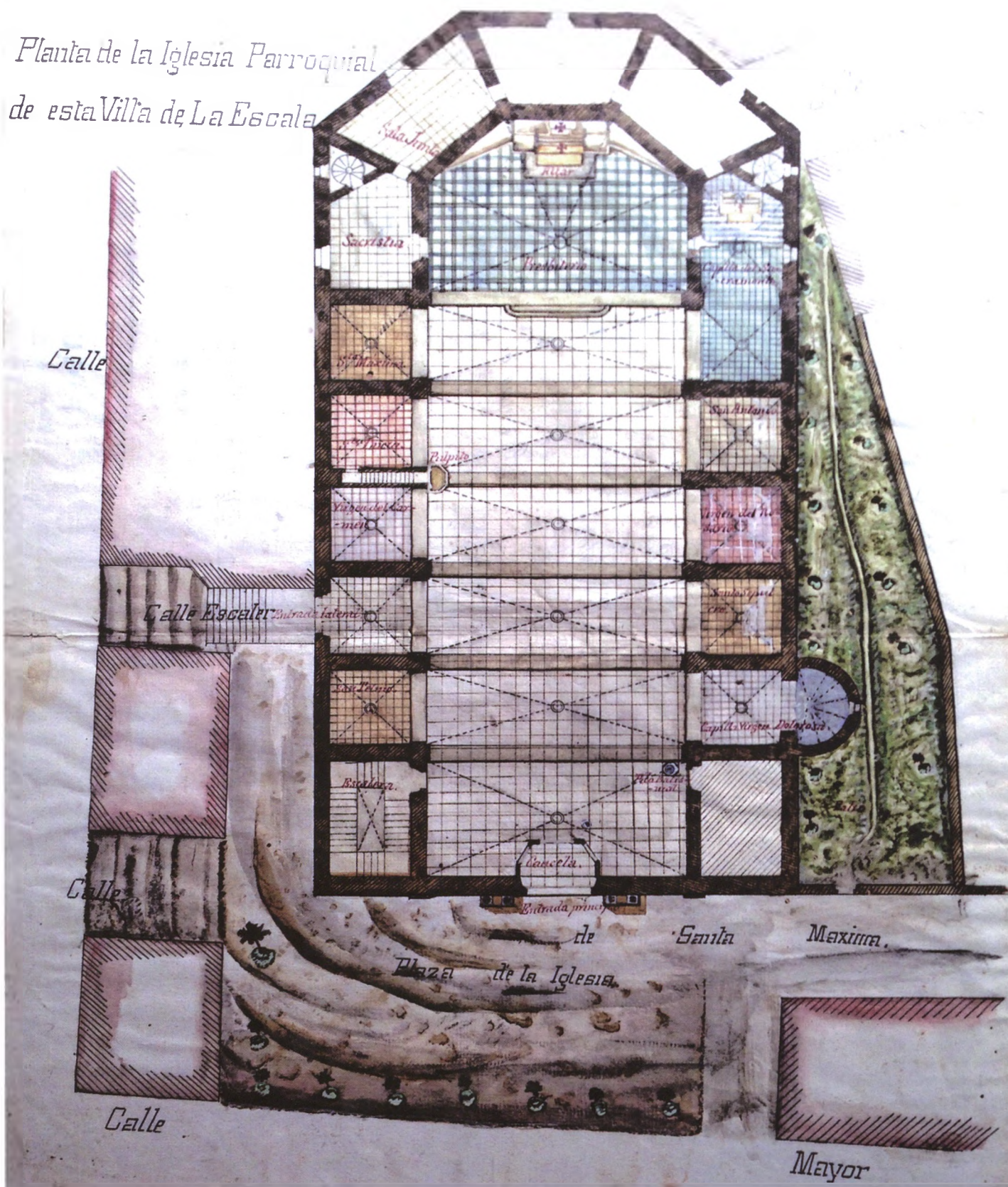
Foto: Josep Salvany, Biblioteca Nacional de Catalunya.

A l’anunciar el Dr. Martra que el dia 13 de febrer, primer diumenge de Quaresma de 1701, es posaria solemnement la primera pedra, explotà tan fort entusiasme i aplaudiment, que repercutí a tots els pobles veïns, assistint a dita festa amb els seus propis Rectors.

Vingué a posar la primera pedra, per delegació del Sr. Bisbe, el Molt Il·ltre. Dr. Rafel Sostre, Canonge en la Seu de Girona.

No es pot descriure el transport d’alegria d’aquella bona gent. Petits i grans, plens de joia, es felicitaven mutuament per haver arribat aquella benhaurada hora.

Planta de la Iglesia Parroquial
de esta Villa de La Escala

Planta de l'església. Autor: Pere Puig (1920), Arxiu Parroquial de l'Escala.

¡Quina Comunió General tan fervorosa no farien com a preparació! ¡Com Jesús Sagramentat prendria el vol d'un poble com homenatge d'un amor sincer! ¡Com beneiria aquella titànica empresa!...

Formaren tot seguit brigades d'obers disputant-se qui millor podria esmersar-hi més esforç i més treball. Els grandiosos fonaments anaven obrint-se. Cada dia a la plaça de l'Església era un bellugament, un formigueig, que, a rua feta, hi portaven el seugra de sorra, mentres que els pescadors, ademés de llur treball, donaven generosos una part de les seves pesqueres per a dita obra. Mai havien vist els segles tanta

afició. Prou sabien que es tractava d'una obra gegantina... No necessitaven que els animés el Dr. Martra... No desmaiaven en aquesta "obra de romans".

Cada dècada d'aquell segle era pels nostres avis un verdader regosig, contemplant com aquest magestuós temple anava brotant de la terra.

En l'any 1727 tenien ja bastant adelantades les parets exteriors. Es tractava del coronament de l'edifici; es feien preparatius per a construir la gran volta d'estil gòtic. L'arquitecte tenia llest el seu plànol i començava a donar

disposicions per assegurar-la, quan veus-aquí que una fatal notícia va córrer per tot el poble corprenent a tothom amb la inesperada mort del qui era l'ànima d'aquella obra, el gran Dr. Martra qui entregà la seva ànima a son Creador el dia 26 d'octubre de 1729, després d'haver rebut amb tota edificació el Sant Viàtic, acompanyant a Jesús Sagramentat tot el poble, com també assistiren a son enterrament que tingué lloc dintre de l'Església de Sant Martí d'Empúries, fent presència 19 Sacerdots i Presta, com diu la seva partida de defunció.

Plaça i façana de l'església.

Foto: Meli, col·lecció Agustí Torné i Judith Carol Reeve.

El nom del Dr. Rafel Martra no pot quedar en l'oblit. Es fa mereixedor que els bons escalencs el nomenin amb tot el seu respecte i veneració, honrant i perpetuant la seva memòria com un dels homes més eminents que, com estrella de gran magnitud, han passat per nostra aimada vila.

Mort el Dr. Martra, no podia quedar orfe l'església de La Escala, ni tampoc deseparada dita obra. El succeí Mossèn Joan Oliver que amb molt bon encert la portà a cap, exceptuada la façana d'estil renaixement que es construí més tard celebrant la festa de la benedicció d'aquesta Església Parroquial el dia 3 d'octubre de 1739.

Si gran fou la festa quan es posà la primera pedra, més encara la d'aquest dia en que vegeren realitzats els seus somnis, deixant a les generacions esdevenidores aquest monument per a que servís a l'ensemps de far per a no estrellar-nos en la incredulitat, i prosseguissim segurs dins d'aquesta Arca Santa en el mar tempestuós d'aquest mon fins a arribar a la possessió de l'eterna glòria com tan es proposaren nostres immortals avant-passats, amb aquest preuat recort.

Glòria i record pels nostres avis.

CARLES COSTA, Rector.

LA IGLESIA DE LA VILLA DE LA ESCALA

ARTICLE PUBLICAT A LA REVISTA DE GIRONA. ANY II, MAIG DE 1877, NÚM. IX

A un cuarto de legua de las ruinas de la antigua Emporion, sobre las últimas estribaciones septentrionales del Montgrí, se levanta la villa de La Escala, una de las poblaciones marítimas más modernas de la costa de la provincia de Gerona, cuyo nombre debe su origen a un lejano recuerdo del paso por esta comarca del gran caudillo de las huestes cartaginesas que hizo dar el de *escaleras de Aníbal* a las montañas de Torroella, próximas a la misma y que cierran su horizonte por la parte del mediodía.

Ofrécese ante su vista en magnífico panorama las azuladas aguas del golfo de Rosas, la extensa y siempre verde llanura del grande Ampurdán y, a lo lejos, las montañas de Roda con sus laderas esmaltadas de poblaciones y los montes Pirineos con los altos picos del Canigó, cubiertos de nieve casi todo el año.

La villa de La Escala que cuenta en la actualidad con cerca de dos mil quinientos habitantes, contaba sólo con ochenta moradores a fines del siglo décimo-séptimo, en cuya época formaba parte integrante, así en lo civil como en lo eclesiástico, de la que era entonces villa de San Martín de Empúries y es hoy pequeño lugar agregado al municipio de La Escala; último resto de la opulenta colonia mercantil de los griegos en tiempos antiguos y de la capital del condado de su nombre en la edad media.

Dedúcese este dato del documento que vamos a transcribir, interesante tanto para la historia de la Iglesia de La Escala, como para fijar el verdadero origen del progresivo desarrollo

Plaça i façana de l'església.

Foto: Meli, col·lecció Agustí Torné i Judith Carol Reeve.

de esta población. Literalmente copiado de un libro de bautismos que se conserva en la parroquia del lugar de S. Martín, dice así:

"Copia de la llicencia que ha concedida la comtesa de Empúries per a fabricar l'glesia al port de La Escala y parroquia de Empúries.

D(onia) Catalina Antonia de Aragón, Folch de Cardona, Condesa de Empúries.

Por quanto los jurado de mi villa de Empurias me han representado q(u)e en el término dessa villa y en la parte que llaman Port de La Escala, se ha edificado un lugar que consta de más de ochenta moradores y que por estar distante de ella y de la Iglesia parroquial de la dicha villa no pueden en tiempo riguroso de aguas y vientos hir a oír missa los días festivos y se quedan la mayor parte del tiempo sin ella. Por cuya razón han dispuesto fabricar Iglesia en el dicho lugar y suplicado sea servida de concederles licencia para hacer la dicha Iglesia con cimiterio de sesenta varas de largo y treinta de ancho, en el d(ic)ho sitio del Port, a la parte del Oriente, mediodía y tramontana, en la restante tierra mía de la parte de Poniente, en la calle que llaman de Torruella de Montgrí. Por tanto atendiendo a su representación y al bien público y consuelo de aquellos vez(i)nos. He tenido por bien de concederles la dicha tierra, para q(u)e puedan fabricar la dicha tierra que señalan y es propia mía; y mando al mi procurador de la villa y condado de Empúries y a los demás ministros a quien pueda tocar le den la posesión del dicho sitio para fabricar la dicha Iglesia, que así procede de mi volun(ta)d y de esta m(erce)d tomará razón Mauricio de Lloreda mi contador y Thess(ore)ro de los estados del ducado de Cardona y condado de Empúries. Dada en Madrid a veinte y ocho de 7(iem)bre de 1680.

Dna Chatalina cont(esa)

Liz(enci)a a los jurados de la vila de Empurias p(ar)a fabricar lgl(esi)a en el lugar de Port de La Escala y m(erce)d de un pedaso de tierra p(ar)a este efecto."

A consecuencia de este permiso y concesión de terrenos, practicáronse las diligencias necesarias para dar principio a la construcción de la actual Iglesia de La Escala, habiéndose puesto la primera piedra de dicho edificio el día veinte y cuatro de Octubre del mismo año 1680, según la siguiente copia del acta que de ello se levantó, sacada también del libro de bautismos a que antes nos hemos referido.

"Essent sacristà de la Iglesia parroquial de S. Martí de la vila de Empúries jo lo R(everen)t Rafel Matheu y domer de la dita l'glesia lo R(everen)t Joseph Moles de consentiment dels dos y ab llicencia del Il(lustrissim) Señor Don F. Sever Auter Bisbe de Girona y ab llicencia de la Ex(cellentissim)a Señora D(o)ña Catharina Folch de Cardona Comptesa de Empúries.

Ha posada la pr(imer)a pedra m(ice)r Joseph Sastre Tarler del general¹, en lo fonament que te de esser de la l'glesia en lo Port de La Escala terme y parroquia de Empúries sots invocación del Gloriós Apostol Sant Pere. Vuy als 24 de Octubre 1680.

Assó per memoria.

In quorum fide

idemque supra me

moratus Raphael.

Matheu p(resbiter) et sacr(is)te

Curatus dictae aeclesiae

Hic me suscribo et

meum solitum ap

pono. (hay un signo)"

Testimonis m(ice)r Bernat

Lleal Negociant en dit

Port y Vicens Casadevall

*Mestre de la fàbrica de la Iglesia**

Tal prisa debieron darse en su construcción que, según algunas notas finales continuadas en el citado libro, el propio sacristán de Empúries, Rafael Mateu, con licencia del ordinario, bendijo la iglesia el día veinte y ocho de Junio de 1681, es decir, ocho meses después de la colocación de la primera piedra, celebrándose en la misma por primera vez el santo sacrificio de la Misa, que dijo Jaime Pujol presbítero y domero de la parroquia de Empúries, el día de su patrón S. Pedro, veinte y nueve de Junio del mismo año. Es muy probable, sin embargo, que con tal motivo se adelantaran las antedichas solemnidades y que la fábrica de la Iglesia estuviese aún muy atrasada, pues en otra nota del mismo libro se lee lo siguiente:

"Nótia lo Domer de Empúries y tinga present que fou feta la erección de la Iglesia de la Escala als 13 Maig de l'any a nativitate Domini, 1682 (es decir, cerca de un año después) en poder del reverente F(rancis)co Morató Not(ar) de Vicariat eclesiastich de Girona. Noto axo jo D(octor) Antoni Ros Pr(eber)e y Domer, etc."²

Por fin, siendo dos los párrocos que tenía la Iglesia de Empúries, de la cual era dependiente la edificada en el puerto de La Escala, con los títulos de Domer y Sacristán, impúsose a éste la obligación de servir la de La Escala, hasta que habiéndose acrecentado considerablemente la población de esta última y disminuido por el contrario la de aquella, hízose la separación de las dos parroquias el día dos de Diciembre del año 1777, quedando en la parroquia de La Escala el que antes era Sacristán de la de Empúries; así lo dice en otra nota

FINQUES
GUANTER
AGÈNCIA IMMOBILIÀRIA

50 anys
d'Experiència
Professional

Av. Ave Maria, 2 - Tel. 972 77 02 72 - Fax 972 77 01 57
Av. Riells, 46 - Tel./Fax 972 77 00 40
17130 L'ESCALA (Girona - Costa Brava)
guanter@grn.cat - www.guanter.com

L'ESCALA GIRONA

58

DES DE 1982

L'ANTIQUARI
RESTAURANT PIZZERIA

Passeig de Riells, 58 · 17130 l'Escala
Tel. 972 77 28 86 · 629 28 30 03 · www.lantiquari.com

contenida en el libro de bautismos de que hemos sacado las anteriores noticias el domero de Empúrias D. Pedro Reig.

En menos de dos siglos, por consiguiente, la villa de La Escala ha alcanzado el grado de desarrollo en que se encuentra, habiéndose convertido de un exiguo lugar agregado a otro municipio, en cabeza de distrito que tiene por dependencia a su primitiva y hoy insignificante matriz. No cabe dudar que ha influido en primer término a este resultado la edificación de su iglesia de S. Pedro, por este motivo hemos creído útil consignar los datos que sobre su construcción la casualidad ha puesto en nuestras manos.³

JOAQUIM BOTET Y SISÓ

Plaça de la República i façana de l'església.

Foto: Josep Esquirol, col·lecció Agustí Torné i Judith Carol Reeve.

NOTES:

1. La palabra "Tarler", que inútilmente hemos buscado en varios Diccionarios catalanes, creemos que debe significar aquí lo mismo que "Tauler", esto es, oficial o magistrado real encargado de la cobranza de los derechos reales en los puntos donde no había aduana.
2. Tampoco quedó concluida en esta fecha la Iglesia, pues, sobre la sacristía de la misma hay inscrito del año 1726 y en su fachada de 1761, que es probable se refieran a su construcción o conclusión respectiva.
3. Al desarrollo de esta nueva población en perjuicio de S. Martín de Empúrias, debe haber contribuido poderosamente la construcción de su pequeño puerto, que ofrece al comercio mayores ventajas que los arenales en que han convertido los siglos el antiguo puerto de Empúrias.

Sagrari Martorell

Laia Bruguera

Transcripció dels textos:
Sagrari Martorell i Laia Bruguera

illa **Mateua**
CAMPING RESORT

Avda. de Montgó, 260 · 17130 L'Escala · Girona · Tel. +34 972 77 02 00 · Fax +34 972 77 20 31
info@campingillamateua.com · www.campingillamateua.com

Imatges amb història

LES MÀQUINES DE "TREURE" DE LA PLATJA

La primera màquina de varar. Foto: Josep Esquirol, Arxiu Històric de l'Escala (AHE).

Festa major de 1935. La caseta ja protegeix la instal·lació. Foto: Joaquim Palau, arxiu Ramir Palau.

La caseta als anys 50 del segle passat. Foto: Prat, col·lecció Agustí Torné i Judith Carol Reeve.

Vista de la Platja amb la nova construcció que contenia la darrera màquina de "treure". Foto: autor desconegut, col·lecció Rafel Bruguera.

El dia 14 d'agost de 1931, quan l'escalenc Odon Curós Gelada cessà, Josep Miralles Font, propietari i veí de la plaça de la Independència de Girona, obtenia la concessió administrativa per a regentar el "varadero instalado en la playa de La Escala para embarcaciones menores". La màquina de "treure", com la coneixem a l'Escala, consistia en un motor elèctric Siemens i un altre d'explosió marca Rochet Schneider, ambdós de 25 cavalls de força. Després d'uns anys a l'aire lliure, es construí una caseta d'obra i fusta per a protegir-los.

De la feina de varar les embarcacions se n'ocupava Joan Baptista Guillot Pascual, en qualitat d'empleat del senyor Miralles. El 12 de maig de 1945, Guillot comprava a Miralles la maquinària i la concessió per 30.000 pessetes a través d'un contracte privat que posteriorment -una vegada obtinguda l'autorització de canvi de concessionari- passarien a escriptura pública.

L'any 1960 es posava en funcionament la nova màquina de varar les barques de pesca, més moderna i potent que l'anterior, que funcionaria fins el 1966 amb la inauguració del port de la Clota. Però els vells motors continuarien funcionant fora de

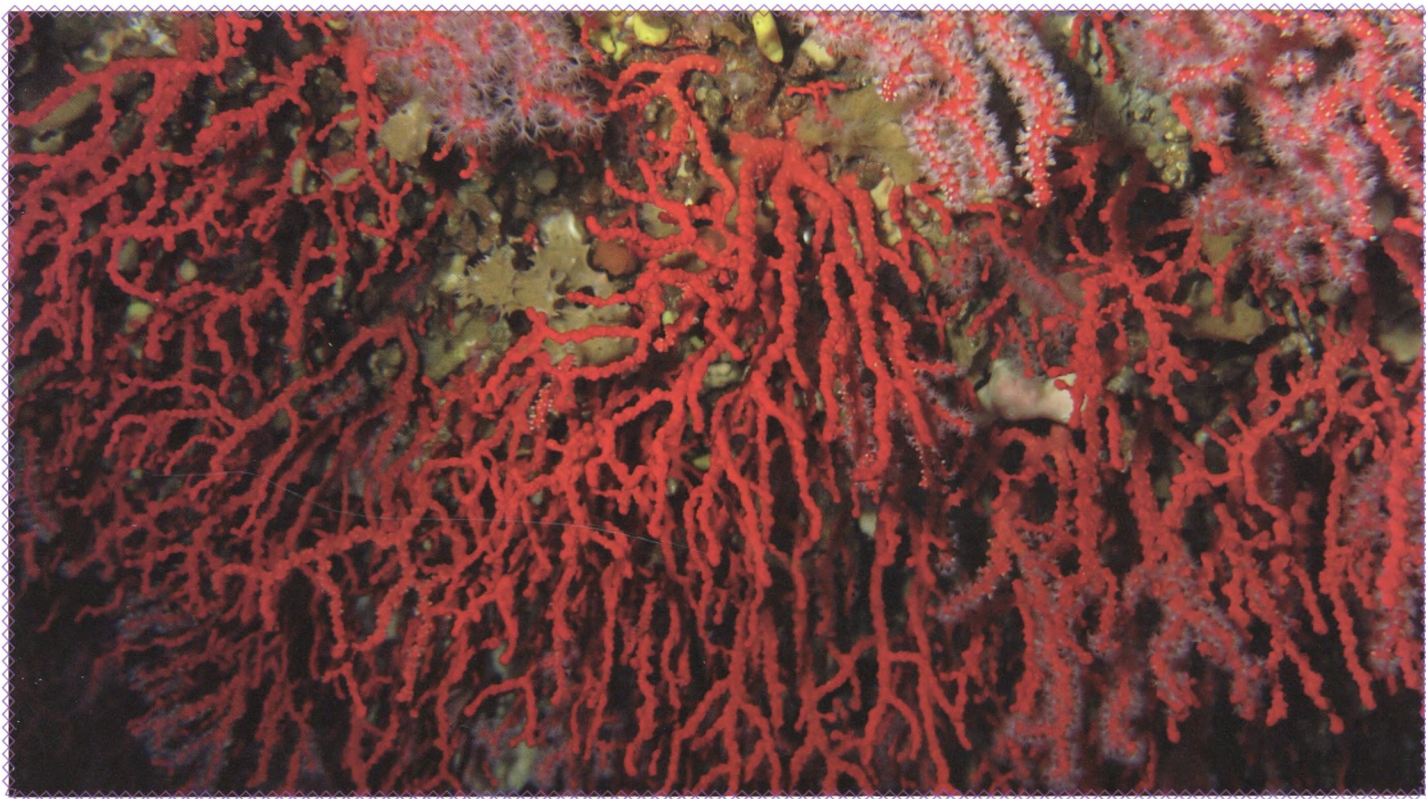
l'Escala. El 4 de maig de 1961, Guillot els venia, juntament amb tots els accessoris i 100 metres de cable, a Arias Frigola Ripoll, patró major de la confraria de pescadors de Sant Feliu de Guíxols, al preu de 150.000 pessetes a pagar en tres terminis anuals. El venedor feia constar expressament que "...la màquina se instalará completamente repasada y ajustada, substituyendo el actual chasis de madera per otro de hierro".

Rafel Bruguera Batalla

Article realitzat a partir de la documentació facilitada per la família Guillot.

EL CORALL VERMELL (*Corallium rubrum*)

Una població de corall vermell.

HÀBITAT I DISTRIBUCIÓ

El corall vermell (*Corallium rubrum*) és una espècie que viu exclusivament sobre fons rocós i amb poca llum, a la vegada que evita les zones amb molta sedimentació i un fort hidrodinamisme.

A on el trobem amb més abundància és formant part de la Comunitat de Coralligen, entenen com a Comunitat un conjunt d'espècies que comparteixen un espai amb determinades característiques. Aquesta, en la seva plenitud, es troba a partir d'uns 20 metres de fondària i es caracteritza per una gran biodiversitat formada per animals majoritàriament filtradors. Això no vol dir que no podem trobar corall a altres profunditats.

De fet, al Mediterrani es troba entre els 5 i els 1.000 metres de fondària, els punts més profunds són situats al canal de Sicília mentre que de la Costa Brava fins a Ligúria el podem trobar a partir d'uns 5 metres amagat dins de coves i esquerdes. L'excés de llum és un dels factors limitant de l'espècie, és per això que a les zones poc profundes les trobem a l'interior de cavitats, formant petites taques de colònies de mida molt reduïda i densament agrupades. I a les zones més profundes a on la llum arriba amb menys intensitat, pot créixer sobre les roques, de la mateixa manera que ho fan les algues a poca profunditat, de manera que l'espai de què disposa per desenvolupar-se és més gran.

A les aigües superficials, les espècies tenen un patró de creixement de poblacions poc madures, com si fos un bosc després d'un incendi, on van creixent moltes colònies però de mida petita. A les zones més profundes les poblacions tenen una estructura més madura, com un alzinar o bosc madur, amb poques colònies però més grans.

La temperatura és un altre factor limitant, normalment el trobem a llocs on la temperatura no supera els 21°C (almenys no durant un llarg període). És per això que a determinades zones fora de la Costa Brava i el golf de Lleó el trobem per sota de la **termoclina**. No tolera exposicions prolongades per sobre dels 24°C.

Tampoc tolera un fort hidrodinamisme ni una sedimentació excessiva, però, per altre banda, cal un cert moviment de l'aigua per a obtenir l'aliment.

Tot i que és una espècie mediterrània, sobretot de la meitat occidental, també se'n troba a la costa de Portugal, la costa atlàntica del Marroc, nord de Senegal i Cap Verd.

A la costa de la península Ibèrica el trobem a Gibraltar, Illa d'Alboran, Columbretes, Balears i la Costa Brava, i de manera aïllada a la Costa de Llevant.

La seva distribució és dispersa, irregular i discontinua.

HISTÒRIA

El corall vermell (*Corallium rubrum*) ha estat present a les civilitzacions de la ribera del Mediterrani des de fa almenys 25.000 anys. Existeixen jaciments paleolítics a on s'han trobat trossos de corall perforats i polits, des de llavors se li han atribuït tot una sèrie de propietats a part d'utilitzar-se en rituals funeraris.

Fa 5.000 anys els pescadors d'esponja grecs col·leccionaven grans branques de corall, els romans l'utilitzaven com a talismà per a combatre malalties i mil anys més tard, els àrabs. I a l'edat mitjana era costum portar trossos de corall en una bossa per tal d'espantar les bruixes i mal esperits. Durant l'edat mitjana els catalans varen tenir el monopoli de la pesca i el comerç del corall i les viles de Cadaqués, l'Escala i Begur eren els centres més importants.

La pesca va ser tant important que als segles XVI i XVII es varen començar a esgotar les colònies de corall, a partir d'aquest moment es comencen a donar llicències per a la seva extracció i a limitar àrees per determinats coralers. Per exemple, el 1680 la vila d'Empúries es declara en possessió del mar del seu districte i priva de la pesca del corall i peix als forasters.

A finals del segle XVIII les reserves de corall del fons marí del Montgrí estaven exhaurides, pel que molts pescadors varen començar a pescar cada cop més lluny.

Cap allà el 1860 es va introduir l'escafandre com a nova eina de pesca, com que permetia arribar a racons inexplorables molts s'hi varen dedicar un cop acabades les reserves entre els 15 i 30 metres varen haver de baixar fins els 40 i 50 metres, assumint les complicacions i perills que això suposava.

De l'escafandre es va passar a l'equip d'immersió autònom, encara utilitzat actualment.

HÀBITAT I DISTRIBUCIÓ

Es tracta d'un animal suspensívor que s'alimenta de la matèria orgànica en suspensió. Del petits orificis que presenta l'esquelet del corall (*Corallium rubrum*) en sortiran els pòlips amb 8 tentacles, els quals són els encarregats de capturar l'aliment. Tots els pòlips són carnívors, així que cada pòlip s'espera amb els tentacles oberts fins que cau alguna presa, ja sigui plàncton o altres molècules orgàniques.

Es tracta d'un animal filtrador passiu, que depèn del moviment que li proporciona el propi moviment de l'aigua, és per això que quan el trobem en coves o esclatxes sol ser a l'entrada d'aquests i no al fons, perquè tot i que no li agrada un fort hidrodinamisme tampoc és afavorit per zones molt calmades.

BIOLOGIA

El corall (*Corallium rubrum*) es troba dins el Phylum *Cnidaria*, entre els que també trobem les Gorgònies, les Meduses i les Anèmones. Dins d'aquest gran phylum s'hi distingeixen diferents famílies, entre les quals hi ha la del corall anomenada *Corallidae*.

Com a característiques generals podem dir que es tracta d'un animal colonial sèssil, amb un esquelet extern dur, calcificat i d'un color vermell intens, tot i que podem trobar algun exemplar amb una tonalitat més clara. De l'esquelet en surten diferents individus de color blanc que anomenem pòlips. Sobre l'esquelet s'hi desenvolupa una capa d'un color ataronjat el coanosoma. Perquè ens en fem una idea, un edifici seria l'esquelet extern de l'animal i les finestres els orificis on hi viuen els individus i les persones que surten per la finestra els pòlips.

Aquest color vermell característic és degut a la presència de sals de ferro a la seva estructura de carbonat calci.

Els pòlips presenten 8 tentacles cada un. Són molt sensibles i es retiren a la mínima pertorbació. Cada un d'aquests pòlips es considera un animal, i junts viuen i formen l'estructura calcària.

És a dir, quan veiem el corall fora de l'aigua, el que veiem és l'esquelet de l'animal mort. Quan l'animal és viu podem observar els petits pòlips de color blanc, tal i com veiem a les fotografies.

Les colònies estan fixades al substrat per la base, des d'on es comença a ramificar i adquirir forma de petit arbre, amb branques que es desenvolupen o en un sol pla o bé en totes direccions, això varia en funció de la corrent predominant de la zona, depenent d'aquesta la colònia s'adaptarà al que li sigui més fàcil per capturar l'aliment.

Actualment es poden arribar a trobar colònies fins a 50cm d'alçada i 10 cm de base.

Es tracta d'una espècie longeva i de creixement lent, que depèn molt de les condicions ambientals però sol ser d'uns 5 mm l'any d'alçada en les colònies més joves i 1 mm l'any de mitjana i d'1 mm cada 4 anys de diàmetre basal. Així que quan trobem colònies de 20-30 cm estem parlant de colònies que tenen entre 40 i 60 anys. Les colònies poden viure un segle o més.

A més, la seva taxa de reclutament és molt baixa, de mitjana segons diferents estudis apareixen 1,8 individus nous cada any per metre quadrat.

AMENACES I ESTAT DE CONSERVACIÓ

Existeixen diferents amenaces que afecten a la conservació del corall. Per un costat la contaminació del mar Mediterrani, ja que es tracta d'una espècie molt sensible als canvis ambientals. Així com també el canvi climàtic on implica una variació de la temperatura de l'aigua, recordem que no sol trobar-se en zones on la temperatura superi els 21°C en un llarg període, i no tolera temperatures per sobre dels 24°C.

Els últims anys s'han detectat diversos episodis de mortalitat d'espècies bentòniques suspensívores, entre elles el corall vermell (*Corallium rubrum*), tot i que les causes no es coneixen amb exactitud, sembla que són causades per períodes llarg de temperatures anormalment elevades, acompanyats per períodes de molta calma que provoquen situacions d'estrès i afavoreixen la proliferació d'agents patògens (fongs i protozous) els quals en condicions normals no són virulents.

L'acidificació dels oceans és una altre factor a tenir en compte, és principalment degut a l'excés de CO₂. Els mars actuen de pulmó i el que fan és absorbir aquests excessos de CO₂, però amb greus conseqüències, com és la disminució del pH de l'aigua. Agreujat pel fet que la temperatura dels oceans està augmentant, que cada cop hi ha menys pluges i que es manipula molt del volum final d'aigua que hauria d'arribar al mar de molts dels principals rius del Mediterrani. Tot això, afecta no només al corall sinó a totes les espècies que formen un esquelet de carbonat calci, com les llagostes, gambes, cargols i tot tipus de crustacis i mol·luscs entre d'altres, fent que el seu esquelet sigui molt més fràgil o que no es pugui arribar a formar.

Hem de pensar que el Mediterrani és un mar petit i semitancat, amb una gran densitat humana al seu litoral que el fa molt vulnerable, per tant els efectes del canvi climàtic són més exagerats.

Per altra banda, la depredació sobre el corall és molt limitada, només es coneixen dues espècies que en són depredadors: el gasteròpode (cargol) *Pseudosimnia carnea* i el crustaci (gamba) *Balssia gasti*.

Un altre amenaça pel corall és la seva extracció, deguda a que és molt apreciat en joieria, decoració i cada vegada més en la fabricació de productes homeopàtics.

En l'homeopatia s'utilitza per tractar malalties infeccioses respiratòries, problemes de menstruació, circulació sanguínia o l'insomni.

El corall s'extreu de profunditats elevades, utilitzant des del 1950 l'equip de submarinisme autònom i com a eina una piqueta. Hi ha tot una normativa darrera la seva extracció, per exemple la mida mínima de base hauria de ser de 7 mm. Actualment amb els avanços en el món de la immersió poden treballar a grans profunditats, fins a 100 metres utilitzant barreja de gasos.

Antigament perquè les branques tinguessin un valor comercial havien de ser grosses, actualment en joieria s'utilitza també la pasta del corall, un conglomerat format

a base d'una pasta de corall polvoritzat i una resina sintètica, que permet donar valor comercial a les branques més petites.

Antigament les eines que s'utilitzaven eren: la Creu de Sant Andreu, que es tracta d'una creu proveïda d'unes rasquetes i unes bosses de xarxa. Amb el moviment vertical alternatiu de pujar i baixar s'arrenca el corall de les parets verticals de roca. El coraller recupera un cert percentatge del corall arrencat. I l'anomenada barra italiana (sobretot a l'Illa d'Alboran) es tracta d'una barra d'uns 6 metres d'amplada amb cadenes i xarxes pesades que es remolca pels fons coral·lígens, de manera que un petit percentatge de les branques de corall arrancades queda adherit als trossos de xarxa. El 1994 es va prohibir la seva utilització al Mediterrani.

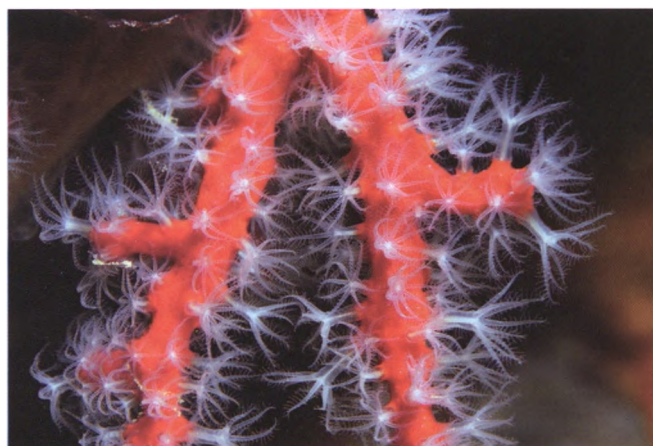
A la costa catalana el 80% de l'extracció del corall es concentra a la zona del cap de Creus.

Actualment els bancs de corall es troben sobreexplotats i l'espècie en regressió. Segons diferents estudis, es diu que un cop té lloc la recollida en una determinada zona, hauran de passar entre 15 i 20 anys perquè aquesta es recuperi.

A nivell de protecció està protegit per l'Annex V de la directiva Hàbitats, l'Annex III del conveni de Barcelona i l'Annex III del conveni de Berna.

I el passat 14 de febrer al diari podíem llegir una notícia on s'anunciava que la direcció general de Pesca i Afers Marítims de la Generalitat ha decidit posar fi a la pesca del corall vermell (*Corallium rubrum*) a través d'una moratòria que durarà deu anys i que es farà operativa a partir de l'any 2018.

En quant a la recerca, a inicis del 2017 s'ha descobert una població de corall vermell (*Corallium rubrum*) no explotada a l'illa de Còrsega, la biomassa de corall d'aquesta població és molt superior a les de les altres poblacions que es coneixen a la Mediterrània, incloent zones protegides des de fa més de 40 anys. Això farà replantejar quin és l'estat de referència de les seves poblacions.

Corall vermell (*Corallium rubrum*) la part vermella és l'esquelet de carbonat calci, mentre que la part blanca són cada un dels individus que anomenem pòlips.

REPRODUCCIÓ

És una espècie dioica on les colònies masculines i femenines estan separades, amb una proporció de sexes dins d'una població del 50%, es reproduïxen diverses vegades al llarg de la vida i arriben a la maduresa sexual a partir dels 2-5 anys amb uns 2 cm d'alçada, però fins que no arriben a uns 6cm d'alçada no presenten el 100% dels pòlips madurs, així que una reproducció efectiva no té lloc fins als 7 o 10 anys. Durant la reproducció la fecundació és interna.

Per altre banda s'ha estudiat que les poblacions més grans, entre 20-30 cm d'alçada produeixen moltes més larves que poblacions petites (100 vegades més) pel que es considera una espècie amb un potencial reproductor òptim a partir dels 25 anys de vida. Aquesta colònia produeix entre el 50 i el 90% dels gàmetes.

Per tant, quan les espècies arriben als 6 cm tots els seus pòlips ja són madurs (7-10 anys) però perquè aquests produeixin moltes larves i el potencial reproductor sigui òptim cal que passin més anys (25 anys).

És una espècie on les colònies viuen molt juntes unes de les altres. En el moment de la reproducció, marcat per les condicions ambientals (sobretot la temperatura), les colònies masculines alliberen l'esperma a l'exterior. I les colònies femenines el recullen, dins de les quals es produeix la fecundació dels òvuls.

Un cop l'òvul és fecundat ja tenim la formació de la larva, la qual anomenem plànula. Aquesta s'alliberen de forma escalonada de juny a octubre depenent de la ubicació i de la profunditat. Començant a principis d'estiu per les colònies més superficials i finalitzant a finals de tardor a les colònies més profundes.

Cada colònia produeix unes 2000 larves amb una vida entre 4 i 12 dies. Durant aquest temps les larves es fixaran sobre el substrat, i només es desenvoluparan aquelles que estiguin instal·lades a llocs amb uns requeriments ecològics molt estrictes. Normalment coincideix amb els mateixos punts on es volen fixar altres espècies com les esponges.

La capacitat de dispersió de l'espècie és molt limitada, les larves no són grans nedadores, les distàncies recorregudes no superen normalment els 10 metres de radi, ocasionalment poden fer un recorregut més llarg. Això implica que entre poblacions no hi ha intercanvi genètic, fet que fa que les poblacions que es troben a més profunditat no puguin actuar com a refugi o possible font de recuperació per a les espècies que trobem a poca profunditat.

La densitat de les colònies varia segons siguin colònies grosses o petites, quan són grosses oscil·la entre 20 i 140 colònies/m² i és molt superior quan es tracta de colònies petites.

Els primers anys de vida presenta una mortalitat molt elevada, però a partir dels 10-15 anys de vida comença a ser molt baixa.

La mortalitat natural pot ser deguda a la competència pel substrat amb altres animals sèssils, com són les esponges, a la disgregació del substrat per l'acció dels organismes perforadors, a l'increment de la taxa de sedimentació, a malalties o bé a infeccions.

Les malalties i infeccions tenen lloc en èpoques on l'augment de la temperatura del Mediterrani va acompanyat de períodes molt llargs de calma.

Detall de pòlips de Corall vermell (*Corallium rubrum*).

Ariadna Armas Bigarós

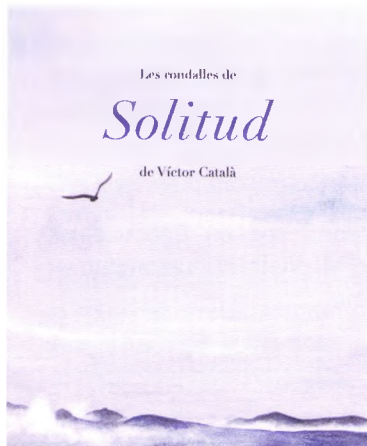
Correcció text: Joan Ylla Boix
Imatges: Jofre Rodeja Coloma

La prestatgeria

Títol: *Vine amb mi*
Autor: Vilacoba, Silvia
Editorial: Autoedició, 2014.
Núm. pàgines: 170 **Preu:** 15,00€

L'autora Sílvia Vilacoba escriu aquesta novel·la eròtica i romàntica titulada *Vine amb mi*. És tracta de la continuació de la seva primera obra d'aquest mateix gènere anomenada *Sempre Junts*. Si la seva primera obra tenia com escenari principal Roses, per la seva segona novel·la va escollir la cala Montgò de l'Escala. En aquesta segona obra es relata la relació entre l'Andreu i la Núria. Ambdós separats, o en procés, es coneixen a Montgò. Ell de Girona, d'uns quaranta anys, de negocis, d'èxit i seductor, coneix la Núria, una noia de Banyoles, la qual és una dona molt diferent de les amb qui havia estat fins al moment, i amb qui des del paradís de Montgò viurà una història que li farà replantejar-s'ho tot. AP

Títol: *Les Rondalles de Solitud*
Autor: Víctor Català
Editorial: Ajuntament de l'Escala, Museu de l'Anxova i la Sal (MASLE), L'Escala, 2016
Núm. pàgines: 32 **Preu:** 10,00€

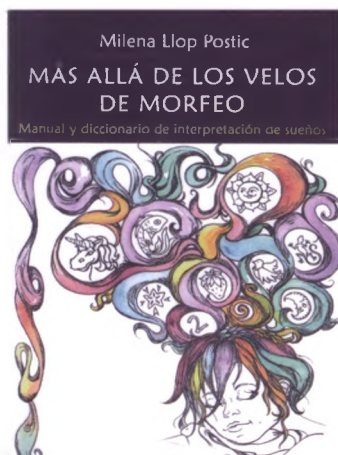
Després de la publicació llegendes del Montgrí, el Museu de l'Anxova i de la Sal publica el segon llibre de rondalles de Víctor Català *Les Rondalles de Solitud*. Aquestes tres rondalles que l'autora escalenca va escriure i incloure en la seva novel·la *Solitud* són: "El sol de Murons", "El senyor de Lliscuents" i "Floralba i les encantades". "El sol del murons" és una història d'amors desgraciats, de solitud i de sacrificis femenins inútils; "El senyor dels lliscuents" és una variant dels mites llegendaris del mal caçador i del comte Arnau, i "Floralba i les encantades" és una rondalla en la que l'autora vesteix en la figura del pastor una doble vessant la de poeta i personatge fabulador. Les tres històries, igual que la novel·la, pretenen retratar el paper de subjugació que la dona patia en la societat antiga a mode de denúncia social. Els textos van acompanyats d'il·lustracions de Maria Cassasses. AP

Títol: *Alcaldes de Girona, 1931-1939*
Autor: Galí Farrés, Jordi
Editorial: Servei de Gestió Documental, Arxiu i Publicacions de l'Aj. de Girona, Girona, 2016
Núm. pàgines: 170 **Preu:** 15,00€

Alcaldes de Girona, 1931-1939 és un llibre escrit per l'historiador de la Universitat de Girona (UdG) Jordi Galí i Farrés. L'autor en aquest llibre explica la vida dels vuit alcaldes de Girona del període que va del 1931 al 1939, vuit anys que van des de la República fins a la dictadura franquista. Quatre dels alcaldes van néixer a Girona: Francesc Tomàs i Martín, Llorenç Busquets i Ventura, Joaquim de Camps i Arboix i Josep Maria Dalmau i Casademont. Dos a l'Alt Empordà: Miquel Santaló i Parvorell i Joan Ballesta i Molinas; un altre, Expèdit Duran i Fernández, era de procedència andalusa i, finalment, Pere Cerezo Hernáez va néixer a l'Argentina. Tots ells van conèixer el camí incert de l'exili. La majoria van ser processats per la justícia militar, la dictadura franquista o conegueren la presó.

El llibre en si té especial interès perquè l'últim d'ells va ser l'escalenc Joan Ballesta i Molinas. Nascut a l'Escala el 1893, va ser el darrer alcalde de Girona, en un període que va ser molt curt i efímer, i en la que va compaginar l'alcaldia amb el de Comissari d'Ordre Públic. Va ser dels últims en abandonar la ciutat per exiliar-se a França on morí el 1962. AP

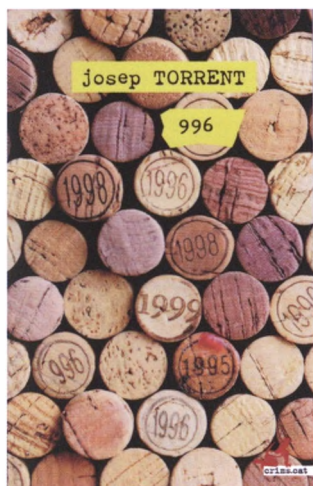
Títol: *Más allá de los velos de los sueños*

Autor: Llop Posic, Milena

Editorial: Red milenaria ediciones, 2016

Núm. pàgines: 320 Preu: 17,00€

Aquest llibre de la Milena Llop és un manual i diccionari per la interpretació dels somnis resultat d'un treball de tres anys. Com bé diu l'autora, somiar és quelcom que realitzem diàriament, tot i que sovint no recordem allò que hem somiat. Tot i així, els somnis, ben interpretats i llegits, ens revelen aspectes de la nostra condició humana dels quals no en som plenament conscients en el nostre dia dia. Atès que cada somni és personal, aquest no escapa de la subjectivitat. Però amb aquest llibre es pretén superar dita subjectivitat a través d'un vocabulari oníric i claus significatives perquè el lector pugui usar els somnis com a instrument per conèixer els seus aspectes humans més ocults i que es revelen de forma encriptada a través dels somnis. AP

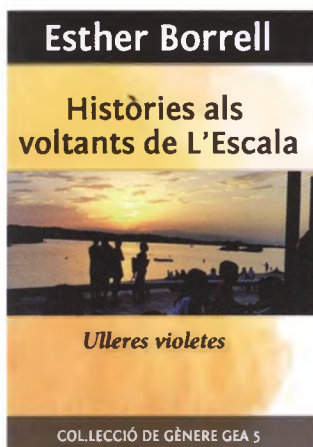
Títol: 996

Autor: Torrent, Josep

Editorial: Alrevés/Crims.cat, Barcelona, 2016

Núm. pàgines: 112 Preu: 16,00€

Aquesta novel·la policíaca és una nova entrega de l'autor en la que el sotsinspector de policia dels mossos d'esquadra Damià Surrell haurà d'afrontar un nou cas emplaçat a l'Escala. Un home nu, desfigurat i sense mans apareix a la Punta de l'Escala en ple temporal de llevants. Trobar la identitat de la víctima i aclarir a quin cos policial li correspon el cas seran dues de les dificultats que el sotsinspector Surrell haurà d'afrontar per solucionar amb èxit aquest nou assassinat aparegut en el nostre poble. El cas d'aquest assassinat serà vestit per corrupció política, tràfic d'estupefaents i persones, i joies robades. Tot plegat serà un cas laberíntic en el que en Surrell rebrà la inestimable ajuda d'una misteriosa sergent de la Guàrdia Civil vinguda de Madrid i amb la que haurà de recórrer diferents indrets de l'Empordà per desfer les peripècies dels culpables i enfrontar-se a fantasmes del passat. AP

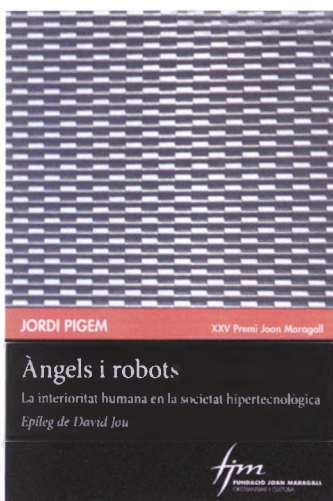
Títol: *Història al voltants de l'Escala. Ulleres violetes*

Autor: Borrell i Rosell, Esther

Editorial: www.editorial.estherborrell.com/ Col·lecció de gènere GEA-5, 2017

Núm. pàgines: 194 Preu: 25,00€

Històries als voltants de l'Escala. Ulleres violetes són històries que vinculen el món de les dones i la Natura. La badia de Roses, en especial el poble de l'Escala, són la Natura on tenen lloc la major part d'aquestes històries ginecològiques. *De Camallera a l'Escala, Històries del Forn Empúries* i *Buscant el nen*, són aquestes històries de ficció i de no ficció que permeten comprendre millor el món de les dones. Relats uns més curts que altres, de la col·lecció amb mirada de dones de la Col·lecció de gènere GEA-5. AP

Títol: *Àngels i robots*

Autor: Pigem, Jordi

Editorial: Viena Edicions, Barcelona, 2017

Núm. pàgines: 152 Preu: 16,00€

Jordi Pigem ens brinda un nou llibre amb el que pretén convidar al lector a reflexionar sobre com la naturalesa tecnològica i consumista de la nostra societat ens pot fer allunyar del nostre interior i del sentit profund de la nostra existència. Efectivament, l'autor planteja la necessitat d'un canvi de consciència que permeti desvetllar-nos dels miratges que ens semblen que aporten les tecnologies i el nostre "culte" a elles. Lluny de fer-nos estretar els nostres vincles amb la nostra realitat, ens allunyen d'ella perquè no ens permeten reflexionar sobre el sentit del nostre ser vital. AP

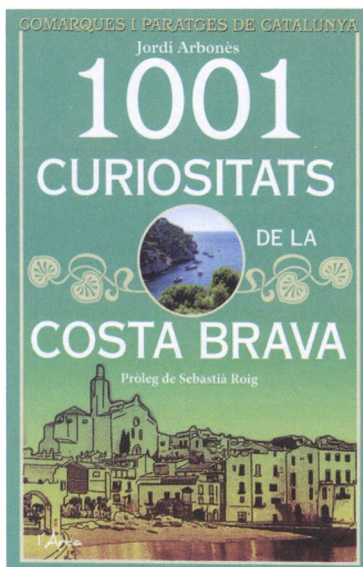
Títol: *Via Fora!*

Autor: Masferrer, Mariona

Editorial: Braus Edicions, Figueres, 2017

Núm. pàgines: 464 Preu: 24,00€

Mariona Masferrer entrega una nova novel·la l'acció de la qual s'emmarca en el s. XV. Narra la història d'un remença lluitador anomenat Joan Pagès en el marc de les lluites contra l'abús del dret que els senyors feudals exercien sobre ells. Després de recórrer al rei, aconseguir l'autorització per la creació d'un sindicat i l'emancipació del col·lectiu, Joan Pagès experimenta el canvi d'època amb una nova dinamització econòmica i social en el qual ell no abandonarà el seu sentit de la fidelitat, coherència i compromís amb els que ell creu que és just i digne, malgrat les decepcions de la història. AP

Títol: *1001 curiositats de la Costa Brava*

Autor: Arbonès, Jordi

Editorial: Braus Edicions, Figueres, 2017

Núm. pàgines: 287 Preu: 18,00€

Aquest llibre, que forma part d'una col·lecció de llibres similars sobre diferents indrets de Catalunya, ens parla en format de petits relats sobre les particularitats de la història, la vida i les costums de cada indret costaner. Aquest llibre està dividit en 6 conjunts temàtics que són: 1. *Costa Brava: Muntanya i mar i cel a casa*. 2. *La gent: Amics, coneguts i saludats*. 3. *Històries de la història de la Costa Brava*. 4. *Llocs emblemàtics, cultura i llegendes*. 5. *Festes i gastronomia*. 6. *Costa Brava, terra de mar*.

Aquests 6 capítols estan farcits de diversos relats de tots els pobles de la Costa Brava i, per tant, també de l'Escala. Alguns títols que es troben en aquest volum sobre el nostre poble, són, per exemple: *L'església de l'Escala*, *Museu de la moto de l'Escala*, *el cementiri de l'Escala*, *l'escultura d'Asclepi*, *el pintor alcalde Joan Massanet (1899-1969)*, *Grup Indika*, *Víctor Català: l'escalenca Caterina Albert (1869-1966)*, *Els Pescadors de l'Escala*, *Pressentiments escalencs*, *Anar a fer tenda*, *El marmoler*. També n'hi ha d'altres que no són temàticament 100% escalencs però que en parlen com *Colonització grega*, *Els grecs*, *Els romans* i molts altres.

Un bon llibre de lectura fàcil per a tenir a la capçalera del llit i llegir en petites dosis quan vingui de gust. JB

Títol: *Nau de l'esperança*

Autor: Murià, Josep Maria i Costa-Gramunt, Teresa

Editorial: Columna Pagès. Lleida, 2015

Núm. pàgines: 193 Preu: 15,00€

Aquest és el segon volum de la col·lecció *La maleta de l'exili* publicada per Pagès Edicions, col·lecció que ha impulsat i dirigeix Josep Maria Murià, fill de l'autor d'aquesta obra que presentem ara. Aquest segon volum, en concret, *Nau de l'esperança* és obra de Josep Maria Murià i Romaní que va morir a Guadalajara (Mèxic) l'any 1999. Josep Maria Murià i Romaní es vinculà a l'Escala arran del seu casament amb l'escalenca Anna Rouret i Callol, germana de Martí Rouret i Callol, mestre i destacat polític i dirigent d'Esquerra Republicana de Catalunya que va ser Conseller de Sanitat i Assistència de la Generalitat (1936), Comissari d'Ordre Públic i Sotssecretari de la presidència.

El pròleg és obra de Josep-Lluís Carod-Rovira i ha tingut cura d'aquesta antologia Teresa Costa-Gramunt. Aquesta antologia de textos consta de dues parts. La primera part són un total de 23 contes de molt variada temàtica, amb títols tan suggerents com *La figuera*, *Les sabates noves*, *La carta a mi mateix*, *El quintacolumnista*, *L'espieta* o *Pitjor el remei que la malaltia*; títols la major part dels quals van ser escrits des de l'exili. Per raons òbvies destacarem, però, *la Roca del Frare* un bell escrit sobre el pas del temps, l'exili i l'enyorança d'una terra estimada que s'ha deixat per força.

La segona part està composta per 28 poemes encapçalats per *Nau de l'esperança* poema que dona títol a aquest volum. Altres títols destacats d'aquesta segona part són *El meu cant a la pàtria*, *Missatge de l'allunyat*, *Guernika*, *Terres inconegudes*, *Soliloqui d'un desterrat*, *L'abatut* o *La batalla de l'Ebre*.

Una excel·lent oportunitat per acostar-se a l'obra d'aquest autor molt vinculat a l'Escala, poc conegut a Catalunya representant de la literatura generada en la diàspora catalana i l'exili. JB

Títol: *El pacifista que pretenia volar una discoteca*

Autor: Gasull, Joan

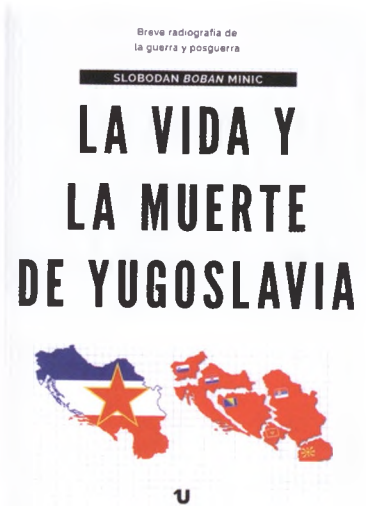
Editorial: Llibres del segle. Girona, 2016.

Núm. pàgines: 253 **Preu:** 19,00€

Recreació en format novel·la d'uns fets ocorreguts a l'Empordà l'estiu de 1969. El cas Tiffany's. El 24 d'agost de 1969 un jove escalenc, Francesc Tubau, quan feia 6 dies que havia complert els 18 anys, indocumentat i sense permís de conduir va agafar la Vespa del seu pare a mitjanit i va anar a la discoteca Tiffany's a Platja d'Aro carregat amb vuit cartutxos de dinamita, quatre metres i mig de metxa i un fulminant amb l'intenció de volar l'edifici. No va aconseguir l'objectiu i va ser pres i sotmès a judici sumaríssim juntament amb els seus amics Joan Gasull i Miquel Dídac Piñero.

Aquest fet inicia la novel·la escrita per Joan Gasull on explica la presa de consciència política de tres joves en el marc de l'Escala i la Figueres de l'època. El propi fet de l'intent frustrat d'atemptat i la repressió del franquisme de l'època, el judici sumaríssim que culmina amb la condemna a presó de Tubau i l'absolució de Gasull i Piñero. La relació epistolar que Tubau manté amb la seva mestra de l'institut de Figueres Maria Àngels Anglada. La dura vida a la presó, etc.

Una bona ocasió per conèixer un episodi ben conegut pels escalencs d'aquells convulsos anys. JB

Títol: *La vida y la muerte de Yugoslavia*

Autor: Minic, Slobodan Boban

Editorial: UNO editorial (autoedició), l'Escala, 2017

Núm. pàgines: 159 **Preu:** 12,00€

L'escalenc Boban Minic ens ofereix el seu segon llibre. Es tracta d'una radiografia de la Guerra Civil que assolà Bòsnia entre 1992 i 1995, d'un manual molt útil i didàctic per entendre, per tenir una visió general i molt documentada de les causes que portaren a la guerra, el seu desenvolupament i la postguerra, especialment centrada aquesta darrera part en el paper que jugaren -o que per inacció no jugaren- les potències i organismes internacionals.

A diferència del primer llibre, en aquest, sense que Boban es pugui escapar de la seva opinió personal en alguns moments, vol ser una descripció objectiva dels fets cronològics i, per tant, molt interessant per qui vulgui endinsar-se i conèixer el que passà a Bòsnia ara fa 25 anys, mentre nosaltres preparàvem, celebràvem i recollíem els fruits dels Jocs Olímpics de Barcelona. RB

Títol: *Un secret de l'Empordà*

Autor: Tubella, Imma

Editorial: Columna Edicions. Barcelona, 2016

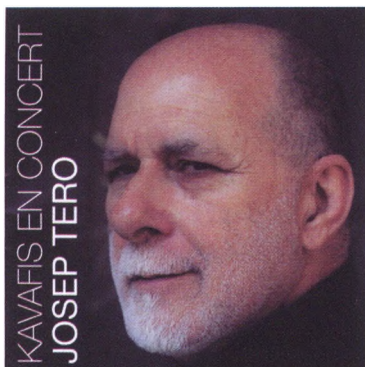
Núm. pàgines: 207 **Preu:** 18,00€

Aquest llibre ressegueix la història d'un vell secret que a Albons, Bellcaire, Viladamat o l'Escala molta gent n'havia sentit a parlar, on s'hi barregen algunes veritats, llegendes, personatges aristocràtics en major o menor decadència, un petit tresor desaparegut que algú es va quedar i que molta gent buscava i personatges influents.

La història és la següent: l'agost de 1.935 un espectacular Rolls-Royce corre a tota velocitat per la carretera d'Albons a Viladamat. Condueix el cotxe el príncep Mdivani i l'acompanya la seva amant, la baronesa Thyssen. Aquesta veloç marxa s'atura abruptament en un petit revolt de la carretera en què el cotxe s'estavella. El principesc conductor mor a l'acte i l'aristòcrata acompanyant queda malferida. De seguida s'acosten al lloc dels fets alguns vilatans d'Albons que socorren els accidentats i enmig d'aquesta tragèdia una maleta carregada de joies que acompanyava els accidentats amants desapareix sense deixar cap rastre.

El juliol de 1992 dos homes que s'acaben de conèixer rememoren l'accident i el secret que s'hi amaga. Qui eren els personatges accidentats, les relacions amb personatges de molt pes històric com Dalí o Sert, la Guerra Civil espanyola i les dues guerres mundials, el nazisme en auge i la Gestapo en un petit poble empordanès que malgrat ser un poble modest manté gran dignitat.

Una novel·la que discorre al voltant de la història de l'accident i ressegueix la nostra més recent història. JB

Títol: *Kavafis en concert*
Autor: Tero, Josep
Discogràfica: Temps record, 2016
Preu: 12,50€

És conegut els vincles que hi ha entre els Països Catalans i Grècia i de com ha influït en la carrera musical de Josep Tero aquesta vinculació amb Grècia i, en aquest cas amb el poeta grec Konstantinos Kavafis. Aquest treball n'és un clar exemple.

Aquest treball neix dels concerts de Josep Tero a Andorra (organitzats per la Comissió Andorrana de l'UNESCO) i a Delfos (Grècia) pel Simposi Internacional Kavafis per celebrar el 2013 el 150è aniversari del naixement del poeta. És d'aquesta llavor que neix aquest CD a partir dels poemes musicats per Lluís Llach i Josep Tero d'aquest poeta genial.

El disc compta amb la participació de la reconeguda cantant grega Maria Farantouri i de Marina Rossell. JB

Títol: *El Capitán Trueno y el círculo de fuego*
Autor: Revilla, José
Editorial: Ediciones B. Barcelona, 2017
Núm. pàgines: 44 Preu: 15,00€

Una nova aventura del Capitán Trueno i els seus inseparables companys *Goliath* i *Crispín* i la bella *Sigríð*. Aquesta vegada les aventures els porten a la selva amazònica on hi rauen després d'un viatge en globus aerostàtic. Quan arriben troben el príncep *Illampú* en un mal tràngol a punt de ser devorat per una manada de jaguars. Després de salvar-lo arriben els partidaris de *Llanco-Huamán* que estaven perseguint al príncep *Illampú*. Després d'una desigual baralla tots són fets presoners excepte el *Capitán Trueno* i el príncep *Illampú*. El *Capitán Trueno* i el príncep *Illampú* busquen la manera de alliberar els seus amics i mentre ho proven són fets presoners. Mentrestant, però *Goliath* i *Crispín* aconsegueixen escapar-se. El *Capitán Trueno* és a punt de ser sacrificat quan *Goliath* i *Crispín* apareixen amb el globus aerostàtic que provoca el pànic entre la gent de la tribu perquè els prenen per esperits.

Una nova sèrie del *Capitán Trueno* pels incondicionals d'aquest personatge creat per Víctor Mora. JB

Albert Pons Ramos

Jordi Bruguera Batalla

llibreria vitel·la

C/ Enric Serra, 13
17130 L'Escala
Tel. 972 773 569
llibreriavitella@gmail.com

Arrels

- TRADUCCIONS I SERVEIS LINGÜÍSTICS -

Veronica Lambert Hall & Stephen Lambert

972 77 63 11 · 972 77 33 66
arrelstraduccions@gmail.com

ANUNCIA'T A CAMÍ DE RONDA!

Amb el teu anunci, a més de fer publicitat del teu negoci, estaràs col·laborant en la realització d'aquesta revista, que tracta i divulga la cultura, la història i la gent de la vila de l'Escala.

Comprome-te't amb la cultura de l'Escala!

recercalescala@gmail.com

KIBUC
mobles i complements

Sancho

Per fi a casa

c. Closa d'en Llop, 1 · 17130 l'Escala

Tel. 972 770 485 · Fax 972 772 705

www.kibuc.com

META unisex

ORPHOSI estilistes

c/ Pintor Joan Massanet, 14
17130 L'Escala (Girona)
972 77 41 40
HORES CONVINGUDES

Can Frigola

Pa cuït amb forn de llenya

C. del Mar, 15 · 17130 l'Escala. Tel. 972 77 03 44

BODEGA · ENOTECA
ELS BARRILS

C. Alfolí, 8 · 17130 l'Escala · Tel. 972 77 01 98

www.elsbarrils.com

▶▶▶▶ 817

El comtat d'Empúries passa a mans de Gaucelm del Rosselló, unificant-se d'aquesta manera els dos territoris, el sector septentrional, que corresponia a l'antic *pagus* de Peralada, i el meridional, el *pagus* d'Empúries.

▶▶▶▶ 927

El comte Gausbert, fill i hereu de Sunyer II (germà de Guifré el Pelós), procedeix a la restauració o reedificació de Sant Martí d'Empúries i de la seva església parroquial.

▶▶▶▶ 1507

Comença la construcció de l'actual estructura de l'església de Sant Martí d'Empúries.

▶▶▶▶ 1577

Els pescadors del Port de l'Escala es neguen a pagar el delme o tributació a la parròquia de Sant Martí d'Empúries.

▶▶▶▶ 1667

A *La Vanguardia* del dia 21 de juliol de 1906 podem llegir:

"El 4 de octubre de 1667 desembarcaba el propio rey don Juan II, procedente de Tarragona, en San Martín de Ampurias, donde le esperaba su hijo don Fernando, y entraban juntos en Gerona el 27 del mismo mes. Conviniendo apoderarse del castillo de San Martín [d'Empúries], para convertir aquella plaza en base de operaciones, le pusieron sitio y lograron tomarlo después de un sitio de trece días, pero pronto debían los realistas experimentar un gran desastre. El 21 de noviembre, en efecto, al conducir al príncipe Fernando desde San Martín a Gerona un importante convoy fue atacado en Vilademat por un grueso trozo de angerinos, que hicieron casi un copo completo, quedando prisioneros la mayoría de los capitanes de don Juan II. Éste y su hijo tuvieron que refugiarse en las galeras de la armada real, y se retiraron de nuevo a Tarragona.

Aprovechándose de tan feliz victoria, salió de Barcelona el duque de Lorena para recobrar el castillo de San Martín de Ampurias. El sitio fue larguísimo, pero por fin, el 15 de abril de 1668, esto es, al cabo de cuatro meses, tuvo que capitular la guarnición, que sólo salvó la libertad y la vida, y se vio obligada a sufrir la humillación de salir los soldados ab una canya a la mà".

▶▶▶▶ 1687

Els comtes d'Empúries, Joan Francesc Raimund Folch de Cardona i Fernández de Córdoba i Caterina Antònia Folch de Cardona i Aragó, concedeixen autorització per la construcció d'una casa en una parcel·la de 12 passes d'ample i 23 de llarg, situada en el Port de l'Escala, parròquia de la vila d'Empúries, pagant tres sous barcelonesos cada any.

▶▶▶▶ 1767

Els pescadors de Roses s'apropien del peix que els de l'Escala han capturat en el lloc anomenat "*Calas de Mar*", prop de Roses. Els escalencs es defensen a cops de rem sota el crit de "*mata'l, que és de Roses*", però guanyen la partida els rosencs, que compten amb moltes més embarcacions. El gremi de pescadors de l'Escala, dirigit per Joan Antoni Balaguer, presenta denúncia a Magistratura, sense que ens consti com acaba. Signen la demanda Francisco Lleal, Pere Aniol, Joan Sala, Josep Sastre "Gall", Diego Andreu "Cuc", Francisco Canet, Jeroni Mas i Antoni Juli "Guillem". Aquest incident és un altre exemple de la importància de la pesca en l'economia escalenca.

▶▶▶▶ 1777

L'església de l'Escala deixa de dependre de la de Sant Martí d'Empúries.

▶▶▶▶ 1787

L'Escala té 1383 habitants, 1000 més que 75 anys enrere, triplicant la seva població en aquest període.

▶▶▶▶ 1807

El duc de Medinaceli i comte d'Empúries nomena Antoni Maranjas i Molinas batlle de l'Escala pel bienni 1807-1808.

▶▶▶▶ 1837

El 25 d'octubre, diada de Sant Crispí, Sisó Pipa, un nen escalenc que recull femta (excrements) de cavall al camí d'Albons és avisat que els carlins avancen cap a l'Escala. El poble, emmurallat, es defensa sota la direcció de Francesc Maranges i Juli, destacat federal i comandant de la milícia nacional. Els carlins, comandats per Benet Tristany, exigeixen una forta contribució de guerra a canvi de no atacar. Vista la negativa dels escalencs, els carlins emprenen 3 o 4 escomeses sense èxit davant la pluja de bales, aigua i oli bullent que reben. Els rebels aconsegueixen obrir-se pas a través de can Romaguera i així poder arribar al carrer de Gràcia. La lluita, cos a cos i amb baionetes, foragita novament els carlins. El darrer intent de penetració al poble el realitzen a la porta de dalt del carrer Major, el matí de l'endemà. Els escalencs, que han acabat les municions, carreguen l'únic canó que tenen amb pedrigolet, el qual disparen després d'obrir la porta de bat a bat. Això fa pensar als carlins que el poble ha rebut reforços per mar aquella nit. Els reforços, però, arriben per terra i els carlins es troben enmig de dos focs, emprenent la fugida. Maranges resulta ferit i prop d'un centenar d'escalencs perden la vida.

“La villa de La Escala, que por su posición y haberes tiene una línea de defensa que abriga toda la población, con un puñado de valientes ha hecho una resistencia heroica a pesar de ser 40 veces mayor el número de agresores. Por dos veces fue ganada la primera línea, y por dos veces fueron los cobardes arrojados de ella a la bayoneta. Desistieron, por fin, porque estos desmoralizados solo saben saciarse impunemente.

Según nos han informado, esta tentativa ha sido causa de que por nuestra parte haya muerto un nacional, quedando heridos el Comandante de la Milicia D. Francisco Maranges, el administrador y otro nacional. No pueden vanagloriarse los enemigos, porque dejaron en el puesto 10 o 12 muertos, y por un testigo de vista hemos sabido que una partida acompañaba 40 y tantos heridos de la misma acción.

En uno de nuestros próximos números pensamos dar un extracto de los partes remitidos al gobierno por los pueblos que han tenido la desgracia de sufrir tan vandálica irrupción”.

▶▶▶ 1857

L'Escala arriba als 2.547 habitants.

▶▶▶ 1867

El Reial Decret de 20 de març de 1867 estableix la creació de museus arqueològics a les capitals de província i altres ciutats importants. Aprofitant aquesta notícia, el quinzenal figuerenc *El Hogar*, revista enciclopèdica, suggereix la creació d'un museu empordanès a Figueres per exhibir-hi les antiguitats recollides per molts particulars, especialment a Empúries. *El rotatiu conclou indicant que “no dudamos de que podría ser este Museo con el tiempo uno de los mas curiosos, pues creemos positivamente que andando el tiempo, cuando se crea que podamos tener en nuestra patria algo parecido a Herculano y Pompeya, se harán los trabajos necesarios para el hallazgo de inmensos tesoros arqueológicos de que se halla Ampurias abundantemente provista. Tal vez otro día nos ocupemos más detenidamente de este importante proyecto que facilita mucho el acertado decreto del señor Orovio, al autorizar que pueda cada provincia conservar sus propios recuerdos en vez de llevarlos a la corte”.*

▶▶▶ 1887

El 19 de gener, el diari La Nueva Lucha publica: “Nos dicen de La Escala que es tanto el frío que se siente en aquella comarca, que el oleaje del mar, entrando cuatro palmos dentro tierra de su límite ordinario, ha quedado helado, formando una verdadera faja de hielo, lo que no se ha visto del año 20 acá”.

El 6 de febrer, el mateix periòdic diu: La Diputació de Girona cita als alcaldes de l'Escala, Viladamat, Albons i Torroella de Fluvià per a repartir-los 140.000 ceps americans perquè, a la vegada, siguin lliurats als veïns que cultiven vinyes. L'entrega es realitza a la casa del diputat provincial escalenc Ramon Oliveras Brugués, a can Maranges.

El 22 de febrer mor a l'Escala “el antiguo y consecuente liberal” Ramon Oliveras Manyach, pare del diputat provincial Ramon Oliveras Brugués.

El 30 de març, Àngel Cortal és nomenat ajudant de l'escola de nens de l'Escala

El 22 d'abril, Salvador Batalla és nomenat carter del poble

El 28 de maig, l'Audiència Territorial de Barcelona concedeix el títol per a l'exercici de Procurador dels Tribunals a l'escalenc Josep Rouret Manegat.

El mes de juliol, a conseqüència de la separació dels dos rams de Duanes i rendes estancades, prevista a la llei de pressupostos de 1887-88, cessa l'administrador de Rendes i Duanes de l'Escala, Llucià de Cabrera. Al cap d'uns dies es crea la plaça d'administrador de la Duana de l'Escala, que passa a exercir Higiní Galiana.

El mes de setembre, el negociat de productes estancats de la Delegació d'Hisenda de Girona anuncia la subhasta de 17.780 caixes de pi buides, procedents d'envasos de tabac de la companyia Arrendatària de Tabacs de Girona i de les subalternes de Blanes, Figueres, Olot, Puigcerdà i l'Escala.

▶▶▶ 1897

A finals de gener l'alcalde de l'Escala reclama al Ministeri de la Guerra la remissió de les actes de defunció dels escalencs morts a la guerra de Cuba.

A primers de febrer es posa a la venda l'obra Ampurias, escrita pel jutge d'instrucció de Figueres, Sebastià Aguilar, al preu de dues pessetes. Aquesta obra, en forma de fascicles, també havia estat publicada poc abans pel setmanari figuerenc *El Orden, periódico independiente de avisos y noticias*, el director del qual era Joan de Casadevall.

El 6 de febrer, el *Diario de Gerona* publica: “Según anoche se nos dijo, ayer llegó a esta ciudad una persona procedente de La Escala, portadora de un objeto de notable valor arqueológico, encontrado últimamente en las excavaciones que se practican en Ampurias, cuyo hallazgo debe haberlo presentado a una notable personalidad de esta capital, Parece que se trata de una pequeña estatua de metal, colocada sobre una columna de mármol con su correspondiente basamento”.

El 24 de febrer, el *Diario de Gerona* publica: “La Comissió de Monuments compra, amb destí al Museu provincial, els objectes següents procedents d'Empúries: Denari de la família Senta, passador de bronze, penjants d'or, penjants de bronze, figura de bronze, grans de collar d'or, un “perendengue” en forma de ferro de martell, escarabat de serpentina estil egipci, gravat en la superfície plana, nina de fang, gots de fang fi amb adorns pintats, cinc urnes funeràries de fang comú de diferents

formes i mides, una tapadora de fang, tres braçalets d'os o marfil, jarret de pasta de vidre blau amb dos anells i adorns blancs, jarret de pasta de vidre verd fosc amb adorns de colors, unguentari de pasta de vidre amb adorns de colors, fruits de fang, ocell de fang, jarret de fang negre amb una boca ampla i nansa vertical, jarret de fang fi amb un dibuix d'un nen jugant sobre fons negre (falta la boca), jarret de fang pintat de negre (falta la boca), dos braçalets pintats de negre (fang cuit), tassetta plana amb "gollete", tortuga de fang amb nansa i boca de del got (Rhyton?) pintura negra sobre fons vermell, llàntia en forma de toro amb cap humà, tres apèndix per a sustentar-se, rudiments de pintura amb línies negres i ocre, dos gots de fang comú amb nanses de diferents mides".

El 26 de febrer, el periòdic *La Lucha* publica: "Los maestros de esta villa D. Esteban Busquets y doña Engracia Amir, se proponen realizar una función en el Teatro Sureda de la misma, destinando sus productos al socorro de los soldados heridos o enfermos que, procedentes de los ejércitos de Cuba y Filipinas, regresen a la península. Dicha función tendrá lugar el sábado, día 27 de los corrientes, tomando parte en su desempeño solamente los niños y niñas que concurren a las Escuelas municipales. Actos de esta naturaleza dicen mucho en pro de los sentimientos de quien o quienes los realizan, y no dudamos que la población de La Escala responderá a los nobles propósitos de sus iniciadores, dando así una prueba da su acendrado patriotismo".

El 14 d'abril, el mateix diari publica: "La matinada del dia 13 d'abril de 1897, sospitant que al cafè de can Sureda s'hi practica el joc prohibit, la guàrdia civil de Torroella de Montgrí procedeix a un escorcoll del mateix, però la vigilància dels jugadors impedeix que els enxampin in fraganti. No obstant, s'obriren diligències".

El mes de juliol, Joan Pi Lleonart obté el títol de llicenciat en medicina i cirurgia per la Universitat de Barcelona.

El 10 de setembre, Joan Pellicer Montseny publica la següent carta a *La Vanguardia*, escrita el dia 8: "Desde La Escala. Mi estimado señor Director y Amigo: Sin novedad y con muy poca animación ha celebrado este pueblo su fiesta mayor. Los festejos han quedado reducidos a lo de costumbre, o sea, función religiosa, bailes en los diferentes cafés y las típicas sardanas en la playa. Éstas, como siempre, es lo más curioso y animado tanto para los forasteros como para los de la población, pues a mas de ser gratis es lo que más llama la atención por su típico carácter.

La población de La Escala, como casi todas las de nuestra costa, vive solamente del producto de la pesca, y en ésta puede decirse con mucha más razón dadas las condiciones poco favorables de los terrenos, casi todo arena, que la circundan, pues pocas son las buenas para el cultivo y las que hay plantadas de viña, desgraciadamente sabemos cómo están todas ellas a causa de la filoxera que tiene asolada a esta comarca, antes tan rica.

La población está situada en la vertiente de un pequeño monte y lindante al mar. A un lado los inmensos arenales de Ampurias, bajo los cuales está sepultada la antigua población de este nombre. Lástima es que no haya quien tome a su cargo el descubrimiento de estas ruinas tan ricas para el arte.

Ya varias veces lo han intentado pero siempre sin orden y sin el menor conocimiento de esta clase de trabajos, sí sólo con el interés de encontrar algún objeto y venderlo a cualquier precio, o dejarlos arrinconados como sucede ahora con el mosaico hace tiempo encontrado, el cual está poco menos que abandonado, lleno de fango y a disposición de estos turistas que, movidos por el afán de llevar recuerdos, van arrancando una a una las diminutas piedras que lo componen.

No hay duda que si alguien, y nadie mejor que el Estado, tomara por su cuenta el remover estos arenales, sacaría de ellos muchas preciosidades que hoy por la desidia y por el poco interés que hay en conocer lejanas épocas, duermen el sueño eterno bajo estas movedizas tumbas de arena.

Hará unos seis años fueron descubiertas unas habitaciones con los suelos de mosaicos de diferentes dibujos, sus paredes esgrafiadas, todo muy curioso, pero como esto no era fácil arrancarlo y llevado a vender a cualquier *marchant*, allí se quedó y hoy vuelve a estar sepultado sin que nadie se haya cuidado de dejarlo en descubierto ni tenido el menor interés en conservarlo.

La población, limpia, con sus calles a gran pendiente y empedradas con unos "tarugos naturales" capaces de destrozar los pies más robustos y los zapatos más resistentes.

Lástima es que esté tan falta de agua; tanto es así que para los usos domésticos tienen que ir a buscarla a un kilómetro lejos de la población.

A la izquierda del pueblo se extiende la inmensa playa hasta el castillo o torre de «Mungó», situado en lo alto de unas peñas que a sus pies rompen las tranquilas olas de esta bahía.

La playa «dels Riells», que se extiende entre La Escala y la torre de «Mungó», forma una concha, y es lo más pintoresco y el lugar predilecto de los forasteros en esta época de baños, pues su suave pendiente y sus tranquilas aguas permiten el bañarse y alejarse de la playa unos cincuenta metros para poder tener una profundidad de un metro de altura.

En la parte baja de la población está la playa donde sacan sus embarcaciones y venden el pescado.

Nada tan curioso como la salida de las barcas a puesta de sol. Un centenar de éstas salen de la playa, e impulsadas por el viento, se dirigen mar adentro en busca del sustento de sus familias a costa de mil penalidades.

Los alrededores de esta población, como casi todo el Ampurdán, están sembrados de alfalfa, *userda* como aquí dicen, y es hoy la única riqueza de ésta antes tan rica comarca.

El día de la fiesta se dejó libre paso al nuevo ramal de carretera que une esta población con la de Vilademat y va a empalmar con la carretera de Torruella.

Esta ha sido una de las mejoras más importantes, pues era un verdadero martirio tener que transitar por un mal camino lleno de piedras y baches que dejaban molido al que tenía la desgracia de tener que utilizar semejante vía de comunicación. Ha pocos días llegó a esta playa el bergantín «San Francisco» de la matrícula de Torre Vieja con cargamento de sal para las diferentes fábricas de salazón de este pueblo. Empezó la descarga y al anochecer del segundo día, comenzó a soplar fuerte viento y mar gruesa que le obligó a levar anclas y ponerse a cubierto de la tempestad. Toda la noche la pasó dando bordos capeando el temporal, por esta bahía, hasta que a la madrugada fue a tocar a la playa de Ampurias.

A la salida del sol algunos pescadores notaron la angustiada situación del barco y corrieron en su auxilio, gracias a esto pudo dejar la playa y llevado a remolque fondeó de nuevo frente al puerto.

A causa del choque, se le abrió una vía de agua en sus bodegas que por momentos iban llenándose y gracias a las bombas y al incesante trabajo de los pescadores que emprendieron su descarga, pudo aligerarse, siendo luego conducido a la playa de Mungó, donde al día siguiente los buzos reconocieron el casco y arreglaron la avería, pudiendo al fin abandonar su playa y dirigirse a puerto seguro. Agradecido puede estar el capitán del *San Francisco* a los pescadores de esta playa, al cabo de mar de este puerto, al señor administrador de esta Aduana y a cuantas personas le ayudaron en tan críticos momentos, pues sin la ayuda que le prestaron hubiera perdido por completo la embarcación y su carga.

La colonia forastera es bastante numerosa, contándose entre ellos los señores Ibran, Villanueva, Llobet, Casamor, Molinas, Permanyer, Broggi y otras muchas.

Solo me resta, señor director, notificar a usted, esperándolo de su bondad, que en mi próxima le remitiré algunos apuntes gráficos de lo más pintoresco e interesante de esta población.

Soy de usted su siempre afmo. y reconocido compañero”.

El 15 d'agost, *El Ampurdanés* publicava: “En la tarde del 12 ocurrió en La Escala un accidente marítimo que alarmo en extremo a la población. Uno de los varios botes de pesca de este punto se volcó en medio de la bahía al hacer una maniobra de la vela; y como es del dominio público que muchas embarcaciones de esta playa no van lo suficientemente tripuladas, por que las hay que solo llevan a su bordo un hombre y uno o varios niños, o dos hombres y algún niño, la expectación creció enseguida y toda la gente se entregaba a las más pesimistas suposiciones. Afortunadamente se vio que varias embarcaciones acudieron en auxilio de la zozobrada, pero como que ninguno de los botes que fueron en su favor se disponía a venir a tierra, los tristes comentarios se multiplicaban y crecía mucho el malestar: las madres buscaban a sus pequeños por todos lados preguntando por ellos a cuantos veían y averiguando si eran o no embarcados; las más de las mujeres corrían desoladas preguntando cual era el barco que había sufrido tan triste suerte, cosa que nadie podía decir por que no era posible verlo ni con los gemelos de que se disponía. Cuando vino a tierra la primera barca, fue recibida por una crecida multitud ansiosa de saber el resultado de aquella desgracia; pero los tripulantes no pudieron dar las múltiples noticias pedidas por que las ignoraban también. Entonces aumentó el desconsuelo, pues se supuso que no daban noticias por no ser portadores de malas nuevas y la alarma se hizo más intensa y se aumentó en mucho la angustia. A la media hora arribó otro bote anunciando que no habían ocurrido desgracias personales, y se reanimaron los espíritus, reanudándose los comentarios del suceso entre acusaciones a algunos patrones y a alguna autoridad del puerto. Esperamos que el Sr. Comandante de Marina excite el celo del Cabo de mar del puerto en La Escala para que no se permita que los botes salgan con escasa tripulación ni se toleren ciertos abusos que con las artes de pesca se vienen cometiendo por algunos patrones con menosprecio de las leyes y reglamentos”.

El dia 16 de setembre es procedeix al replanteig de la secció de la carretera de Viladamat en el tram comprès entre l'Escala i Torroella de Montgrí.

El mateix mes de setembre, l'Ajuntament de l'Escala instrueix el projecte de nova alineació d'una travessia sense nom existent entre els carrer Major i de l'Hospital. Aquest projecte també preveu l'obertura d'una nova plaça, per la qual cosa es fa necessària l'expropiació forçosa d'una casa del carrer Major propietat del senyor Francesc Oliveras Maranges.

En el reportatge que publica el *Diario de Gerona* el 24 de novembre sobre una excursió en bicicleta entre Girona i l'Escala, es pot llegir el següent comentari referent a la carretera que uneix Viladamat a l'Escala, inaugurada tot just un any abans: “Esta carretera, que dentro de poco será muy buena para los ciclistas, actualmente es atroz para los neumáticos, gracias a que la cuneta es muy estrecha y está cortada cada hectómetro, poco más o menos, por gruesas piedras que obligan a dar un rodeo por el centro, sobre la grava”.

▶▶▶ 1907

El dia 6 de juny de 1907 mor, després d'una curta i cruel malaltia, el republicà i regidor de l'Escala Joan Sastre Mas.

El mes de juliol, l'autoritat marítima acorda que els pescadors de l'Escala, l'Estartit i Cadaqués puguin exercir la pesca del bou en el golf de Roses, a partir de la línia que va des de Cap Norfeu a la punta més sortint de les Illes Medes.

▶▶▶ 1917

En la “Ressenya de la gestió de l'Ajuntament durant el bienni 1916-1917”, sota l'alcaldia de Joan Baptista Gou de Palol, es fa especial referència que “...ha perseguit ab ma ferma y ab aplauso de la gent honrada, el joch y limmoralitat, sense que s'hagi feixat vencer per influencias en malhora interposadas”.

Rafel Bruguera Batalla

Rondant per l'Escala

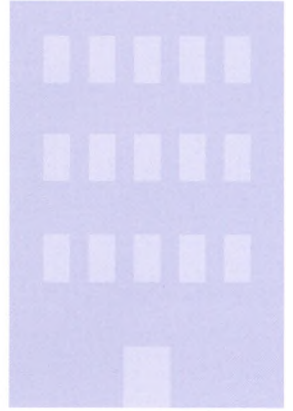

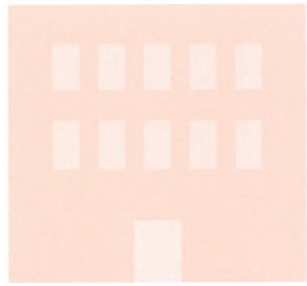
Francesc Targa

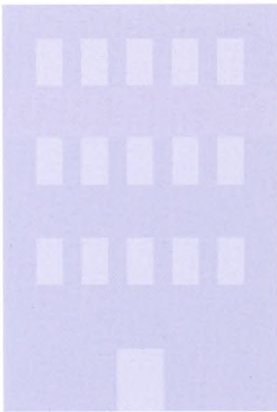

Ildefons Clos

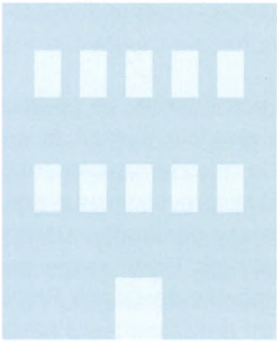

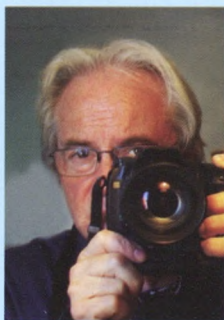
Robert Carmona

Joaquim Teixidor

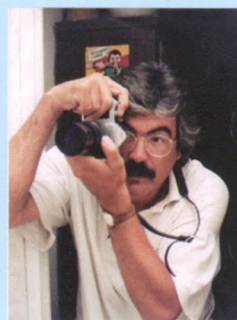
Francesc Targa

Ildefons Clos

Robert Carmona

Joaquim Teixidor

Documents històrics

L'ESTATUT D'AUTONOMIA DE 1919

Amb l'elecció de Josep Puig i Cadafalch com a president de la Mancomunitat de Catalunya l'any 1917, es va començar a plantejar la qüestió de l'autodeterminació de Catalunya aprofitant la inèrcia del resultat de la Primera Guerra Mundial, que havia significat l'aparició de nous estats a Europa en virtut del principi d'autodeterminació recollit en un dels catorze punts de Wilson.

Quan el novembre de 1918 es començà a identificar la reivindicació d'una major autonomia, varen aparèixer diferents posicionaments:

El 13 de novembre, a l'Ateneo de Madrid, una federació de republicans catalans i castellans presentaven una proposició de concessió d'"autonomia integral" per a Catalunya.

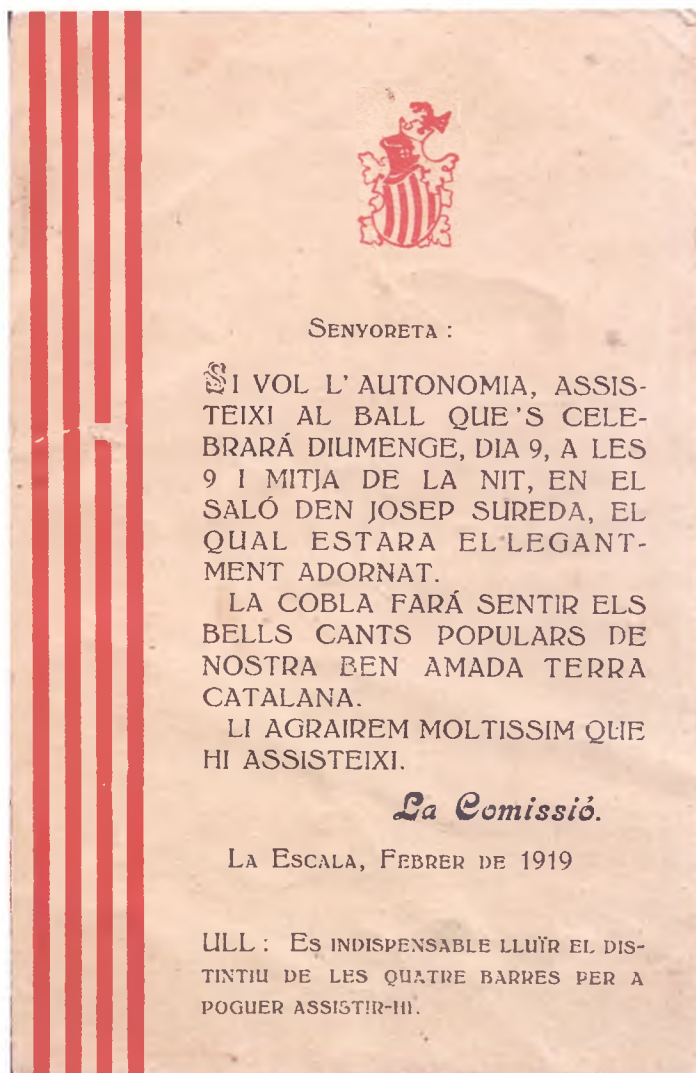
Francesc Macià, cap visible de l'independentisme, havia manifestat a les Corts Espanyoles durant la legislatura de 1918: *"Jo només us dic que nosaltres volem formar una nacionalitat lliure i independent per a que aquesta nacionalitat catalana pugui assistir a la Lliga de les Nacions, portant allí la seva civilització i la seva cultura".*

Francesc Cambó va passar a controlar la campanya oficial liderant el Comitè Executiu i la comissió d'Acció Política

de la Lliga que va redactar unes bases els dies 17 i 18 de novembre. El text es va aprovar pel ple de la Comissió mixta Mancomunitat-Partits polítics el 25 de novembre. El 29 era assumit pels parlamentaris catalans a Madrid i presentat al president del govern espanyol, Manuel García Prieto. Puig i Cadafalch va ressaltar l'esforç de consens entre les institucions catalanes, mentre Cambó començava la difusió a Madrid presentant el text com *"la solució autonomista del problema català"*.

Però la campanya en contra va ser molt intensa. La premsa s'hi va posar en contra amb la connivència silenciosa del govern espanyol. Cambó, irritat per la reacció, va presentar una interpel·lació a les Corts que va provocar una greu crisi institucional. La proposta no va ser aprovada i davant la complexa situació social catalana, les Corts varen ser dissoltes després de la caiguda del govern de García Prieto el 5 de desembre de 1918, només un mes després d'haver estat constituït.

El resultat immediat fou l'inici d'una campanya anticatalana liderada per les cambres de la propietat, les diputacions i els centres regionals castellans, que convocaren una manifestació a Madrid el 9 de desembre. Quan es formà

el nou govern, Cambó fou acusat pels partits espanyols de provocar la crisi. Cambó va pensar que l'únic camí era la seva sortida de les Corts i així li va comunicar al rei Alfons XIII. Immediatament, el nou president del govern, el comte de Romanones, va baixar la tensió i li va prometre la creació d'una comissió extraparlamentària per a estudiar urgentment el tema català.

Convençuts que la creació d'una comissió era un atzucac, la Mancomunitat va convocar una nova reunió de diputats i senadors el 21 de desembre, on Marcellí Domingo va proposar la creació d'una comissió permanent que redactés un text abans del 10 de gener de 1919. Cambó va intentar impedir-ho per evitar l'enfrontament amb Madrid, però no ho va aconseguir. La redacció del text s'acabà el 17 de gener. Per la seva part, una comissió governamental presidida per Antonio Maura presentava un altre text el dia 20.

El Projecte d'Estatut d'Autonomia de Catalunya de 1919 va ser aprovat a Barcelona els dies 24 i 25 de gener per l'Assemblea de la Mancomunitat de Catalunya amb el suport de tots els partits catalans: el Partit Republicà Català, que prenia aquest Estatut com el seu objectiu principal; els radicals d'Alejandro Lerroux; la Lliga Regionalista de Cambó, que demanava una visió pragmàtica i els liberals i conservadors (formaven part del govern espanyol), que varen trencar la disciplina de vot de partit i s'uniren a la causa. Francesc Macià, per la seva banda, afirmava que era un Estatut curt, però el millor que es podria aconseguir.

El 26 de gener, aquest projecte d'Estatut era ratificat en una cèlebre assemblea al Palau de la Música Catalana de Barcelona, que va reunir tots els representants municipals de Catalunya. Varen votar positivament 1.046 dels 1.072 municipis. També va comptar amb el suport de diverses

entitats cíviques i associacions, com el Centre Regionalista Andalusí, el Futbol Club Barcelona, el Bloc Regionalista Castellà o el Club Sports Catalunya de Mèxic.

El projecte va ser remès al govern espanyol el 28 de gener de 1919 i es designaren uns representants catalans per a la seva defensa. Francesc Cambó va ser l'encarregat de defensar a les Corts espanyoles el projecte consensuat a Catalunya. Cambó havia sabut reconduir una situació separatista amb la petició d'autonomia, però la negativa del congrés i la poca voluntat monàrquica cap els sentiments catalans el portaren a pronunciar la seva frase: "*Monarquia?, República? Catalunya!*". Cambó va ser esbroncat pels parlamentaris espanyols durant la defensa de la proposta catalana, posicionant-se en contra del text alternatiu del govern. A començament de febrer i davant la negativa de Madrid, va presentar una proposta de referèndum a Catalunya per a ratificar el text de la Mancomunitat. La frontal oposició de les Corts i del Govern va convèncer Cambó que només una posició de força popular podia fer reconsiderar la postura estatal.

La campanya per l'autonomia va ser el moment de màxima activitat i complicitat del catalanisme polític que, juntament amb la voluntat d'autogovern de Catalunya, també recollia les aspiracions municipalistes. En aquest context cal emmarcar el ball adreçat a les senyorettes de l'Escala que va tenir lloc el dia 9 de febrer de 1919 al saló de can Josep Sureda en reclamació i reivindicació de l'Autonomia per a Catalunya. A la pàgina anterior reproduïm el programa d'aquest ball.

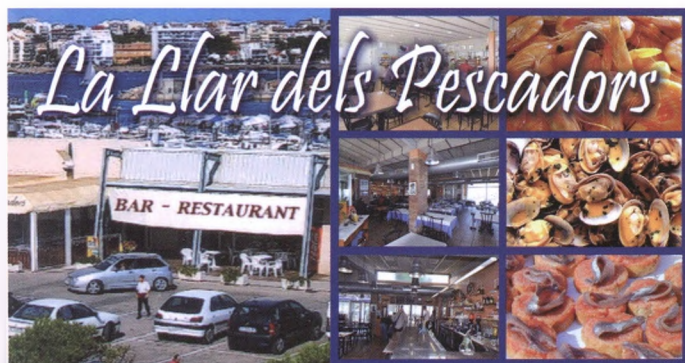
Però la continuada inestabilitat social que es manifestava en esdeveniments com la vaga de la Canadenca, portarien al tancament de les Corts el 27 de febrer i la caiguda del govern de Romanones dos mesos més tard. Conseqüentment l'Estatut va quedar aparcat indefinidament.

FARMÀCIA
annasolés

AV. Girona 23-25 · 17130 l'Escala
Tel. 972 771 575 · adm@farmaciasoles.com

Rafel Bruguera Batalla

Port de la Clota, s/n (Port) · 17130 · l'Escala (Girona) Tel.
972 77 42 61 · www.lallardelspescadors.net

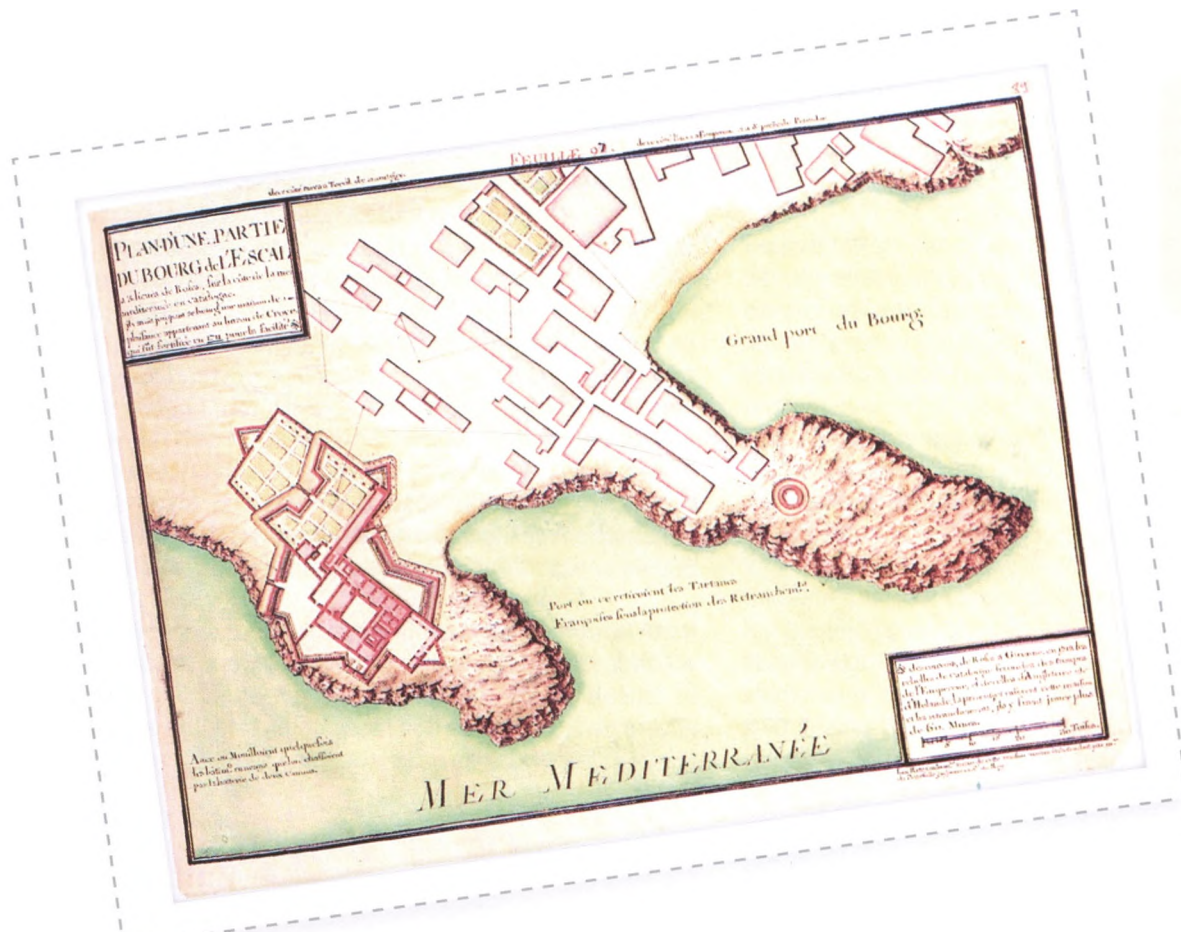
L'HAM 1962
joieria-rellotgeria

c. Maranges 5, 17130 l'Escala-Empúries
972 77 08 53 · lluis-guillot@hotmail.com

Per col·leccionar

Aprofitant les obres de remodelació, que han comportat l'excavació dels vestigis de l'antic Salvavides i de la torre de defensa de la Punta, ens ha semblat interessant dedicar la secció *Per col·leccionar* d'enguany a aquest emblemàtic lloc de la nostra població.

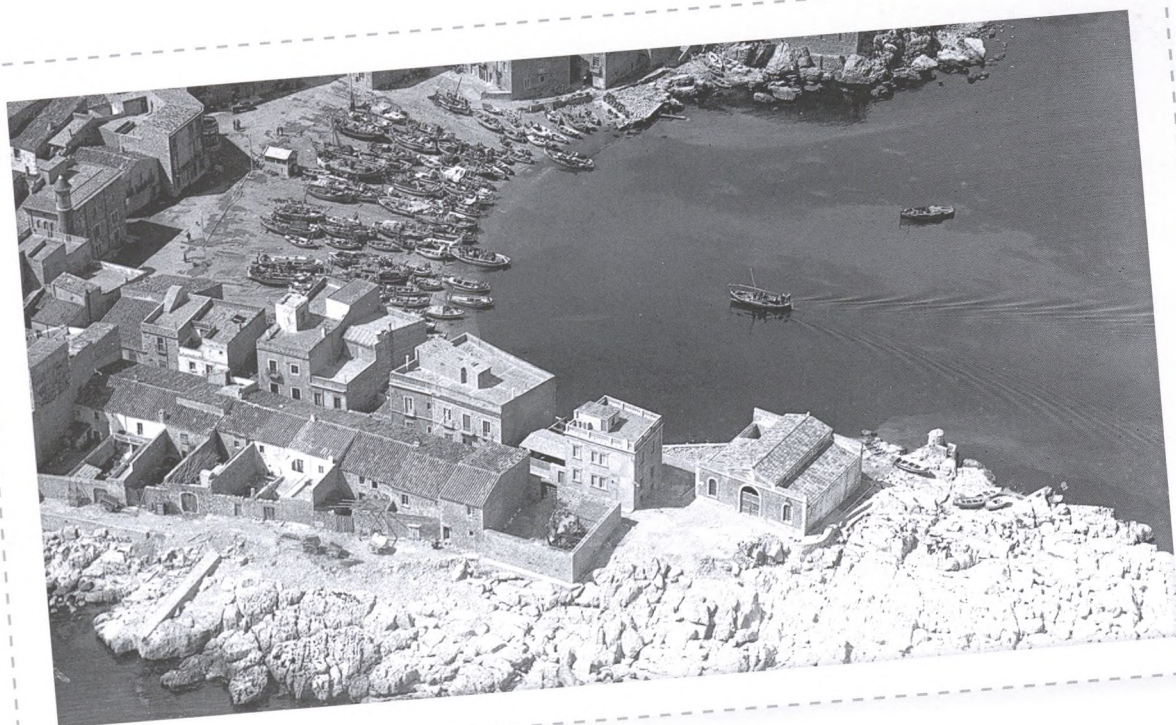
Plànol de l'Escala a principi del s. XVIII.
Arxiu del Service historique de la Défense
Ministère de la Défense.
Château de Vincennes.

Foto: Josep Esquirol,
Arxiu CEDRHE.

Vista aèria de
l'Escala (1929).
Arxiu CEDRHE.

Vista aèria de la
Punta i la Platja
(anys 60).
Arxiu CEDRHE.

Joaquim Teixidor Poch

Ildefons Clos Roca

El museu de ronda

L'ESCALA, DE JARDÍ DE VINYES A VINYES AL JARDÍ

Expansió i decadència de la vinya a l'Escala (XVI-XX)

El 18 de juny de 2016 el Museu de l'Anxova i de la Sal va inaugurar l'exposició: «Una mar de vinyes. El conreu de la vinya i el vi a Empúries, l'Escala i el Montgrí» i es va editar un llibre amb el mateix títol coproduït pel Museu d'Arqueologia de Catalunya-Empúries, el Museu de la Mediterrània i el MASLE, coincidint amb les VII Jornades del Centre d'Estudis Escalencs. També es va elaborar un documental amb Canal 10 Empordà amb entrevistes a prop de cinquanta persones grans de l'Escala, Bellcaire, Albons i Torroella de Montgrí, així com a joves productors de vinya ecològica del Montgrí, amb la finalitat de recuperar una història mil·lenària, que va desaparèixer en una dècada a causa del canvi a l'economia turística. La recerca va permetre trobar documents inèdits de la història de l'Escala. Aquest article es basarà principalment en l'anàlisi dels capbreus i cadastres, a partir del segle XVI, on queda reflectida la gran expansió del conreu de la vinya.

*A l'Escala fan el vi blanc –blanc sec- de raïms macabeus, i el vi rosa cirera, també sec, de Carinyena.
Tots dos són admirablement fàcils i lleugers de beure.
Qui podria resistir l'apetència d'aquests vinets?...
Els vinets de l'Escala són lleugers i simpàtics.*

Josep Pla

EL CONREU SECULAR DE LA VINYA

El conreu de la vinya als pobles de l'entorn del Montgrí era practicat des de la més remota antiguitat. Fenicis, grecs i romans escamparen per la Mediterrània les excel·lències del vi. Un element que era present a tots els àpats, no només com a beguda, sinó com a aliment, per l'aportació calòrica. També era utilitzat en els rituals sagrats de connexió amb les divinitats i en la medicina, ja que es considerava que els ferments naturals del suc del raïm eren beneficiosos per l'organisme, especialment per a les digestions, per a evitar intoxicacions i per als refredats o estats gripals.

A l'Escala les vinyes més antigues eren a l'entorn d'Empúries, Cinclaus, les Corts, Vilanera i els Recs, tal com consta en els capbreus del segle XVI. En el segle XVII es començà d'aprofitar la zona dels Mallols, a l'entorn de l'estany de Poma i l'anomenada Muntanyeta Llanguera (actual muntanya del doctor Pi). La paraula mallol vol dir vinya jove, de menys de quatre anys i ha quedat en el topònim Rambla Mallols. Al segle XVIII la vinya arribà al vessant del Montgrí, on tot el massís es va treballar en feixes sostingudes amb paret seca, que aprofitaven de manera escalonada els vessants de la muntanya.

El conreu de la vinya es combinava, des de temps immemorial, amb la pesca dels sardinals. L'avantatge d'aquest conreu era que els ceps creixien en els terrenys més dolents, no necessitaven de rec, ni de gaire dedicació excepte determinades èpoques de l'any com per la poda, els tractaments i la verema. Per això, a la costa, es donà el que la geògrafa Yvette Barbaza anomenà el pescador-pagès o pagès-pescador. A l'Escala tots els pescadors tenien una vinya, per al consum a taula del vi de tot l'any. Les varietats cultivades segons Josep Salvat, de ca l'Alegre, eren: mandó,

malvasia, carenyana, garnatxa, jaumetó i picapolla entre d'altres. Algunes es cultivaven en els sorrals i d'altres en els aspres del Montgrí.

A les vinyes més allunyades del terme es construïa una barraca per guardar les eines, aixoplugar-se en cas de mal temps i dormir-hi durant la verema. Algunes barraques tenien una cisterna subterrània que recollia l'aigua de la pluja per regar la vinya. A l'exterior, adossats a la paret hi havia dos dipòsits per preparar el sofre i el sulfat de coure per tractar els ceps. A la dècada de 1990 encara en quedaven una trentena. Avui només la que queda a la ciutat romana d'Empúries i alguna altra en el vessant nord del Montgrí han quedat com a testimoni.

El paisatge de l'entorn del nucli urbà de l'Escala es va transformar radicalment a partir de la dècada de 1960, quan la pressió urbanística produïda per l'arribada del turisme de masses, al costat d'una mala planificació del sòl, va condemnar a mort el paisatge rural i els oficis ancestrals. D'una economia secular basada en la pesca, l'agricultura, la ramaderia, la indústria i el comerç, es passà en pocs anys a una altra de nova basada, majoritàriament, en els serveis turístics. Aquest fet modificà substancialment el territori, que, en el cas de la vinya, ocupava els sorrals de vora mar o els aspres dels vessants del Montgrí, transformant-lo en urbanitzacions d'apartaments i segones residències.

La pèrdua de les vinyes del terme fou tan accelerada que Josep Sastre «Gall», propietari de l'última premsa mòbil de raïm, que va funcionar fins l'any 1987 i Josep Salvat, er *Pepito Alegre*, explicaven que l'Escala havia passat, en vint anys, de ser un «jardí de vinyes», a tenir «vinyes al jardí», si és que en quedava alguna.

EL CONREU DE LA VINYA AL SEGLE XVI SEGONS ELS CAPBREUS. LES VINYES D'EMPÚRIES

La Sentència arbitral de Guadalupe, de 1486, posà fi a les guerres remences de la Baixa Edat Mitjana i creà un nou equilibri social a Catalunya. Malgrat les millores per als pagesos, la sentència també garantia al senyor l'ús de la capbreu, pel qual aquest podia exigir una sèrie de drets d'origen emfitèutic, alodial o jurisdiccional i el pagès només podia negar-se a pagar-los amb proves documentals. Els capbreus registraven totes les finques dels pobles i els drets que percebien els senyors. Són, per tant, un document de primera magnitud per a estudiar l'estructura urbana, agrària i social de l'època. Més enllà del seu origen recaptatori, els capbreus i, més endavant els cadastres i els amillaments ofereixen una radiografia gairebé exhaustiva, malgrat les ocultacions, del paisatge humà i natural, a més de la toponímia antiga.

Gràcies a un capbreu⁴¹ fet pel notari del comte, el 12 de novembre de 1501, en el lloc de Cinclaus, terme i parròquia del Castell d'Empúries, podem tenir coneixement de totes les finques rústiques i urbanes d'Empúries i els seus veïnats: Cinclaus, les Corts, Vilanera i els Recs. Recordem que el Port de l'Escala, encara no era habitat. Hi començà a haver-hi botigues o barraques de pescadors a partir de mitjan del segle XVI amb l'expansió de la pesca dels sardinals.

El capbreu és escrit en llatí i comença amb un encapçalament que diu: «Aquest és un exemple bo i fidel, a la vila de Falset, baronia d'Entença ... de les confessions dels emfiteutes continguts en aquest còdex ... per mi notari infrascrit ... escriptures existents a l'Arxiu General de l'Excel·lentíssim Senyor Duc de Cardona...»; és a dir, el comte d'Empúries, que era el senyor jurisdiccional. Al document, del qual se'n va fer una còpia el 1746, hi apareixen 74 capbreuats entre Empúries, Viladamat, l'Armentera i altres. D'aquests, 51 consta que viuen a Empúries i veïnats. Si cada casa la multipliquem per

Familiars i veïns del fotògraf Joan Lassús a la vinya a mitjan segle XX. Fons Joan Lassús AHE.

Joan Torres Nadal carregant un cove de raïms a mitjan segle XX. Foto cedida per Joan Torres.

la proporció que s'aplica als fogatges, és a dir 4'5 membres per foc, hi hauria aproximadament uns 230 habitants al terme d'Empúries. Aquesta situació canvià a partir de mitjan segle XVI, quan es començaren a establir pescadors sardinalers procedents de la Provença i el Llenguadoc a la costa del nord de Catalunya, ja que s'havia prohibit pescar amb aquest art a França. L'establiment dels pescadors de sardinals esdevingué una veritable revolució econòmica i demogràfica, ja que fins i tot pagesos d'Empúries i veïnats es vengueren els camps per fer-se armadors de sardinals. Aquest serà el substrat dels primers habitants del Port de l'Escala.

El capbreu ofereix dades del nombre i l'extensió dels terrenys dedicats a la vinya entre 1501 i 1516. En total hi apareixen unes 45 vinyes, de 30 propietaris, que sumaven aproximadament unes 150 vessanes. La majoria de topònims de vinya, assenyalats en negreta al requadre, són al voltant d'Empúries, Vilanera i els Recs, amb noms tan explícits com: *Puig dels Vinyers*, *Vinyer dels Recs* o *Puig de Mans* (la muntanya de Pastors, on hi ha els masos dels Recs; «Mans» provindria de mansis o masos en llatí), *Puig de la Verge Maria* (el Puig de Vilanera, on hi havia el convent de Santa Maria de Vilanera), *Vinyer d'Empúries* dins els murs vells de l'antiga ciutat (la ciutat grega), *davant la Porta Antiga* (davant la muralla grega), *la capella de la Verge Maria de Gràcia* (on hi havia el convent dels Servites i ara el Museu d'Empúries), *Pedró d'Empúries* (el turó proper a Sant Martí d'Empúries) i *Puig d'Empúries* (el turó d'Empúries, on hi ha la ciutat romana amb part encara per excavar).

CASES DEL TERME D'EMPÚRIES EL 1501

Castell d'Empúries:	27 cases
Cinclaus:	13 cases
Les Corts:	7 cases
Vilanera:	3 cases
Els Recs:	1 casa
TOTAL:	51 cases

FINQUES URBANES I RÚSTIQUES SEGONS EL CAPBREU DE 1501 A 1516

S'assenyalen en negreta les finques de vinya i la seva extensió

NOM	LLOC	PROPIETATS I TOPÒNIMS
Pere Preses, àlies Mallol	Empúries	Casa, camp d'ordi a les Feixes o Joncar, hort, camp a Sant Eusebi, vinya de 10 vessanes al Puig del Vinyer, camp de forment al camí sota les Forques...
Sebastià Fàbrega	Empúries	Casa, pati, camps d'ordi, vinya de 4 v. al Puig de Maria, vinya de 2 v. al Vinyer d'Empúries.
Simfonià Nadal	Empúries	Casa, pati, camp al Pedregar, hort, vinya de 4 v. al Vinyer d'Empúries...
Guillem Verdalet	Empúries	Casa, hort, closa, vinya de 3 v. al Vinyer o Porta Antiga, vinya de 3 v. al Puig d'Empúries, vinya de 4 v. al Vinyer dels Recs...
Antoni Vila	Empúries	3 cases, hort a les Salines, hort a Sant Eusebi, vinya de 2 v. al Pedrò d'Empúries, vinya de 2 v. al Puig de la Verge Maria, a les torres, el Balcar, prat de Sant Vicens...
Jaume Sirvent	Empúries	Casa, camp d'ordi a les Salines...
Pere March	Empúries	Casa, camp d'ordi al Moll, vinya de 2 v. al Vinyer d'Empúries...
Pere Llop	Empúries	Casa, vinya de 3 v. al Vinyer d'Empúries...
Miquela, dona d'A. Pera de l'Armentera	Empúries	Casa, pati, hort a les Salines, vinya de 4 v. al Vinyer d'Empúries...
Pere Nadal	Empúries	Pati, camp d'ordi al Moll, vinya de 2 v. al Vinyer d'Empúries...
Antoni Esglésies	Empúries	2 cases, hort, vinya de 2 v. al Vinyer d'Empúries
Joan Canya	Empúries	Casa, 2 horts al Moll, vinya de 4 v. al Puig d'en Mas
Pere Plahensa	Les Corts	Casa, hort, camp de forment al Pradanell, camp del Ter, closa a Sant Vicenç, vinya al Vinyer d'Empúries
Baldiri March	Empúries	Casa, vinya de 2 v. a la Verge Maria de Gràcia, hort, camp d'ordi entre l'estany i el Fluvià, a les cabanes...
Francesc Fort	Les Corts	Casa, clos, hort, camp d'ordi a Cantallops o pont de les Corts, vinya de 6 v. al Puig de Mans, vinya d'1'5 v. al Vinyer d'Empúries, hort a les Salines...
Francesc Viader, àlies Sirvent	Vilanera	Casa (que feia pocs dies s'havia cremat), closa del Forn, hort a l'horta d'en Vilanera, camp als Arbres blancs, camp d'ordi al camí dels Recs,
Esteve Cavaller, de l'Armentera	Empúries	Camp d'ordi devall l'Estany
Joan Pascal	Les Corts	Casa, bosc, closa, vinya de 3 v. al Puig de Mans, prat de Sant Vicenç, hort...
Antoni Feliu	Les Corts	Casa, pati, hort, terra a les Fornaques o Puig de Vilanera, closa d'en Calabruix, closa de les Nicolaues, camp d'ordi a les Torroellasses o cap de la Costa, terra a la Pedrera o Puig d'Empúries, camp a la Torrassa o Sant Marí, vinya d'1v. a la capella de la Verge Maria, vinya de 2 v. a la porta Antiga, camp de l'Enaiguador...
Antoni Salvador	Cinclaus	Casa, hortell, terra al falgar, vinya de 3 v. al Vinyer d'Empúries dins els murs vells de l'antiga ciutat, closa d'en Bou, al Balcar, vinya de 2 v. davant la porta Antiga
Pere Albornar àlies Ventelló	Cinclaus	Casa dins la Força d'Empúries, casa a Cinclaus, era, hort a la plaça de Cinclaus, terra al Salancó, a les Feixes, a l'Arrabassada, vinya de 5 v. al Vinyer d'Empúries, vinya de 2 v. als Gornés de Viladamat
Antoni Romaní	Vilanera	Terra al Puig de Vilanera o Pou, a les Corberes, vinya de 3 v. al Puig de Mans o Garrigals, vinya d'1 v. al Vinyer d'Empúries, vinya de 5 v. al Vinyer, terra a les Cabanes, casa a Empúries, hort al pont de Vilanera

NOM	LLOC	PROPIETATS I TOPÒNIMS
Francesc Fort (fill)	Cinclaus	Casa, hort, terra al Vern Pujador o Cantallops, terra als Salancs, al Balcar
Bernat Andreu	Empúries	Hort a les roques d'Empúries
Antoni Clara de Saldet	Empúries	Casa, vinya de 3 v. als Gornés, camí d'Albons
Pere Gregori	Empúries	Casa, prat que afronta a mar, hort al Moll, vinya de 5 v. al Puig de Mans, vinya al Pedrò d'Empúries, closa al Verní de Cinclaus
Bernat Eres	Empúries	Casa, corral, pati a la torre d'en Picanya dins la Força d'Empúries, terra a les Salines, sota la muralla del Castell, al Balcar prop de Cinclaus, vinya de 3 v. a Viladamat...
Baldiri Reig	Empúries	Hort, vinya de 3 v. al Puig de Mans...
Quirze Garrigàs, àlies Ballet	Empúries	Closa, terra sota l'estany
Antoni Bou, de l'Armentera	Cinclaus	Closa vora l'estany
Baldiri Feliu	Les Corts	Casa, terra als Falgars, al Marge gros, a les Feixes, al Molinar, al pont d'en Roca...
Joan Fort	Cinclaus	Casa al barri vora el mur de dita Força, hort, terra al Balcar d'Empúries, al clos de les Aulines, camp de forment a la Coromina d'en Cabot, camp de les Figueres al Vinyer, terra als Perers o vinya d'en Terrades...
Salvador Llorens, de l'Armentera	Empúries	Camp de les Feixes
Guillem Albert, de l'Armentera	Empúries	Camp
Pere Janoher, de l'Armentera	Empúries	Camp
Pere Ortolà, de l'Armentera	Empúries	Camp
Miquela, dona de Francesc, de l'Armentera	Empúries	Camp, feixa
Guillem Malet, de l'Armentera	Empúries	Camp
Pere Antoni	Els Recs	Casa o corral, camp d'en Narcís o Falgarona, clos als Ametllers, closa del Jonquer d'en Socarrat, la closa d'en Gorch
Caterina, dona de Miquel Molinas	Empúries	Vinya al Puig Sesvinyes
Francesc Janoher	Cinclaus	Casa, clos, closa al prat de l'Agulla, vinya d'1'5 v. al Vinyer
Francesc i Pere Fort	Cinclaus	Casa, corral, clos, hortell al Salancó, vinya al Vinyer, vinya d'1'5 v. sobre la Verge Maria de Gràcia
Lliensia Salmera de Torroella de Montgrí	Les Corts	Casa enderrocada, coromina, camp de la Barenquera, terra a l'estany de Santa Margarida, al prat de Sant Vicenç...
Miquel Fort, àlies Solers	Cinclaus	Casa, era, pati, terra a la Torrassa o Torroella, al Jonquer, a les Aulives, vinya d'1 v. al Vinyer d'Empúries, vinya de 4 v. al Vinyer de Recs o Puig de Mans, vinya de 2 v. al Vinyet de Viladamat
Joan de Pau	Cinclaus	Terres
Antoni March	Cinclaus	Casa, era, closa de l'Areny, hort, vinya d'1'5 v al Puig d'Empúries
Miquel Albornar	Cinclaus	Casa, pati, vinya a Viladamat
Pere Carbó, àlies Solers	Cinclaus	Casa, pati, casalot, era, camp Major, camp d'en Bossa, terra als Salancs o Serrades, a les Aulives, a l'Arrabassada, vinya al Vinyer d'Empúries...
Pere Bonet	Cinclaus	Casa, pati, terra a l'Arrabassadella, al Bardar, al Falgars, a l'Areny...
Joan Agustí, àlies Moresch	Vilanera	Casa, camp al pas de na Ventura, a les Nietes, hort, closa vora del Vilar, corral

EL CONREU DE LA VINYA AL SEGLE XVII: ELS MALLOLS

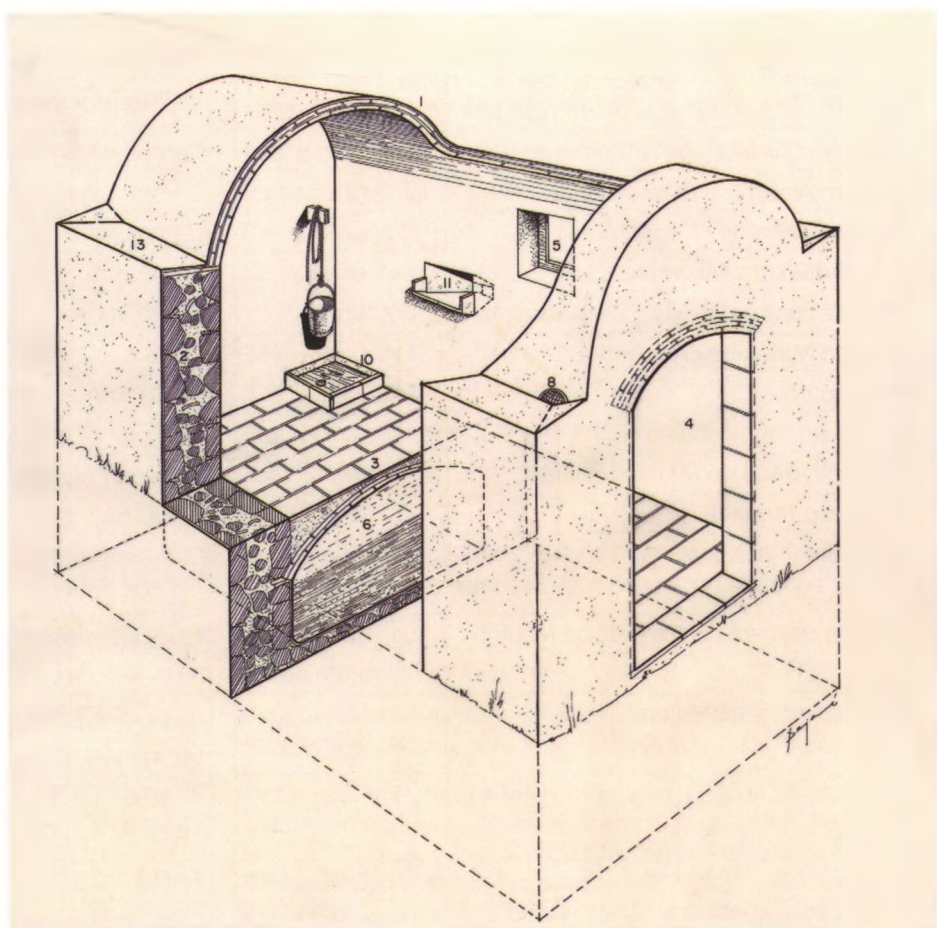
A principi del segle XVII un llibre d'establiments⁽²⁾ aporta informació sobre els establiments de vinya en el lloc anomenat Mallol o Mallols. El topònim s'ha conservat en el mapa actual de l'Escala, amb el nom de carrer i rambla Mallols, prop del camí dels Termes, al vessant septentrional del Montgrí. Mallol és sinònim de vinya jove, de menys de quatre anys. El capbreu també indica els afrontaments de les vinyes o peces de terra: «vora stagni de Pomas» o «de Poma», nom que encara es conserva per designar l'estany de Poma, ara envoltat per un càmping i edificacions, vora la platja dels Riells. El nom «Pomas» indicava un fruiterar, amb la poma com a genèric de fruites. L'altre topònim amb el que afronten les finques és «Muntanyeta Llarga», que seria l'actual muntanya del doctor Pi, a tocar de l'estany de Poma.

Segons aquest document, que ja esmenta alguns establiments de botigues al port de l'Escala, Jaume Garau, fuster d'Empúries, l'any 1620, establí 8 vessanes de terra erma i boscosa «in loco vocato Mallol», afrontant amb l'estany de Poma i la muntanyeta Llarga i al sud, amb terra d'Antoni Poch, pescador d'Empúries. El 1627, hi consten Antoni Poch, Guillem Sicart, Joan Agustí i Joan Bergau, tots quatre pescadors d'Empúries. Ens trobem, doncs, davant d'un aprofitament d'aquesta zona, fins llavors erma, garrigosa o boscosa.

Pocs anys més tard, un capbreu d'unes 1.500 pàgines, datat el 1630⁽³⁾ i validat pel notari Miquel Sabater, el 1754, aporta més llum al respecte. Totes les finques són establertes «ab directe y alodial domini», és a dir, sense càrregues. En aquest capbreu hi consten 61 persones, de les quals 4 vivien a Cinclaus, 1 a les Corts, 1 a Vilanera, 1 als Recs i la resta a Empúries. 20 d'aquestes persones tenien botigues al port de l'Escala, un total de 34, amb topònims d'afrontaments com «Stanador dels sardinals» (l'Estenedor dels Sardinals), que indica l'activitat principal per la qual es construïren les barraques o botigues, on guardaven els estris de pesca i salaó i que es convertirien amb el temps en habitatges permanents. El capbreu esmenta els oficis d'aquestes persones: 19 pescadors, 16 pagesos, 1 pescador i pagès, 3 fusters, 4 negociants, 2 rajolers, 1 mercader, 1 barriler, 1 sastre, 1 presbíter (en alguns no consta ofici i dues són vídues). Com es pot veure, el nombre de pescadors, ja superava el de pagesos, prova de la rendibilitat de la pesca amb els sardinals, així com el fet

Una barraca de vinya conservada a la ciutat romana d'Empúries. Foto: Miquel Bataller. AHE.

Dibuix d'una barraca de vinya fet per Benjamí Bofarull. Fons Centre d'Estudis Escalencs.

que hi hagués un barriler per la salaó d'anxoves i sardines. A diferència del capbreu de 1501, on les vinyes constaven al voltant de Sant Martí d'Empúries, al capbreu de 1630 consta que són establertes als Mallols, cosa que fa pensar en l'aprofitament de nous terrenys erms, de garrigar i boscosos per a ampliar la superfície conreada al llarg del segle XVII. Aproximadament hi consten unes 170 vessanes.

L'any 1674, una venda perpètua de Pere Ramonet a Francesc Sureda d'una peça de terra part erma i part de vinya, situada «versus turrim de Mongo» que afronta a migdia amb la vinya de Jaume Pujol, també de l'Escala⁽⁴⁾, sembla indicar que l'extensió de la vinya en aquests segles es produï de nord a sud, cada vegada més lluny del nucli habitat i més aprop de la muntanya del Montgrí.

NOM	OFICI	FINQUES URBANES	LLOC	FINQUES RÚSTIQUES	LLOC	VESSANES
Joan Bonvesí	pagès			<i>vinya</i>	<i>Malloi</i>	5
Anna, vídua de Mediona	fuster	botiga	Port de l'Escala			
Anna, vídua de Puignau	pescador	casa 3 Botigues	Empúries Port de l'Escala	hort	Empúries	
Jaume Garau	fuster	casa botiga	Empúries Port de l'Escala	<i>vinya</i>	<i>Malloi</i>	8
Esteve Vicens	negociant	casa 3 botigues	Empúries Port de l'Escala	peça terra garrigosa	Malloi Les Feixes o Joncar	20
Claudi Stornet	pescador	casa, pati i corral botiga	Empúries	peça terra peça terra closa	St. Eusebi estany rec Molina La Morera	4
Jaume Rabassa	negociant	casa botiga	Empúries Empúries	terra <i>vinya</i>	<i>El Malloi</i>	0:50
Montserrat Puget		casa	Empúries C. del Pou	hort hort	C/ del Pou Camí del Grau	
Pere Dumas	pescador	casa	C. del Pou	hort	el Pedregar	
Guillem Pere Bris	pescador	casa	C. del Pou	hort	el Pedregar	
Jaume Garau	fuster			hort	les Salines el Pedregar	
Guerau Felip	pescador	casa, pati / botiga	C. del Pou	hort	C/ del Pou	
Guerau Noguè	barriler	casa i sòl de terra	Entre portal i església			
Esteve March i Albornar	pescador	casa i pati botiga	Empúries port de l'Escala	hort	Sota muralla	
Francesc Puig i Romani	Usufructuari d'Anna Maria, dona i propietària	casa botiga	Empúries Port de l'Escala			
Andreas Fou	pescador	casa	Empúries	hort	Empúries	
Montserrat March	pescador	casa botiga	Empúries Empúries	hort	el Pedregar	
Jaume Vidal	barriler	casa i pati	Empúries			
Antoni Gayà	pescador			<i>vinya-erm</i>	<i>Malloi</i>	7
Joan Stornet	bracer	casa i pati	Empúries	<i>vinya-erm</i>	<i>Malloi</i>	4
Antoni Trias	pescador	casa i pati	Empúries	closa	los Barris	2
Joan Fàbrega	pescador	casa	Empúries	hort	los Barris	
Guillem Sicart				<i>vinya-erm</i>	<i>Malloi</i>	8
Joan Bergau	pescador			<i>vinya-erm</i>	<i>Malloi</i>	16
Llorenç Marisch	pescador			<i>vinya-garriga</i>	<i>Malloi</i>	12
Pere Vernies	negociant	casa botiga	Empúries	hort		
Joan Raïra	bracer			<i>vinya-erm</i>	Malloi	6
Antoni Broquil	pescador			peça terra	Malloi	
Pere Armengou				<i>vinya-garriga</i>	Malloi	7
Jeroni Pons i Puig	pagès	torre 2 botigues	Cinclaús port de l'Escala	<i>vinya</i> 6 peces de terra	<i>Cinclaús</i> Pedregar, Balcar, marge Gros, Falgar, Concas	
Francesc Bonis				<i>vinya-erm</i>	<i>Malloi</i>	10
Joan Homs	pagès	casa botiga	Cinclaús port de l'Escala	hort	Cinclaús	
Antoni Poch	pescador	casa i pati botiga	Empúries port de l'Escala	hort <i>vinya</i>	Empúries <i>Malloi</i>	8
Pau Matas		casa botiga	Empúries port de l'Escala	peça terra	la Trencada	4
Joan Boffill	pescador i llaurador			<i>vinya-garriga</i>	<i>Malloi</i>	8
Jaume Barceló	pescador	botiga	Port de l'Escala		Closa major, feixa	
Cristòfol Verdalet	negociant	casa 4 botigues	Vilanera ? port de l'Escala	10 peces terra terra	Arenal, puig de Mans, Abeurador o Torroella... Garriguella	
Joan Agustí	pescador	casa i pati botiga	Empúries port de l'Escala	peça terra erma i boscosa	Malloi	
Joan Ferrer	llaurador	botiga i sòl de terra	Port de l'Escala			
Jaume Giffreu	llaurador			peça terra	Malloi	8
Antoni Bassedas	pagès	casa, pati i corral 3 botigues	Cinclaús port de l'Escala	peça terra 7 peces terra	Moll, Balcar... Viladamat	

NOM	OFICI	FINQUES URBANES	LLOC	FINQUES RÚSTIQUES	LLOC	VESSANES
Miquel Carreras Fort i Joan Homs	Pagesos de Cinclaus	Carnisseria, taverna i botiga de la sal	Empúries			
Andreu Miquel	sastre	Casa i hort	Empúries	Terra cultiu i garrigosa	Mallol	8
Pere Bonet	pagès			Peça terra	Cinclaus	
Salvador Barrera	rajoler	casa		hort		
Miquel Carreras Fort	Pagès usufructuari	Casa casa i pati	Les Corts Empúries	Closa, peça terra	Pont d'en Roca o Resclosa	
Pere Antoni	pagès	Casa 3 botigues	Vilanera port de l'Escala	Més de 20 peces de terra		
Antoni Bassedas	pagès	Casa	Costat portal Cinclaus	terra	Camp del Jueu	
Jeroni Serra	mercader	Casa, hort i galliner 3 botigues	Empúries port de l'Escala			
Bernat Salla	pagès			Peça terra	Mallol	16
Josep Abella	Presbíter convent de Gràcia			Hort	El Pedregar	
Antoni Puig	usufructuari	botiga	Port de l'Escala			
Llorenç Marisch	negociant	Botiga	Port de l'Escala		La Roqueta	2
Antoni Perramon	pagès			Peça terra		
Jaume Rabassa	mercader			vinya	Mallol	8
Pere Roca	pescador			Terra erma	Mallol	8
Miquel Carreras	pescador			terra		6
Damià Saguer	pagès			terra		16
Pere Llach	pescador			terra		5
Pere Martí	agricultor			terra		5
Pere Lasala	rajoler			terra		5
Salvador Barrera	rajoler			terra		5

EL CREIXEMENT AGRARI DEL SEGLE XVIII

Durant el segle XVIII Catalunya visqué una embranzida demogràfica que va repercutir en el creixement agrari amb l'extensió, intensificació i especialització dels conreus. La conquesta de noves terres per al cultiu es va fer de manera molt diversa: assecant estanys i aiguamolls de les zones de la costa, com l'estany de Bedenga o de Belcaire, a partir de 1723, amb noves rompudes i deforestació de boscos, i amb la construcció de bancals o feixes en els pendents de les muntanyes. D'aquest últim exemple es meravellà Francisco de Zamora, el 1787: «...es increíble el número de paredes que hacen para sostener las piedras, habiendo viñas que cada hilo tiene la suya. Llega a tanto la aplicación de estos naturales, que establecen piedra viva, después la rompen, hacen pared con ella, la llenan de tierra, y ya tienen un campo.» D'aquí devia provenir l'expressió: «Els catalans, de les pedres en fan pans». Sobre la vinya a l'Escala, Zamora només apuntà: «No hay leña y podía haber vino en los arenales y cerros», fent referència als dos tipus de terrenys on es plantaren les vinyes: en el terreny sorrenc de vora mar (arenales), on el vi no tenia gaire grau i en els aspres del Montgrí (cerros).

L'especialització vitícola fou la que tingué conseqüències més profundes en la transformació del conjunt de l'economia i de la societat a la Catalunya del segle XVIII. La vinya colonitzà gran part de les comarques litorals i prelitorals amb una especialització cada vegada més orientada al comerç i també a la indústria, com l'elaboració d'aiguardent, que trobà sortida en el mercat anglès i holandès al segle XVII i en el mercat americà a partir del XVIII. Els grans protagonistes de l'expansió dels conreus foren els petits pagesos sense terra que procuraren maximitzar la producció mitjançant l'explotació del treball familiar.

L'aiguardent a l'Escala es venia elaborant des del segle XVII i ocupava el primer lloc en l'ordre econòmic de les produccions. El fet de disposar de duana marítima i la política econòmica liberal de Carles III respecte de l'intercanvi tradicional amb les colònies, feren que l'elaboració d'aiguardent es mantingués fins a principi del segle XX. L'exportació i conservació de vi i d'aiguardent estimulava l'establiment de boters i barrilers que fabricaven botes i semals per al vi i barrils per a les anxoves.

Un altre document per estudiar l'estructura urbana i agrària dels municipis són els cadastres de Patiño i de Sartine. Com a conseqüència de la pèrdua de llibertats i autonomia fiscal a Catalunya amb la instal·lació dels Borbons a Espanya, l'any 1716, José de Patiño, superintendent general de Catalunya, fou encarregat de fer una àmplia enquesta sobre l'estat de la població i dels seus béns mobles i immobles, amb la finalitat d'establir un impost directe que substituís els anteriors. A partir de 1735, el nou superintendent de Catalunya Antoine de Sartine, ordenà la revisió del Cadastre i la confecció d'un de nou allà on havia desaparegut.

A l'Escala s'han conservat dues còpies del cadastre⁽⁵⁾ i permeten constatar que les vinyes ocupaven el segon lloc en el paisatge agrari de l'Escala en el segle XVIII. El primer cadastre registra 174 finques urbanes i 494 finques rústiques, de les quals 235 eren camps, 143 vinyes i 113 horts. Les vinyes feien entre 1 i 5 vessanes i estaven molt distribuïdes. Cada petit propietari tenia una o dues vinyes, màxim tres i els horts sempre anaven junt amb el propietari d'una vinya. Els camps de cereals eren concentrats en tretze propietaris. El registre de finques rústiques acaba amb la peça de terra de 300 vessanes de terra erma, muntanyosa i garrigosa pertanyent al comte d'Empúries.

El segon cadastre registra 204 finques urbanes i 572 finques rústiques de les quals 248 eren camps, 181 vinyes i 143 horts. El propietari més gran era Joan Vives amb 30 finques registrades. Segueixen les finques de Francesc Perramon (31-48), de Francesc Puig (49-57), d'Isidre Pou (58-70), de Ramon Gispert (71-77), d'Abdon Sabater (78-86), de Josep Pou (87-97), de la Universitat d'Empúries (98-99), de Jeroni Ferrer (100-123), de Jaume Puignau (124-143), de Josep Batlle, de Saus (144-159), de Rafel Molinas (160-185) i de Francesc Sastre (188-205). De tots ells només Rafel Molinas tenia dues vinyes. La resta, de la 206 a la 572, eren propietaris o arrendataris d'una o dues vinyes, horts o erms. 182 d'aquestes finques eren vinyes.

Un altre document que aporta informació respecte de l'expansió de la vinya vers el Montgrí al segle XVIII són els llibre de protocols notariais. El llibre del notari Agustí Poupiana, de Torroella de Montgrí⁽⁶⁾ anota un llistat de persones de l'Escala que feien establiment a la muntanya del Montgrí, la majoria pescadors, l'any 1736.

NOM	OFICI
Joan Alterachs	fuster
Joan Lloberas	pescador
Rafel Ballester	pescador
Domingo Calvet	pescador
Clement Sastre	pescador
Josep Colomeda	pescador
Joan Antoni Balaguer	pescador
Josep Roca	pescador
Pere Benet Sastre	pescador
Jaume Ramonet	pescador
Silvestre Figaró	ferrer
Pere Llehonart	pescador
Pere Mas	pescador
Jaume Soler	mestre de cases
Miquel Puig	pescador
Catherina Malegà (Manegat)	vídua
Joan Callol	pescador
Miquel Alech	treballador
Rafel Mas	pescador
Antòn Flaquer	pescador
Pere Callol	pescador
Pere Casamor	pescador
Miquel Costa, jove	treballador
Isider Callol	pescador
Cebrià Bofill	pescador
Joan Pere Celler	pescador
Josep Ferrer	pescador
Antoni Oliveras	pescador
Amer Noguer	treballador

Familiars i veïns del fotògraf Joan Lassús a la vinya a mitjan segle XX. Fons Joan Lassús AHE.

Joan Lassús, la seva germana Pepita i Magda Fortuny menjant garotes i bevent vi a la pineda del Pedró. Fons Joan Lassús.

L'AMPLIACIÓ DEL CULTIU DE LA VINYA AL SEGLE XIX

El 1817 s'establí una contribució uniforme a tot Espanya i en conseqüència es feia un nou cadastre que porta la data de 1819. La unitat de superfície ja no era la vessana, sinó la faneca. El 1851 i 1863 apareixen nous cadastres. Finalment el 1869 es feu una revisió general de tots els cadastres i l'establiment dels *amillamientos*, que contenen els noms dels propietaris i la relació de tots els béns rurals i urbans. S'establiren entre 1870-1880 i després foren revisats el 1954, amb la «*Refundición del amillamiento*».

Al llarg del segle XIX el paisatge agrari va anar canviant i s'amplià considerablement l'espai cultivat. Es passà de 88 hectàrees, a començament del segle XVIII, a 227, a mitjan del segle XIX. L'augment de més del doble d'hectàrees cultivades fou protagonitzat pel conreu de la vinya, principalment, i de l'olivera en menys proporció, ja que sovint envoltaven les vinyes. L'augment de superfície de vinya conreada es feu en artificant nous terrenys de matollar i de bosc que no s'havien cultivat mai.

Els nous propietaris de les petites parcel·les eren les classes humils de pescadors, mariners, artesans i jornalers que d'aquesta manera veien la possibilitat d'augmentar els seus ingressos disposant d'una altra ocupació durant el temps lliure que deixava la pesca. L'associació pesca-viticultura esdevingué durant molt de temps el *modus vivendi* de la majoria de la població escalenca.

L'evolució de les vinyes no fou uniforme sinó marcada per avenços i retrocessos. Els progressos foren deguts a la conjuntura favorable dels segles XVIII i XIX: preus elevats del vi, augment demogràfic, facilitats d'exportació i beneficis del comerç marítim. Els retrocessos foren deguts bàsicament a malalties de la vinya. Entre 1853 i 1860, la vinya experimentà un retrocés a tot Catalunya provocat per la primera de les malalties americanes, es tractava de l'oïdi, *oidium tuckery*, localment anomenat *fum*, perquè la planta quedava com fumada o florida. D'aquesta plaga es conserva un document⁽⁷⁾ manuscrit signat per Pere Lassús, importantíssim per a la història local, ja que data amb exactitud l'any en què les vinyes de l'Escala van ser atacades per l'oïdi i la manera com van combatre la malaltia.

"En el año de 1851 las viñas de l'Escala sufrieron hun des calabro de huna padregada que se llevo parte de la binas del terma y del terma de Torroella de Montgrí ... En el año de 1852 Volvieron a sufrir parte el mismo descalabro y en el mismo año se puso una malaltia que se le llamo o nosotros le llamamos fum y cinco años estuvimos sin encuantrar

Josep Sastre "Gall" amb la última premsa mòbil de l'Escalade, l'any 1960. Foto: Vernon Richards. AHE

remedio y al cabo de los cinco años la divina providencia quiso que se encuadrara remedio echando sopra tres veces la primera cuando brotan segunda cuando hia están listos de florir y tercera cuando hia empiezan a madurar las dos veces ultimas no se echa a nadamas que a la ubas. Pedro Lasús"

Manuscrit de Pere Lassús. Còpia cedida per Jaume Mas a l'Arxiu Històric de l'Escalade.

L'any 1863 un minúscul i prolífic insecte anomenat fil·loxera destruï tota les vinyes franceses. La desgràcia de les comarques productores de vi de l'altra banda dels Pirineus representà un incentiu per a la producció de vi a Catalunya i especialment al litoral gironí, que llavors importava vins, els preus dels quals pujaren considerablement. Però la situació s'acabà ben aviat: l'any 1879 l'onada de la fil·loxera travessà els Pirineus, que gairebé tothom havia suposat que farien de barrera. La primera vinya afectada fou una de garnatxa de Rabós d'Empordà. Entre 1879 i 1895 la fil·loxera va destruir totes les vinyes de Catalunya i va desposseir nombroses comarques de la seva única o principal riquesa.

A l'Escalade només es varen salvar els ceps plantats a la sorra, la resta es varen replantar amb híbrids americans sobretot la varietat *Riparia/Rupestris*. Sobre aquest pe

s'hi empeltaven les varietats del país. La particularitat de les dunes de la badia de Roses que avançaven en direcció nord-sud, empeses per la tramuntana, vers el Montgrí, feia que moltes vinyes quedessin cobertes per les dunes, malgrat les interminables fileres de borro o *borrom*, planta que frenava una mica el seu avenç. Moltes vegades, però, s'havia d'esperar un temps fins que la duna passés i tornés a descobrir els ceps. Aquest fet salvà algunes varietats locals, ja que els ceps enterrats de sorra no foren atacats per la fil·loxera.

L'any 1882, es construï a l'Escalade la "Fàbrica de alcohol vínic de Bofill i Oliveras", coneguda localment com la "Fàbrica de l'esperit", de la qual es conserva l'edifici. Els dos socis promotors eren Joan Bofill, conegut com *Joanet Forro*, que exercia de químic, i Josep M. Oliveras i Maranges, que va posar-hi el capital. A l'interior de l'edifici, sota terra, es construï una gran tina. La torre de l'edifici era rematada amb merlets i buida de dins per tal que hi sortissin els tubs de la destil·lació. L'any 1913 la fàbrica va fer fallida. Oliveras emigrà a Amèrica. Un any després la casa es posava a la subhasta i la comprava Francesc Maranges el qual la vengué l'any 1926 a Josep Pujol. L'edifici encara conserva un antic fanal de gas encastat a la paret. La producció d'alcohol de vi a la "Fàbrica de l'esperit" va durar uns 30 anys.

A causa de la fil·loxera i altres factors com la decadència del cabotatge, la vinya no retornà més a l'esplendor a què havia arribat. Només es recuperà en els llocs on el ferrocarril va poder rellevar el sistema antic de transport.

LA DESAPARICIÓ DE LES VINYES A PARTIR DE LA SEGONA MEITAT DEL SEGLE XX

La simbiosi pesca-viticultura es va mantenir fins a principi de segle. La introducció de la pesca amb motor i llum d'acetilè, primer, i de petroli el 1924-25, va suposar un canvi radical en la pesca. Les teranyines varen començar a substituir les velles barcades de sardinals i amb elles moria un sistema tradicional de pesca que havia deixat molt de temps lliure a l'hivern i durant el dia per anar a treballar la vinya, per tant la simbiosi ja no era possible. Per falta de temps es varen anar abandonant primer les vinyes més allunyades del terme on no hi arribaven ni els carros i s'havia de traginar el raïm a bast amb les mules.

Les vinyes abandonades s'anaven plantant de pins per no deixar la terra despullada i tenir llenya per a l'hivern. Finalment, cap a la dècada de 1960, l'arribada del turisme en massa i l'especulació del sòl, foren l'estocada de mort, ja que es convertiren en sòl urbanitzable, especialment les més ben situades vora mar. L'any 1987 va treballar per última vegada la premsa mòbil de cal Gall. Moria així una tradició mil·lenària per a ser substituïda per cases de segona residència. Avui només queda alguna vinya en algun jardí o bé els propietaris de l'Escala que tenen terra, en terme de Torroella de Montgrí, conserven alguna vinya i olivars. Així ho va expressar el cantautor escalenc Josep Tero a la cançó dedicada al compositor de sardanes Josep Vicens i Juli, avi Xaxu: «Ha mort la vinya verda, que vorejava el mar...»

EVOLUCIÓ DE L'EXPLOTACIÓ DEL SÒL A L'ESCALA. SUPERFÍCIE EN HECTÀREES. (YVETTE BARBAZA)

TIPUS DE CONREU	SEGLE XVIII	SEGLE XIX	SEGLE XX
VINYA	88	227	1
OLIVERA			8
CERALS	293	446	608
HORTA	29	9	47
ERM	332	103	431

BIBLIOGRAFIA

Yvette Barbaza, *El paisatge humà de la Costa Brava*, publicada en francès l'any 1966 i en català per Edicions 62 l'any 1988.

Marina Esteban Sastre, *L'Escala, un exemple de supervivència*, Ajuntament de l'Escala, 2001, Monografies Locals, 5.

Joaquim de Camps i Arboix, *Història de l'agricultura catalana* Editorial Tàber, 1969.

Josep Pla, *Aigua de mar*, Edicions Destino, Barcelona 1982.

Serra, Eva, «El règim feudal al camp català als segles XVI i XVII», a *Estructura social i econòmica del camp català*, Barcelona, Institut Municipal d'història, maig 1978.

NOTES

1. "Cabreo que contiene algunos Pueblos y Lugares del Termino y Parroquia del Castillo de Ampurias desde el año 1501 hasta el de 1516, del cual hay transunto insertado en el mismo Libro...". ACAE, Fons Medinaceli, validat el 1746.

2. Llibre d'Establiments i altres temes de temps de Joan Llobet, notari. 1601-1636. núm. 32. ACAE.

3. Capbreu de 1630. ACAE, caps 28, 29 i 39.

4. Guillem Sureda, Martí: «Les Universitats d'Empúries i Torroella. Els termes. Un conflicte permanent», a *Camí de Ronda. L'Escala: Història, vida i patrimoni*, CEDRHE, núm. 6, juny 2015.

5. «Catastro o Inventari del Lloch y Terme de Emps (Empúries) y La Escala, ab declaracio de todas las pessas de terra que lo componen lo que consisteix cada pesssa de terra, los fruits que produeix y la fertilitat que te». AME.

6. Arxiu Històric de Girona. Protocols notarials. Llibre de comptes del notari Agustí Pouplana (folis 341-352 volta).

7. Boix, Lurdes, «El conreu de la vinya a l'Escala des del segle XVIII fins a la seva decadència», a *Fulls d'Història Local*, número 6, Ajuntament de l'Escala, setembre de 1989.

Lurdes Boix i Llonch

COMAS BRICOLATGE

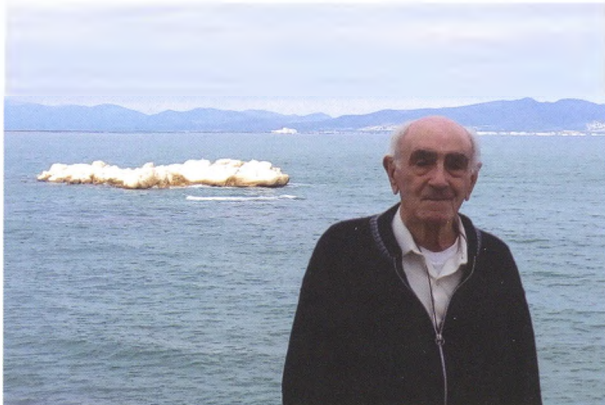

Passeig Lluís Albert, 6
17130 L'ESCALA (Gi)

Tel. 972 77 07 75
Fax 972 77 00 68

BENET POCH TARRÉS

El nostre entrevistat un dia assoleiat del passat octubre 2016 en el seu entorn natural i més estimat: la Mar d'en Manassa, l'illot del Cargol i al fons la badia. Foto: CEDRHE.

Benet Poch, nat el 25 de febrer del 1929, és un escalenc singular. Un home vital, observador, analític, amb inquietuds... És un entusiasta de la història de la nostra població i dipositor d'un molt interessant llegat històric familiar memorístic i documental. Un bon coneixedor de la geografia i dels més íntims racons escalencs. Antic pescador i mariner mercant, pioner del turisme a l'Escala i col·laborador de la nostra revista i d'altres publicacions locals. Aquesta entrevista, descabdellada en un clima de fluïdesa i complicitat, tant de bo acabi deixant un pòsit suculent per a la nostra història col·lectiva. La reflexió que a l'Àfrica una persona d'edat és equiparable a una nostra biblioteca pot perfectament aplicar-se al nostre biografiat.

COMENCEU, SI US SEMBLA, PELS VOSTRES ORÍGENS FAMILIARS.

Vaig néixer al carrer Sant Pere (actual número 37). La meua mare era Miquela Tarrés Ballesta, filla de Benet Tarrés Callol i Conxita Ballesta Badia. El meu pare era Joan Poch Font, fill d'Eduard Poch Juli i Carme Font Frigola. El pare tenia una fusteria al carrer Major (actual núm. xx); en casar-se amb la mare, de família de pescadors, va apuntar-se a l'activitat pesquera familiar, però va exercir una doble vida laboral. Va fer de fuster amb l'Albertí, en Viella... i a les drassanes de can Badoret. Feia també ungüents d'oli de llangardaix per atacar malalties com les pulmonies¹. Els meus pares es van casar el 1903 i van tenir tres fills: qui ara us parla, Josep i Carme. La casa del carrer Sant Pere va ser feta construir al voltant del 1903 pels meus

avis materns Benet i Conxita al llavors pati de la casa pairal dels Callol habitada pel meu rebesavi Jeroni Callol Ballesta i el jove matrimoni format per la seva filla Serafina Callol Tolaguera amb Pau Bardera Juanola "Esclopater"; aquest, vingut de Galliners, havia també estat destinat a Cuba durant la Guerra del 95. També vivia a la casa pairal del carrer Sant Pere l'Anneta Callol, la germana del revesavi coneguda per la padrina.

HI HA DOS PERSONATGES FAMILIARS DESTACATS. PARLEU-NOS-EN.

L'avi patern, Eduard Poch Juli, havia estat suboficial d'infanteria de Marina a les Filipines quan era colònia espanyola. Va ser destinat a les Filipines amb el creuer Aragón² participant en les operacions efectuades en el Río Grande de Mindanao. Encara conservo aquest document: "El Comandante General de Marina del Apostadero de Filipinas nombra a Eduardo Poch Juli para desempeñar la plaza de Cabo de mar de 2ª clase como se acredita en el examen sufrido a bordo del Cruzero de 1ª clase Aragón. Dado en Manila a veintitrés de Junio de mil ochocientos ochenta y cuatro". Temps després exerciria de vigilant-sereno a l'Escala.

El besavi matern Josep Tarrés Solés, conegut pel "Peroler", havia nascut el 1857 a Banyoles i era membre d'una família de dotze germans. No el vaig conèixer. Es dedicava, com indica el seu sobrenom, a la peroleria o caldereria, és a dir, a la venda d'atuellis d'aram (coure i bronze forjat o batut) com perols, olles, cassoles, paelles, brasers... que s'obtenien de fondre campanes i altres objectes de metall³. Va ser en ocasió de visitar l'Escala practicant la venda

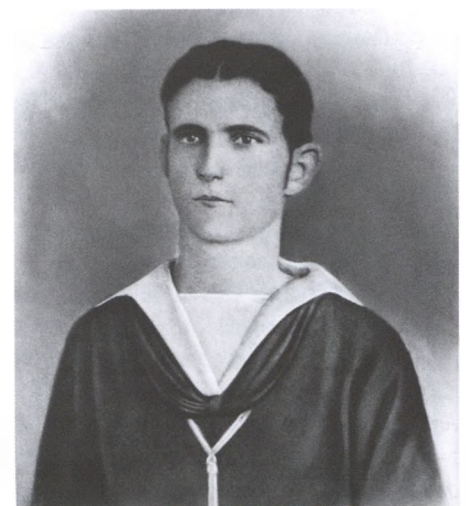
ambulant que va conèixer la meua besàvia Llúcia Callol Ballesta (1860-...) amb qui es casaria el 1879 i tindria tres fills: Benet, Miquel i Josefa⁴. Tenia el seu obrador a la casa que us he dit del carrer Major. Me l'imagino als mercats i anant carrer amunt i carrer avall tocant un corn o xiulet, com l'esmolet, per fer notar el seu pas al veïnat.

Els germans Benet, Pepito i Carme Poch Tarrés en una foto d'estudi l'any 1940. Foto Moreno. Col·lecció: Benet Poch.

Girona, 1935. Teresa Paltré Sureda, Miquela Tarrés Ballesta, Joan Poch Font, Josep Poch Tarrés, Francisco Rouret Sureda i Benet Poch Tarrés. Col·lecció: Benet Poch.

Imatge d'Eduard Poch Juli en un retrat fet a Barcelona el 1884 abans d'enrolar-se al vaixell que l'havia de portar a les Filipines. Postal: J. R. Vidal. Col·lecció: Benet Poch.

SABEM QUE A LA FAMÍLIA POCH HI HA DOS ALTRES MEMBRES SIGNIFICATS.

Un és el general Poch (1866). És deia Josep Poch Juli i era germà del meu avi patern⁵. Amb 18 anys es va allistar a l'exèrcit i va participar a les guerres colonials de Filipines, Cuba i Marroc. A Amèrica va ser ferit greument al cap i va rebre moltes condecoracions per la seva heroïtat. El 1899, quan va tornar, després de la desfeta, li van concedir la 'Cruz Laureada de San Fernando'. A l'Escala es va casar amb Encarnació Bofill Molinas i va tenir dos fills (Camila i Josep). El 1909, quan la Setmana Tràgica, va ser destinat al Marroc amb el grau de capità.

Durant la dictadura de Primo de Rivera va ser governador militar de Girona. Va ser ascendit el 1932 a general. Encara conservo una fotografia on se'l veu mirant com la gent balla sardanes a l'Escala. I també el punyal i el rellotge del tinent coronel insurrecte cubà Lino Mirabal que va morir el 1896 en un combat prop de San José de las Lajas a resultes d'una emboscada de la guerrilla del meu oncle-avi llavors tinent. Va ser on va caure ferit al capdavant de la tropa que feia tasques de protecció del correu regular. Feia només un any que havia tornat de l'arxipèlag de les Filipines.

Els meus besavis Joan Poch i Margarida Juli van tenir cinc fills: Rita, Joan, Constant, Eduard i Josep. Joan Poch (1851-1899) va ser mariner mercant; va fer de contramestre a El Ferrol i més endavant va ser destinat a Cuba on va tenir alguna rellevància. Una filla seva, Teresa Poch, es va casar a Cuba amb Manuel Quintero, propietari de l'Hotel Washington a la Havana.

M'havien dit que algú de la família tenia una farmàcia a Orà (Argèlia). Quan vam encorar a aquesta ciutat, en la meua època de mariner mercant, vaig tenir ocasió de trobar la farmàcia Pedro Bofill. Aquest probablement era fill de Josep Bofill (sogre del general) i germà d'Encarnació. Però els llavors administradors de la farmàcia no eren de la família.

TENIU ALGUNA COSA MÉS A EXPLICAR DELS AVANTPASSATS?

Aprofito per dir-vos, tot i que no hi ha vincle familiar, un fet curiós que jo havia sentit explicar als vells de casa. Devia ser a la segona meitat del segle XIX. Una barcassa de cabotatge de Miquel Rouret Manegat, negociant i amic de la família, va anar a buscar fusta a l'entorn de les illes de Cap Verd. Un nadiu d'allà, en saber que la tripulació era de l'Escala, els va dir: "Si mai torno a la costa del Montgrí recuperaré el tresor que hi està amagat". Recordo que es va

El creuer Aragón on havia estat allistat l'avi Eduard va ser el primer de la primera classe Aragón de l'Armada Espanyola. Foto extreta del llibre "Buques de vapor de la Armada española. Del vapor de ruedas a la fragata acorazada 1834-1885" (1998) de José Lledó Calabuig (Editorial Aguilar)

especular que es podia tractar d'un punt indeterminat prop del cap Castell. No en vaig saber res més. Però si recordo que als últims anys 50 una colla d'amics escalencs que feien la botifarra a can Panxo van intentar trobar alguna cosa en una cova entre les cales Pedrosa i Ferriol⁶.

QUÈ HI HA DE LA VINCULACIÓ FAMILIAR AMB ELS FRARES SERVITES D'EMPÚRIES?

Tot arrenca a la fid'a aquest convent⁷ arran de la desamortització de Mendizábal de 1835. Joaquim Calloí Balaguer (1819-1903), pare del rebesavi Jeroni, casat amb Maria Ballesta Sastre (1818-1892), va conduir clandestinament fins a la frontera francesa l'últim prior servita que vestit de paisà s'escapava de possibles represàlies. També un bagul ple de llibres religiosos i un artilugi de vidre per amamentar nadons que una majordoma del convent, segurament la padrina Annetta, va soterrar llavors al pati de la casa; bagul que va ser descobert quan els meus avis van convertir el pati en casa i van aixecar el terra a la banda del carrer de les Roques (actual Puig Sureda) per inquirir-hi una tina. Potser encara ara les parets amaguen algun secret, tot i que en Joan Pellicer fa anys hi va passar el detector de metalls. També havia sentit a dir que la família havia acollit alguns frares els primers dies de desgavell i persecució.

Una última cosa. Un dels documents manuscrits d'aquest bagul el vaig dipositar fa temps a l'Arxiu Històric de l'Escala. Era un dietari del moviment del comtat d'Empúries del segle XIX del qual era administrador Jeroni Poch i Masses. Aquests eren com a mínim tres germans però desconec quin vincle familiar ens uneix. Conservo encara l'escriptura de la finca del Riells, abans una vinya, que havia estat propietat d'aquest Jeroni i on ja fa algunes dècades hi tenim el restaurant Mar i Cel.

Un nadiu d'allà, en saber que la tripulació era de l'Escala, els va dir: "Si mai torno a la costa del Montgrí recuperaré el tresor que hi està amagat".

Benet Tarrés "Peroler", besavi del nostre entrevistat, fent la venda ambulante proveït de paelles, cassoles i altres utensilis. Foto: L. Casanovas (Palafrugell). Col·lecció: Benet Poch.

QUIN VA SER L'ITINERARI QUE VA SEGUIR LA VOSTRA ESCOLARITZACIÓ?

Als tres-quatre anys vaig anar a començar a aprendre de lletra amb les senyorettes Esperança i Júlia al carrer Bonaire, a tocar el Port d'en Perris, a sobre can Serrats, allà on durant la postguerra en Josep Pla hi va passar un temps. Després vaig anar amb la Sra. Carme Teixidor a l'actual núm. 5 del carrer del Cargol. D'aquí vaig tornar al carrer Bonaire, al col·legi de la Sra. Paquita Bassa, temps a venir el taller d'en Joaquim Palau, on vaig tenir de company de taula Josep Sastre "Gall", sempre envoltats d'una majoria de nenes; de fet era escola de nenes i parvulari de nens. La Sra. Paquita era coneguda com Betty Boop per la seva retirada amb aquest personatge de ficció dels anys 20. Ja grandet vaig passar un curs als col·legis de l'Ave Maria amb el Sr. Fernando Resa i finalment vaig estrenar el setembre del 1936 les escoles noves del Pedró amb el Sr. Lluís Alsina quan acabava d'esclatar la guerra.

PARLEU-NOS ARA DELS LLOCS ON LA FAMÍLIA VA RESIDIR FINS ARRIBAR AL CARRER DE GRÀCIA.

Jo vaig néixer a l'actual número 37 del carrer Sant Pere. La meua mare hi tenia una botiga de teixits a metres als baixos de la casa que adquiria als tallers de gènere de punt de l'Escala. Els meus pares anaven a fer mercat a Figueres, Torroella, la Bisbal... El febrer del 1936 ens vam traslladar, poc abans de la guerra, a la plaça del Mercat, on ara hi ha la carnisseria Casas. Allà hi vam posar la botiga de roba; a la part de darrere hi veníem vi d'Espolla a 25 cèntims el litre. Després de la guerra vam llogar el local del costat, seu del Sindicat Agrari, on vam muntar una botiga de queviures on veníem verdures i fruita que anavem a buscar al Maresme i al Prat.

Més a la dreta, a la cantonada, davant la fusteria de can Colomeda, hi vivia l'administrador de la SARFA o, per ser més exactes, l'Emília d'en Josep Crosas Ravenissa ja que aquest era a l'exili. El 1942 vam establir el domicili a l'actual immoble entre els carrers Gràcia i Vista Alegre. A la banda del carrer de Gràcia vam tenir la botiga de roba, on abans de la guerra hi havia tingut el seu salí en Rafel Vilabrú⁸. Era aquí on tenia previst instal·lar Francesc Rouret⁹ la seva barberia que finalment va obrir a la plaça.

QUÈ RECORDEU DE LA VOSTRA ETAPA A GIRONA?

Vaig anar a viure i estudiar Comerç a Girona sobre l'any 1942. Viví amb la tia Isabel, germana de la meua àvia

El general Josep Poch Juli en una esplèndida instantània de l'any 1906. Col·lecció: Caterina Vinuesa i Poch.

Relloige de butxaca del tinent coronel insurrecte cubà Lino Mirabal que va morir el 1896 en un combat fruit d'una emboscada de la guerrilla del llavors tinent Josep Poch. Foto: LCS.

Conxita, al seu pis del número 2 del carrer de la Força i anava al col·legi de la Salle. Aquesta tia havia fet els vots provisionals de monja, però ho va deixar. El 1945 vaig entrar a treballar a les oficines de la fàbrica Jamones York, a Palau sa Costa, dels alemanys Albert Köpke i Frank..., associats amb Joaquim Soler Pacreu també propietari d'una fàbrica d'embotits. Hi vaig treballar fins que em van robar la bicicleta. El 1946 vaig treballar a la Mutua General de Seguros, a la Rambla, entitat col·laboradora número 10 de la Seguretat Social. Mentre era a Girona solia venir els dissabtes a l'Escala. Tant ajudava a les activitats pesqueres familiars com a la parada de roba que feia la mare el diumenge davant la fonda de cal Gambo a tocar la plaça del Mercat.

EL SERVEI MILITAR EL VAU FER A L'ARTILLERIA DE COSTA DE L'ESCALA.

Sí. El 1947 em vaig incorporar a les instal·lacions de la Clota depenents de la Comandància de Roses. A la Clota hi havia els batallons de la 5a i 6a bateria amb canons García Lomas del 10 i mig amb un abast de 12 Km. A Punta Ventosa també s'hi havien de muntar canons, però les instal·lacions es van deixar inacabades pel perill del retruny prop del penya-segat. Al 1948 vam muntar els canons del Milà; els vam anar a buscar a Flaçà. Eren canons Vickers/Reinosa de 15 i mig amb un abast de 22 Km; cada un pesava 25 tones. Franco havia decidit col·locar batèries al golf de Roses, durant la II Guerra Mundial, per evitar una possible invasió aliada¹⁰. Al Milà vam treballar en la construcció dels barracons i les galeries. Al polvorí de la Clota fèiem pràctiques amb els fusells metralladors de 9 mm llarg coneguts com 'naranjeros'. El màxim responsable militar era el llavors capità Guillermo Sabando. Em vaig llicenciar el febrer del 1951.

Oficines de la Fàbrica Jamones York a Palau sa Costa on Benet Poch va entrar a treballar el 1945. Fons: CRDI (Ajuntament de Girona).

Factura de la fàbrica Mireya d'embotits de Joaquim Soler Pacreu associada amb la Jamones York. Col·lecció: Benet Poch

QUINA ERA L'ACTIVITAT PESQUERA DE LA FAMÍLIA?

De banda paterna sempre s'havia estat vinculat a la pesca. Es practicaven els arts de teranyina, sardinal, barcada, armallada... Amb un llagut havíem anat al sardinal de la mà d'en Pere Moriscot Xurinyac. La Mar i Cel i la Catalunya van ser les teranyines. A casa, de la Mar i Cel, la primera teranyina amb motor a l'Escala (1919), amb un motor Baudouin de camió de 10 cavalls, n'érem propietaris de la xarxa i els dos socis principals eren de Figueres i Portbou; abans havia anat a la vela. El seu bot de llums es deia Sardina. La Catalunya, comprada el 1943 a Portvendres, portava un motor Hispano-Suiza de 45 cavalls comprat a Esquirol per 800 pessetes. Anys després vam patronajar altres teranyines. El meu germà Pepito era qui als anys 50 passejava els clients de l'Hotel Voramar amb el canot Lola. Al 1970 vaig estrenar el bot Estconvic fet a can Badoret.

TEMPS DE MARINA MERCANT. COM ÉS QUE US VAU EMBARCAR?

Part del jovent, anhelant un futur millor, va anar marxant de l'Escala. Jo, a través del militar Sabando, vaig apuntar-me a la companyia TAC¹¹ de la Societat Anònima Cros (SAC). La TAC tenia llavors set vaixells: Badalona, Alicante, Santander, Lèrida, València, Coruña i Sevilla. Havia d'embarcar el setembre del 1951 al SAC Sevilla de cambrer, però el meu destí va ser el SAC Lèrida¹² de paler; més tard hi vaig fer també de fogoner i engreixador. La majoria de les rutes eren pel Mediterrani però també féiem l'Atlàntic. Carregàvem fosfat de calç sobretot al Marroc i Tunísia i pirita de coure a les mines de Riotinto (Huelva) i ho descarregàvem als ports espanyols on la Cros hi tenia fàbriques i es feia superfosfat en pols que esdevenia fertilitzant i pólvora. Allà carregàvem pirita sense àcid (cremada) i ho dúiem a Holanda, Bèlgica... per fer productes químics. Allà carregàvem carbó i el dúiem a Sicília.

Va ser en ocasió d'un dels molts cops que vaig desembarcar a Huelva, el 1955, que vaig conèixer qui seria la meva dona: Juanita Martos Noriega. Era de Corrales, un poble molt a prop de les mines de Tharsis. Ens vam casar el 1957 i hem tingut quatre fills (Conxita, Victòria, Esther i Benet). Un dia de les acaballes del 1956, després de tornar d'Escòcia i atracar a Porto Pi (Mallorca), vaig decidir deixar l'ocupació de mariner. Ja en tenia prou. N'estava cansat. Vaig viure moltes peripècies; us en podria explicar un fotimer.

L'INCIPENT TURISME DE MASSES A L'ESCALA. COM VA NÈIXER L'HOSTAL POCH?

Tot, d'alguna manera, va començar quan encara érem a la plaça. Allà la mare feia menjar per als presoners del batalló de treballadors¹³ que disposava Martín Almagro a les Ruïnes d'Empúries que van començar pernoctant a l'antiga fàbrica de gènere de punt d'en Ximinis al carrer de la Torre. El menjador del carrer de Gràcia devia començar el 1943 quan els oficials del destacament d'artilleria de costa a l'Escala van començar a venir a dinar a casa; el menjador va ocupar l'espai de la botiga. El 1949 vam tenir un grup de francesos que per equivocació van arribar a l'Escala camí de Platja d'Aro. Van anar a buscar allotjament a ca la Neus i en no trobar-ne van venir a casa.

Quan vaig deixar la marina mercant em vaig incorporar al negoci familiar; el meu germà Pepito feia poc que havia anat a França. L'establiment va rebre el 1952 el nom de Mesón Peroler i el 1958 el de Casa Poch. Va ser l'any

que vam habilitar les habitacions amb tant d'èxit que molts clients els vàvem d'enviar a cases particulars. El 1969 va passar a dir-se Hostal Poch. Un dels nostres clients, que menjava a casa i dormia a l'actual Pensió Torrent, era el Sr. Goethe; aquest era el director de la sucursal a Barcelona de l'editorial alemanya Herder.

NO PODIEM ACABAR SENSE PARLAR DE LA VOSTRA PASSIÓ PER LA HISTÒRIA LOCAL.

Va ser l'avi Benet qui em va encuriosir de ben jove pel nostre passat. El manuscrit abans comentat de Jeroni Poch també hi va influir. Però qui em va despertar definitivament l'interès va ser l'arqueòloga canadenca A. E. Prescott, interessada en les excavacions d'Empúries i client de casa als anys 70, qui entre altres coses va trobar davant el mas Sastruc una dentadura que feia de calendari marcant els mesos de l'any. Sóc del parer que el desaparegut port d'Empúries és molt més gran del considerat oficialment¹⁴. I més quan el científic Casellas, de l'empresa Movin Marine d'Empuriabrava, va publicar el 2009 al diari El Punt la troballa d'un possible enorme port grec enfonsat. El seu estudi va coincidir amb allò que jo deduïa feia anys. Tot lliga amb allò que diuen Avié i Mela. Avié: (...) "S'obre allí un màxim port en un golf / i en gran extensió penetra el mar en la còncava terra. / ... / mont Malodes, i sorgeixen entre les ones dos esculls / adreçant-se cap als núvols el doble cim. / Entre aquests, a més, jau extensament un port, / no estan exposat el mar a cap vent / ... / Reposa el mar i el pèlag tancat sempre quiet / ... /". Aquest port va desaparèixer sota les aigües, però la història l'ha de mantenir a la superfície.

EL VOSTRE POSICIONAMENT EN ALTRES TEMES. PER EXEMPLE?

Curiosa coincidència la de l'Escala amb l'Algarve portuguès. Tots dos guarden relació amb el terme Hannibalis Scalae. Quan els antics pescadors escalencs deien "quan el sol vagi a la guarda" es referien a la posta de sol. I és que 'Algarve' és sinònim de 'guarda'. És evident que l'origen del nom de l'Escala té a veure amb el pas d'Annibal durant la II Guerra Púnica. Diu Mela: "Mons lovis (Montgó), amb la vista a occident, presenta prominències rocoses separades per breus espais que s'aixequen com a escalons, per lo que es diu Hannibalis Scalae". D'Hannibalis Scalae va desaparèixer Hannibalis (nom propi) i es va conservar Scalae (nom comú). Els romans es van ocupar d'esborrar tot allò relacionat amb la presència cartaginesa.

Imatge de l'edifici a la Rambla de Girona que albergava en la seva primera planta les oficines de la Mutua General de Seguros. Fons: CRDI (Ajuntament de Girona).

Benet Poch passejant el primers anys 50 per la Rambla de Barcelona en la seva època de mariner mercant. Col·lecció: Benet Poch.

Pel que fa als pilons, com els dos de la Punta, que s'ha dit popularment que servien per amarrar embarcacions, jo en tinc una altra opinió. Aquests pilons, com tots els altres que havien existit a l'Escala (sota l'antic Escorxador, a la Clota, al Portitxol, al Salpatx...), devien fer la funció d'avís lluminós marítim a la nit sobretot en dies de boira o temporal; tots aquests pilons tenien un passadís que els comunicava amb terra ferma. Aquests pilons, d'uns 35 pams de circumferència, no tenen res a veure amb els onze "pontones" que va fer construir Josep Maranges a l'antic port al final del segle XVIII de només 4 pams; aquests últims deuen correspondre als norais que encara es conserven a la Riba Petita tot i que fora de la seva ubicació inicial.

NOTES

1. L'oli de llangardaix, un remei polivalent, combatia pulmonies i tifus, inflamacions, talls i cremades, mal de panxa, alopecía (caiguda dels cabells)... Consistia en submergir un llangardaix dins un flascó d'oli d'oliva i deixar-lo a sol i serena fins que l'oli es fes amb les propietats de l'animal.

2. El creuer Aragón, construït a Cartagena i lliurat a l'Armada el 1881, tenia el casc de fusta i un desplaçament de 3.650 tones. Va ser destinat a Filipines el 1882. Va tornar a la península el 1890. Poc després va fer les funcions de vaixell escola fins la seva baixa el 1898.

3. El treball dels mestres calderers o perolers artesanals, una especialitat dels ferrers, consistia en l'elaboració d'una bona part dels atuells d'aram més habituals que fornien les cuines de moltes llars en èpoques passades.

4. Si esteu interessats en aprofundir en aquesta branca familiar i en altres directament vinculades heu de saber que existeix un molt extens i valuós arbre genealògic elaborat al llarg de 30 anys per Rosa Hostench.

5. El general Poch va ser objecte del treball "Escalencs a la Guerra de Cuba", als Fulls d'Història Local números 30-31 (1992), obra del malaguanyat Manel Vilà. Rafel Bruguera en té en curs d'edició un estudi aprofundit per a un pròxim número de la revista.

6. Abans de la Guerra Civil, segons el torroellenc Narcís Arbusé, es va inspeccionar la cova de l'Avi Company, al camí de baixada a la Pedrosa, a la recerca d'un tresor. Un noi pastorejant de cognom Payet, acabada la guerra, hi va trobar alguna moneda que a Torroella va voler bescanviar sense èxit per menjar. Dies després, contrariat, va fer esclatar a la cova un obús d'artilleria abandonat.

7. Sobre les terres que acollien les restes de la Neàpolis s'instal·là el 1606 una comunitat de frares servites que va construir un monestir i una església consagrada a Nostra Senyora de Gràcia que va haver d'abandonar definitivament el 1835 a resultes de la desamortització de Mendizábal.

8. Durant la dictadura de Primo de Rivera (1923-1928) s'havia fet cèlebre una tertúlia a la barberia de Francesc Rouret (plaça del Sòl d'en Saguer) amb el nom "El lloro, el moro, el mico i un senyor de Puerto Rico". Rafel Vilabrú Flaqué hi representava el paper del moro. Després de la guerra es va exiliar a Mèxic.

9. Francesc Rouret Sureda (1886-1969), propietari de la barberia ubicada als baixos de casa seva, era una persona molt instruída, de caràcter excèntric i desconcertant. Havia viscut de jove primer a Londres i després a París, sempre fent de barber. A ambdues capitals va freqüentar els respectius cercles espiritistes.

10. Primer els alemanys després d'envair França i després els aliats amb el suport dels exiliats republicans van ser les successives hipotètiques amenaces d'ocupació que després de la guerra van aconsellar Franco de fortificar la costa, construir un

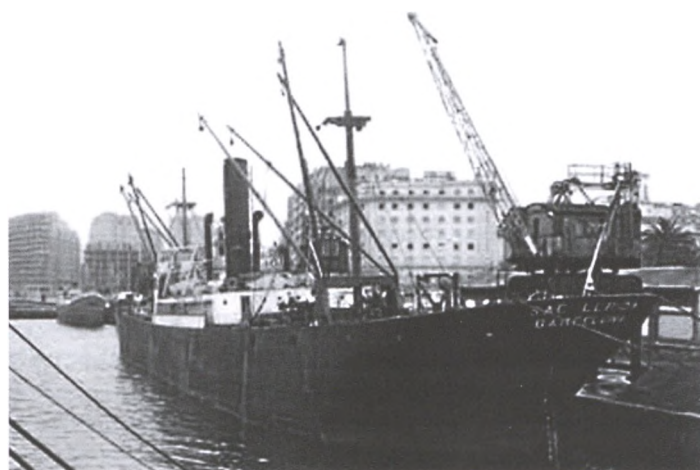
sistema defensiu paral·lel a la frontera conegut com Línia Pirineus o Línia Gutiérrez i projectar set-cents quatre refugis antiaeris a Barcelona.

11. La filial TAC (Transportes, Aduanas y Consignaciones) va ser qui a partir dels anys 40 va administrar la corporació catalana Sociedad Anónima Cros. L'origen de la naviliera rau en els dos vaixells de la companyia carbonera Joan B. Borés batejats amb els noms de Dilluns i Dimarts.

12. El SAC Lérida, originàriament Wilderspool, va ser construït el 1894 a les drassanes de Pickosgill-Sunderland. Feia 98 m d'eslora i tenia una càrrega de 4.546 tones. El 1950 fou comprat per la TAC i el 1965 va ser desballestat.

13. Els setanta homes de la companyia disciplinària Figueres 71 treballaren els anys 1940-1941 en condicions molt dures en els sectors de la porta principal i la muralla romana. Es van instal·lar rails i vagonetes per facilitar el transport de terra, sempre sota la vigilància dels soldats.

14. Qui en vulgui saber més: "El port d'Empúries: realitats, hipòtesis i llegendes" (Lluís Colomeda i Benet Poch) a Camí de Ronda 2016.

El SAC Lérida, originàriament Wilderspool, va ser construït el 1894 a les drassanes de Pickosgill-Sunderland.

Foto: http://www.buques.org/Navieras/TAC/TAC_E.htm

* Entrevista realitzada el febrer del 2016

Lluís Colomeda

Sagrari Martorell

GO Kartes
L'ESCALA - L'ESTARIT

Pravimar SL • Genimar SL
Apartat de correus 235 - 17130 L'Escalada
Tel. 972 77 42 78 - Mòb. 606 38 08 42
Fax. 972 77 47 31
genikart@genikart.com
genimar.escala@gmail.com

1/2 mel
Braseria Pizzeria
Camí Ample N. 60/62
17130 L'Escalada (Girona)
Tel. 972 77 38 05 - Fax. 972 77 41 19

www.migmelo.com

molí de l'Escalada
RESTAURANT

Camps dels Pilans • Camí de les Corts
17130 L'ESCALA • T. +34 972 77 47 27
www.molidelescala.com

MULTIMARCA
TALLERS PLATJA

ESPECIALITZAT **PEUGEOT | FORD**

ESPECIALISTA EN PLANXA I PINTURA DE TOTES LES MARQUES
SERVEI DE MECÀNICA DE TOTES LES MARQUES
VENDA DE VEHICLES NOUS I D'OCASIÓ

Mecànica
Planxa
Pintura
Nous
Ocasió

Closa d'en Llop, 104 · 17130 l'Escalada · Tel. 972 77 05 91 · info@tallersplaja.com

Port de Rei - Illa Mateua

Restaurant / Bar / Terrassa

Illa Mateua, Punta Montgó
Tel. 972 77 49 31 · L'Escalada

el Pelly...
Cafeteria

C/ del Port, 38
17130 L'Escalada
872 20 16 94

Barber Shop

Xavi Lloveras

Tel. 972 04 05 96
c. Germans Masferrer, 47 · 17130 l'Escalada

Camí d'Empúries

TROBALLA D'UN TRESOR DE DENARIS A LA CIUTAT ROMANA D'EMPÚRIES

Durant la darrera campanya d'excavacions duta a terme el passat mes de juliol de 2016 a la ciutat romana d'*Emporiae* es va recuperar un conjunt de 200 denaris romans amagat dins d'un petit recipient ceràmic enterrat al subsòl. La cronologia, quantitat i característiques d'aquest tresor el converteixen en la troballa monetària més important realitzada a Empúries els darrers 40 anys.

La descoberta s'inscriu en el marc d'un projecte d'intervencions arqueològiques iniciat l'any 2000, amb l'objectiu de posar al descobert la totalitat d'un dels blocs d'edificació o *insulae* que conformaven la trama urbana de la ciutat romana. A més de les motivacions de caire científic, l'elecció d'investigar aquest sector obeïa també a la voluntat de connectar en un mateix itinerari arqueològic les àrees ja excavades del fòrum i de les grans *domus* romanes situades a la part oriental de la ciutat.

Els treballs arqueològics realitzats d'ençà l'any 2000 i fins a l'actualitat han permès saber que la meitat nord de l'ínsula 30 estava ocupada per les restes d'un complex termal, fins avui les úniques termes públiques exhumades a la ciutat romana que, en el moment de màxima extensió van arribar a ocupar una superfície propera als 1.300 m². Malgrat que algunes restes de paviments i murs suggereixen l'existència d'un primer edifici termal ja durant l'etapa fundacional de la ciutat, a inicis del segle I aC, l'origen del complex termal conservat avui s'ha de situar ja en època d'August. Tot i que les successives modificacions realitzades en el transcurs del temps amplien i modifiquen la planta inicial, que imaginem era més simple, sempre es mantingueren les sales principals que conformaven l'itinerari termal: el *frigidarium*, el *tepidarium* i el *caldarium*. A partir de la segona meitat del segle I dC s'incorporaren nous espais, com és el cas de la palestra, al nord, o un segon conjunt de sales termals, com ara un *tepidarium* i un *caldarium* de menors dimensions, situats al sud i al voltant del gran pou que permetia l'abastiment de l'aigua necessària per al funcionament de les instal·lacions. L'estructura d'edifici visible avui és conseqüència d'una darrera reforma del complex termal realitzada en el segon terç del segle II dC.

Per contra, els treballs d'excavació arqueològica realitzats al sector meridional de l'ínsula 30 han permès recuperar una seqüència estratigràfica més àmplia que, malgrat segueix les pautes generals ja conegudes en la descoberta de les termes públiques, permet completar el registre amb diverses evidències relacionades amb les etapes més antigues de la ciutat romana i també amb els precedents d'aquesta. Aquesta zona meridional estava ocupada per diversos locals o *tabernae*, accessibles des dels carrers que la delimitaven, així com també per cases de dimensions i característiques diverses.

Encara que la seqüència s'iniciava, també aquí, amb uns nivells superiors datats en l'últim quart del segle III dC que corresponen a l'etapa d'ocupació més recent i per altres estrats associats a fases anteriors de funcionament d'aquests espais durant l'etapa altimperial, volem destacar les restes d'una *domus* de tipologia itàlica, organitzada al voltant d'un atri central envoltat per diverses estances. Per a la identificació de la planta i organització d'aquesta *domus* fou determinant

la recuperació de l'espai de l'atri, amb un impluvi central emmarcat per un pòrtic de quatre columnes, del *tablinum* així com també d'una altra sala que podria haver servit de menjador, amb paviments d'opus *signinum* decorats amb tessel·les de color blanc.

A més de la part noble, la casa comptava també amb diversos àmbits de servei, situats a la banda sud i est, com ara una cuina i altres espais de magatzem o celler, possiblement accessibles també des del carrer exterior. La presència *in situ* d'un nombrós conjunt d'àmfores vinàries, de procedència majoritàriament itàlica, recuperades durant la darrera campanya de 2106, confirmaria la funcionalitat d'aquest espai.

Encara que l'estratigrafia documentada fins avui no permet fixar el moment constructiu de la *domus*, tot sembla indicar que s'hauria de situar a la primera meitat del segle I aC i, per tant, que seria contemporània a la fase inicial de creació de la ciutat romana. Més ben coneguts són els nivells de destrucció, marcats en el registre arqueològic per un potent estrat d'incendi que sembla va afectar bona part de la zona de servei i que, més endavant, quedà cobert per les anivellacions realitzades en època d'August, moment en el qual s'edificaren en aquest mateix punt diferents locals comercials.

Restes conservades del sector de l'atri i de les estances adjacents de la *domus* tardorepublicana documentada a la meitat meridional de l'ínsula 30. Foto: MAC-Empúries.

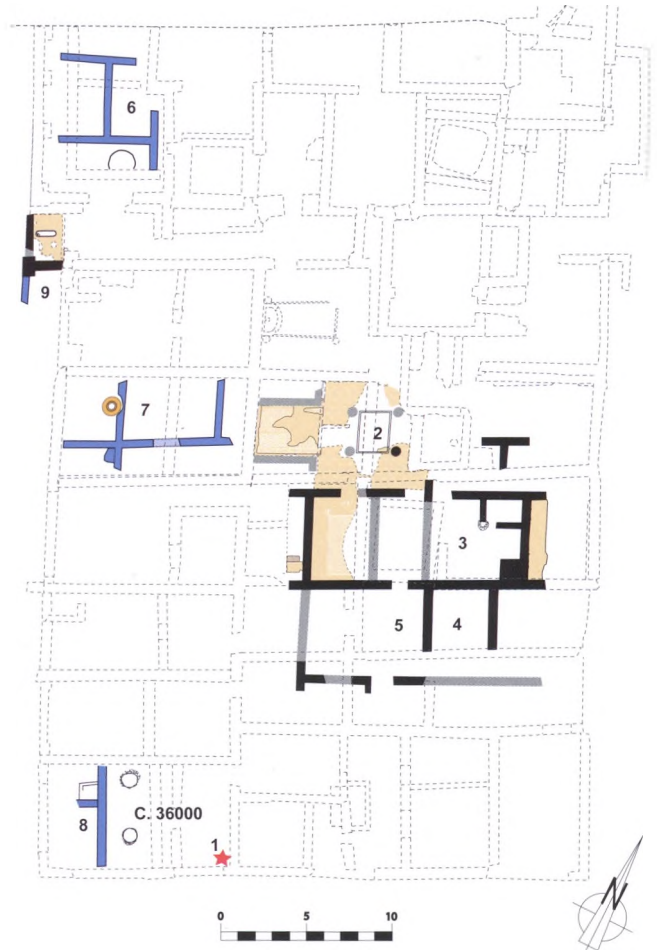
Acumulació d'àmfores emmagatzemades a l'antic celler de la *domus* d'inicis del segle I aC. Foto: MAC-Empúries.

Vista aèria des del sud de l'excavació de l'ínsula 30 de la ciutat romana d'Empúries. Foto J. Curto.

La continuació dels treballs arqueològics a la part meridional de l'ínsula 30 haurà de permetre completar definitivament la planta i els límits d'aquesta *domus*, qui sap si dotada també d'altres espais oberts annexes com ara *hortus*, tal com sembla indicar la localització d'alguns retalls per encaixar-hi alguns *dolia*. Fins al moment, però, l'estratigrafia registrada mostra que els nivells de circulació de les *tabernae* obertes als *cardo* B eren sensiblement més baixos que els d'aquelles situades a la part central de l'ínsula. Aquest fet sembla suggerir que paral·lelament a la seva construcció es podria haver fet també un important rebaix de l'estratigrafia anterior que hauria comportat la desaparició total o parcial de les restes constructives associades a l'esmentada *domus*.

Les excavacions de la zona oest i sud de l'ínsula 30 han deixat al descobert també altres restes de murs que defineixen alguns àmbits d'habitació i que podem relacionar amb altres espais exteriors, on hi han fosses i sitges per guardar gra. Aquestes estructures es poden relacionar amb la primera ocupació d'aquest sector, anterior a l'estructuració de la ciutat i associades molt probablement al campament militar instal·lat en aquesta part alta del promontori emporità vers mitjan segle II aC. El context arqueològic que marca el seu abandonament, datat entre les acaballes del segle II i els inicis del segle I aC, senyala doncs el *terminus post quem* per a la construcció de la *domus* i les altres edificacions que conformaren l'ínsula 30 en els moments inicials de la nova ciutat romana.

Planta general de l'ínsula 30 on s'assenyalen les estructures corresponents als segles II-I aC. En color negre, els murs associats a una *domus* d'atri o altres construccions del segle I aC. En color blau les restes pertanyents a una fase d'ocupació anterior datada al segle II aC. El núm. 1 assenyalen el punt on es va trobar el tresor de denaris.

EL CONTEXT DE LA TROBALLA DEL TRESOR DE DENARIS

El tresor de denaris que presentem aquí es va trobar durant els treballs d'excavació d'un dels àmbits situats a la façana meridional de l'ínsula 30, identificat com a quadre 36000. La construcció d'aquest àmbit, semblantment a d'altres espais o locals del seu entorn més immediat, s'inscriu dins l'estructura de l'ínsula definida després de la reforma arquitectònica que va tenir lloc al principi de l'època altimperial. Es tracta d'un espai de dimensions relativament modestes, situat just al punt de confluència del carrer disposat en sentit nord-sud, el *cardo* B, i el *decumanus* D. Tot i que l'aspecte i configuració d'aquest espai va anar canviant amb el transcurs del temps, per les seves característiques i disposició, es pot interpretar com un local de tipus comercial.

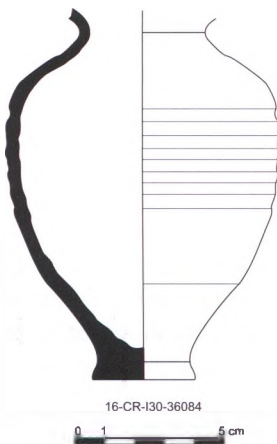
Mentre que en les fases més recents aquesta *taberna* va arribar a ocupar tota la superfície del quadre 36000, compartimentada en dos espais, en fases anteriors existiren dos locals independents: un, a l'oest, obert cap al *cardo* B de la ciutat, i un altre més petit, a l'est, que és el que ara ens ocupa, comunicat amb el carrer que limitava l'ínsula pel sud. L'estratigrafia corroborava, igualment, la cronologia d'època d'August per a la sistematització inicial d'aquests dos locals. Més difícil de detectar a nivell estratigràfic en aquesta zona és l'etapa tardorepublicana immediatament anterior, ja que l'evidència es limitava a uns pocs estrats d'anivellament i de circulació. La documentació de dos retalls de planta circular, que hipotèticament podem interpretar com les fosses per encaixar-hi la base de dos *dolia*, suggereix que en aquell moment cronològic aquesta zona podria correspondre a un

Excavació del quadre 36000 de l'ínsula 30, en el nivell immediatament anterior a la construcció de l'estructura de la taberna d'època d'August. En aquest nivell es van documentar dos retalls circulars que, possiblement, servien per encaixar-hi el fons de dos dolia. Al fons de la imatge, l'estrella indica el lloc on va aparèixer el tresor de denaris. Foto: MAC-Empúries.

Detall de la troballa del recipient ceràmic amb el conjunt de 200 denaris al seu interior. Foto: MAC-Empúries.

Dibuix de la gerreta ceràmica o amforisc que contenia el tresor.

espai descobert, potser associat a les restes de la *domus* republicana descoberta una mica més al nord o, per contra, qui sap si a una altra edificació contemporània encara avui desconeguda.

L'excavació d'aquests estrats d'anivellament, sense cap relació amb les estructures posteriors que van servir per delimitar el local, va deixar a la vista una petita gerreta de ceràmica dipositada en l'angle S.E. d'aquest espai, a l'interior de la qual s'havien guardat els 200 denaris que conformaven un petit tresor. La seva ocultació va haver de comportar l'excavació d'una petita fossa, imperceptible a nivell estratigràfic, que va servir de receptacle per posar la gerreta en posició vertical i sense cap altre tipus d'element de protecció o senyalització.

La gerreta ceràmica que contenia les monedes era de dimensions força reduïdes, d'una alçada de 12,5 cm d'alçada conservada i 9 cm de diàmetre màxim. Es tracta d'una peça fragmentada ja d'antic a l'alçada del coll i la vora, de cos globular i amb la part superior decorada amb un estriat suau i acabada amb un petit peu pla. Tant la seva forma com també el fet que no tenia nanses fa pensar que es tracti d'un amforisc de fabricació itàlica reaprofitat com a guardiola i que, originalment, hauria servit per tapar alguna àmfora, qui sap si també de procedència itàlica i per al transport de vi.

Encara que per poder contextualitzar de manera clara aquesta troballa serà necessari avançar en els treballs d'excavació dels àmbits adjacents, l'associació estratigràfica amb la fase fundacional de la ciutat romana durant la primera meitat del segle I aC. sembla del tot versemblant, fet que, com veurem després, ve confirmat també per la datació de la moneda més moderna del conjunt, en els anys 74 aC o 73 aC. L'excavació completa dels nivells en els quals s'havia dipositat aquest tresor va deixar a la vista altres evidències, com ara una sitja que pertany ja a una fase anterior a la primera configuració urbana i que es podria relacionar, amb les restes del campament militar previ a la fundació de la ciutat.

ELS DENARIS DEL TRESOR I LA SEVA EVOLUCIÓ ICONOGRÀFICA

El tresor contenia 200 denaris romans, encunyats entre els anys 155 aC i 74-73 aC, segons les cronologies proposades per Crawford i Hersh i Walker. El denari va ser la principal moneda de plata dels romans i es va començar a encunyar cap el 211 aC en el marc de la Segona Guerra Púnica. El denari tenia un pes teòric de 4,50 gr. i es va complementar amb dues fraccions, el quinari i el sesterci. Els tres nominals mostraven els mateixos tipus: a l'anvers el cap de Roma i

Foto del conjunt de denaris una vegada extrets de la gerra que els contenia i abans de procedir a la seva neteja i consolidació.

al revers els Dioscurs a cavall. Acabada la guerra, la seca de Roma va continuar amb aquestes mateixes tipologies i progressivament en van crear d'altres com ara divinitats i victòries conduint una biga o una quadriga.

Durant la primera meitat del segle II aC, la República va mantenir aquests tipus, alhora que als reversos començaven a aparèixer els noms dels magistrats responsables de la producció de numerari. A Roma, la fabricació de moneda estava controlada pel *collegium* dels *tresviri monetales*, que eren tres magistrats elegits anualment per votació dels ciutadans. Aquesta magistratura era el primer pas per accedir a la carrera senatorial, el *cursus honorum*, i els seus membres pertanyien a la *nobilitas*, és a dir a les famílies més importants de Roma. En un principi, els *monetales* es van limitar a marcar les emissions de les que eren responsables amb símbols, per passar després a inscriure monogrames que feien referència al seu nom i, a partir dels anys 80 del segle II aC, formes molt més completes. Les emissions més antigues del tresor documenten aquesta fase de la iconografia dels denaris romans. Un bon exemple és precisament el denari més antic del tresor, encunyat a Roma l'any 155 aC segons Crawford. L'anvers mostra el cap de Roma i la marca de valor X i al revers una biga conduïda per una Victòria. La inscripció SAR gravada sota la biga podria fer referència al magistrat monetar *Sex. Atilius Sarnus*, que va arribar a ser cònsol l'any 136 aC.

A partir de mitjan del segle II aC el protagonisme dels magistrats monetals va augmentar fins arribar a influir en la selecció de les tipologies dels denaris. En endavant, les seves iconografies sovint van estar relacionades, d'una manera més o menys explícita, amb les gestes dels avantpassats dels *monetales* o amb divinitats protectores de la seva gens, a la qual volien adular per comptar amb el seu favor alhora de progressar en la carrera política cap al Senat. Els caps de Roma van anar desapareixent dels anversos dels denaris i, a partir de final del segle II aC, la llegenda ROMA només es va utilitzar de forma esporàdica. Molts d'aquests dissenys havien de ser difícils d'interpretar pels ciutadans de Roma i encara més pels habitants de les províncies. De la mateixa manera, els estudiosos actuals no sempre arriben a les mateixes conclusions sobre el simbolisme d'aquestes imatges. Un exemple de la complexitat de la seva interpretació és un denari encunyat a Roma l'any 108 o 107 aC, segons la cronologia de Crawford. L'anvers mostra un cap femení, que es pot identificar amb la Pietat, per la inscripció PIETAS que l'acompanya. Al revers veiem la llegenda M. HERENNI i un personatge nu que va corrent amb un home damunt l'espatlle. Segons Babelon, l'escena representa a un dels germans *Amphinomus* o *Anapias* de Catània, que amb motiu d'una erupció de l'Etna es varen emportar el seu pare, en un gest de pietat filial. Crawford pensa que si bé *M. Herennius* probablement és el magistrat que va arribar a ser cònsol l'any 93 aC, no creu que en realitat fos descendent d'*Herennius Siculus* i que l'escena del revers mostra simplement una acció pietosa.

En el segle I aC, a partir de cap els anys 84-83 aC, la República va fabricar nombroses emissions a les zones on les legions romanes estaven en lluita, per tal de facilitar el subministrament de moneda a les tropes. En aquestes emissions no apareixia el nom dels magistrats monetals, sinó el dels generals a qui el Senat havia concedit un *imperium* militar o el comandament de les tropes. També s'hi podien inscriure el nom dels lloctinents dels *imperatores*, especialment els *quaestores*, que eren els responsables de les finances. El tresor de l'insula 30 conté un exemplar

Denari encunyat a Roma l'any 155 aC, Ø 19 mm.

Denari encunyat a Roma sota la supervisió del magistrat M. Herennius, l'any 108 o 107 aC, Ø 19 mm.

Denari encunyat a Orient sota la supervisió de L. Sulla, els anys 84-83 aC, Ø 18-20 mm.

Denari encunyat al nord d'Itàlia, sota la supervisió de Q. Caecilius Metellus Pius, l'any 81 aC, Ø 19 mm.

d'aquestes primeres emissions militars, encunyades a Orient cap el 84/83 aC amb motiu de les campanyes comandades per Sulla contra la revolta de Mitridates, rei del Pont. A l'anvers, a més de la inscripció L. SVLLA, es va gravar el cap de Venus, divinitat protectora de Sulla, i un petit Cupido amb una palma. Al revers, entre dos trofeus militars, es va representar una gerra i un *lituus* que era una vara curvada, emblema de l'autoritat dels augurs, que estaven encarregats de predir el futur o d'interpretar la voluntat dels déus. La inscripció IMPER ITERVM donava a conèixer que Sulla havia estat aclamat *imperator* per segona vegada.

Un altre exemple d'emissió militar del tresor de l'ínsula 30 és un denari encunyat, segons Crawford, l'any 81 aC al nord d'Itàlia sota la supervisió del lloctinent de *Sulla*, *Q. Caecilius Metellus Pius*, com indica la inscripció del revers *Q(uintus) C(aecilius) M(etellus) P(ius) I(mperator)*. A l'anvers apareix el cap de *Pietas* i del seu emblema, una cigonya. Aquesta imatge fa referència al cognomen de *Pius*, que *Metellus* havia obtingut per haver ajudat al seu pare quan aquest va ser condemnat a l'exili. El revers al·ludeix a la captura dels elefants cartaginesos d'*Asdrúbal* pel seu avantpassat *L. Caecilius Metellus* l'any 251 aC, en el marc de la Primera Guerra Púnica.

COMPOSICIÓ DE TRESORS OCULTATS A LA ZONA MEDITERRÀNIA DE LA PENÍNSULA IBÈRICA ENTRE 77 I 71 AC.

PERÍODES I SEQUES	ÍNSULA 30 74 AC	ALT EMPORDÀ 71 AC	ORISTÀ 74 AC	CARRER SALVADOR, VALÈNCIA / 77 AC
Roma, fins 160 aC	-	3,17	5,66	7,69
Roma, 159-150 aC	0,5	2,21	1,88	2,05
Roma, 149-140 aC	0,5	2,83	7,54	3,07
Roma, 139-130 aC	1,5	8,50	13,20	7,69
Roma, 129-120 aC	1,5	7,52	5,66	10,25
Roma, 119-110 aC	8,5	8,14	11,32	10,76
Roma, 109-100 aC	23	3,71	18,86	13,84
Roma, 99-90 aC	10	14,96	7,54	11,79
Roma, 89-80 aC	40	29,73	28,30	30,76
Roma, 79-70 aC	14,5	9,20	9,43	2,05
Total Roma estudiats	200	1130	58	195
Emporion	-	10	35	-
Ausesken	-	-	7	-
Kese	-	21	3	-
Total exemplars estudiats	200	1161	103	195
Total exemplars estimats	Complet	c. 1200	c. 400	Complet

LA CRONOLOGIA DELS DENARIS DEL TRESOR I LA D'ALTRES CONJUNTS COETANIS

Com ja hem citat, el tresor de l'ínsula 30 es va tancar cap el 74-73 aC, coincidint amb el període final de les guerres sertorianes (82-72 aC). Si bé l'ocultació del tresor de l'ínsula 30 no es pot relacionar amb aquest conflicte bèl·lic, sí que va influir en l'ocultació d'una quantitat considerable d'altres tresors a Hispània, que han estat estudiats per autors com *Amela* i *Marcos*. D'aquest turbulent període, el tresor més interessant, per la seva proximitat a *Empúries* i pel gran nombre d'exemplars estudiats, és el trobat en un lloc indeterminat de l'Alt *Empordà*, que contenia més de 1200 monedes de plata de les que s'han pogut estudiar 1122 denaris i 8 quinaris romans, 10 dracmes d'*Emporion* i 21 denaris de *Kese*. Molt més petit és el descobert en el terme d'*Oristà* (*Osona*), del que es van poder estudiar 58 denaris romans, 35 dracmes d'*Emporion*, 7 denaris d'*Ausesken* i 3 de *Kese*, d'un possible total d'uns 400 exemplars. També és important el tresor trobat al carrer *Salvador* de *València*, compost per 195 denaris romans i que ha estat estudiat per *Ripollès*.

El 96% dels denaris del tresor de l'ínsula 30 es van fabricar en els últims 45 anys abans del seu tancament, el que indica que es va formar en un període relativament curt. Pel contrari els altres tresors amagats a la península ibèrica en els anys 70 del segle I aC, tenen un major nombre d'emissions antigues. Tot sembla indicar que el propietari del tresor de l'ínsula 30 va seleccionar intencionadament exemplars ben conservats i poc desgastats, menyspreant les emissions locals que encara circulaven pel nord-est de la península, com constaten els tresors de l'Alt *Empordà* i *Oristà*. Tampoc es va interessar pels vells denaris romans que continuaven en ús a la pròpia *Empúries*, com constaten dos petits conjunts trobats a la ciutat. Un és el localitzat a la zona de la *Neàpolis* el 1912, que contenia 48 denaris, dels quals el més modern era del 56 aC i entre els que hi havia un exemplar de l'emissió amb símbol trident datada cap el 206-195 aC, com ha estudiat *Campo*. L'altre tresor, analitzat per *S. Keay*, és va descobrir el 1980 al sector suburbà situat al sud de la *Neàpolis* i contenia 89 denaris fins a les emissions a nom d'*August* del 11-9 aC, entre els quals hi havien tres exemplars anteriors al 140 aC i un d'aquest mateix any.

Denari encunyat probablement al nord d'Itàlia o a Hispània, sota la supervisió del procònsol *C. Annius* i del seu qüestor *L. Fabius* als anys 82-81 aC, Ø 19-20 mm.

Denari encunyat a Roma sota la supervisió de *C. Postumius*, l'any 74 o 73 aC, Ø 17 mm.

A partir aproximadament del 138 aC i fins a la fi del segle II aC, Roma va incrementar progressivament l'encunyació de moneda de plata. Durant els primers anys del segle I aC, va encunyar pocs denaris fins que en el 91 aC va tornar a augmentar la seva producció, continuant amb volums apreciables i regulars durant la següent dècada. Tant el tresor de l'ínsula 30 com la majoria dels dipòsits ocultats al llarg de la dècada dels anys 70 del segle I aC, reflecteixen aquests canvis en els volums de producció de moneda romana, tot i que amb notables diferències entre ells, a causa dels diferents criteris de selecció dels seus propietaris.

El final de la dècada dels 80 aC coincideix amb l'inici de les anomenades guerres sertorianes (82-72 aC), que van fer augmentar la necessitat de numerari per al finançament de

les legions romanes a Hispània. Durant aquest conflicte, el govern de Roma va autoritzar l'encunyació de denaris fora de la capital, encara que no hi ha unanimitat entre els investigadors sobre quins exactament es van fer a Hispània, ja que no presenten cap marca que indiqui el seu lloc d'encunyació. El tresor de l'ínsula 30 contenia 10 denaris de l'emissió a nom de *C. Annius* amb el seu qüestor *L. Fabius* que, per la seva presència a tresors italians, Crawford considera que s'haurien fabricat al nord d'Itàlia, després que *Annius* fos enviat el 82 aC a Hispània en qualitat de nou procònsol. *Annius* també va encunyar amb el seu altre qüestor, *C. Tarquitius*, denaris atribuïts exclusivament a Hispània i dels quals el tresor de l'ínsula 30 no en conté cap exemplar. Els resultats del tresor de l'ínsula 30 concorden perfectament amb aquestes atribucions i amb les dades aportades pels restants dipòsits peninsulars i italians. Pel que fa a la tipologia dels denaris de *C. Annius* amb el seu qüestor *L. Fabius*, mostren en l'anvers un bust femení, que alguns autors com *Babelon* han identificat amb el d'*Anna Perenna*, recordant el culte de la *gens Annia* per aquesta divinitat. La inscripció del voltant, a més de donar a conèixer el càrrec de procònsol d'*Annius*, *PROCOS*, conté la fórmula *EX S(enatus) C(onsulto)*, que indica de manera explícita que es tracta de numerari realitzat amb el permís del Senat romà i d'acord amb les lleis de la República. Al revers, una Victòria conduint una quadriga simbolitza els triomfs militars obtinguts.

Iniciada la dècada dels anys 70 aC, el contingut del tresor de l'ínsula 30 es va continuar incrementant de manera regular fins almenys el 74 aC. L'any 79 aC Roma va encunyar abundants emissions, probablement per al finançament de les seves legions a Hispània, de les que el propietari del tresor de l'ínsula 30 va seleccionar 19 denaris, continuant amb quantitats molt menors, però regulars, durant els anys següents. L'exemplar més modern del tresor correspon a l'emissió de *C. Postumius*, que va ser l'última de la dècada dels anys 70 aC a tenir un volum d'encunyació considerable. Aquesta emissió ha estat datada per Crawford en l'any 74 i per Hersh i Walker al 73 aC. A partir del 74 aC la seca de Roma va reduir sensiblement la seva producció de denaris, el que va haver de reflectir-se en l'arribada de nou numerari a Empúries i al seu entorn. El que el propietari del tresor només seleccionés un exemplar de la notable emissió de *C. Postumius* fa pensar que el tancament del dipòsit es va produir en els anys 74-73 aC o molt poc després.

SOBRE EL LLOC DE FORMACIÓ I EL PROPIETARI DEL TRESOR

Com acabem de comentar, l'ocultació del tresor degué produir-se en els anys 74-73 aC o molt poc després, coincidint amb el període fundacional de la ciutat romana durant la primera meitat del segle I aC, i amb l'ocupació de l'ínsula 30 per part d'una *domus* d'atri i altres construccions encara indeterminades. El propietari del tresor va seleccionar únicament denaris romans i ben conservats, rebutjant intencionadament la moneda local. Si bé, no tenim dades per saber si la manca de dracmes d'*Emporion* en el dipòsit es deu al fet que ja s'havien retirat de la circulació de la ciutat, l'absència de denaris ibèrics sí que és un acte intencionat del propietari, ja que en tresors molt més tardans trobats a Empúries encara hi ha algun denari ibèric.

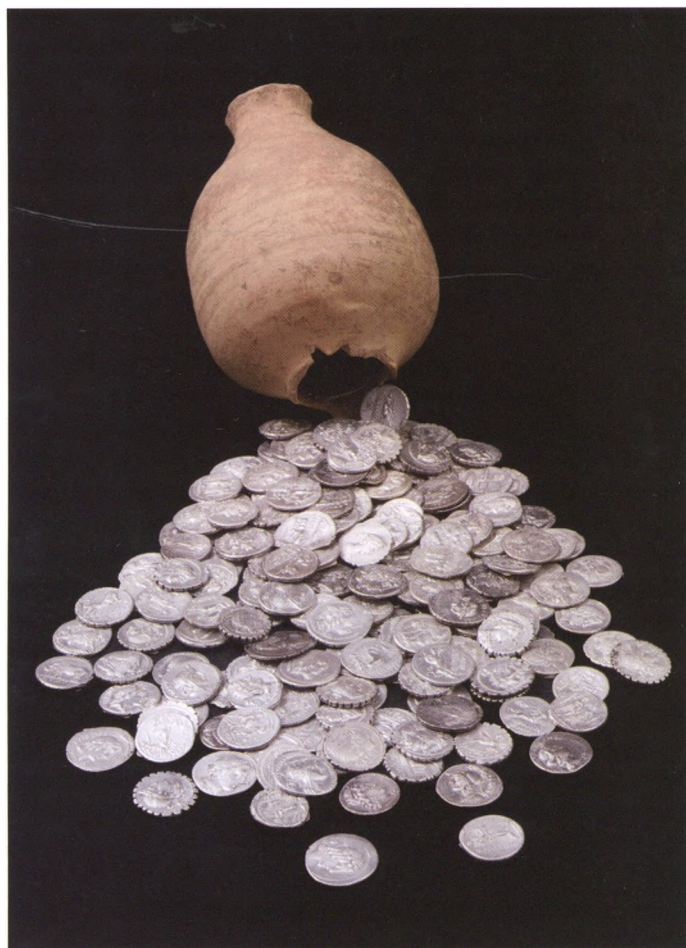
Imatge 15

L'estructura i la selecció d'emissions presents en el tresor indiquen que aquest tant va poder reunir-se en la pròpia Empúries, com a la península itàlica o el sud de la Gàl·lia, o haver-se format parcialment en més d'un lloc. La seva

estructura és semblant a la d'altres tresors de la franja mediterrània de la península Ibèrica, però també a la de tresors italians de l'època. Hem de tenir en compte que en el període d'ocultació del tresor les relacions entre Empúries i la península itàlica eren molt intenses, el que havia de facilitar la ràpida arribada a la ciutat de les noves emissions romanes.

Pel que fa a la identitat del propietari del tresor, és una qüestió impossible de determinar. Cal considerar que es va trobar amagat dins de l'espai ocupat més tard, a partir de la reforma d'època augustal de l'ínsula, per un local o *taberna*, d'ús comercial o artesanal, però el registre arqueològic no permet establir-ne una relació directa. El nivell en què es va trobar enterrat correspon, en canvi, a la utilització d'aquest mateix lloc en la fase immediatament anterior, durant el segle I aC, tractant-se d'un possible espai descobert, ocupat en part per *dolia*, sense que de moment en puguem establir els seus límits. La seva localització es troba dins dels marges de l'ínsula, però una mica apartada de les estructures documentades fins ara de la *domus* tardorepublicana.

Les restes descobertes no permeten, de moment, assegurar que l'espai en el qual es va dipositar el tresor estigués també vinculat amb aquesta casa, o bé amb una altra construcció contemporània, que, en tot cas, quedarien destruïdes, potser per causa d'un incendi, amb anterioritat a la important reconstrucció d'aquest bloc urbà en època d'August. En el primer cas, les característiques arquitectòniques de la *domus*, i el fet que aquesta disposés d'àmbits relativament espaiosos d'emmagatzematge destinats a contenir un conjunt molt nombrós d'àmfores (fonamentalment vinàries), que excedeixen les necessitats d'una reserva estrictament domèstica, permet pensar que es tracta d'una construcció atribuïble a un comerciant, molt probablement d'origen itàlic, que formaria part del contingent poblacional de la nova ciutat romana.

Conjunt de denaris del tresor de l'ínsula 30 després dels treballs de neteja i restauració. Foto: J. Curto.

BIBLIOGRAFIA

AMELA VALVERDE, L. 1990, La circulación monetaria romano-republicana durante la guerra sertoriana según las ocultaciones de la época (82-72 a.C.), *Gaceta Numismática* 97-98, 19-30.

AQUILLUÉ, J., CASTANYER, P., SANTOS, M., TREMOLEDA, J. 2006a, Les termes públiques de la *Ínsula* 30 de la ciutat romana d'Empúries, dins Vivó D. et alii (eds.), *...sed uitam faciunt. Aigua i conjunts termals a les ciutats d'Emporiae, Gerunda i Aquae Calidae*, Girona, 37-44.

AQUILLUÉ, J., CASTANYER, P., SANTOS, M., TREMOLEDA, J. 2006b, Resultats del projecte d'excavacions arqueològiques a la *Ínsula* 30 de la ciutat romana d'Empúries (L'Escala, Alt Empordà). Anys 2000-2004, *Tribuna d'Arqueologia* 2004-2005, Barcelona, 203-214.

AQUILLUÉ, J., CASTANYER, P., SANTOS, M., TREMOLEDA, J. 2012, Arquitectura oficial. 3. Les termes públiques de la *Ínsula* 30, en AQUILLUÉ X. (ed.), *Empúries. Municipium Emporiae (Ciudades romanas de Hispania 6)*, Roma, 49-54.

BABELÓN, E. 1885, Description historique et chronologique des monnaies de la République romaine vulgairement appelées monnaies consulaires, Paris.

BENAGES, J., VILLARONGA, L. 1987/88, Troballa d'Oristà (Osona, Barcelona), *Acta Numismàtica* 1718, 4357.

CAMPO, M. 2002, Sobre dos depósitos de denarios romanorepublicanos procedentes de *Emporion*, *Actas del X Congreso Nacional de Numismática* (Albacete, 1998), Madrid, 327-333.

CAMPO, M., SANTOS, M., CASTANYER, P., TREMOLEDA, J. 2015, Hallazgos monetarios en niveles de abandono de la *Ínsula* 30 de la ciudad romana de Emporiae (fines del siglo III), *Numisma* 259, 93-143.

CASTANYER, P., SANTOS, M., TREMOLEDA, J., FERRER, A., HERNÁNDEZ, E., SANTAMARIA, P. 2014, Intervencions arqueològiques a Empúries (L'Escala, Alt Empordà) als anys 2012 i 2013, *Dotzenes Jornades d'Arqueologia de les Comarques de Girona*, Besalú 2014, Girona, 179-218.

CASTANYER, P., SANTOS, M., TREMOLEDA, J., PUIGDEVALL, I., PUIG, A.M., HERNÁNDEZ, E., CLE, A., FERRER, A. 2016, Intervencions arqueològiques a Empúries (L'Escala, Alt Empordà), *Tretzenes Jornades d'Arqueologia de les Comarques de Girona*, Banyoles 2016, Girona, 169-198.

CASTANYER, P., SANTOS, M., TREMOLEDA, J., 2015, Una nueva fortificación de época republicana en Empúries. Una base militar para la conquista de Hispania", dins BENDALA M. (ed.), *Los Escipiones. Roma conquista Hispania*, Madrid, 107-127.

CRAWFORD, M.H. 1974, *Roman Republican Coinage*, Cambridge.

HERSH, C., WALKER, A. 1984, The Mesagne hoard, *Museum Notes, American Numismatic Society* 29, 103-134

KEY, S. J. 1997, Un tesoro de denarios procedente de Empúries (L'Escala, Alt Empordà), *Empúries* 51, 165-182.

MARCOS ALONSO, C. 1999, La moneda en tiempos de guerra: el conflicto de Sertorio, *Moneda i exèrcits, III Curs d'Història monetària d'Hispania*, Barcelona, 83-106.

RIPOLLÈS ALEGRE, P.P. 2005, El tesoro de denarios romanos romanos de la Calle Salvador (Valencia), dins Ribera A., Ripollès P.P. (eds.), *Tesoros monetarios de Valencia y su entorno*, Valencia, 43-60.

VILARET I MONFORT, J. 1976, Una troballa numismàtica de l'època sertoriana a l'Empordà, *Acta Numismàtica* VI, pp. 4760.

VILLARONGA, L. 1993, *Tresors monetaris de la Península Ibèrica anteriors a August: repertori i anàlisi*, Barcelona.

Joaquim Tremoleda, Marta Santos, Pere Castanyer, Marta Campo

Fleca
Tramuntana
Cafeteria

Tel. 972 77 04 79
Ps. del Mar, 19 17130 l'Escala

www.facebook.com/flecatramuntana
[flecatramuntana](https://www.instagram.com/flecatramuntana)

gaudeix
d'un confit
de romesco
artesà
per a
maridar
amb peix

DARDER
salses
originals de l'Escala

original de l'Escala
www.dardersalses.com

Sastreria
Vilabrú

 Des de 1892
 C/ Port, 30
 Tel. 972 77 02 21
 17130 L'ESCALA (Girona)

TABACS JOSEP M^a
 EXPENDIDURIA N°3

 C/ DEL PORT, 47
 17130 L'ESCALA
 Telèfon: 972-771716
 CAVA DE CIGARS
 BÓTIGA DEL FUMADOR
 e-mail: carne@infoblitz.com

PORTES I TANCAMENTS

 Tel. 972 77 04 67
 Mòb. 670 90 86 32
 metallsues@hotmail.com
 Avda. Girona, 54 17130 L'Escala GIRONA

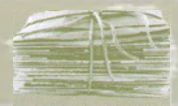
TAXI L'ESCALA
vicenç lavado

 +34 630 672 184
 taxivicens@hotmail.com
 www.taxiescalagirona.com
 MÚTUES - PARTICULARS - TRANSFERS

PRISCO
 mobile

PRISCO
 ELECTRÒNICA
 NETWORKS

 EL TEU OPERADOR DE PROXIMITAT
 www.prisonetworks.com
 Tel. 972 77 46 62 · Avda. Girona, 56 - 17130 · L'Escala (Girona)

Enguany estrenem aquesta secció per posar a l'abast del lector textos periodístics seleccionats que de ben segur van ser llegits i comentats a cafès i llars de l'Escala d'acaballes del segle XIX i del segle XX. Aquesta obra periodística, fugissera per definició, va impactar en la consciència col·lectiva i va deixar empremta en l'opinió pública. El periodisme català del passat segle va assolir cotes pròpies de cultures molt avançades amb el fatal i inacabable parèntesi que va significar la guerra i la dictadura.

LA QÜESTIÓ SEPARATISTA

Article de Josep Puig i Cadafalch (Mataró, 1867 - Barcelona, 1956) a La Veu de Catalunya el 25 de febrer del 1899. Enguany, 150è aniversari del seu naixement, l'Institut d'Estudis Catalans ha realitzat un acte en record de qui va ser membre fundador d'aquesta institució acadèmica i promotor de les excavacions d'Empúries a partir del 1908.

¿Cal als catalans refermar sos lligams amb Espanya o importa solucionar fora d'ella la qüestió catalana? El Catalanisme ha afirmat lo primer, encara que mai li hagi estat agraït i ho ha afirmat sempre amb més o menys radicalisme, des dels qui primer de tot creïem en la personalitat de Catalunya fins els més conservadors, que s'accontentarien amb una autonomia que no ofegués el que ens resta d'esperit propi nacional. "Avui Espanya –digué Joan Permanyer en l'Assemblea de Manresa destinada a discutir les Bases per a la Constitució regional catalana, tinguda en el mes de març de 1892– es presenta formant una nació, i abans que tot han de reconèixer-la i amb nostres vots hem de ratificar-la. [...] Espanya està composta de diferents regions amb nacionalitat pròpia. La unió d'aquestes regions tingué lloc per mitjà de pactes. Aquests pactes podem recordar-los per a condoldre'ns de lo malament que des del principi es compliren i de la perfídia amb que prompte es trencaren; però no hem d'invocar-los amb ànim de donar-los-hi nova vida, perquè fa temps que foren romputs, i sense haver de rendir-nos davant dels fets consumats, hem de reconèixer que influeixen d'una manera poderosa en lo modo de ser dels pobles. Reivindicar avui la personalitat respectiva de les regions que constituïen abans nacionalitats independents i autònomes, exigint l'acompliment dels pactes amb què s'uniren, seria trastornar la Història. Per això no s'ha de pensar en restablir unides de nou pel llaç de la federació aquestes regions amb sos organismes independents i autònoms". Nosaltres tenim un criteri més radical: creiem que l'Espanya nova, l'Espanya regenerada, si és que Espanya té redempció possible, ha de ser l'harmonia de les nacions que la formen lligades pel llaç de la federació, vivint dintre ell amb tots sos organismes independents i autònoms. Això és l'únic que pot deturar las aspiracions separatistes i annexionistes. Aqueix llaç antic amb que Catalunya s'uní amb Aragó, València, Mallorca i Sicília, és el que haguera consolidat amb lligams de mútua estimació la unió purament personal dels Estats catalans-aragonesos amb els portuguesos i castellans, amb que comença l'Estat espanyol. Cal caminar cap això gradualment començant per lo que es pugui, aspirant a la realització complerta dels nostres ideals; però no oblidant que els principis de constitució dels pobles no es realitzen de cop i volta, que les sotragades són sempre transitòries [...].

MITGES FEMENINES

De la columna de l'escriptor i periodista Carles Sindreu (Barcelona, 1900 - la Garriga, 1974) sota la rúbrica 'El blau i el carmí' al diari La Rambla el 18 de gener del 1932. Text representatiu del protagonisme que la moda va atorgar per primer cop, en els anys d'entreguerres, a les cames femenines.

Des que el món és món, mai les mitges femenines havien assolit la importància i el prestigi que tenen en els moments presents. La mirada masculina viatja vertiginosament sobre la faç de les dames, i circumval·la a tota velocitat les toilettes llurs, però frena en sec i es lliura a una observació atenta (enmig del patinatge ocasionat per la violència de la frenada) de les mitges, que sempre ocupen un primer pla enfront de l'objectiu fotogràfic de la nostra atenció. No pas a través de la transparència de les mitges, sinó en la transparència mateixa, tenim una idea exacta del temperament d'aquella que les exhibeix. Quan les faldilles de les dames eren tan llargues i tan abundants que aixecaven una gran polseguera d'admiració i de pols veritable; quan al cap davall d'aquells talons circulars i circulants hi havia uns petits raspallets com un bigoti de noi de bona família, les mitges no tenien cap prestigi, no eren com ara una nota de pas essencial i de gran compromís entre les faldilles i els tapins [un calçat femení]. Si una damisella antiga s'entortolligava els plecs de les faldilles amb una atzavara, o bé una ventada d'aquelles que el diari consigna amb grans titulars aconseguïen aixecar-la de nivell, la visió de les mitges era una cosa tan insòlita, reprenia tan l'espectador ocasional, que no permetia l'anàlisi detallat ni tan sols facilitava una idea de conjunt satisfactòria... En aquells temps, no massa remots, hom es resignava a la visió de les mitges balancejant-se grotescament a les cordes d'estendre roba. L'estudi de les mitges en aquest lamentable estat, o sigui deshumanitzades, sols podia interessar als fabricants de gèneres de punt, que en aquells temps tenien llur indústria en un estat rudimentari. La reacció va operar-se al cap d'una colla d'anys, reacció radical i violenta, sense precedents en la història, com totes les veritables reaccions polítiques i socials, va portar les faldilles a l'altura del genoll... I les mitges van mostrar-se d'una manera tan total i desvergonyida que en el pecat trobaren la penitència. De tan visibles ningú no en feia cabal. El centre d'atracció, el punt neuràlgic, era desplaçat envers altres regions frontereres. Ara, amb les faldilles actuals, molt femenines i enraonades, lliscant fins a mig aire de la cama, és quan les mitges han trobat el punt dolç [...].

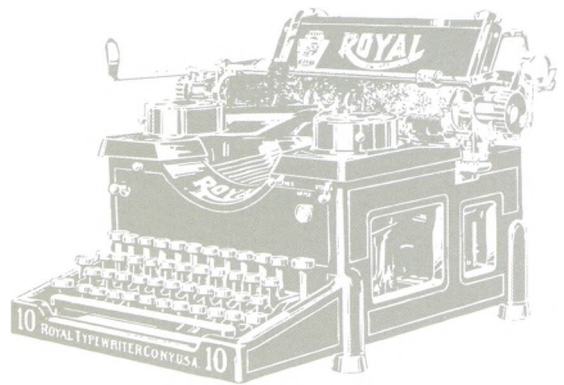
EL ESPANTO DE RUSIA

De Miquel dels Sants Oliver (Campanet, Mallorca, 1864-Barcelona, 1920) a La Vanguardia el 24 de març del 1917, diari que dirigia aquest oracle de la burgesia. Ara fa cent anys de la manifestació de dones a Petrograd (actual Sant Petersburg) contra la manca de pa. Des de feia dies els obrers estaven en vaga. Va ser l'inici de la cursa d'esdeveniments que va desembocar en el triomf de la Revolució Russa aquell octubre.

La nueva era del mundo abierta en 1914, acaba de iluminarse siniestramente, a la luz de un nuevo espanto. Cuando, hace veinticinco años, los libros de la moderna Rusia inundaban a Europa y entraban en España a montones, ¿quién se sustrajo a esa lectura? Entonces, devorándolos yo también en el silencio de una ciudad insular y tranquila, en el recogimiento de la alta noche, quedé absorto muchas veces, a media página, como si el desaliño y torpeza de muchas de aquellas traducciones no lograsen apagar la trepidación distante, premonitoria de un gran cataclismo social. Era ¿cómo diré? la sensación anticipada de un magno estallido en lo porvenir, inminente o lejano, pero indefectible, pero espantoso. El samovar bullía, runruneando, en los hogares cubiertos de nieve; el alma rusa –la “barrica rusa” de Bismarck– también. Pareció que iba a estallar en 1904; pero no fue más que un escapeo por la vasija resquebrajada. Se taponó la hendidura con másticos, y así continuó tirando hasta ahora. Hasta la explosión en astillas. [...] Diríase que, en una semana, la historia de Rusia ha pasado por todas las fases conocidas de todas las grandes convulsiones revolucionarias que hubo en el mundo. [...] ¿Quién puede predecir las derivaciones y trayectorias de ese impulso, de esa multiplicidad de impulsos, ni cómo será el tránsito de un pueblo que pasa bruscamente desde la autocracia apenas atenuada por un leve matiz representativo, a la plenitud de la soberanía y la democracia social? Eso lo dirá el tiempo. [...] La caída del régimen antiguo está consumada en Rusia; consumada la proclamación del nuevo régimen. [...] Hay quien da por restablecida o poco menos la normalidad absoluta, sin haber pensado en las amenazas de reacción o de guerra civil, sin haber pensado en los esfuerzos del anarquismo para arrancar el gobierno de las manos que quieren imprimirle un sentido de moderación o de clase media, sin haber pensado en la perspectiva que abre a la agitación de los espíritus la convocatoria de una Asamblea constituyente, con las cárceles repletas de presos políticos y los Soberanos de la víspera guardados en rehenes... Sabemos cuándo estalló la revolución de Rusia; los años –acaso muchos años, seguramente muchos años– nos dirán cuándo quedará agotada o resuelta en definitiva.

Puig i Cadafalch el 1900 en un retrat de Pau Audouard. Foto: Fons Caixaforum Barcelona.

C/ Closa d'en Llop, 54 · 17130 · L'Escala
Tel. 972 77 46 12

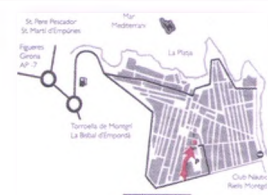
Consell de redacció

el roser
hostal
restaurant

www.elroserhostal.com

Carrer Església, 7
17130 l'Escala
Tel. 972 770 219
Fax 972 774 033

restaurant@elroserhostal.com

10 - LA ESCALA. Matadero y Pont d'Ampurias

J. Esquirol, Fot.

Basili Gironès

LA PRESÈNCIA D'ESPÈCIES DE FLORA EXÒTICA INVASORA A L'ESCALA

Perquè una espècie concreta, ja sigui de flora o de fauna, es pugui considerar exòtica invasora ha de complir principalment dues característiques. En primer lloc, que sigui una espècie que hagi estat introduïda, de forma voluntària o involuntària en una àrea biogeogràfica que es troba fora de la seva àrea de distribució natural. I en segon lloc, que dins aquesta nova àrea, sigui capaç de sobreviure, establir-se i reproduir-se i pugui tolerar i superar, les condicions ambientals que li són, en un primer moment, alienes i/o adverses.

El transport i introducció d'espècies de flora exòtica s'ha produït des de temps immemorials. Espècies tant comunes per a nosaltres, com la figuera, són en realitat espècies exòtiques introduïdes des de fa molts segles. Ara bé, el caràcter invasor apareix quan algunes d'aquestes espècies són capaces d'expandir-se ràpidament pel

nou territori durant un període de temps relativament curt. Per tant, els factors perquè una espècie exòtica es pugui convertir en invasora depèn tant de les pròpies característiques de l'espècie com de les del territori on s'introdueix.

Els efectes de la presència d'espècies de flora exòtica invasores dependrà en molts casos del tipus d'invasió, com també dels ambients on aquesta es produeix. És a dir, de si l'ambient en concret esdevé un hàbitat natural amb un alt grau de conservació i que engloba valors naturals singulars, rars, representatius, o bé, de si es tracta d'un ambient degradat o completament artificios. També, de si l'espècie presenta diversos mecanismes de dispersió i el fet que qualsevol enclavament amb presència de poblacions prou significatives pugui esdevenir un nou focus de dispersió cap altres indrets.

Actualment, la proliferació d'espècies exòtiques invasores, la destrucció directa d'hàbitats i la fragmentació, esdevenen les tres principals causes de pèrdua de biodiversitat a escala planetària.

La proliferació d'espècies exòtiques invasores genera canvis que van des de nivell genètic fins al nivell de paisatge, car que suposen l'alteració de l'estructura i del funcionament de l'ecosistema.

Sovint aquests efectes provoquen danys ecològics i socioeconòmics importants. Entre els efectes negatius, cal destacar:

- El desplaçament d'espècies autòctones, per competència, depredació, transmissió de malalties, hibridació, etc. En aquest cas, fins i tot poden provocar una extinció local, sobretot de si es tracta d'espècies amb poblacions reduïdes.
- Els canvis en l'estructura i funcionament dels ecosistemes, ja que poden modificar els règims de perturbacions, els processos d'erosió i sedimentació, el cicle de l'aigua, els cicles biogeoquímics, la fertilitat dels sòls, la regeneració i la dinàmica local, etc.
- Les modificacions sobre el sistema socioeconòmic, amb fortes repercussions sobre l'economia, la societat i la salut humana. En determinats casos poden disminuir la producció de determinades collites, obstruir infraestructures de canalització de reg, reduir la disponibilitat d'aigua, causar al·lèrgies o dermatitis, augmentar la transmissió de determinades malalties infeccioses, etc. A més, els costos econòmics ocasionats poden arribar a ser importants ja sigui per la generació de pèrdues directes pels diferents sectors econòmics (agricultura, pesca, etc.) o pels costos indirectes derivats de la gestió necessària per reduir els impactes que provoquen.

d) Els canvis a nivell cultural, ja que impliquen una alteració de la percepció de l'ésser humà. En molts casos consideren les espècies invasores com espècies autòctones o natives a causa del seu ús comú en jardineria.

En el cas de l'Escala, la presència d'espècies exòtiques invasores és notable, tant en nombre i varietat d'espècies, com també d'espais afectats (àrees agrícoles, zones verdes i espais naturals).

EL MARC LEGAL

Arran de la problemàtica ambiental que suposa la presència d'espècies exòtiques invasores, la Unió Europea va publicar el reglament (UE) N° 1143/2014 del Parlament Europeu i del Consell de 22 d'octubre de 2014 sobre la prevenció i la gestió de la introducció i propagació d'espècies exòtiques invasores. Aquest reglament estableix un primer marc jurídic pel control d'aquest tipus de flora entre els estats membres. El seu desplegament ha de permetre la regulació i la mitigació dels seus efectes negatius.

A nivell de l'estat espanyol, el marc de referència vigent el trobem en la Llei 42/2007, de 13 de desembre, del Patrimoni Natural i de la Biodiversitat. Aquesta estableix diversos aspectes, entre els quals destaca l'article 61.1 i que fa referència a la creació del Catàleg Espanyol d'Espècies Exòtiques Invasores (CEEI). Aquest ha d'incloure totes aquelles espècies i subespècies exòtiques invasores que constitueixin o puguin arribar a constituir, una amenaça greu per a les espècies autòctones, els hàbitats o els ecosistemes, l'agronomia, o els recursos econòmics associats a l'ús del patrimoni natural. Per aquest motiu, l'any 2013 s'aprova el Reial Decret 630/2013, de 2 d'agost, pel qual es regula el Catàleg Espanyol d'Espècies Exòtiques Invasores.

Entre les restriccions que suposa la inclusió d'una espècie a l'esmentat catàleg, cal destacar:

- a) La prohibició de comercialitzar-les a partir de l'1 de desembre de 2013
- b) La prohibició de sembrar-les o plantar-les en el medi natural i al llarg de les infraestructures públiques.

Respecte a les espècies que es troben en possessió abans de l'aprovació del decret i que afecta tant a particulars, com també a espais públics o jardins botànics, s'estableixen les següents obligacions:

- a) Particulars: poden mantenir els exemplars però prenent mesures per a evitar la dispersió al medi. Inclou la prohibició de reproduir els exemplars.
- b) Espais públics (inclou jardins, parcs públics, etc.). L'administració competent té l'obligació d'eliminar-les progressivament, en el cas que estigui justificat per perill de dispersió al medi natural.

El catàleg engloba diverses espècies, de les quals n'hi ha varies que es troben dins el municipi. Ara bé, no totes les espècies exòtiques de reconegut caràcter invasor hi són incloses.

ELS POTENCIALS AMBIENTS D'EXPANSIÓ

L'expansió de flora exòtica en ambients urbans es deu principalment al fet que s'utilitzen voluntàriament per enjardinaments ornamentals. També perquè, moltes vegades, hi ha varietats que suporten sobradament les limitacions ambientals pròpies dels nuclis urbans.

En altres casos també han estat espècies utilitzades per regenerar zones molt degradades, amb presència de terrenys contaminats, d'escassa riquesa de nutrients, amb alts nivells de salinitat i/o amb un dèficit hídric alt. També n'hi ha que han estat plantades de manera voluntària al llarg de carreteres i autopistes, ja que moltes tenen un creixement molt ràpid i colonitzen eficientment els talussos que aquestes generen.

Altres ambients amb presència de diverses espècies de flora exòtica invasora són els espais periurbans. És a dir, aquells espais naturals limítrofes amb la trama urbana i sotmesos a una intensa pressió humana. Sovint es tracta de terrenys amb un estat de degradació important degut a la diversitat d'usos que suporten. Aquests espais, per proximitat als llocs enjardinats, tant públics com privats, en molts casos esdevenen hàbitat per a determinades espècies invasores, les quals els utilitzen per colonitzar, posteriorment, hàbitats naturals més allunyats. La colonització d'aquests espais periurbans sovint és a causa de l'abocament indiscriminat de restes vegetals provinents de la jardineria privada, com també per la plantació de manera involuntària o bé, pel transport de llavors. En aquest sentit, moltes d'aquestes espècies, i especialment les de comportament oportunista, ràpidament colonitzen grans extensions.

En el cas de l'Escala, el fet que la trama urbana sigui molt extensa ha propiciat que la flora exòtica invasora es distribueixi de manera molt dispersa, afectant els diferents espais naturals presents al municipi (turons de Vilanera, les Corts i Empúries, les Planasses-Salpatx, Punta Montgó, Duna Litoral, etc.). A més, el teixit residencial esdevé l'ús urbà dominant i el model de casa jardí abasta una superfície molt important. D'aquesta manera la varietat de flora exòtica invasora present és elevada, tant en nombre d'individus com d'espècies, i dependentment de les característiques ambientals de cada un dels espais, el grau de presència varia. En determinats casos, el grau d'afectació dels valors naturals per la presència de flora exòtica invasora ha estat tan elevat que ha propiciat l'execució de diverses actuacions d'eradicació, les quals s'han concentrat a les Planasses-Salpatx i a la Duna Litoral.

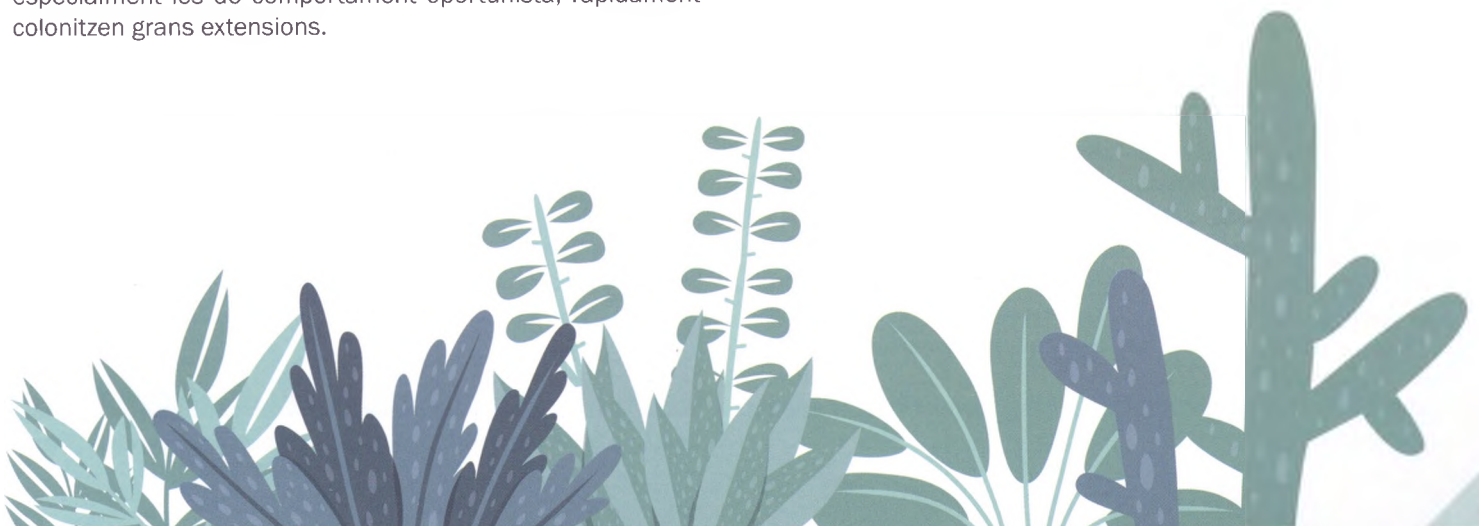
PRINCIPALS ESPÈCIES DE FLORA EXÒTIQUES INVASORES A L'ESCALA

A continuació es caracteritzen les principals espècies de flora exòtica invasora incloses al Catàleg i que trobem al municipi. En total en podem identificar 6.

Cal considerar que hi ha tot un seguit d'altres espècies que, malgrat no trobar-se incloses al Catàleg, degut al seu comportament invasor, també esdevenen problemàtiques per a la conservació dels sistemes naturals del municipi. Entre aquestes cal destacar la robinia (*Robinia pseudoacacia*), el pitòsfor (*Pittosporum tobira*), l'evònim (*Euonymus sp*), el fals freixe (*Acer negundo*), el piracant (*Pyracantha sp*), etc. Tot i no tractar-les en el present article, si que poden ser objecte d'un futur treball per tal de completar aquesta llista.

Les espècies de flora exòtica invasora incloses al catàleg que trobem al municipi són:

- a) L'ailant (*Ailanthus altissima*).
- b) L'atzavara (*Agave americana*).
- c) La mimosa (*Acacia dealbata*).
- d) El bàlsam o unglya de gat (*Carpobrotus edulis* i *C. acinaciformis*).
- e) La pampa (*Cortaderia selloana*);
- f) La figa de moro (*Opuntia stricta* i *O. Ficus-indica*).

CARACTERÍSTIQUES DE LES ESPÈCIES DE FLORA EXÒTIQUES INVASORES A L'ESCALA

Ailant (*Ailanthus altissima*)

Arbre caducifoli originari de la Xina i del Nord del Vietnam. Fou introduït a França al segle XVIII mitjançant la importació de llavors. Posteriorment fou transportat a la resta d'Europa i Amèrica.

És una espècie oportunista, amant dels espais oberts i que brota a ple sol i en àrees pertorbades. S'escampa ràpidament tant per llavors com per arrels, que rebroten ràpidament quan es tallen. No tolera l'ombra i no pot competir en hàbitats amb poca llum, com el sotabosc d'un alzinar. Durant els primers anys de vida té un creixement molt ràpid (entre 1 i 1,5 metres d'alçada per any). El seu cicle de vida és curt, rarament viu més de cinquanta anys. Pot arribar a fer entre 20 i 30 metres d'alçada. S'expandeix a partir de nous plançons, tot i que també pot fer-ho per llavors.

És un arbre dioic, és a dir, hi ha individus masculins i femenins. Les flors són petites, de color groc verdós que es van tornant vermelles. Les flors masculines tenen una olor desagradable. Una vegada fecundades, les flors femenines, produeixen diferents llavors que es dispersen pel vent. Les flors apareixen a mitjans d'abril i les llavors a partir de setembre. L'escorça de l'arrel, les fulles i les llavors contenen components allelopàtics, és a dir, que segreguen substàncies químiques que inhibeixen l'aparició d'altres espècies.

Per totes aquestes característiques, l'ailant pot arribar a colonitzar un elevat nombre d'ambients, envaint des d'ecosistemes molt antropitzats fins ecosistemes naturals. Al municipi trobem rodals en diferents jardins privats tot i que també s'ha anat estenent en espais naturals i solars sense edificar. Un dels espais més afectats per la presència d'ailant és la Duna Litoral. Degut a l'elevat valor ecològic de l'espai, l'any 2015 es varen executar diverses actuacions d'eradicació, eliminant bona part dels rodals presents. Actualment encara es realitzen actuacions de manteniment per acabar d'assolir l'objectiu d'eradicar-lo completament de l'espai. La presència però d'individus en finques privades properes a l'àmbit de la Duna Litoral suposen focus de nova dispersió que caldrà tenir en compte en un futur immediat per tal de poder reeixir amb èxit l'objectiu de les actuacions.

Atzavara (*Agave americana*)

Planta crassa originària de Mèxic. Fou introduïda a Europa a partir del segle XVI com a planta ornamental, tot i que també es va cultivar per a la fabricació de fibres.

És una planta carnosa. Les seves fulles poden arribar a fer uns 2 metres de longitud. Són de color verd clar o blavenques, carneses i dures. Al marge tenen punxes. Creixen en forma de roseta, és a dir, des d'una única base. Floreix una única vegada i quan ho fa, creix del seu centre una tija de més de 5 m d'alçada coronada per flors de color groc pàl·lid. La planta mor després de la floració. El seu cicle vital dura uns 20 anys. Floreix de juliol a setembre. La seva pol·linització es realitza a partir d'insectes. Es reproduïx també de manera asexual, és a dir, a partir d'estolons que generen abundants rosetes, les quals es localitzen al voltant de la planta mare.

Requereix sòls ben drenats i amb una elevada exposició solar. És molt resistent a la sequera i a les altes temperatures. Al municipi es freqüent trobar-la en terrenys pedregosos i assolats, com talussos, marges de carreteres i vores de camins, tot i que també la trobem en zones dunars. En aquest darrer ambient ha arribat a adquirir l'estatus d'espècie localment dominant, desplaçant les espècies autòctones degut a l'alteració del substrat i l'esgotament dels nutrients presents al sòl.

Detall de la incloresència de l'ailant (*Ailanthus altissima*).

Rebrot d'ailant (*Ailanthus altissima*)

Atzavara (*Agave americana*)

Detall de la incloresència de l'atzavara (*Agave americana*)

Mimosa (*Acacia dealbata*)

Detall de la incloresència de la mimosa (*Acacia dealbata*)

Bâlsam (*Carpobrotus edulis*)

Detall de la incloresència del bâlsam (*Carpobrotus edulis*)

Mimosa (Acacia dealbata)

Arbre perennifoli de mida petita (de fins a 10-12 metres d'alçada). És originari del sud-est d'Austràlia i Tasmània. Fou introduïda a Europa a principis del segle XIX com a planta ornamental. És de creixement ràpid però viu poc temps, uns 25 anys. És poc exigent respecte els requeriments ambientals del sòl. Suporta molt bé els terrenys pobres en nutrients, sorrencs, remoguts i/o alterats. Requereix indrets amb una elevada exposició solar. Floreix des de febrer fins a març. Les seves flors són de color groc vistós i desprenen molta olor.

Degut al seu ràpid creixement i la funció ornamental fou un arbre molt utilitzat en jardineria urbana, plantant-se en parcs i jardins, com també al llarg de carrers. També fou utilitzada per fixar els talussos generats pel pas de carreteres. Es reproduïx per llavors, les quals s'agrupen en baines curvades d'entre 5 i 10 cm de longitud, i també per rebrot i estolons que sorgeixen del seu sistema radicular. És una espècie que ràpidament pot colonitzar les clarianes on la vegetació autòctona ha estat eliminada. Es tracta d'una espècie allelopàtica, és a dir que segreguen substàncies químiques que inhibeixen l'aparició d'altres espècies.

Al municipi, la seva presència dins el medi natural és molt puntual i únicament la trobem de manera espontània en determinades zones properes a les zones habitades i on s'han realitzat abocaments de restes vegetals. També la trobem en determinats espais públics urbans i en una gran quantitat de jardins privats.

Bâlsam (Carpobrotus edulis i C. acinaciformis)

El bâlsam és una planta suculenta i reptant. És d'origen sudafricà. Fou introduïda a Europa a finals del segle XVIII per ús eminentment ornamental. Forma mantells molt densos que poden arribar a ocupar extensions prou significatives. Per aquest motiu s'ha utilitzat com a espècie tapissant i fixadora de terrenys, ja que té uns requeriments hídrics molt baixos, adaptant-se perfectament a períodes extremadament secs. A partir d'aquí s'ha naturalitzat àmpliament en ambients dunars, roquissars i penyasegats litorals. Tolera la salinitat ambiental i necessita zones amb una exposició molt assolellada.

Les fulles són oposades, suculentas, allargades, de color verd i amb una secció transversal en forma de triangle. Les tiges són reptants i poden arribar a fer fins a 2 m. Les flors són molt vistoses i grans, entre 6 i 10 cm de diàmetre, de color groc o rosat. El fruit és una capsula carnosa la qual alberga centenars de llavors les quals poden arribar a trobar-se en estat latent fins a 6 anys. Floreix de març a juny i la pollinització es realitza per insectes. Es reproduïx activament per estolons que arrelen fàcilment, tot i que també ho fa per llavors. Els fruits madurs són devorats per ocells i petits mamífers, de manera que ajuden a dispersar-ne les llavors.

Una vegada colonitza un ambient, altera l'estructura de l'hàbitat. Crea un mantell dens que produeix un efecte de concentració i acumulació de sals, i l'esgotament de nutrients. Aquest fet dificulta la regeneració i el desenvolupament d'altres espècies.

Al municipi, la trobem en indrets de gran valor ecològic, com són les dunes litorals, tot i que també la podem trobar en una gran varietat de jardins privats tapissant part dels parterres existents. Durant l'any 2010 l'espècie fou objecte d'eradicació al paratge de les Planasses-Salpatx i l'any 2015 a la zona de la Duna Litoral.

Pampa (Cortaderia selloana)

Planta provinent d'Amèrica del sud. Fou introduïda a Europa a mitjan segle XIX com a planta ornamental. També va ser utilitzada freqüentment per fixar talussos. A la península ibèrica s'introdueix a mitjans del segle XX.

Es tracta d'una planta molt robusta que pot arribar fins als 4 m d'alçada. Les seves fulles són perennes, allargades, estretes, serrades, tallants, aspres i de color verd blavós. Té un creixement molt ràpid i pot arribar a tenir una amplada de 3 m de diàmetre. Les flors formen un plomall molt apreciat en floristeria com a element ornamental. És una planta dioica. Floreix entre setembre i octubre. Únicament es reproduïx per llavors. Utilitza el vent com a mitjà de pol·linització i la seva capacitat de dispersió és de diversos quilòmetres.

És una espècie molt rústica i pot arribar a desenvolupar-se en una àmplia varietat d'ambients, tot i que prefereix terrenys amb una elevada exposició solar. Suporta temperatures extremes i la sequera. És freqüent trobar-la en marges de carreteres, vora de camins, camps abandonats, erms, zones alterades i ambients ruderals degradats, tot i que també es troba en ambients més naturals, com ara al voltant de cursos d'aigua. És una espècie utilitzada en jardineria i és freqüent trobar-la plantada en parcs i jardins urbans, tant públics com privats.

Al municipi aquesta espècie la trobem en diversos indrets, essent en els espais enjardinats públics, sobretot rotondes, on té més presència.

Plomall de la Pampa (*Cortaderia selloana*)

Figa de moro (*Opuntia ficus-indica*)

Figa de moro (Opuntia stricta i O. Ficus-indica)

Ambdues espècies són originàries d'Amèrica, principalment d'Amèrica Central. Van ser introduïdes com a planta ornamental i per a la creació de tanques protectores.

És un arbust carnós, molt ramificat i articulat de la família dels cactus. Pot arribar fins a 2 m d'alçada. Les branques tenen forma el·líptica i aplanada, de color verd, anomenades pales o cladodis. Aquests poden arribar a fer 50 cm d'allargada i 3 cm de gruix, replets d'espines fines i corbades.

Les flors són grogues, grosses i molt vistoses. La floració s'esdevé entre maig i juliol. El fruit, anomenat figa de moro, és una baia espinosa ovoide, de fins a 9 cm, de color verd però que es torna morada o vermellosa quan madura. La fructificació es fa entre els mesos de maig i juny. Es reproduïx tant per llavors com pels cladodis, els quals tenen la capacitat de crear arrels si cauen a terra. La pol·linització es realitza mitjançant insectes i les llavors poden romandre en estat latent, conservant la seva capacitat de germinar fins a 5 anys. Durant els primers mesos les plàntules es desenvolupen ràpidament i presenten una alta viabilitat, fet que n'assegura la seva persistència una vegada arrelat.

És tracta d'una espècie molt rústica. Resisteix molt bé la sequera i la salinitat. Únicament requereix terrenys amb una elevada insolació i ben drenats. Per aquest motiu, és freqüent trobar-la en talussos orientats a sud i en marges assolellats.

Detall de la incloresència de la figa de moro (*Opuntia ficus-indica*)

Albert Albertí Parés

Creuers
MARE NOSTRUM
50 Aniversari
1965-2015

C/ Maranges, 3 · Tel. 972 773 797 · Fax 972 770 332
www.creuers-marenostrum.com

EL GARBÍ, FET DIFERENCIAL

INTRODUCCIÓ

El conegut escriptor Josep Pla i Casadevall (Palafrugell, 1897 – Llofriu, 1981), en un dels capítols del seu llibre *L'Empordà*, descriu el clima de l'Empordà com una lluita ferotge entre les gropades de garbí i tramuntana, vents que entaulen una dialèctica còsmica⁽⁴⁾, una espècie d'amor-odi constant. En tot un any es poden quantificar, de mitjana, uns 160 dies de garbí i uns 114 de tramuntana; per tant, entre els 2 vents sumen $\frac{3}{4}$ parts dels dies d'un any i, la resta, és un amalgama o calaix de sastre on conviuen llevant, marinades, xalocs, gregals i ponents.

Precisament, aquesta alta freqüència i persistència del vent de garbí té uns efectes molt destacables en la climatologia de l'Escala, atorgant-li una singularitat digna d'estudi. El garbí no és un vent de gaire bona fama: mentre es diu que la tramuntana neteja i purifica, s'opina que el garbí aporta calorades, un ambient humit i carregat, o bé una sensació de fred marcada. Hi ha molta mística associada a aquest vent, sobretot a l'entorn de pescadors i gent de mar; tant és així que, possiblement, alguna vegada haureu sentit expressions com “amb vent de garbí, ni pa, ni peix, ni vi” o bé “el vent de garbí bufa allà i toca els aquí”. Què amaga el garbí? Què el caracteritza? Per què és tan singular a l'Escala? Per què aquesta mala fama? Intentarem resoldre aquests misteris i conèixer millor aquest company de viatge.

TIPUS DE GARBINS

Tal com succeeix amb altres vents, existeixen moltes classificacions del garbí, segons si es té en compte la procedència, les seves característiques físiques o els seus efectes en superfície i el mar.

1a CLASSIFICACIÓ: L'ORIGEN FÍSIC DEL VENT

Garbí sinòptic: és aquell originat per un gradient isobàric o de pressió, associat a la dinàmica zonal o de l'oest, predominant a la nostra latitud de l'hemisferi nord. Aquest garbí sol entaular-se prèviament al pas d'un sistema frontal, el qual es desplaça d'oest a est. Els garbins sinòptics més persistents i intensos (36 a 48 h.) normalment es donen entre el final de la tardor i l'inici de la primavera, mesos de grans depressions atlàntiques a baixa latitud. A l'estiu també es poden presentar en un espai més curt de temps (12 a 24 h.) i associats a cues de front que passen lliscant els Pirineus o solcs d'aire fred en alçada.

El garbí sinòptic hivernal sol ser un vent fred i humit o, si més no, que comporta una sensació de fred acusada i, fins i tot, de malestar. En canvi, el garbí sinòptic estival és un garbí càlid i eixut, el qual causa grans calorades un cop arriba la bombolla càlida generada a l'Empordanet. El garbí sinòptic és el més intens de tots i, a voltes, pot superar els 70 a 80 km/h, sobretot a l'hivern.

Garbí tèrmic: és aquell originat per un gradient de temperatura, normalment entre terra ferma i el mar. El garbí tèrmic és molt més freqüent i intens a l'estiu i es distingeix entre l'associat al final del cicle diürn de la marinada (sentit horari), entre les 17 h. i les 20/21 h., i l'associat al terral nocturn, entre les 23 i les 06 h. Aquest garbí és sempre càlid i provoca una remuntada sobtada de temperatura a partir de les 17/18 h., moment en el que arriba la massa càlida continental generada a l'interior de l'Empordanet, Terraprimis i pla de Girona.

A l'hivern, el garbí tèrmic queda reduït a horari nocturn i, en aquest cas, és un vent fred, d'interior.

2a CLASSIFICACIÓ: DIRECCIÓ, INTENSITAT I NOMENCLATURA LOCAL DEL GARBÍ

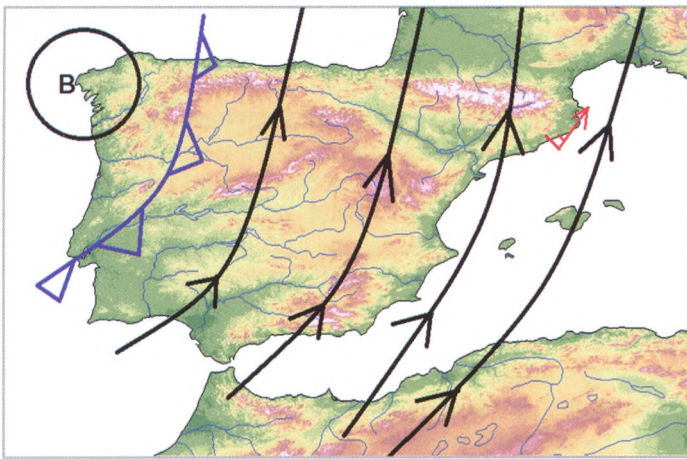
El vent ve marcat per dues components: la direcció i la intensitat. Són dues components molt variables, fet que complica i molt les classificacions i nomenclatura, sobretot si es compara entre la ciència i la nomenclatura i tradició popular.

Encara que des d'un punt de vista estrictament científic el vent de garbí o llebeig és aquell que prové de direcció SW (225°), la classificació de vents a l'Empordà i la seva toponímia local amplien la denominació de garbí a tot aquell vent que bufa entre el SW (225°) i el SSE (157°), anomenant llebeig, i el vent que bufa entre SW (225°) i WSW (247°)⁽²⁾.

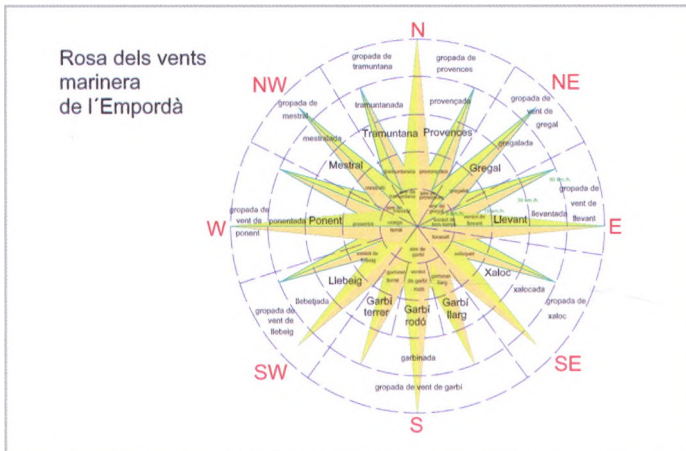
A més d'aquestes variants, la nomenclatura del gran grup del vent de garbí es completa amb dues variants molt locals:

- aquells garbins tèrmics d'horari nocturn o de matinada, el garbinet terror (de 202 a 225°) i el terral o oratge (de 225 a 270°); solen ser garbins fluixos, mai superiors als 30 km/h.

- el garbí fora⁽³⁾ (entre 180° i 135°), és dir entre S i SSE, sempre lligat a origen sinòptic i que es pot presentar en qualsevol època de l'any; pot ser intens si va associat a un gradient isobàric important i, si s'entaula a la tardor, pot ser sinònim d'episodis de pluja importants o molt importants (novembre de 1982, octubre de 1986, octubre de 1987 i octubre de 2016).

Representació d'una situació isobàrica de SW a la península Ibèrica.

Rosa dels vents empordanesa

Senyals de garbí, l'agost de 2012. Foto: Sergi Corral i Buela.

Senyals de garbí, el febrer de 2008. Foto: Sergi Corral i Buela.

Mapa de procedència de la bombolla de garbí sobre GoogleEarth.

SENYALS DE GARBÍ

Tal com la barda de les Alberes és senyal de tramuntana, el barret o capell de núvols sobre la serra de Rodes, el Pení i el cap Norfeu indica que bufa garbí d'una manera persistent. Aquest senyal és un núvol estrictament orogràfic⁽⁴⁾, és a dir, un estrat o estratocúmul, el qual s'acostuma a formar a partir d'uns 200 m. d'alçada i que arriba, com a molt, fins als 400 o 500 m. d'alçada. El seu mecanisme de formació és senzill, ja que no està lligat a cap mecanisme d'inestabilitat, sinó a un simple forçament orogràfic que empeny cap amunt l'aire humit, entre SSW i SSE, que ha creuat tot el golf de Roses. Al pujar, aquest aire es refreda fins a un nivell que es condensa, formant un núvol. Al no haver-hi condicions d'inestabilitat, aquest núvol no pot créixer en alçada, però, com que el vent de garbí és constant, les condicions per a la formació del núvol persisteixen durant hores.

Els senyals de garbí són exclusius del garbí sinòptic i es poden presentar tant a l'estiu com a l'hivern.

EL GARBÍ A L'ESTIU: L'EFECTE DE LA BOMBOLLA DE GARBÍ

Sens dubte, l'efecte més singular del garbí es troba a l'estiu: el garbí estival és un vent sec i càlid, ja que, degut a la situació geogràfica de l'Escala, arriba en forma de vent de terra i aquest fet provoca que arribi fins a l'Escala tot l'aire càlid generat a l'interior de l'Empordanet, Terraprimis, Baix Empordà i Gironès a través del corredor natural d'Albons, entre el Montgrí i el Puig Segalar. Aquest fenomen es coneix amb el nom de bombolla de garbí⁽⁵⁾.

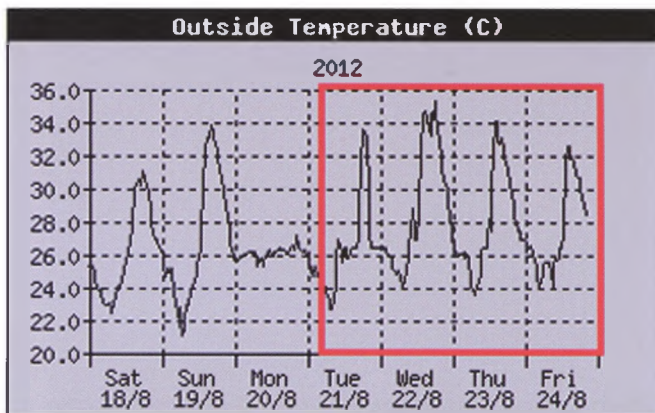
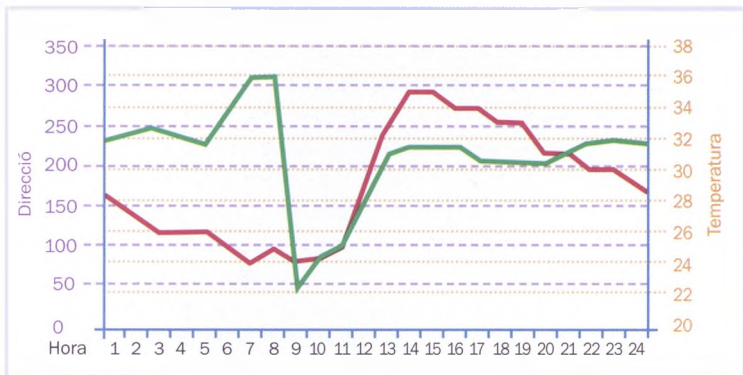
La bombolla de garbí es genera a partir de mig matí a sotavent de les Gavarres i la conca o cubeta de la Bisbal, s'escalfa molt més ràpid que l'entorn i genera una massa d'aire més càlid, la qual es desplaça segons els vents dominants. Amb vent dominant del sector SW o SSW, aquesta bombolla d'aire càlid progressa cap el nord-est, és a dir, en direcció a l'Escala. Cal dir que, a mesura que la massa d'aire es desplaça, també va perdent humitat degut a la mateixa incidència de la radiació solar i el seu pas per terres continentals.

Les condicions físiques de l'aire en aquesta bombolla comporten unes temperatures entre els 33 i 38°C i humitats entre el 45 i el 25%, podent variar si hi ha un canvi de direcció del vent cap a S i SSE; aleshores, la temperatura no sobrepassa els 34°C i la humitat es situa entre el 40 i 60%, augmentant la sensació de xafogor.

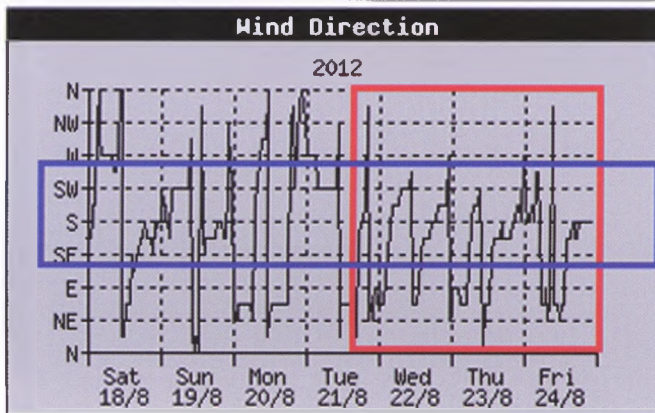
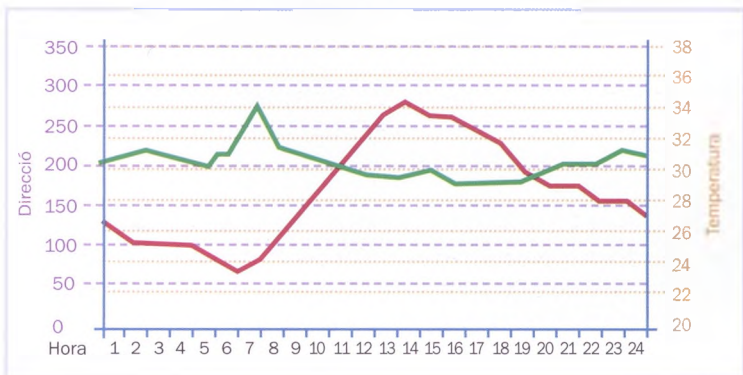
L'evolució de la bombolla de garbí varia segons la situació sinòptica i el tipus de garbí.

En el garbí sinòptic el desplaçament és ràpid i sol arribar a l'Escala a través del corredor d'Albons, entre les 12:30 i les 14 h; en aquest cas, s'arriben a pics de temperatura més elevats, entre els 34 i 37°C (excepcionalment entre 38 i 41°C), amb humitats entre el 30 i 40%, i la massa càlida persisteix mentre perdura el garbí. N'existeixen dues variants: a) el primer dia de garbí sinòptic, la bombolla càlida entra de manera sobtada entre les 13 i les 14h, després d'unes 2 h prèvies de marinada de llevant a xaloc; en aquests casos, la temperatura pot pujar entre 7 i 11°C de cop (24 a 35°C) i la humitat baixa del 70-80% fins el 30°C, canvi de condicions que es sol produir tant sols en 15 o 20 minuts, comportant com un cop de calor, i b) en els casos de garbí sinòptic de fins a 36/48 h, l'arribada de la bombolla càlida és progressiva i la temperatura s'enfila progressivament des de mig matí fins a migdia; els llindars de temperatura i humitat que s'assoleixen són molt semblants a l'anterior cas, però persistint més hores.

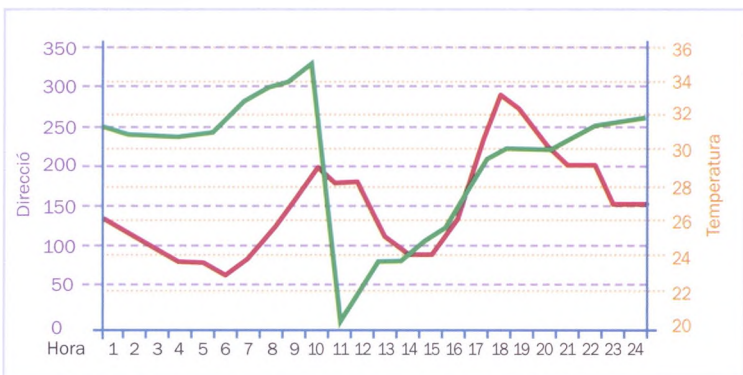
MODEL D'EVOLUCIÓ GARBÍ SINÒPTIC

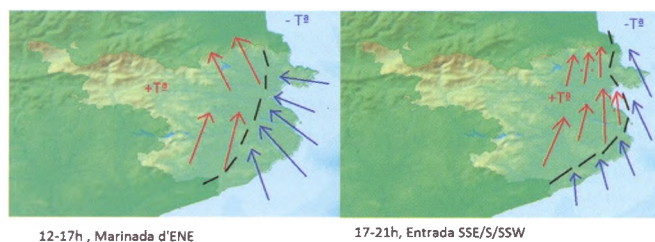
MODEL D'EVOLUCIÓ GARBÍ SINÒPTIC PERSISTENT

MODEL D'EVOLUCIÓ GARBÍ TÈRMIC

Gràfiques de cas real de garbí sinòptic del 21 al 24 d'agost de 2012 (segons dades de l'Estació de l'Escala - IES Pedró).

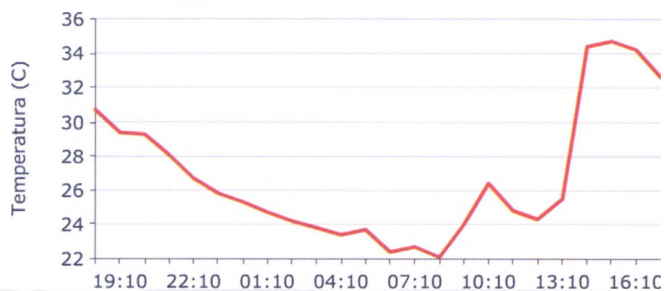

Representació gràfica del canvi de marinada a garbí tèrmic. Gràfiques del model teòric d'evolució de temperatura i direcció del vent en superfície a l'Escala en situacions de garbí tèrmic.

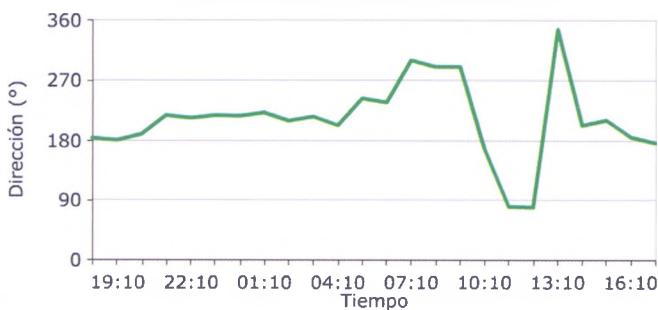
— Direcció
— Temperatura

Gràfiques del model teòric d'evolució de temperatura i direcció del vent en superfície a l'Escala en situacions de garbí sinòptic persistent.

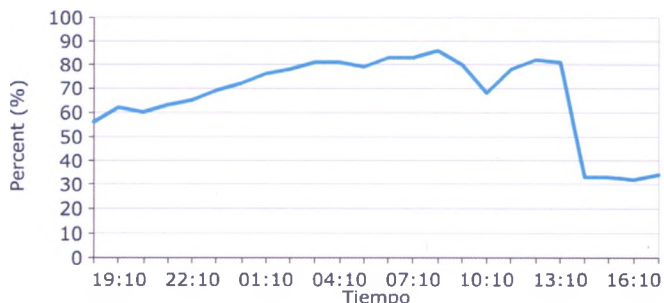
Temperatura para las ultimas 24 horas

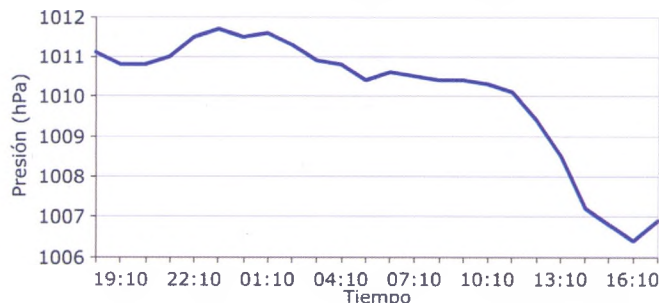
Dirección del viento últimas 24 horas

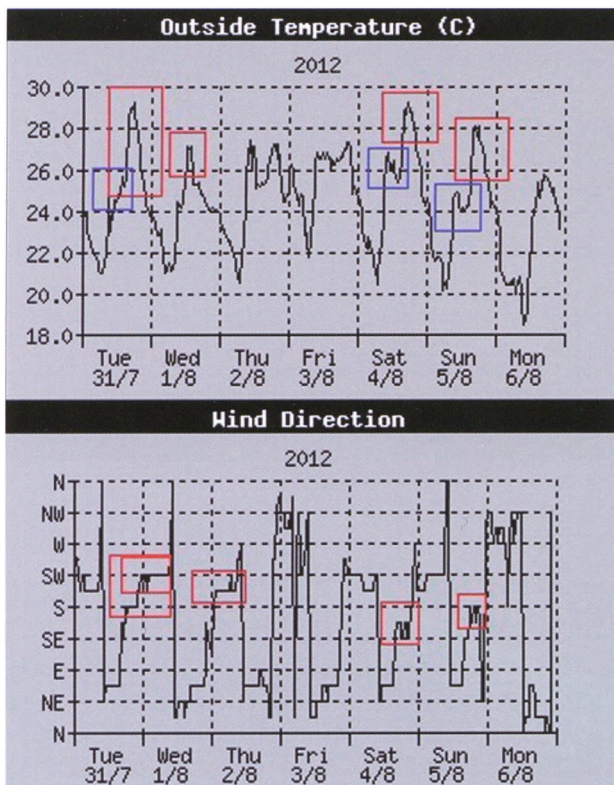
Humedad últimas 24 horas

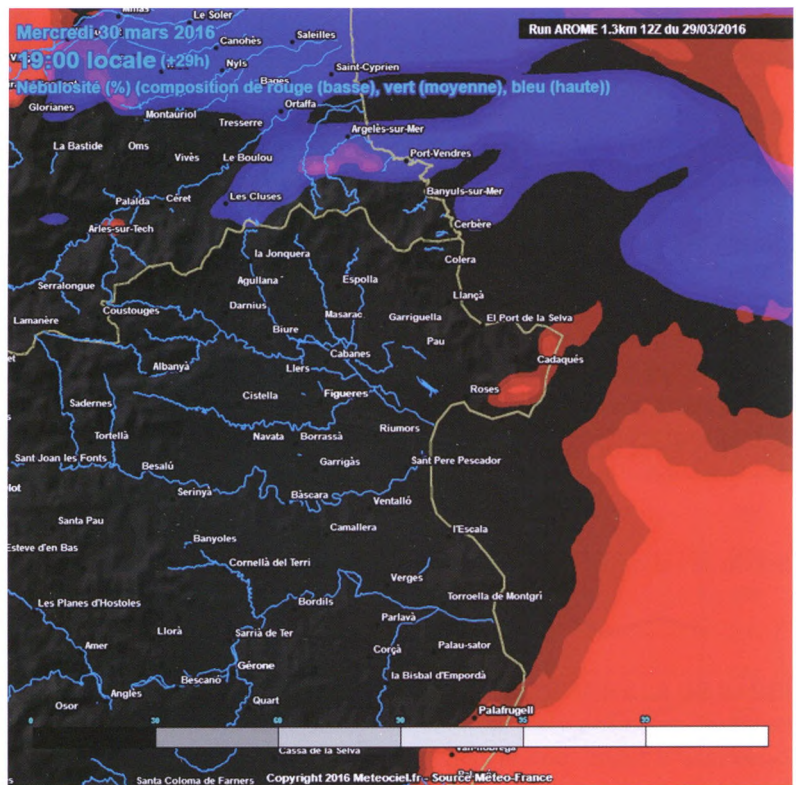
Barómetro últimas 24 horas

Gràfiques de cas real de garbí sinòptic del 4 d'agost de 2016 (segons dades de l'Estació de l'Escala - Pl. Escoles).

Gràfiques de cas real de garbí tèrmic del 4 i 5 d'agost de 2012 (segons dades de l'Estació de l'Escala - Club Nàutic).

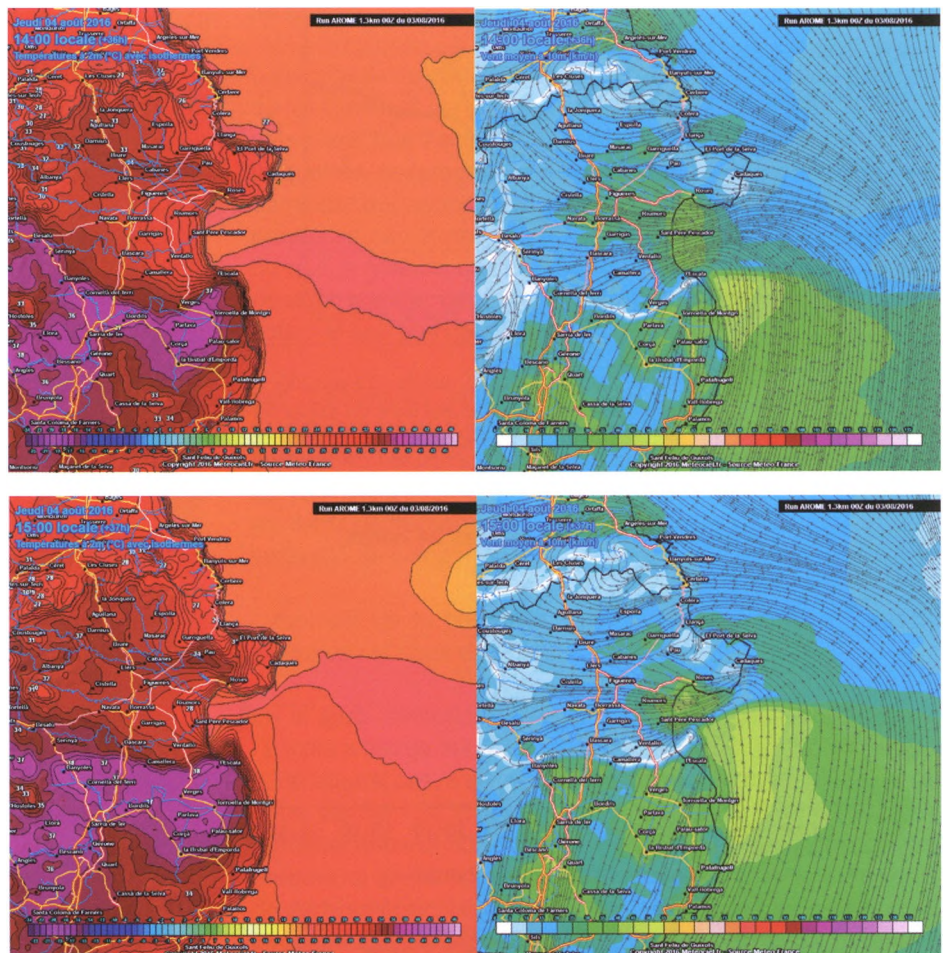

Modelització de les senyals de garbí del model AROME pel 30 de març de 2016.

En el garbí tèrmic, l'arribada de la bombolla es produeix tard, entre les 17 i 18 h. En aquest cas el gir de vent a SW no és degut a un forçament bàric o de pressió, sinó al recorregut de vent associat a la marinada o brisa (la marinada és aquell vent de component marítima, de mar cap a terra, que es produeix com a conseqüència de l'escalfament terrestre, l'elevació de l'aire en terra ferma i la necessitat per reomplir el buit de pressió que resta). En el decurs del dia, el vent va girant de direcció en el sentit de les agulles del rellotge: a primera hora del matí domina el mestraló, a mig matí o migdia gira cap a gregal, llevant i després xaloc i, ja a mitja tarda, es produeix el gir cap a garbí.

Cal precisar que cada procedència de vent té unes condicions de temperatura i humitat pròpies: mentre bufa marinada o vent de fora (foranell), l'ambient és humit i més fresc, però quan entra el garbí, avançada la tarda, la temperatura puja sobtadament i la humitat baixa. Els pics de temperatura amb garbí tèrmic no són tan elevats degut a la poca persistència del vent i per l'horari d'entrada, moment en què la radiació sola ja va clarament a la baixa; en aquests casos, la temperatura màxima no sobrepassa els 33°C.

Amb l'evolució de la modelització, els models numèrics han anat empentint el pas de malla⁽⁶⁾ i guanyant resolució, fins a obtenir eines amb un pas de

Modelització de l'entrada de la bombolla de garbí del model AROME pel 4 d'agost de 2016.

ma de només 1,3 km (model AROME). Aquests models mesoescalars i, fins i tot, topoescalars permeten analitzar tota l'evolució de la bombolla de garbí, en qualsevol de les seves variants, ressaltant que les variables més interessants són la temperatura a 2 m i la direcció i velocitat del vent a 10 m. Fins i tot poden arribar a detectar els fenòmens més locals, com les senyals de garbí.

L'EFECTE DE LA BOMBOLLA DE GARBÍ EN EL CLIMA DE L'ESCALA

Com a resultat del fenomen de la bombolla de garbí, a la vila costanera de l'Escala s'assoleixen característiques climàtiques continentals en ple estiu i, per això, es registren temperatures màximes molt més elevades que pobles costaners veïns, com l'Estartit i Sant Pere Pescador, i encara més elevades que pobles del Baix Empordà com Palamós, on el vent de garbí té una clara component marítima.

Es pot corroborar tot fent un exemple comparatiu entre els anys 2015 i 2016. En els darrers 2 anys, 2015 i 2016 hi ha hagut un domini molt clar de les situacions de garbí sinòptic estival, sobretot a l'estiu de 2015 on varem patir reiterades onades de calor, un fenomen que no es donava des de l'estiu extraordinari de 2003. Aquests anys són bons per observar l'efecte del garbí en les temperatures estivals, i així quantificar millor el pes d'aquest fenomen sobre el clima de l'Escala.

Però per a expressar-ho millor, observi's la següent taula amb els valors més significatius:

ANY	MITJANA T. MÀXIMA	MITJANA T. MÍNIMA	T. MITJANA MENSUAL	T. MÀXIMA ABSOLUTA	DIES AMB MÀXIMES >30°C	DIES AMB MÀXIMES >35°C	NITS TROPICALS (MIN >20°C)	DIES DE DOMINI DE SW
2015	31,12°C	21,43°C	26,28°C	40,3°C	22	3	24	18
2016	30,44°C	20,62°C	25,53°C	35,3°C	18	1	18	13

Taula de dades de l'Escala per al període juliol 2015-juliol 2016

De fet, durant l'any 2015 es pot observar el potencial de la persistència de les situacions de garbí: des de les darreries de juny fins a les acaballes de juliol, les successives onades de calor van suscitar moltes jornades de garbí sinòptic, amb 18 dies en els que va dominar el vent de garbí i una persistència de les altes temperatures, fet que va suposar que fos el segon mes més càlid de tota la història climàtica de l'Escala, amb 26,3°C de mitjana, 3 graus més alta que la mitjana climàtica (després dels registres excepcionals d'agost de 2003, amb 26,5°C de mitjana); el que sí es va poder batre va ser el rècord absolut de temperatura màxima, amb 40,3°C el dia 5 de juliol, una dècima per sobre de la fita assolida l'agost de 2003 (40,2°C). Els 22 dies amb màximes per sobre de 30°C (71%) contrasten amb els 11 (35%) assolits a l'Estartit o, tant sols, la xifra d'1 sol dia a Palamós (3%). Per tant, es pot observar l'acusada diferència entre els dos observatoris baixempordanesos i, d'altra banda, es confirma que el garbí pot provocar valors de temperatura més propis de contrades interiors fins i tot a la mateixa línia de costa.

L'any 2016, encara que les situacions de garbí també van sovintejar, no van ser tant persistents com l'any anterior i sovint s'intercalaren amb situacions de tramuntana, algunes jornades prou intensa; podria dir-se que, el juliol de 2016, s'establí aquella lluita de vents citada per Josep Pla. Malgrat la manca d'onades de calor i d'extrems de temperatura tant

acusats, la mitjana de màximes va superar els 30°C i es van assolir 18 dies per sobre els 30°C de màxima, és a dir, més de la meitat de dies del mes.

Les diferències climàtiques s'observen amb més claredat si es comparen les dades de l'observatori meteorològic de l'Escala (Closa d'en Llop) amb les dels altres observatoris costaners de les comarques de Girona per al període juliol 2015 - juliol 2016.

La taula comparativa mostra, de forma clara i ben evident, el fet diferencial de l'Escala en les temperatures estivals, ja que l'Escala enregistra els valors més alts de temperatura màxima de tot el litoral alt i baixempordanès, tant en valors absoluts com també en mitjanes. Aquest pes de la temperatura màxima també fa que la temperatura mitjana mensual sigui la més elevada de tots els observatoris analitzats, tant al juliol de 2015 com el de 2016.

La mitjana de temperatura mínima i el número de dies de mínima tropical (amb temperatura superior als 20°C) serveix per a valorar el pes de la influència marítima. D'aquesta manera, en els observatoris costaners del Baix Empordà es pot observar com el mar tempera la temperatura ambiental nocturna i, alhora, també suavitzta la temperatura diürna, ja que en aquestes poblacions el garbí té una clara component

Taula comparativa de diferents observatoris costaners de Girona pel període juliol 2015 - juliol 2016.

OBSERVATORI	ANY	MITJANA T. MÀXIMA	MITJANA T. MÍNIMA	T. MITJANA MENSUAL	T. MÀXIMA ABSOLUTA	DIES AMB MÀXIMES >30°C	DIES AMB MÀXIMES >35°C	NITS TROPICALS (MIN >20°C)
PORTBOU	2015	29,26°C	21,72°C	25,49°C	33,1°C	15	0	27
	2016	28,74°C	20,6°C	24,67°C	33°C	11	0	18
SANT PERE PESCADOR	2015	30,03°C	18,5°C	24,26°C	39,5°C	14	2	7
	2016	30,18°C	17,95°C	24,07°C	35,1°C	15	1	7
L'ESCALA	2015	31,12°C	21,43°C	26,28°C	40,3°C	22	3	24
	2016	30,44°C	20,62°C	25,53°C	35,3°C	18	1	18
L'ESTARTIT	2015	29,2°C	22,1°C	25,65°C	35,1°C	11	1	30
	2016	28,8°C	21,4°C	25,1°C	32,6°C	10	0	24
PALAMÓS	2015	27,6°C	22,46°C	25,03°C	30,5°C	1	0	29
	2016	26,99°C	21,45°C	24,23°C	30,7°C	4	0	24
ST. FELIU DE GUÍXOLS	2015	27,83°C	22,29°C	25,06°C	31,7°C	2	0	27
	2016	26,8°C	21,14°C	23,97°C	31°C	1	0	25

Elaborat per l'autor a partir de dades del Servei Meteorològic de Catalunya, la Agència Estatal de Meteorologia i Meteoclimatic.

marítima: tant a l'Estartit com a Palamós i Sant Feliu de Guíxols sempre s'assoleixen més de 24 dies amb mínima tropical (entre un 77% i un 96% dels dies) i, alhora, menys del 50% de dies amb màximes per sota els 30°C, arribant a enregistrar tant sols 4 o menys dies a Palamós i Sant Feliu de Guíxols (entre un 3 i un 13% dels dies del mes). La conseqüència és la disminució de l'amplitud tèrmica entre el dia i la nit i, per tant, una disminució del factor de la continentalitat. En canvi, ja s'ha citat anteriorment com, sobretot a l'Escala però també a Sant Pere Pescador, la diferència entre les temperatures diürnes i nocturnes és molt més elevada.

ALTRES EFECTES DEL GARBÍ: UN XIC D'OCEONOGRAFIA

Els efectes del garbí no es noten sols a terra ferma, sinó que també el vent també té el seu efecte en les condicions de l'aigua de mar, tant en superfície com en les aigües més profundes.

En el cas de l'Escala, el garbí, al ser un vent terrer, no aixeca mala mar, com a molt es presenten situacions de mar arrissada arran de costa i marejol fora la protecció dels primers 250 m respecte terra ferma; per simplificar-ho, de la Roca del Cargol en fora. La situació és sensiblement diferent a la meitat del golf o bé a la costa de Roses, on, degut al recorregut marítim a través del golf, aquest vent pot aixecar fins i tot maror, amb un xic de tràgol del sud o, fins i tot, del sud-est.

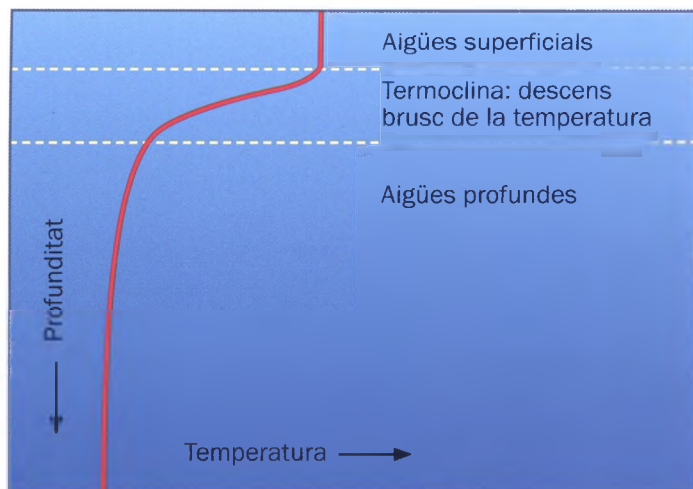
Un altre efecte, com a bon vent terrer, és que, mentre bufa garbí, la transparència de l'aigua és alta, sovint superior als 15 a 20 m de fondària.

Però potser un dels efectes més destacats és que, mentre bufa garbí, les capes d'aigua més fones tenen tendència a pujar de nivell i progressar cap a la superfície. A l'estiu, aquest fet es tradueix en variacions en el gruix i distància respecte la superfície de la termoclina. Cal recordar que la termoclina és una capa d'aigua de gruix variable en la que la variació de temperatura és molt brusca respecte la fondària, encara que, a l'hivern, pot arribar a desaparèixer amb la baixada de radiació solar, els temporals i les corrents. A nivell pràctic, es podria dir que els practicants de submarinisme o, fins i tot, busseig amateur poden trobar-se amb una capa d'aigua sensiblement més freda a partir dels 3 a 5 m de fondària.

La termoclina és deguda a un fenomen físic, present a tots els mars i oceans, complex d'explicar i anomenat Espiral d'Ekman, el qual consisteix en la variació diferencial del moviment de les capes d'un fluid, en aquest cas l'aigua, com a conseqüència de l'efecte de Coriolis (rotació de la Terra) i els vents superficials. Aquest fenomen és el causant dels afloraments d'aigües profundes o "upwuelings" als grans oceans i, en menor mesura, aquests canvis de les capes d'aigua també es donen en situacions de garbí, sobretot quan el vent configura un angle de 45° respecte la superfície del mar.

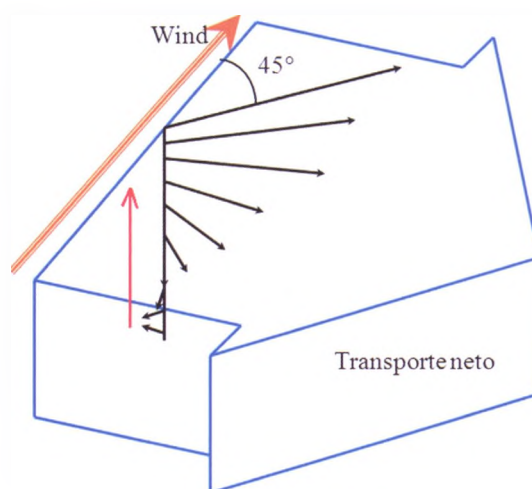

Estat del mar i transparència de l'aigua en una jornada de garbí a l'Escala. Foto: Sergi Corral i Buela.

Representació de la termoclina.

Espiral de Ekman

Representació teòrica de l'Espiral d'Ekman.

GLOSSARI

1. Dialèctica còsmica: conversa figurada entre el garbí i la tramuntana, segons el parer de Josep Pla (cita extreta del capítol "El clima de l'Empordà" (pàg. 74), del llibre L'Empordà)
2. Rosa dels vents empordanesa: rosa dels vents popular i particular de l'Empordà, en la qual la nomenclatura del vent té variant segons la direcció i intensitat.
3. Garbí fora: expressió marinera escalenca referent al vent que bufa entre els 180 i 135° (citada per Àngel Payet i Brugués).
4. Núvol orogràfic: núvol associat de forma estricta a una elevació del terreny, bé sigui un turó, una muntanya o una serralada.
5. Bombolla de garbí: expressió referent a la massa d'aire càlid i sec generada a sotavent de les Gavarres i que es desplaça en direcció NE fins arribar a l'Alt Empordà, seguint la direcció del vent de garbí.
6. Pas de malla: també dit de la resolució d'un model numèric de predicció és la mida del costat del quadrat, dins el qual, el model numèric ha resolt, calculat o plasmat un valor determinat per a cadascuna de les variables meteorològiques. En el cas del Model Aromemesoescalar, aquest pas de malla o resolució és de 1,3 x 1,3 km; és a dir, a menor longitud del costat, major resolució espacial del model.

FONTS D'INFORMACIÓ I DOCUMENTACIÓ

OBSERVATORIS METEOROLÒGICS COL-LABORADORS:

- L'Escala - Closa d'en Llop: Benjamí Gallegos
- L'Estartit: Josep Pascual
- Portbou: Servei Meteorològic de Catalunya
- Palamós: Jordi Rodríguez
- Sant Pere Pescador: Servei Meteorològic de Catalunya
- Sant Feliu de Guíxols: Andreu García

BIBLIOGRAFIA:

- PLA i CASADEVALL, Josep: L'Empordà, dins la col·lecció Pàgines Selectes, núm. 4, Ediciones Destino, Barcelona, 1991
- BAYÉS, Carles, SOLER, Xavier i Taulé, Gerard: El Clima, col·lecció Quaderns de la Revista de Girona, núm. 160, Diputació de Girona, Girona, 2012

WEBS PER A CONSULTA DE DADES:

- www.meteoclimatic.com - Meteoclimàtic
- www.meteo.cat - Servei Meteorològic de Catalunya
- www.meteolescala.com - Méteo L'Escala Closa d'en Llop
- www.eltempsalescala.blogspot.com - El Temps a l'Escala
- www.priscometeo.com - Estació meteorològica l'Escala - Can Masset
- www.nauticescala.com - Estació meteorològica Club Nàutic l'Escala
- www.meteolestartit.cat - Estacions meteorològiques de l'Estartit i Torroella
- www.meteociel.com - Model meteorològic Arome 1,3 km

Sergi Corral i Buella

INSTAMENT

Instal·lació i manteniment
d'aigua, gas,
electricitat, calefacció i
energies renovables

C. Rusiñol, 28 · 17130 · L'Escala (Girona)
972 77 06 49 · info@instament.com

fenienèrgia
veurís l'energia d'una altra manera

"Posa't a les mans del teu Agent Energètic"

LUNA PARK

PLAYA RIELLS, L'ESCALA, COSTA BRAVA

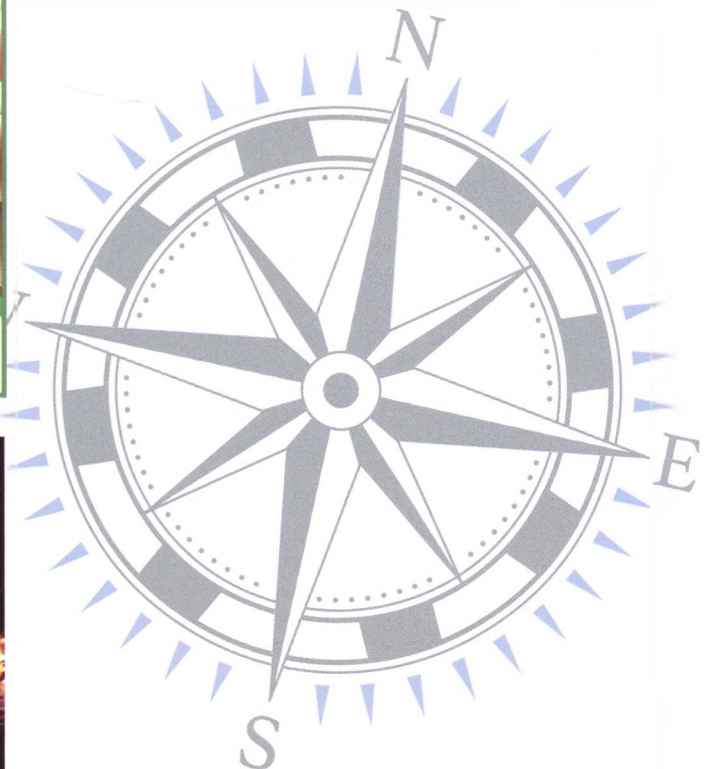

SALA MÀQUINES RECREATIVES
BILLARS, FUTBOLINES, MESAS DE AIRE...
MINI GOLF: DOS CIRCUITS
CAMAS ELÀSTICAS

BAR "XARINGUITO" GRAN TERRAZA
MÚSICA EN VIVO DOS VECES POR SEMANA

SALA MÀQUINES RECREATIVES
BILLARS, FUTBOLINES, TAULES D'AIRE...
MINI GOLF: DOS CIRCUITS
LLITS ELÀSTICS

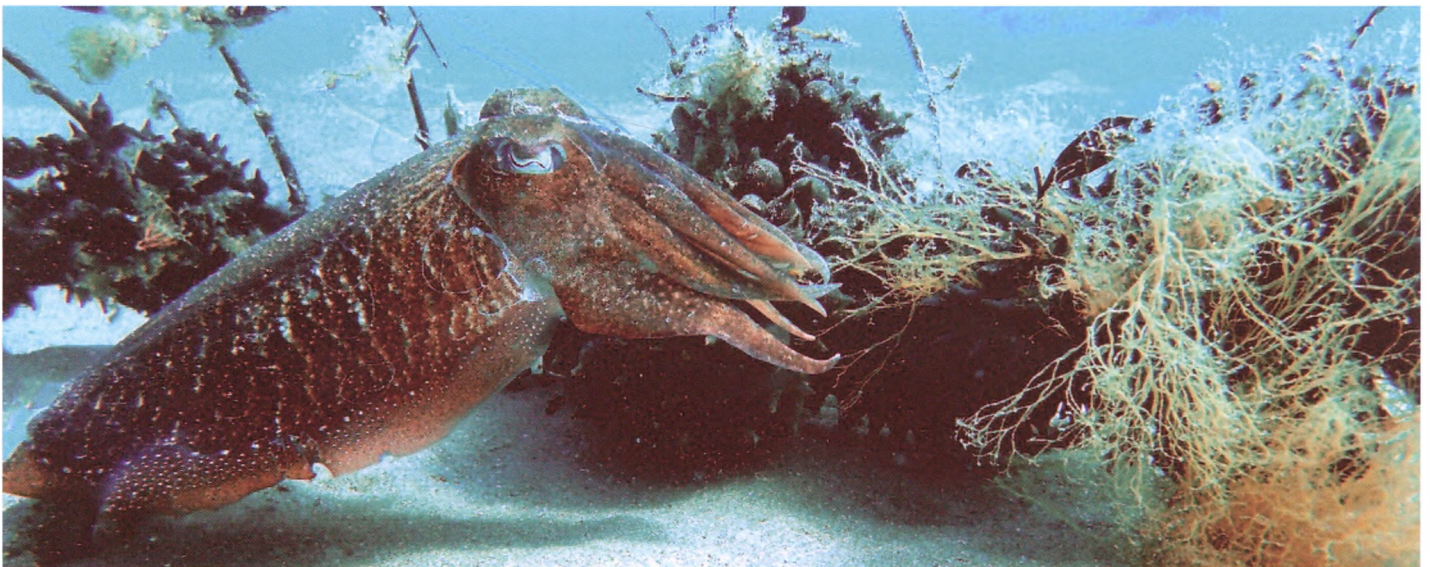
BAR "XARINGUITO" GRAN TERRAZA
MÚSICA EN VIU DOS COPS PER SETMANA

EL PROJECTE SÈPIA

El Projecte Sèpia neix amb l'ànim de millorar les condicions de reproducció dels cefalòpodes i repoblar-ne les aigües de l'Empordà.

Els cefalòpodes, sèpies, pops i calamars, són el recurs pesquer principal dels pescadors artesanals de l'Empordà. A causa de la gran davallada d'aquests, ja no es pot viure de la seva pesca i això té repercussions econòmiques, socials i mediambientals. Per donar resposta a aquests problemes, s'ha iniciat el Projecte Sèpia.

Femella de sèpia a la zona de reproducció.

ANTECEDENTS

L'any 2010 l'Àlex Lorente, que llavors era el responsable del recent creat Parc Natural del Montgrí, Illes Medes i Baix Ter (PNMMBT), va tenir la iniciativa de col·laborar amb els pescadors locals. En col·laboració amb la confraria de Pescadors de l'Estartit va iniciar un projecte de recuperació d'una activitat ancestral i que s'estava perdent: la pesca amb nansa de la sèpia i la instal·lació de branques de galleran (*Ruscus aculeatus*) per afavorir la seva reproducció. Els resultats varen ser espectaculars i molt ben rebuts pel sector pesquer i per la població en general.

Sobtadament, amb la desaparició de l'Àlex com a impulsor, el projecte es va aturar. Posteriorment, aquesta iniciativa va ser recollida i continuada pel personal del PNMMBT. Durant els anys 2014 i 2015 es varen fer diferents estudis de viabilitat i es va arribar a conclusions interessants sobre la fondària òptima i les branques preferides per la sèpia i pel calamar.

Al 2016 el Projecte passa de ser únicament un estudi científic a una prova pilot per tal d'ampliar, millorar i exportar el Projecte a la badia de Roses, es va crear Projecte Sèpia SC, encarregada de gestionar les dos actuacions amb la col·laboració de les confraries de pescadors de l'Escala i Roses. L'actuació de la badia de Pals va ser gestionada a través del PNMMBT.

OBJECTIUS

- 1) Conservació i millora del medi ambient, que consisteix en afavorir la reproducció de la sèpia, pop, calamar i altres espècies per tal de recuperar la població de cefalòpodes a les badies on s'ha implantat el projecte.
- 2) Millora de l'economia local ajudant als pescadors artesanals a recuperar una pesquera que antigament havia estat molt important.
- 3) Divulgació i educació ambiental que busca transmetre el concepte que "hem de retornar al mar si volem continuar agafant del mar", foment del consum responsable, apropar la ciutadania al mar...
- 4) Foment del turisme responsable i segell qualitatiu pel municipi

Calant les sepieres de l'Escala.

Ous de sèpia recuperats dels arts de pesca.

ACTUACIONS DEL PROJECTE SÈPIA

SEPIERES

Entre març i abril els pescadors calen una línia de 1.000 metres amb 120 branques, de llentiscle, galzeran i pi, fixades al fons, on els cefalòpodes hi lliguen els seus ous durant la primavera-estiu. Els ous maduraran en aquest lloc segur fins que, a mitjans d'estiu, eclosionin i surtin els alevins. Aquests s'incorporaran a la població de la badia i l'any pròxim tornaran com adults reproductors. Els pescadors recolliran la línia de sepieres al final de l'estiu i la guardaran a port per ser utilitzada de nou l'any següent. Mentre les branques siguin a l'aigua un equip de submarinistes faran controls periòdics per comptabilitzar quants ous han estat posats i a quines branques els han posat.

RECUPERACIÓ D'OUS DELS ARTS DE PESCA

Els pescadors durant l'època de reproducció dels cefalòpodes, es troben diàriament molts ous de sèpia i calamar amarrats als seus arts de pesca, aquests fins a dia d'avui es perdien, amb aquesta actuació es vol donar viabilitat a tots aquests ous.

Els pescadors artesanals que col·laboren amb el Projecte, quan es troben els ous de sèpia i calamar amarrats a les seves xarxes, els recullen i els porten a port on hi ha un lloc específic, que anomenem viver. Allà s'hi acumulen els ous durant uns dies, es fa el recompte, es separen per espècies i es preparen per ser incubats. Tot seguit aquest ous s'introdueixen en un recipient que anomenem incubadora, la qual es submergeix al costat de les sepieres, on fan el cicle de maduració de manera protegida. Quan eclosionen els ous, els alevins surten de la incubadora i s'incorporen a la població de cefalòpodes de la badia.

DIVULGACIÓ

Amb aquesta actuació, es vol donar a conèixer el Projecte Sèpia, la implicació dels pescadors artesanals i també apropar la ciutadania al mar a través de l'educació ambiental, transmetent el concepte de retornar al mar, es treballa per fomentar la pesca i consum responsable i així incrementar el turisme responsable.

Per portar a terme aquesta actuació s'ha creat un material divulgatiu, com fulletons, pòsters, pàgina web, xarxes socials, samarretes, ...

Les sepieres visitables, són una rèplica en miniatura de les sepieres. Aquestes fan 50 metres de llarg i estan instal·lades a dos metres de profunditat dins la zona de banyistes del municipi.

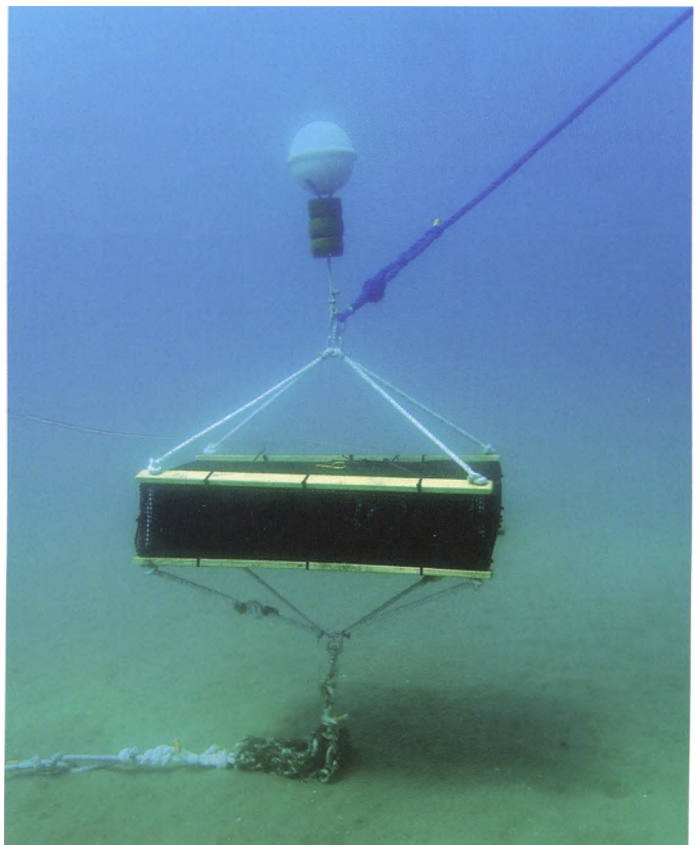
La seva funció, es donar visibilitat al Projecte Sèpia i també té funcions educatives, ja que s'hi poden observar sèpies amb les seves postes, pops i altres espècies atretes per la instal·lació. S'ha observat que és un gran reclam turístic.

Procés de confecció de les sepieres

Sepieres amb postes de sèpia i calamar

Incubadora d'ous de sèpia.

RESULTATS

Els resultats obtinguts d'aquesta prova pilot del Projecte Sèpia 2016 a la badia de Roses han sigut molt esperançadors, tant l'actuació de les sepieres com la recuperació d'ous dels arts de pesca.

SEPIERES

Dels 1.000 metres de sepieres s'ha fet el seguiment científic de 100 metres, consistint en 8 immersions amb escafandre autònom cada quinze dies, des del mes d'abril fins al mes de setembre.

SEPIERES

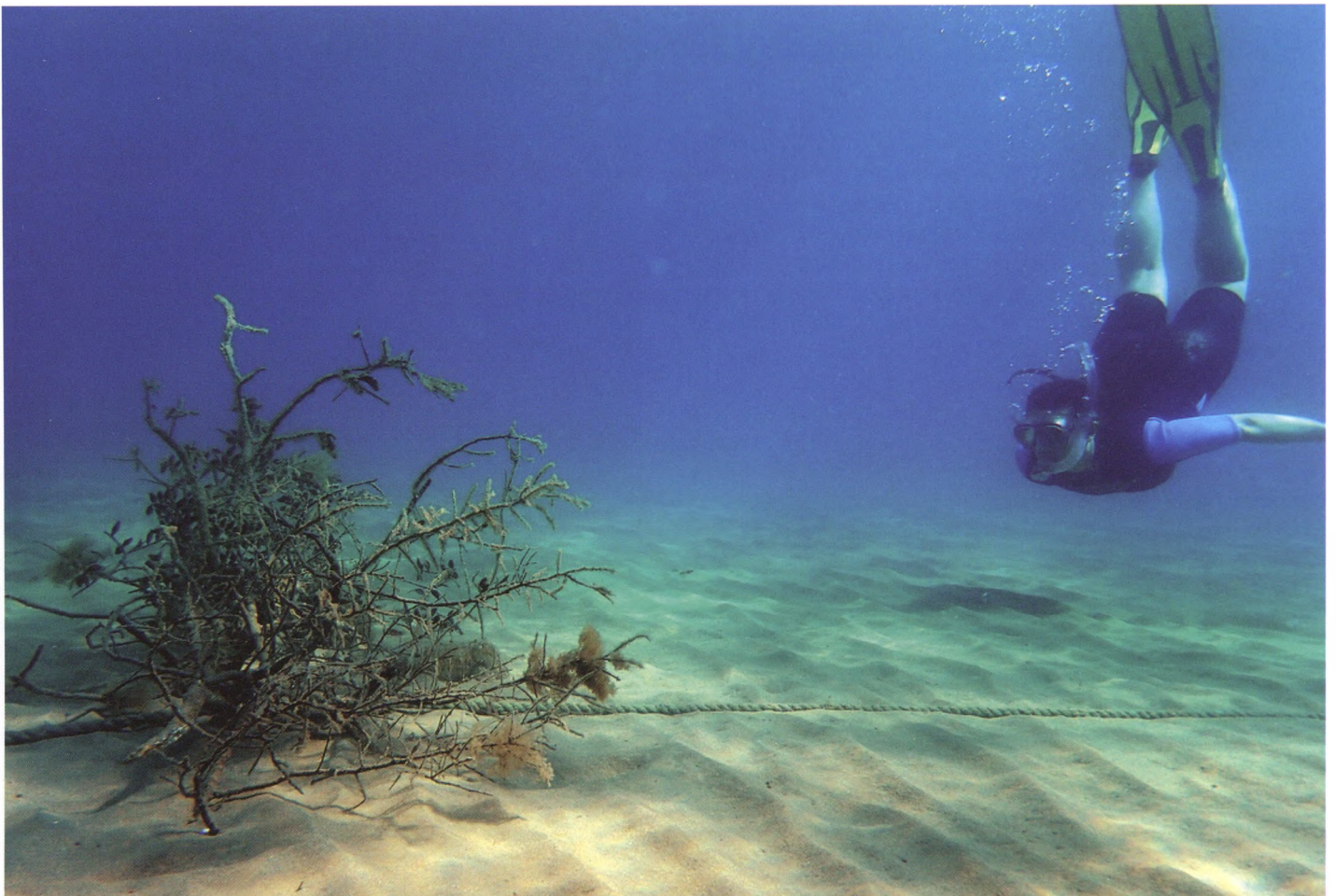
RESULTATS 2016	ROSES	L'ESCALA	TOTAL
Ous de sèpia en 100m.	5.180	10.293	15.473 / 100m.
Ous de calamar en 100m.	114.550	86.850	201.400 / 100m.
Ous de calamar + sèpia	119.730	97.143	216.873 / 100m.

Calant una incubadora de sèpia amb 10.000 ous.

Comptatge i manipulació dels ous recuperats dels arts de pesca.

Visita subaquàtica a les sepieres.

RECUPERACIÓ D'OUS DELS ARTS DE PESCA

En aquesta actuació cal destacar la gran implicació dels pescadors artesanals, ja que diàriament dediquen molt de temps per donar viabilitat a la màxima quantitat d'ous possibles que es troben amarrats en els seus arts de pesca.

Al ser una prova pilot només comptàvem amb una incubadora per ous de sèpia i una per ous de calamar a cada port. Amb molts pocs dies, la gran recuperació d'ous van col·lapsar els vivers i vam haver de fer una parada tècnica, fins que van ecllosionar la primera remesa i així poder continuar amb la recuperació.

L'efectivitat de les incubadores en condicions de laboratori, calculada pel ICM-CSIC ha estat entre 83% i 95%. A mar obert s'ha observat que dins de les incubadores les sèpies neixen i poden sortir sense problemes, i que immediatament s'enterren a la sorra del fons de manera natural.

RECUPERACIÓ

RESULTATS 2016	ROSES	L'ESCALA	TOTAL
Ous de sèpia	22.000	15.790	37.790
Ous de calamar	171.500	118.500	290.000
Ous de calamar + sèpia	193.500	134.290	327.790
Ous de sèpia per barca/dia	185	116	150,5 ous barca/dia
Ous de calamar per barca/dia	1.441	878	1.159,5 ous barca/dia
Ous de calamar + sèpia per barca/dia	1.626	994	1.310 ous barca/dia

RECOL·LOCATS - INCUBATS

RESULTATS 2016	ROSES	L'ESCALA	TOTAL
Ous de sèpia	9.000	11.400	20.400
Ous de calamar	40.000	118.500	158.500
Ous de calamar + sèpia	49.000	129.900	178.900
% ous recoHocats - incubats	25,3%	96,7%	

Isaac Moya Bofill

encara sense web?!

webstorming

WEBS A MIDA · DISSENY · PROGRAMACIÓ

www.webstorming.cat · 616 514 318

encara sense logo?!

pomona
estudi creatiu

DISSENY GRÀFIC: LOGOS · FULLETONS · CATÀLEGS · I MOLT +

pomona@pomona.cat · www.pomona.cat

PROPOSTA DE TRADUCCIÓ DELS FRAGMENTES EMPORITANS DE P. MELA I R. F. AVIÈ

INTRODUCCIÓ

En el darrer número de la revista Camí de Ronda apareixia un article, pretesament polèmic al nostre entendre, a propòsit de l'antic port de la ciutat d'Empúries.² En la introducció s'hi afirmava la «hipotètica descoberta de dos macroports, que de ser ratificada, validaria algunes quimèriques interpretacions dels treballs d'autors clàssics i certificaria uns ports ben allunyats de la realitat fins ara imaginada»³.

En les línies que segueixen la nostra intenció és ben senzilla, això és, intentar posar de manifest la manca de versemblança d'aital afirmació mitjançant una proposta de traducció dels fragments d'Aviè i Mela⁴ referents al pretès macroport emporità. D'aquesta manera, l'objectiu darrer de l'article és mostrar com l'anàlisi filològica dels textos antics és una eina imprescindible (àdhuc indefugible!) a l'hora d'interpretar convenientment els escrits que ens ha llegat el món clàssic i, així, arribar

a assolir la fita d'entendre amb la màxima plausibilitat històrica el significat d'aquests. No fer-ho, és a dir, eludir l'estudi acurat dels textos, és sinònim i garantia d'errors de comprensió. Això és, entenem, el que ha succeït en el cas que ens ocupa.

Tot seguit procedim a presentar els fragments en la llengua llatina amb què foren compostos, així com una proposta de traducció que hem gosat de fer. En tot moment ens hem guiat per la literalitat del text, això és, intentant de respectar el sentit de totes i cadascuna de les paraules que hi apareixen, a fi de donar raó del conjunt de mots en el seu sentit gramatical⁵. És convenient de dir que només hem consultat altres traduccions amb autoritat⁶ un cop hem tingut feta la nostra, bàsicament per evitar la influència lèxica. Això dona raó, per tant, de la singularitat gairebé única de cada traducció provinent d'obres del món antic.

Prædurea lentes proferebant spūm
Vicem ad ferarum post crabrasia iugum
Procedit alte ac nuda littorū iacent
Ad usq̄ cassæ heronesi terminos
Palus per illa naccararum extenditur
Hoc nomen isti nam pal ofdedit
Stagniq̄ medio parua surgit insula
Ferox oliui & hinc minerue sat sacra
Fuere pp̄ ciuitates plurimæ
Quippe hic hylactes hystra sarna & nobilis
Tynchæ stetero nomen oppido uetus
Gaizæ incolarum maxime memorabiles
Pre orbis oras nanq̄ præter cæspitis
Fecunditatem qua pecus qua palmitem
Qua dona flauæ ceteris educat solum
Peregrina hiberō subeuntur flumine
Iuxta superbū mons acer caput exerit
Oleumq̄ flumem proxuma agrorum secans
Geminos iugorum uertices interfluit
Mox quippe fellus nomen hoc monti est uetus
Aduſq̄ celsa nubium subducitur
Ad stabat istum ciuitas lebedontia
Priore ædo nunc agerua cuius late
Lustra & ferarum sustinet cubilia
Post hæc harenæ plurimo tracta iacent
Per quas sal auri oppidum quondam stetit
In quis et olim prisca callipolis fuit
Callipolis ill menium
Proceritatem & celsam per fastigia
Subibat auras quæ laris uasti ambitu
Latere ex utroq̄ piscium semper ferax
Stagnum imprimebat inde carraco oppidum
Et barilonum amoenas sedes ditium
Nam pandit illic tuta portus brachia
Vuetq̄ semper dulcibus tellus aquis
Post indigeres asperi se proferunt
Gens ista dura gens ferox uenatibus
Lustrisq̄ inherens tum iugum celebancium

Inusq̄ falsam dorſa porrigit thetim
Hic adsticisse ciuitatem cypselam
Iam fama tantum est nulla nam uestigia
Prioris urbis asperum feruat solum
Dehiscit illic maximo portus sinu
Cauumq̄ late cæspitem inrept salum
Post que recumbit litus indiceticum
Pyrene ad usq̄ prominentis uerticem
Post litus illud quod iacere diximus
Tractu supino se malo des exerit
Mons inter undas tument sco
Geminusq̄ uer
Hos inter aut portus effuse iacet
Nullisq̄ flabris æquor est obnoxium
Sic omne late prælocatis rupibus
Latus ambiere cautum cacumina
Interq̄ saxa immobilis gurgis later
Quiſcit æquor pelagus inclusum stupet
Stagnum inde toni montium in radicibus
Tononitæ que attollitur rumpis iugum
Per quæ sonorus uoluit æquor spumeum
Anystus amni & salum fluctu secat
Hæc propter undas atq̄ salsa sunt freta
At quicquid agri cedit alto a gurgite
Cæretes omne & aucoceretes prius
Habuerit duri nunc pari sub nomine
Gens est hiberum cor dus inde deniq̄
Populus agebat inter auos locos
Ac pertinentes usq̄ ad interius mare
Qua pini fertæ stant pyrenæ uertices
Inter ferarum lustra duceba
Et arua late & gurgitem ponti premie
Infordiceni cæspitis confinio
Quondam pyrenæ latera ciuitas diti flaris
Stetisse fertur hic que masilizæ incolæ
Negociorum sæpe uersabant uices
Sed in pyrenen ab columnis herculis
Atlanticoq̄ gurgite & confinio

FRAGMENT DE POMPONI MELA⁷

El primer fragment a què ens referim és de Pomponi Mela (*Tingentera*, actual Algesires, s. i dC), i es troba en la seva obra principal, *Pomponii Melae De Chorographia* 'Corografia de Pomponi Mela'. Una corografia és un tractat sobre les característiques dels llocs que, idealment, l'autor ha visitat, dels quals en descriu la superfície terrestre. Els tractats geogràfics eren molt habituals en el món clàssic, de tal manera que no estem davant de cap excepció sinó, precisament, davant d'un exemple gairebé paradigmàtic d'un gènere literari grecoromà.

Així les coses, presentem el fragment que ens ocupa i la proposta de traducció (acompanyada dels comentaris filològics corresponents):

*At si litora legas, a Cervaria proxima est rupes quae
in altum Pyrenaeum extrudit, dein Ticis flumen
ad Rhodam, Clodianum ad Emporias, tum mons
Iovis, cuius partem occidenti adversam, eminentia
cautum quae inter exigua spatia ut gradus subinde
consurgunt, Scalas Hannibalis adpellant.*

TRADUCCIÓ: «[Ara bé,] si hom recorre el litoral, molt a prop de Cervaria⁸ hi ha el penya-segat⁹ que empeny els Pirineus, abruptament [cap al mar]. Després [hi ha] el riu Ticis¹⁰, [que va] cap a Rhoda¹¹; [després ve] Clodianum¹², [que va] cap a Emporias¹³, i llavors el mons Iovis¹⁴, la part oposada a occident del qual —atesos els immensos promontoris rocallosos que, a manera de graons, s'alcen immediatament després—¹⁵anomenen¹⁶ [les] Scalas Hannibalis¹⁷».

NOTES

1. Aquest article és fruit d'una aproximació inicial al tema, de tal manera que allò que s'hi afirma roman obert a revisions ulteriors. L'anàlisi dels autors (i textos) que tractem aquí és, encara, superficial, poc aprofundida. Això és, doncs, una primera presentació de resultats d'un estudi que ultrapassa l'espai d'aquest article breu i que, tal vegada, vegi la llum més endavant. Serveixin aquestes línies, per tant, a mode de captatio benevolentiae de cara al lector atent.

2. Vegeu Lluís COLOMEDA – Benet POCH, «El port d'Empúries: realitats, hipòtesis i llegendes», en *Camí de Ronda. L'Escala: història, vida i patrimoni* 7 (2016) 136-143.

3. Cf. COLOMEDA – POCH, *op. cit.*, p. 136.

4. Es tracta dels dos autors clàssics que, amb certa preferència, se solen citar quan hom parla d'aquest port antic de la polis emporitana.

5. Tasca que no sempre és senzilla i que, òbviament, admet altres variants. És per això que en tot moment parlem de *proposta de traducció* i, en cap cas, de la traducció. Sigui com sigui, argumentem gairebé totes les preses de decisió que fem a fi d'ajudar el lector en la tasca de comprensió tant del text com de la traducció que fem d'aquest. Això pot generar, bé ho sabem, una lectura feixuga, atès que la quantitat de notes al peu que es troben és elevada per un article tan breu. Ara bé, el caràcter eminentment tècnic de moltes notes fa que siguin de consulta opcional, ja que la traducció queda ben palesa en el cos del text i, si es vol, no cal fer la consulta de cada nota.

6. Això és, la francesa d'Alain Silberman (*Collection des Universités de France*) per P. Mela, i la catalana de Pere Villalba (*Fundació Bernat Metge*) per R. F. Aviè.

7. Atès el caràcter eminentment tècnic de l'article, no ens deturarem en qüestions històrico-literàries, de tal manera que no farem cap presentació ni de l'obra ni de l'autor en qüestió. Per a més informació, preguem al lector que faci ús de la bibliografia que incloem al final d'aquestes pàgines. Quant a la referència bibliogràfica de la citació específica del fragment, cf. POMPONIUS MELA, *De Chorographia*, II,6,3-6 (89).

8. Es tracta de l'actual Cervera de la Marenda, o Cerbère amb francès.

9. Traduíem *rupes* per 'penya-segat', atès que literalment és un 'mur format per les roques, precipici, immensitat rocallosa'.

10. Sovint identificat amb el riu Tec, que discorre entre Elna i Argelers. Però aquesta atribució és molt difícil, atès que indica que es troba després de Cervaria (Cerbère) en una direcció aparentment nord-sud. Altres afirmen, sense reserves, que es tracta de la Muga (que Aviè anomena *Anystus*, i Salusti, probablement, *Dilunus*). La manca d'altres fonts que donin força a l'opció de Mela (és a dir, que el *Ticis* és la Muga) fa que la versemblança d'aquesta resti només com a hipòtesi; i no pas forassenyada. Ara bé, atesa la proximitat lingüística entre *Ticis*/Tec, així com la contigüitat geogràfica entre el riu francès i el territori descrit per Mela, pensem que la hipòtesi que plantejem al principi d'aquesta nota no deixa de ser, com a mínim, plausible. Quant als autors que donen suport a la identificació del *Ticis* amb la Muga, cf. PAU DE SOTO, *Anàlisi de la xarxa de comunicacions i del transport a*

la Catalunya romana. Estudis de distribució i mobilitat, Tesi doctoral, Tarragona 2010, p. 252-254; i Manuel Jesús PARODI ÀLVAREZ, *Ríos y lagunas de Hispania como vías de comunicación. La navegación interior en la Hispania romana*, Écija: Gráficas Sol 2001, p. 95.

11. Es tracta, evidentment, de l'actual Roses.

12. Es tracta de l'actual riu Fluvià, que els romans anomenaven *flumen Clodianus*.

13. 'Empúries'. Ha de tractar-se de la configuració de la ciutat tal com devia existir al tombant d'era, això és, la ciutat grecoromana.

14. Literalment 'muntanya/mont de Júpiter'. Hi ha, però, una variant textual: «Jovis Mons in Hispania est occidenti oppositus: cuius eminentia quia inter exigua cautium spatia consurgit, Hannibalis scala appellata est», de la qual només convindria destacar que les prominències rocalloses del *mons Jovis* són anomenades (lit. 'és anomenada') escala d'Hanníbal (però també escales o graons). L'atribució al déu principal del panteó romà de qualsevol promontori és molt habitual, de tal manera que no ha d'estranyar la presència aquí d'aquesta denominació. Un altre tema és l'indret exacte d'aquest mont o, dit amb altres paraules, es tracta de Montgó o del Montgrí (des del punt de vista orogràfic, Montgó pertany al massís del Montgrí, però des del punt de vista del navegant [punt de vista implícit de Mela] això és irrellevant i, per tant, pot fer-se la distinció)? El text no ho diu, de tal manera que qualsevol presa de posició és altament hipotètica i, per això mateix, en cap cas conclouent. Caldria, en tot cas, trobar altres textos que també en parlessin i que permetessin de discernir entre una de les dues opcions possibles.

15. Subordinem l'oració perquè és explicativa de l'anterior, i pensem que, atesa la complicada sintaxi en la traducció així es pot resoldre eficaçment sense perdre gens del sentit original.

16. Qui l'anomena així? El text no ho diu. Cal sobreentendre que es tracta dels naturals de l'indret, però això només ho podem inferir de l'absència d'indicacions més precises. El verb *adpellō* no és habitual en el llatí d'època imperial, però Mela l'usa de manera sovintejada, fet que potser té a veure amb el seu possible origen al sud d'Hispania (Algesires). En qualsevol cas és inqüestionable que es tracta d'una tercera persona del plural del present d'indicatiu actiu que té el significat de 'dir, anomenar, indicar'.

17. Literalment 'escales/escala/gravons d'Hanníbal'. La morfologia nominal és com segueix: *scalas* 'substantiu femení, acusatiu plural'; *Hannibalis* 'substantiu masculí, nom propi, genitiu singular'. Si, per contra, prenem l'opció de la variant textual referida en la nota 7, això és, *Hannibalis scala*, quedaria així: *Hannibalis* 'substantiu masculí, nom propi, genitiu singular'; *scala* 'substantiu femení, nominatiu singular' (val a dir que aital opció, *scala*, és molt rara, atès que el mot *scalæ*, *-arum* és, per definició, un femení plural [ja que una escala té diversos escalons i, per tant, és un mot d'aparença singular però de morfologia plural]. Trobem paral·lels de l'ús d'aquesta variant en alguns pocs autors dels segles i-ii dC, però sempre és quelcom marginal). La traducció, emperò, és la mateixa: 'escales/escala/gravons d'Hanníbal', amb la diferència que ara *scala* té el valor gramatical de subjecte i no pas de complement directe.

FRAGMENT DE RUF FEST AVIÈ¹⁸

El segon fragment és de Ruf Fest Aviè (Volsinii, Etrúria (nord del Laci), segle iv), i pertany a la seva obra literària *Ora Maritima* 'Periple', obra de contingut geogràfic del gènere periegètic (és a dir, de viatges de circumnavegació a l'entorn d'una costa) que s'ha conservat només parcialment. Es tracta, ben mirat, d'un dels darrers exemples d'aquest gènere literari consistent en les descripcions detallades de periples marítims.

Vet aquí, doncs, el fragment d'Aviè que parla de l'entorn escalenc a l'antiguitat:

[P]ost Indigetes asperi se proferunt;
gens ista dura, gens ferox venatibus
lustrisque inhaerens. Tum iugum Celebandicum
in usque salsam dorsa porrigit Thetim.
Hic adstissime civitatem Cypselam
iam fama tantum est; nulla nam vestigia
prioris urbis asperum servat solum.
Dehiscit illic maximo portus sinu,
cavumque late caespitem inrepat salum.
Post quae recumbit littus Indiceticum
Pyrenae ad usque prominentis verticem.
Per littus illud, quod iacere diximus
tractu supino, se Malodes exserit
mons, inter undas qua tument scopuli duo
geminusque vertex celsa nubium petit.
Hos inter autem portus effuse iacet,
nullisque flabris aequor est obnoxium;
sic omne late praelocatis rupibus
latus ambiere cautium cacumina,
interque saxa immobilis gurges latet,
quiescit aequor, pelagus inclusum stupet.

TRADUCCIÓ: «Després s'estenen els toscos indigets:
gent inculta, [si bé] ferotge en la cacera
i habitant de llocs feréstecs¹⁹. Tot seguit, el cap Celebàndic²⁰
allargassa la cresta fins la mar salada²¹.
Aquí hi havia hagut la ciutat de Cípsela²²,
que encara ara té tanta fama. [Però, ara,] el sòl
aspres [ja no] conserva cap vestigi d'una antiga ciutat.
En aquell indret, un port²³ s'obre en un golf enorme
i la mar s'endinsa²⁴, amplament, dins la seva cavitat²⁵.
Després, el litoral indigeta es projecta²⁶
ininterrompudament fins al vèrtex prominent del Pirineu.
A través d'aquest litoral que, com ja hem dit,
roman estès cap enrere, s'erigeix²⁷ el mont Malodes²⁸,
d'on²⁹, entre les ones, sobresurten dos esculls similars
els cimals dels quals s'alcen³⁰ vers els núvols celestials³¹.
Per altra banda, al bell mig d'aquests s'hi
aixopluga un port desmesurat³²,
i la superfície marina està salvaguardada de tota ventada³³;
d'aquesta manera, tot queda arrecerat
per unes roques avançades,
[i] els cimals rocosos³⁴ envolten l'entorn³⁵,
i, entre les roques immòbils, el golf³⁶ queda arrecerat³⁷,
la mar descansa, les aigües fondes³⁸ enclouen la calma».

18. Quant a la referència bibliogràfica de la citació específica del fragment, cf. Rufus Festus Avienus, *Ora Maritima*, 523-543.

19. Literalment 'caus, forats'.

20. És discutit si es tracta del cap de Begur, del cap de Tossa o del cap de Sant Sebastià. Sigui com sigui, la identificació el situa al sud de la platja de Pals i en cap cas més al nord del Montgrí.

21. El text llatí parla de 'salsam [...] Thetis', que és una figura poètica per a referir-se a la mar que, òbviament, és salada.

22. D'origen incert i debatut. Algunes de les hipòtesis més versemblants la situarien en l'actual jaciment arqueològic de La Fonollera, entre els municipis de Torroella de Montgrí i Pals. Els vaivens del temps haurien curullat les immediateses de l'illa de sorra, fent que l'actual fesomia de la platja de Pals cobrís un territori antigament marítim (n'hi ha un paral·lel molt proper a la zona que va del jaciment d'Empúries fins a la Paleòpolis, ara Sant Martí d'Empúries). Ens trobem, per tant, en el context de l'estuari del riu Ter i les diverses illes que en devien haver sobresortit en època antiga.

23. El sentit primer del mot *portus* és 'obertura, passatge'. Evidentment significa 'port (pesquer)' tal com ho entenem nosaltres, però també té altres sentits: 'asil, refugi, magatzem' i també, en sentit literari, 'boca d'un riu' (Ciceró i Ovidi l'usen a bastament). No fóra gens estrany, és a dir, no violentaria en res la traducció, l'adopció, aquí, del sentit literari. Aviè en dona mostres manta vegades al llarg del text, i postular la possibilitat que aquest port fos, en realitat, l'entrada marina a la boca d'un riu (el Ter?, el Fluvià?, la Muga?) no és cap beneiteria. És, en qualsevol cas, una altra hipòtesi a contemplar.

24. La forma verbal *inrepat* és una forma variant del verb irrepo 'penetrar, lliscar, introduir-se'.

25. Diverses consideracions: 1) La sintaxi llatina no és gens senzilla, i a voltes és tan embullada que permet diverses opcions vàlides (d'aquí, al nostre entendre, les confusions amb algunes

traduccions); 2) En el cas que ens ocupa, però, podem concloure que l'adjectiu *maximo* no adjectiva *portus*, sinó *sinu*, és a dir, el 'golf, badia'. La dependència s'observa quan s'atén a les relacions gramaticals: *portus* és un nominatiu (subjecte de l'oració), mentre que *maximo* i *sinu* tenen cas concordant: són ablatius de qualitat (s'usen quan es vol indicar una qualitat accidental, externa, contingent, molt especialment en casos d'aparença de persones, objectes o coses); 3) Aquí *sinu* no és un adjectiu (encorbat, tortuós, sinuós), sinó que té el significat de 'golf, badia'; i 4) La plausibilitat d'aquesta interpretació que fem ve donada per dos elements: a) La segona part de l'oració: dins de quina cavitat (*cavum*) s'endinsa (*inrepat*) la mar (*salum*)? Efectivament l'única cavitat de què pot estar parlant l'autor és de l'actual golf de Roses, i no pas dins de cap port de suposades proporcions gegantines; i b) L'edició i traducció del filòleg i estudiós del món grecoromà Wilhelm Sieglin (que és molt acurada per la seva literalitat) interpreta el fragment així: «[...] mit gewaltiger Einbuchtung ein Hafen [...]» 'una badia enorme amb un port'. Vegeu W. SIEGLIN (ed.), *Rufi Festi Avieni «Ora Maritima»*, Berlin: G. Bernstein s.a., p. 49. En l'article de COLOMEDA - POCH, op. cit., p. 138, s'aportava una traducció d'Aviè (sic!) sense indicar quina era la font exacta. Aital traducció parlava d'un «màxim port en un golf», tot fent aquesta referència amb un asterisc: «expressió també traduïda com "un port en un gran golf"». Fos com fos, i sense desambiguar el problema de traducció, es procedia a donar per vàlida la primera opció (màxim port...) sense atendre a la problemàtica immediatament explicada.

26. El verb *recumbo* significa 'ajaure's, tombar-se, doblegar-se', i aquí prenem l'opció de 'projectar', en el sentit d'allargassar, d'estendre's, perquè pensem que expressa bé la idea que l'autor vol transmetre.

27. Hi ha una variant textual (*exerit*) del verb *exsero* 'treure, fer sortir, posar al descobert, mostrar'. Aquí traduïm per 'erigir', atès que té una connotació més propera, pensem, a la literalitat del text.

28. La gran majoria d'autors identifica aquest mont amb el Montgrí, si bé amb algunes divergències. Així hi ha qui el situa en alguna de les zones que van entre Roses i Cerbère, és a dir, en el Cap de Creus i la zona nord d'aquest. Amb tot, i atenent a la progressió geogràfica que va fent Aviè, no fóra gens forassenyat atribuir validesa als arguments que situen *Malodes* a l'extrem nord-oriental de l'Empordà.

29. L'adverbi *qua* és important, i algunes traduccions no el contemplen. És important, diem, perquè indica la zona exacta des d'on s'alcen aquests dos esculls, i aquesta és clarament l'entorn immediat del mont Malodes. Aquí traduïm la partícula de relatiu per 'd'on', ja que dóna idea del lloc d'origen dels dos esculls. Aquests esculls similars, per altra banda, poden molt ben ser les illes Medes, però tampoc fóra estrany que es tractés dels dos penya-segats que limiten la zona de Montgó. De fet, Sieglin ho entén així: «[...] der Malodes mons (v. 535) ist der Mongo (sic), den Mela II, 89 mons Jovis nennt». Cf. W. SIEGLIN, op. cit., p. 47. Segons la proposta expressada en l'article de COLOMEDA – POCH, op. cit., p. 142, Benet Poch identifica clarament els esculls de què parla Aviè amb els vèrtecs orientals de les dues esculleres de l'hipotètic *macroport grec* reivindicat pel divulgador Joaquim Casellas en una notícia del diari *El Punt* de 4/VI/2009.

30. El verb *peto* (aquí petit) significa 'intentar arribar a, dirigir-se cap a, apropar-se a', i aquí traduïm per 'alçar-se' atès l'ús figuratiu que l'autor sembla atorgar-li.

31. L'expressió *celsa nubium* és clarament una figura poètica, una tautologia com ara 'els núvols del cel'. Aquí ho traduïm per 'núvols celestials' a fi d'evitar recarregar el text amb partícules irrelevantes.

32. L'adverbi *effuse* indica 'profusament, abundantment, sense mesura', però aquí fa de difícil traducció. Hem optat per 'desmesurat' en el benentès que és una hipèrbole que Aviè es permet per a intentar donar la impressió d'una magnitud fora del comú.

33. *Flabris* indica 'bufada de vent', per tant optem per 'ventada'. De fet, la literalitat de la frase és tota una altra; seria quelcom similar a això: «i a cap bufada la superfície marina està sotmesa». En la traducció hem evitat el sentit passiu de la frase original, tot respectant, ens sembla, el sentit original d'aquesta.

34. L'opció 'cimals rocosos' tradueix *cautum cacumina*, que pensem que s'ajusta molt bé al sentit dels mots.

35. La traducció resulta complexa. *Latus* no és traduït literalment, sinó que prenem l'opció 'l'entorn', que pensem que dóna la idea adequada (altres tradueixen de forma molt més literària), això és, aitals penyes protegeixen el port natural de les inclemències marítimes més pregones.

36. La traducció 'golf' no és gratuïta. El mot *gurges* és polisèmic: 'corrent d'aigua, sima, abisme, mar', però també 'gorga, golf'. Aquí no podem parlar d'una gorga (com sí fa Virgili; cf. *Eneida* VI, 295), atès que estem a la costa, però sí que podem parlar d'un golf. Pensem, en conseqüència, que l'opció 'golf' és la millor (per damunt d'altres traduccions, com, de fet, la majoria: 'abisme'; o fins i tot la neutral 'Wasser' de Sieglin).

37. El verb *lateo* significa 'estar amagat, mantenir-se ocult, estar a l'emparedat', així que l'opció que prenem és prou ajustada a la literalitat del mot.

38. Traduïm *pelagus* per 'aigües fondes'. Hi ha moltes altres opcions (pèlag, alta mar, mar, desbordament d'un riu), però per a no reiterar 'mar' hem pensat que, atès el caràcter eminentment poètic d'aquest darrer fragment, una opció més literària faria justícia a l'original.

39. Ens referim a la hipòtesi plantejada en l'article de Colomeda – Poch, op. cit., esp. p. 142-143.

BIBLIOGRAFIA

AVIÈ, Ruf Fest, *Periple [Ora Maritima]* (Introducció, text, traducció i notes de Pere Villalba i Varneda), Barcelona: Fundació Bernat Metge 1986.

COLOMEDA, Lluís – POCH, Benet, «El port d'Empúries: realitats, hipòtesis i llegendes», a *Camí de Ronda. L'Escala: història, vida i patrimoni* 7 (2016) 136-143.

de Soto Cañamares, Pau, Anàlisi de la xarxa de comunicacions i del transport a la Catalunya romana: estudis de distribució i mobilitat, Tesi doctoral, Universitat Autònoma de Barcelona 2010.

Mela, Pomponius, *Chorographie* (Texte établi, traduit et annoté par A. Silberman), Paris: Société d'Édition Les Belles Lettres 1988.

Parodi Álvarez, Manuel Jesús, *Ríos y lagunas de Hispania como vías de comunicación*.

La navegación interior en la Hispania romana, Écija: Gráficas Sol 2001.

Sieglin, Wilhelm (ed.), *Rufi Festi Avieni «Ora Maritima»*, Berlin: G. Bernstein s.a.

Villalba i Varneda, Pere, *Orígens dels Països Catalans en els clàssics grecs i llatins (Miscel·lània de la FBM)*, Barcelona: Alpha 1984.

CONCLUSIÓ

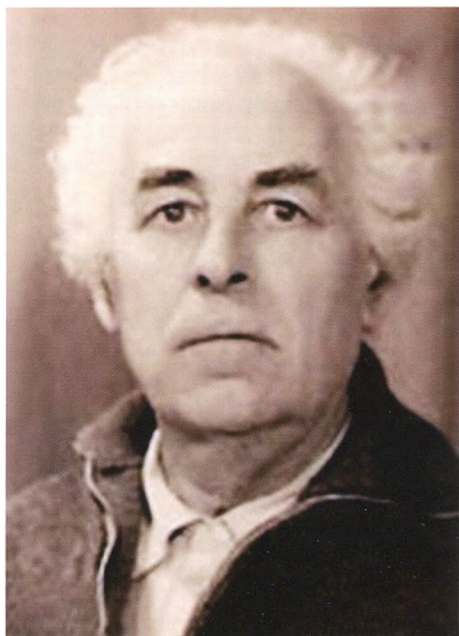
En les poques línies que confegeixen aquest article hem volgut demostrar la inversemblança de l'existència d'un *macroport* a les aigües de l'antiga polis emporitana. Som del parer que aquesta hipòtesi és insostenible atenent als textos clàssics, tal com s'havia defensat en l'article citat més amunt³⁹. Una primera aproximació als fragments de Mela i Aviè a què, fins ara, s'apel·lava com a proves textuales a fi de trobar recolzament de certes conjectures, ens revela la impossibilitat de seguir fonamentant la hipòtesi del *macroport* en les obres d'aquests autors.

Joaquim Malé i Ribera

DEL SOMNI A L'INSOMNI: LA BIBLIOTECA DE CA LES ALECH

Aquesta és la història d'una biblioteca nascuda amb fòrceps, en unes circumstàncies molt convulses, tot i que en realitat ve a ser més el relat dels atzarosos vaivens de la vida dels seus llibres. Aquesta és una història que neix de la cultura de bracet amb la vanitat i es clou traumàticament amb el menyspreu i la intolerància d'un nou temps.

El nostre protagonista Tonet Puig es va dedicar en cos i ànima a gestar la biblioteca. Foto: autor no identificat.

Celebració a l'Escala el 14 d'abril del 1931 de la proclamació de la II República. L'edifici de ca les Alech apareix a la dreta de la imatge. Foto: autor no identificat. Fons CEDRHE.

La biblioteca, pensava Tonet, havia de posar el saber i la cultura a l'abast de tothom i potenciar la màgia de la lectura. Aquesta iniciativa portava un missatge implícit: si es guanyava la guerra es podria accedir al coneixement que fins llavors havia estat privilegi de les classes benestants i una exigua minoria d'erudits. El llavors regidor de Cultura a l'Ajuntament de l'Escala va procurar amb la nova biblioteca que es disposés, a més de les millors obres de la literatura universal, de llibres-eina per consultar tractats de medicina, lingüística... i, a més, per exemple, atles per situar geogràficament els nois escalencs que havien estat destinats al front.

Antoni Puig Artigas (a) *Tonet*, *Barberillo* i *Esperrucat* (l'Escala, 1886-Tolosa de Llenguadoc, 1960), nom propi del santoral anarcosindicalista català, havia tornat a l'Escala el 1917, després del seu periple per Barcelona, on va instal·lar la barberia i l'habitatge a l'actual número 17 del carrer Major (Enric Serra). Tonet va crear escola a l'Escala i va tenir ascendència sobre molts escalencs, entre d'ells el meu avi Jaume Sastre Daunis¹, "Tonet era un bibliòman devot", em

1. Jaume Sastre (1901-1990) va ser regidor al primer Ajuntament republicà amb Rafel Callol Pasqual d'alcalde i va formar part el 1936 del Comitè Antifeixista. El 1938 va ser mobilitzat al front. Del 1939 al 1964 va romandre a l'exili a França. Sempre, tant a l'Escala com a la Catalunya Nord, va mantenir un contacte estret amb en Tonet.

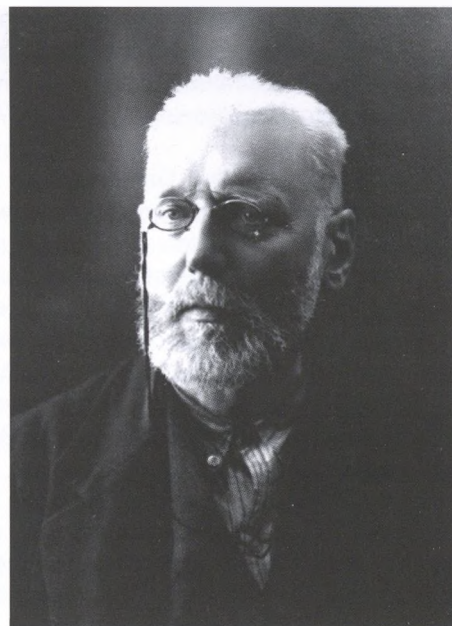
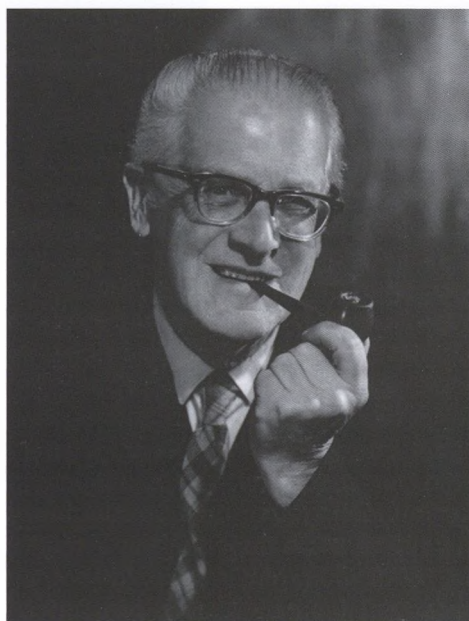
va dir un dia Rosa Laviña Carreras (1918-2011)², llibertària palafrugellenca exiliada sempre més a França, quan jo l'anava a visitar els estius al seu apartament de Palafrugell perquè em parles d'ell. La Rosa em va ensenyar (i em va fer donació) unes cartes manuscrites d'en Tonet, sempre escrites amb llapis, de la correspondència que havien mantingut durant l'exili francès. Eren cartes de to paternalista, filosòfic i erudit on ell posava en valor conceptes com proïsme, utopia, idealisme... i també l'amor platònic vers alguna persona de manera molt personal i confidencial. Així mateix, com s'ha dit, també parlava de la seva veneració als llibres.

Va escriure: "Em vaig aficionar a la lectura de ben jove (...). Cada biblioteca era un univers. Amb el temps vaig reunir a la meua biblioteca (es refereix a la de l'Escala) llibres que em van oferir tota mena de revelacions. El coneixement que proporcionen els llibres és un don diví; segons una antiga tradició islàmica, "un savi té més poder davant el dimoni que mil devots". (...) La meua biblioteca no era com la Meca, impenetrable pels infidels, sinó un sanctasanctòrium obert a tothom. (...) De nit puc llegir amb una despreocupació impregnada de lleugeresa. Com Maquiavel, sovint de nit em sento entre els meus llibres. Només en la foscor aixeca el vol l'òliba de Minerva, havia dit Hegel. (...) M'agrada imaginar que arribarà el dia que la meua

2. Per a més informació veieu l'article "Rosa Laviña" a la revista L'Escalenc número 288 de juny 2004.

biblioteca i jo ens enfonsarem junts, de forma que jo, tot i ja no existir, seguiré al costat dels meus llibres”.

La barberia no es regia per la tarifa establerta gremialment. Posava a la disposició de la clientela un plateret perquè cadascú deixés la voluntat al seu lliure albir. En paraules d'Agustí Cabruja: “(...) al mig de la botiga, sobre una tauleta, hi tenia un plat i cada client o parroquià podia deixar-hi com a paga del treball que havia rebut l'òbol que més li abellia (...)”. Part d'aquestes aportacions indefugiblement contribuïen a enriquir la seva rica biblioteca. Aquesta, ubicada al seu habitatge, sobre la barberia, l'havia anat conformant durant els seus anys a Barcelona. Comprava a les llibreries de vell i també als Encants Vells; també era assidu a la rutilant Biblioteca Nacional de Catalunya inaugurada el 1914.

A l'esquerre, l'anglès Archibald Fenner. Foto: Walter Bird (Fons National Portrait Gallery de Londres). A la dreta, l'austriac Max Nettlau. Foto: Pellicer (www.anarcoefemerides.balearweb.net).

El novel·lista francès Jules Romains va manifestar en visitar Barcelona el 1920: “Moltes nacions han estat fundades per l'espasa. La nova Catalunya ha estat fundada per llibres”. “(Tonet) sentia una passió febrils pels llibres. A la seva biblioteca no hi faltava res de res. Prioritzava la lectura i la compra d'un llibre per sobre de menjar”, comenta Agustí Cabruja. En una ocasió va afirmar: “Les meves filles no rebran de mi cap diner, però heretaran un immens cabal de llibres”. La seva biblioteca reunia els diferents gèneres (poesia, narrativa, assaig...) i exhibia els títols a l'aparador de la barberia a manera de biblioteca, que a l'Escala esdevenia un mirall, una finestra oberta... als mil reflexos del món. La biblioteca, de matriu privada però d'accés obert, era un fet excepcional a l'Escala de l'època i per això funcionava com a reclam per a gent formada, encuriosida o àvida de coneixement, ja fos escalenca o forastera.

“Su biblioteca, la que tenia en La Escala, era algo selecto y extraordinario. Bosch Gimpera³ y Fenner Brockway podrián dar fe de ello”, va escriure Frederica Montseny el 1960 a CNT-AIT de Toulouse. Va ser a l'estiu del 1937 quan Fenner va visitar Tonet a l'Escala acompanyat de Frederica Montseny aprofitant el seu viatge a Espanya⁴. També, en més d'una ocasió, a partir del 1928, fou admirada per l'historiògraf anarquista austriac Max Nettlau⁵ aprofitant les seves estades a Barcelona. Segurament també la va conèixer el conseller de Cultura de la Generalitat Antoni M. Sbert el gener del 1937 en ocasió de visitar Empúries a instància de Bosch Gimpera.

3. Pere Bosch Gimpera (1891-1974), arqueòleg i prehistoriador, va rellevar a Josep Puig i Cadafalch en la direcció del jaciment d'Empúries a partir del 1932 i fins al final de Guerra Civil. Després d'aquesta s'exilià a Anglaterra i a Mèxic.

4. Archibald Fenner Brockway (1888-1988) va ser secretari del Partit Laborista Independent Britànic. Com a president del Buró Internacional va visitar Espanya entre el 23 de juny i el 12 d'agost del 1937 per indagar la mort d'Andreu Nin i protestar pel procés d'il·legalització del POUM.

5. L'historiògraf austriac del moviment anarquista Max Nettlau (1865-1944), conegut com l'Heròdot de l'Anarquia, va passar als anys trenta moltes temporades a Barcelona convidat per la família Urales. És autor de nombroses biografies d'anarquistes (Bakunin, Kropotkin, Reclus, Malatesta...) i de Bibliographie de l'anarchie (1897).

Aquesta biblioteca havia coexistit en el temps amb les biblioteques dels ateneus Art i Cultura (1914) i Víctor Català (1917). La de l'Ateneu Art i Cultura, antiga biblioteca de la Joventut Republicana ubicada al Centre Republicà Federal, funcionaria fins a la fi de la guerra després que el 1920 l'ateneu es transformés en Centre Musical i Orfeó Ibèria. La de l'Ateneu Víctor Català seria a partir del 1919 l'embrió de la biblioteca de la revista literària Costa Brava, dirigida per Joan Ballesta *Calafat*, que existiria fins l'inici del 1923 quan va plegar la revista.

L'escalenc Tonet havia tingut un somni amb la proclamació de la II República. Per això s'entastà el 1937 a instal·lar una biblioteca-museu en plena Guerra Civil malgrat totes les adversitats i la no idoneïtat del moment. Potser per evitar rèpliques de la crema del 1931, recent instaurada la República, de biblioteques i arxius de convents resultat del descontrol i el fanatisme anticlerical. Cada llibre destruït és un passaport a l'infern, hauria pensat ell de no ser un apassionat ateu i anticlerical.

És un error freqüent atribuir la biblioclastia o destrucció de llibres només a homes ignorants. Sobren els exemples de filòsofs, erudits i escriptors que han reivindicat la biblioclastia. El moviment Futurista va publicar el 1910 un manifest en el que es demanava acabar amb totes les biblioteques. El professor Vladimir Nabokov va cremar un exemplar d'*El Quixot* al Memorial Hall de la Universitat de Harvard davant més de sis-cents alumnes. Tonet sabia que la destrucció voluntària havia causat al llarg de la història la desaparició de més de la meitat dels volums.

Els aldarulls posteriors a l'alçament militar de juliol de 1936 amenaçaren el patrimoni històric i cultural, sobretot el conservat per l'església, la burgesia i l'aristocràcia. Aquella situació va propiciar que s'organitzés el Pla de Salvament (PdS) per salvaguardar aquest patrimoni. El comitè antifeixista de Figueres va depurar el setembre 200 llibres “políticament incorrectes” (llibres dretans i dogmàtics) del fons de la Biblioteca Popular de la ciutat.

A instància de Tonet Puig, personatge ben relacionat en ambients culturals, va obtenir lots de llibres requisats per a la futura biblioteca de l'Escala, amb afany de protegir-los de la destrucció o venda en el mercat de l'antic que podia resultar

de deixar-los en mans poc curoses o rapinyaires, gràcies a les gestions dels responsables de dos àmbits del PdS: Jordi Rubió Balaguer i Pere Bosch Gimpera, directors respectius de la Biblioteca de Catalunya i del Museu d'Arqueologia.

Però sobretot gràcies a l'intermediació de l'escalenc Martí Rouret⁶, llavors màxim responsable de la Comissària d'Ordre Públic i amic de l'alcalde Rafel Torres Bofill⁷ i el secretari Salvador Cros Sala. Aquests dos últims s'havien desplaçat en més d'una ocasió a Barcelona per fer una selecció dels llibres confiscats. Ocasionalment, a falta d'en Rouret, el seu interlocutor era el bisbalenc Martí Barrera afincat a Barcelona, antic afí a les tesis de Salvador Seguí "Noi del Sucre" i president des del febrer del 1937 de la Comissió de Resposabilitats Polítiques.

Martí Barrera i Tonet Puig mantenien una sòlida amistat. Barrera, destacat dirigent anarcosindicalista, havia estat conseller de Treball el 1936. Qui era la seva dona, Purificació Costa Lloret, filla d'Arenys de Mar, havia treballat alguna temporada a l'Escala d'assistenta a can Maranges seguint aquesta família; Purificació, una dona amb inquietuds culturals, visitava sovint la barberia d'en Tonet perquè feia ús del servei de biblioteca que hi havia instaurat.

La recollida de llibres confiscats aconseguida pel PdS, amb el consegüent dipòsit al pati de la Casa de Convalescència i a la Biblioteca de Catalunya (BdC), havia complicat molt el procés. Als 200.000 volums que ja tenia la BdC el 1936 s'hi havien afegit a manera de refugi els més de 100.000 llibres i documents requisats a famílies de la burgesia catalana que havia fugit a Itàlia, França i a l'Espanya franquista i a entitats privades i públiques; com també a les biblioteques dels grans monestirs (Ripoll, Montserrat, Poblet...).

Les dificultats inherents a la guerra van contribuir a que part d'aquest gruix addicional de llibres, en quedar la BdC col·lapsada i intransitable, anés a engruixir les biblioteques que sorgien espontàniament a instància d'estaments oficials, com va ser el cas de l'Escala. Part del material destinat a la biblioteca (llibres, estàtues, pintures, una col·lecció de papallones...) fou emmagatzemat provisionalment als baixos de l'ajuntament escalenc abans d'ubicar-lo definitivament a la biblioteca; destí igualment de moltes pertinències sostretes de les cases confiscades a l'Escala (Maranges, Llardén, Rubert...).

Les primeres gestions fetes per Tonet per a la instal·lació de la biblioteca a ca les Alech (plaça de l'església) es remunten a les primeres setmanes de 1937, sent alcalde Francesc Salvat Granés⁸. La biblioteca, dissenyada per prestigiosos i

6. Martí Rouret Callol, nascut a l'Escala el 1902, va ser mestre i polític. Diputat del Parlament, conseller de Sanitat, sotssecretari de la Presidència, comissari d'Ordre Públic, etc. Home de confiança de Lluís Companys. Va morir a Mèxic el 1968.

7. Rafel Torres Bofill (1904-1997) fou alcalde de l'Escala en nom d'ERC del desembre 1937 fins al gener 1938, que va ser mobilitzat per anar al front. Era d'ideologia llibertària. Va ser secretari de l'associació 'Amics de l'Art Vell'. El 1939 s'exilià a França i va morir a Perpinyà.

8. Francesc Salvat Granés (1885-1937), de can Vintinou, va ser alcalde per ERC en plena Guerra Civil. Es va dedicar, seguint la tradició familiar, al transport de viatgers i mercaderies primer amb tartanes i després amb òmnibus.

Martí Rouret amb Josep Tarradellas a Mèxic DF el 5 d'agost del 1954 quan aquest fou nomenat president de la Generalitat a l'exili. Fons: Orfeo Català Mèxic.

Francesc Salvat i Rafel Torres foren els dos alcaldes que van intervenir en la tramitació de la biblioteca. Foto: LCS (pintures de Benjamí Bofarull a la sala de plens de l'ajuntament).

veterà escultor Ramir Rocamora Bernat⁹, sobredimensionada i nascuda per satisfer l'ego del seu impulsor, s'inauguraria oficiosament aquell mateix any, tot i que mai va romandre oberta al públic de manera convencional. Rosa Laviña m'havia parlat del caràcter vanitos i prepotent però també dialogant i no intransigent de Tonet. Andrea Nava (1925-...), exiliada navarresa a qui vaig visitar el 2003 a Pierrefitte-Nestales (Hautes-Pyrénées), el va titllar de radical i presumptuós però també de respectuós amb l'ideològicament contrari¹⁰.

El mobiliari, fet pels germans Vicens, més coneguts pels *Pipa*, ebanistes escalencs residents a Barcelona, era una obra d'art. Els mobles originaris de ca les Alech havien estat desmuntats i retirats amb el carro per Martí Callol Batalla¹¹ per la seva condició de fuster i per l'amistat amb en Tonet. L'any 1938 la biblioteca fou visitada, essent alcalde Rafel

9. Ramir Rocamora Bernat fou un escultor nascut a Reus el 1877. Va estudiar a l'Académie des Beaux-Arts de París. El 1907 va participar a l'exposició de Belles Arts de Madrid amb l'escultura "Coram Deo" (un soldat agenollat); Alfons XIII va assistir a la inauguració i va adquirir l'obra. Rocamora va morir a Verges l'octubre del 1939.

10. Per a més informació veieu l'article "Els anys d'exili de Tonet Puig (1)" a L'Escalenc número 332 de gener 2008.

11. Martí Callol Batalla (1910-1998) va romandre amagat a casa seva durant deu anys (fins al 1948) d'ençà l'entrada de les tropes franquistes a l'Escala. Havia renunciat a emprendre el camí de l'exili perquè no havia comès cap delictes, però va acabar autoconfinant-se per evitar patir represàlies com altres escalencs en situacions similars.

A l'esquerre, Frederica Montseny Mañé. Foto: autor no identificat (www.christiebooks.com). A la dreta, l'escultor Ramir Rocamora Bernat. Foto: autor no identificat.

El Cargol amb el Colós de Rodes segons havia ideat Ramir Rocamora. Fotomuntatge: ECC.

Torres Bofill (1904-1997), pel president Lluís Companys en un acte de propaganda de la Generalitat qui referint-se a ella va dir que “era obra per damunt la capacitat del poble”. També va opinar en aquest sentit Bosch Gimpera després d’haver assistit a la seva inauguració: “la biblioteca s’instal·là fins amb pretensions de luxe”.

Frederica Montseny¹², ministra durant la República, va dir d’en Tonet: “era probablement una de les persones més cultes que mai he conegut”. I el costat feble d’aquell Tonet tan cult, d’aquell crescut ego..., devia ser l’afany de materialitzar per sobre de tot allò que ell creia íntimament sublim: la cultura per damunt de tot, tot i que les circumstàncies totalment adverses. Justament aquesta mena d’egocentrisme que pot fregar l’autisme es posa de manifest en una rèplica que Tonet va publicar a *Despertar-Vibraciones Libertarias de Salt* de 18/8/1934 en resposta a un company que el titllava d’egòlatra: “Comprendo, me desbarató y empiezo a ser inmodesto, lo soy completamente. Verdaderamente soy un extravagante”.

El fet de voler equipar la biblioteca, també, amb una escola de Belles Arts dirigida per Ramir Rocamora és un exponent més de la desmesurada ambició, tot i que ja existia una escola embrionària dirigida pel mateix Rocamora, llavors resident a Verges, a la casa del Gavià de Joaquim Foch i

12. Frederica Montseny Mañé (Madrid, 1905-Tolosa de Llenguadoc, 1994), líder anarquista i escriptora, va ser ministra durant la II República (la primera dona ministra d’Espanya). Per a més informació: “Frederica Montseny a l’Escala” a *L’Escalenc* de novembre 2003.

Torres¹³. Rocamora, segons Rafel Torres Bofill, havia pensat, una vegada el franquisme hagués perdut la guerra, erigir una estatua, tipus Colós de Rodes¹⁴, sobre la roca del Cargol, que d’una coça tirés al mar figures representatives del clergat, el militarisme i el capitalisme.

Tonet, el 10 de maig del 1937, com a regidor de Cultura i responsable de la biblioteca, va remetre un ofici a la Comissió de Responsabilitats de la Generalitat amb la llista de béns, fruit de les requisacions, que posseïa la biblioteca¹⁵. Abans, el 17 de febrer, Solidaritat Obrera deia: “Con el fin de habilitarlo para Museo se está preparando un local especial. Será el Museo del Pueblo (...)”. El diari *Gerona-CNT* publicava el 7 de desembre: “Según nos han manifestado unos camarads pronto va a ser una realidad la inauguración de la biblioteca populat C.N.T. (...)”.

“Vista la biblioteca pública de l’Escala, establerta amb afany i el bon encert (...). Atès que una tan primorosa instal·lació com que la que ofereix aquest Centre és veritablement extraordinària, i que la vàlua del fons de llibres que integren la biblioteca fa mereixedora la població de l’Escala d’un ajut del govern de la Generalitat (...)”. Aquesta petició, de 28 de gener del 1938, la va tramitar el cap de Serveis de Cultura de la Comissaria Delegada de la Generalitat a Girona. Ignorem, però, si la sol·licitud va arribar a bon port.

Potser, però, no cantava del tot aquesta biblioteca en una població com l’Escala. Montseny va deixar escrit a CNT-AIT (portaveu de la CNT a l’exili) de 21 de febrer de 1960: “Recuerdo aquellos pescadores intelectuales de La Escala que conocían los clásicos griegos y discutían de todo lo humano y lo divino. Los rudos pescadores melómanos y poetas, lectores de Renan y de Ingenieros, que recitaban versos de Almafuerde y conocían a Sócrates (...)”. El pedagog Salomó Marqués posa de relleu a *L’Escala, un planter de mestres 1900-1939* (2006) les inquietuds dels escalencs en constatar com una població humil com l’Escala havia donat 34 mestres durant el primer terç del segle XX.

Les Alech-Brau eren tres germanes de nom Isabel, Maria Llúcia i Teresa, nascudes respectivament el 1860, el 1861 i el 1862, filles del matrimoni contret el 1859 entre Josep Alech Simon i Anna Brau Sallés. Josep Alech va ser propietari d’una fàbrica de salaó (carrer del Port) al tercer quart del segle XIX; la família faria algun any després la seva vida lluny de l’Escala per circumstàncies que desconeixem. Els avis paternals eren Rafel Alech i Marianna Simon (ambdós naturals de l’Escala) i els materns Jaume Brau i Llúcia Sallés (ell natural de Figueres i ella de l’Escala). Josep Alech va comprar el 1916, sent alcalde

13. La Casa del Gavià, de Joaquim Folch i Torres (1886-1963), museòleg, historiador i crític d’art, va ser requisada durant la guerra. Aquesta casa va ser construïda el 1945 on hi havia hagut l’escorxador clausurat el 1913. Aquest “vaixell de pedra” va ser un projecte arquitectònic i artístic inspirat en l’estètica noucentista.

14. El Colós de Rodes era una gegantina estàtua del déu Hèlios amb una torxa a la mà construïda a l’illa de Rodes al segle III aC per Cares de Lindos. Commemorava la victòria dels rodís sobre Demetri Poliorceta el 305 aC. Destruïda per un terratrèmol el 225 aC, les seves restes es conservaren fins al s. VIII. Va ser una de les Set Meravelles del Món Antic.

15. Aquest inventari queda recollit a la pàgina 233 del llibre “Antoni Puig ‘Tonet’. Barber, àcrata i savi” de Rafel Bruguera. L’autor retrata abastament la vida d’aquest aquest teoric i propagador de la vida en roig i negre i fa un esbós del moviment anarquista i la Guerra Civil a l’Escala.

Joan Baptista Gou de Palol, 16 obligacions o títols (8.000 pessetes) de la portada d'aigua corrent a la vila des de la deu de la Fornaca. Els anys 1909-1910 havia estat alcalde el seu cosí Joan Alech Maranges.

Dues d'elles, Isabel i Maria Llúcia, s'havien instal·lat a l'Escala a meitat anys 20, possiblement en heredar les propietats familiars; les germanes, però, no consten empadronades a l'Escala en cap moment. Isabel era vidua de Gaietà Ferrer Ribas, de Sant Feliu de Guixols, amb qui s'havia casat el 1880 i no havia tingut descendència. Maria Llúcia era soltera. De Teresa, la tercera germana, no hem trobat cap pista (va morir el 1917). L'edifici, que feia xamfrà entre el carrer Major (antic número 25) i la plaça de l'església (actualment ocupat per la botiga Escot), havia acollit a la seva primera planta, només començar el segle i per espai d'un poc temps, una escola de nenes dirigida per la mestra Isabel Joana, mentre les més petites acudien a classe a can Solà amb la mestra Paquita Bassa que havia succeït Gràcia Amir.

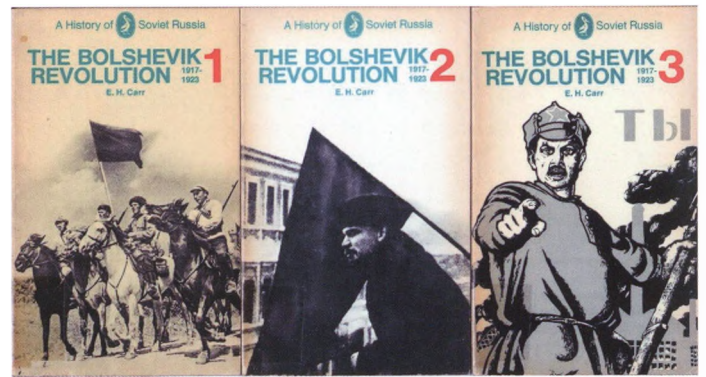
Aquella casa senyorial, amb un petit jardí a la banda del carrer Enric Serra, havia estat rehabilitada per les Alech i fins i tot hi feren construir una capella o oratori amb un altar. Professaven una profunda religiositat, tenien una minyona de nom Conxita Coll oriünda de Bonmatí i feien obres de beneficiència; per exemple, pagaven l'escolarització de la llavors nena Emília Colomeda filla d'Enric Colomeda Vives "Mulei". Els diumenges acudien a missa a l'església on disposaven de dos reclinatoris i eren esplèndides amb les almoines. Elles tenien per costum anar cada any a Montserrat amb la minyona a passar dues setmanes i tornaven sempre amb obsequis que repartien entre amistats i mainada.

Isabel Alech va morir el 22 d'abril de 1931, poc després de proclamar-se la II República, a l'edat de 70 anys d'apoplexia víctima de la diabetes que patia. Va ser vetllada per molta gent al costat de la minyona Conxita i del mossèn Salvador Sans, rector i ecònom d'Empúries que exercia també de capellà particular de les Alech i administrava les seves propietats, a l'estança que més endavant acolliria la biblioteca. El seu cadàver, abillada amb un vestit merenga llarg i botins, estava col·locat sobre un cadafal amb dos canelobres a cada costat.

Sort va tenir Maria Llúcia amb Consol Rovira Roviola, més coneguda per la "modista del tall", filla de Celrà, arribada a l'Escala poc abans de la República, una dona també molt religiosa que tenia l'habitatge i el taller a la primera planta del número 7 del carrer Hospital (ara Pintor Joan Massanet), perquè congeniaren ràpidament i li féu llargues hores de companyia. A la segona planta d'aquest edifici hi residia el contramestre Joan Peralta Díaz i família.

Una explosió de joia va sacsejar el 6 d'octubre de 1934 l'Escala hores després d'haver proclamat Lluís Companys l'Estat català. La manifestació i una recollida popular d'armes va acovardir tant Maria Llúcia que va decidir per precaució que la minyona portés un cofre com el dels corsaris ple de joies a can David Quintana, al número 70 del carrer de l'Hospital. David Quintana era el gendre de l'agutzil Francesc Batalla Simon (càrrec que va ocupar entre el 1915 i 1960) que s'ocupava de la intendència de ca les Alech. A la nit la Guàrdia Civil prenia militarment el poble i a l'endemà l'exèrcit imposava el seu ordre. Tot tornava a la normalitat i Maria Llúcia es va afanyar a recuperar el valuós cofre.

Tonet, tot pensant com aprofitar aquell malaguanyat munt de material requisat dipositat a l'ajuntament, tenia previst executar un altre projecte: col·locar al mig de la plaça, al

Llibres com aquests van causar furor en temps de la República. Rússia es va veure sotmesa a una Guerra Civil (1917-1923) on el geni polític de Lenin i la capacitat estratègica de Trotsky van ser cabdals per al triomf de l'Exèrcit Roig sobre l'Exèrcit Blanc.

Foto: fons CRAI (Universitat de Barcelona).

El matrimoni format per Andreu Nin i Olga Tareeva en un dibuix de Lluís Juste de Nin.

costat de la palmera, una estàtua de la Venus nua (d'1,70 m d'alçada) sobre un pedestal per embellir aquell espai. La idea, però no va reeixir per por a l'incivisme de la gent.

Arran de l'alçament feixista de 18 juliol de 1936, el Comitè de l'Escala va exigir l'impost revolucionari a les famílies benestants de la població per sufragar les seves despeses i pagar els milicians. Maria Alech era un dels seus objectius però van arribar tard. Maria, l'endemà, en veure com la indignació s'apoderava dels carrers, tornava a amagar aquell cofre a can David Quintana, però tres dies després el recollia i amb Consol Rovira i la seva minyona deixaven l'Escala per refugiar-se a Bonmatí, on Maria trobaria la mort el gener del 1938.

Mossen Salvador Sans va romandre il·lès perquè després d'amagar-se els primers dies a la rectoria d'Empúries va ser protegit i acompanyat per membres del Comitè fins a la seva casa de Medinyà. Consol, el novembre del 1936, seria executada i enterrada al cementiri d'Empúries (veieu "Escalencs assassinats durant la Guerra Civil" -2009- de Rafel Bruguera). Ca les Alech va funcionar com a lloc de primers auxilis amb motiu del bombardeig que va patir la població el 23 de gener de 1939.

El testament de Maria Llúcia va ser motiu de litigi perquè existien dues versions. La comunitat benedictina de Montserrat acreditava que havia estat la beneficiada el 1935, però la minyona també s'erigia com l'heredera en presentar un altre testament que així ho assenyalava. El litigi va enfrontar el 1942 les dues parts i el plet s'allargà en el temps. No se sap com, però l'advocat dels monjos, Joan Bruguera, descendent de la família escalenca de cal Francisquet, va ser

qui es va quedar amb l'edifici de les Alech (desconeixem que se'n féu de les altres propietats). Temps després, el 1961, hi construiria l'Hostal de la Barca i regalaria a la parròquia de l'Escala una imatge de Montserrat que s'ubicaria on hi havia hagut la imatge de la M.D. dels Dolors.

El mite de l'URSS¹⁶ va aparèixer amb molta força i il·lusió d'ençà la Revolució Russa (1917) perquè la classe obrera i el jovent s'emmirallaven en el país dels soviets. La Revolució havia d'universalitzar-se. Els avantguardistes, revolucionaris i mífics Ballets Russos, creats el 1907 amb els millors ballarins del Ballet Imperial del Teatre Mariinski de Sant Petersburg¹⁷, van arribar a Barcelona el 1917, amb Sergei Diaghilev, director i creador, i Vaslav Nijinski, principal ballarí. L'Estat espanyol, erigit com a neutral durant la Primera Guerra Mundial, va acollir a molts artistes i intel·lectuals russos.

Bona part dels llibres presents a la biblioteca de ca les Alech eren referits o inspirats en la Revolució Russa. Van fascinar també polítics, escriptors i artistes molt dispers i allunyats dels comunistes. Fou així com el far de l'URSS va il·luminar Catalunya: el mercat literari va quedar inundat d'obres que difonien i propocionaven la literatura, el marxisme i la cultura russa. Destacava la novel·la clàssica (Dostoievski, Tolstoi, Gorki...), però també títols com "La nueva tierra. Apuntes de una maestra" de Fedor Gladkov i "Marx y los sindicatos" de Dritzso Losovski. L'ucrainès Vassili Grossman va escriure com ningú sobre l'ànima humana i especialment sobre l'ànima eslava; va ser reporter a Rússia i Alemanya durant la II Guerra Mundial.

Des de Madrid, un cop instaurada la República, Josep Pla escrivia: "A les llibreries, als quioscos... cada dia és mes abundant la literatura russa. Es pot assegurar que aquesta proliferació anirà en augment. Es una propaganda deliberada i com a cosa marxista és considerada científica. Científica! Passem...". Pla havia visitat Andreu Nin a Moscou. Nin va destacar, tant durant la seva etapa a Rússia com després a Catalunya (en temps de la República), per les seves excel·lents i incomptables traduccions d'obres de la literatura russa al castellà i al català. Sovint aprofitava les seves estades a l'Escala a la llar del seu amic poumista Joan Sastre Martinoy "Pebres" per submergir-se en escriure o traduir sense interferències i en un ambient confortable¹⁸.

El destacat dirigent soviètic Vladimir Antonov-Ovseienko¹⁹, cònsol a Barcelona durant la Guerra Civil, va treballar a fons per difondre la imatge de l'URSS a Catalunya i va

16. El CRAI (Universitat de Barcelona) presenta el seu fons de sovièticisme integrat per llibres, fullets, publicacions periòdiques, documentació d'arxiu, cartells i segells que tracten sobre la URSS i els països satèl·lits per a l'estudi de les seves institucions polítiques i la seva evolució.

17. El Teatre Mariinski de Sant Petersburg, inaugurat el 1869, també conegut com Teatre d'Òpera i Ballet Kírov, ocupa el solar de l'anterior Teatre-Circ Imperial destruït en un incendi. La seva orquesta, fundada al segle XVIII, durant el regnat de Pere el Gran, és una de les més antigues institucions musicals de Rússia.

18. Per a més informació sobre Nin i la seva estada a l'Escala veieu "Andreu Nin a l'Escala" a L'Escalenc número 279 d'agost 2003.

19. Vladimir Ontonov-Ovseienko, cònsol general de l'URSS a Barcelona, amic del comissari de Propaganda Met Miravittles, va retornar el setembre del 1937 a Moscou; a l'octubre seria empresonat i executat. Antonov, bolxevic de la vella guàrdia, havia dirigit el 1917 l'assalt al Palau d'Hivern a Sant Petersburg.

intervenir especialment en la multitudinària manifestació de 8/11/1936 a Barcelona en commemoració del 19è aniversari de la revolució bolxevic. Va dir, referit als catalans, "(...) creuen en la victòria i combatran fins a obtenir la victòria completa".

"Aquell octubre de 1937 -diu Teresa Pàmies- la Unió Soviètica complia vint anys. Amb motiu de l'aniversari s'organitzaren molts actes públics no sols a la reraguarda, sinó també als fronts. Quan era petita, la Unió Soviètica em semblava un país al qual s'havia d'ajudar perquè tots els rics i els capellans el volien destruir. En complir vint anys aquell país ens donava molt. L'arribada del vaixell Komsomol a Barcelona carregat de recapte per a la població republicana (...) era enlluernador. El nostre pro-sovièticisme esdevenia interessat; vam creure que era seva obligació".

I continua Teresa: "Mai no se n'havia editada tanta, de propaganda sobre la URSS a casa nostra. L'àlbum de 20 anys de vida soviètica d'Edicions Europa Amèrica tenia 400 fotografies de la URSS que ens feien caure la bava. Les imatges de l'explorador Papanin foren distribuïdes per milers d'exemplars. Les pel·lícules soviètiques eren aclamadíssimes. Els personatges, com Mustafà, de la pel·lícula *Camino de vida*, basat en el 'Poema pedagògic', de Makarenko, eren fins i tot imitats en les festes celebrades als nostres casals de barri i de poble".

L'exseminarista Miquel Quintana Batalla²⁰ havia deixat el Col·lell el 1936 i de tornada a l'Escala es va dedicar a arrencar la vinya de la família situada a migdia del cementiri perquè tenia un rendiment escàs. Des de la vinya es va poder veure com als pocs dies d'esclatar la guerra l'anarquista J.S.D. feia caure a cops de mall en un acte revolucionari la gran creu de pedra que presidia la capella del cementiri. Miquel Quintana va estar el 1937 treballant al jaciment d'Empúries cobrant 10 pessetes diàries. Quintana disposava aquell any de les claus de la biblioteca on passava largues estones consultant solitàriament els petits tresors bibliogràfics i també ordenant i classificant una col·lecció de segells amb el vist-i-plau de Tonet Puig per la bona relació que aquest tenia amb el seu avi i agutzil Francisco Batalla.

El 1937 va ser creat el Servei de Biblioteques al Front per fer arribar els llibres fins a les trinxeres i els hospitals de sang. Una mostra d'aquest afany va ser el cas de la 11a Divisió que lluitava al front de Terol amb la participació d'alguns escalencs. El bibliobús, nascut el maig del 1938, perfeccionaria aquest servei i portaria llibres arreu; el bibliobús també va recórrer la nostra comarca, però no consta cap visita a l'Escala. Els títols més llegits llavors eren els de novel·la d'aventura (Salgari, Scott, Verne...) i els de novel·la russa (Dostoievski, Tolstoi, Gorki...), anglesa (Dickens, Poe, Shakespeare...), francesa (Zola, Hugo, Camús...) i castellana (Azorín, Baroja, Pérez Galdós...) i catalana (Pitarra, Soldevila, Maragall...).

"Em van dir -va escriure l'escriptor i corresponsal de guerra ucraïnès Illya Ehrenburg referit al gener de 1939- que els meus companys soviètics s'havien ubicat en un poble a

20. Miquel Quintana (1920-1938) va ser mobilitzat al final del 1937 a Alcanyís (Terol), però el desembre es va passar als requetès del Terç de la M. D. de Montserrat. Va morir al camp de batalla el 31/7/1938 a Vilalba dels Arcs (Front de l'Ebre) en l'inici dels combats que van anihilar els requetès en intentar fer-se amb la «cota 481» dita Punta Targa.

vuit quilòmetres de Figueres²¹. Allí cremava una llar de foc! Savich em va explicar que s'havien emportat la biblioteca de l'ambaixada en un camió i que calia cremar-la; no deixarien els llibres russos als feixistes. Kotov –pseudònim de l'espia Eitingon– llençava els llibres al foc amb gran satisfacció dient: “Qui és aquest? Kaverin? Doncs tingui la bondat! Qui més m'impressionà fou Savich. Era un autèntic bibliòfil. De sobte es va deslliurar de qualsevol pudor i es va contagiar tant que també va acabar tirant volums al foc”.

El diari El Pirineo va dir el 18 d'abril del 1940 (just acabada la guerra): “ (...) Queremos que los libros sean ante todo Católicos y Españoles”. El mateix diari deia el 24 d'abril referit a la “Fiesta del Libro”: “Y no hacemos distinción, que es obligada, entre los buenos y los malos libros, porque afortunadamente, en la Nueva España y por designio del Caudillo, estos últimos se hallan proscritos (...)”. Aquell “Año de la Victoria” es va publicar la circular 25.288 aHusiva a les obres literàries censurades contràries al Movimiento Nacional: catalanistes, marxistes, soviètics, anarquistes, antifeixistes, liberals, anticlericalistes, llegenda negra, teosòfiques, anticatòliques, ocultistes, maçòniques, antibel·licistes, modernisme extravagant, pseudocientífiques, cursis...”.

El desembre de 1936, la Junta Tècnica franquista ja havia promulgat a la zona ocupada un decret contra la producció i comerç de literatura prohibida (dita també pornogràfica o subversiva). El novembre de 1937, el govern franquista havia disposat la formació de comissions depuradores de totes les biblioteques públiques, populars, escolars i sales de lectura. Quan Catalunya va caure, les comissions es van estendre arreu del país.

A la fi de la guerra va entrar en acció a l'Escala i arreu la Comissió de Depuració de llibres, creada per ordre del President de la Diputació, formades per l'alcalde, el rector, el cap de la Falange i el regidor de Cultura, per netejar ideològicament totes les biblioteques i sales de lectura ja fossin públiques, privades o escolars. La biblioteca popular d'Olot va ser la primera a ser depurada i va servir de pauta per a futures depuracions; a la biblioteca d'Olot es depuraren 121 títols, a més dels escrits en català prèviament separats. La biblioteca del Centre Obrer olotí va ser llençada al riu Fluvià. El 1939 van ser destruïts a Barcelona 72 tones de llibres procedents de llibreries, editorials i biblioteques públiques i privades.

La Comissió de Figueres va retirar el 1939 del fons de la biblioteca figuerenca, malgrat l'oposició de la directora Adela Riera, 210 llibres de temàtica diversa (política, religió, filosofia, ciències, belles arts, història, literatura...). Les obres salvades van ser reclamats el 1941 per la Diputació de Girona. El 1999, l'Arxiu Històric de Girona va lliurar a la Central de Biblioteques de Girona 103 obres (de les 210 confiscades a Figueres) que van ser retornades a la biblioteca de la capital empordanesa (la tardor del 2011 es van exposar a la biblioteca de Figueres una mostra d'aquell expoli).

Amb la depuració de les biblioteques pel règim franquista s'havia procedit a destruir o retirar de les prestatgeries els llibres assenyalats pel règim. Això va portar a crear, en la majoria de les biblioteques, l'anomenat 'infern'. L'infern era una mena d'armari o dipòsit ubicat als baixos de la biblioteca

per retirar de la circulació els llibres prohibits que anaven en contra la moral, els bons costums o la línia ideològica del règim. És un concepte que té el seu origen en el món llatí i catòlic. Gràcies a les bibliotecàries va ser més un purgatori que un infern.

Alguns membres del Comitè s'havien fet, abans de l'arribada de les tropes franquistes, amb exemplars per salvar-los de la destrucció; fins i tot algun escalenc en va salvar alguns retirant-los de les flames. Altrament, algunes famílies, per por a represàlies, enterrarien a les seves vinyes i olivars la seva particular col·lecció d'obres considerades 'delatores'. Algunes (poques) de les obres indultades o salvades in extremis van ser dipositades anys després a l'ajuntament i encara avui formen part del fons de l'actual biblioteca.

No coneixem, a l'Escala, l'abast real de la revisió i censura, tot i la ferma oposició de Paco Albert Paradís, advocat i polític catalanista federal, fill de Lluís Albert Paradedà i germà de Caterina Albert, que va gestionar durant les primeres setmanes l'alcaldia i l'ocupació italianofranquista amb l'ajut de l'antic anarquista reconvertit al mussolinisme Francesc Rouret Sureda, amic de Rafel Torres, que aquells dies va pronunciar una conferència sobre l'Estat corporativista del feixisme al cafè Les Delícies davant la tropa italiana. Benet Poch Tarrés avui és dipositari de la biblioteca particular de Rouret; hi destaca la col·lecció enquadrada d'“El hombre y la Tierra” (1905) del geògraf anarquista Elisée Reclus.

Una camioneta, acabada la guerra, va estar uns dies emportant-se material encara dipositat a l'ajuntament. També es feu una estricta selecció dels llibres de la biblioteca de ca les Alech i els considerats més propis del Nou Règim es van portar a ca les Monges per ser llegits i consultats. Els mobles de la biblioteca van ser traslladats a ca les Monges per reemplaçar altres malmesos durant el conflicte. A la plaça de l'Ajuntament els falangistes JPB i MBT van cremar al més pur estil nazi alguns llibres de la biblioteca considerats impurs. El pati de ca les Monges i els forns dels flequers també van servir de crematoris. Altres títols foren retornats als seus antics propietaris a instància de la Diputació de Girona i molts altres van passar a col·leccions particulars escalenques o es van posar clandestinament a la venda.

La foguera es va instal·lar a la plaça de l'Ajuntament. Els llibres feien de mal cremar. Es consumien lentament, potser perquè havien de vèncer les resistències i la incomprensió dels absents. Els biblioclastes o destructors de llibres seguien amb la mirada el rastre de foc i fum. No feia molt havien cremat a prop les fogueres de Sant Pere amb deliri i complicitat encomanadissa de nens i adults. El capítol anava mirant els llibres i els llençava al centre del volcà, llevat d'uns pocs que va decidir salvar perquè considerava més oportú per a ells l'arrest domiciliari. El capítol tornava a puntades de peu amb les seves botes els llibres mal cremats a l'epicentre del foc purificador. Cada llibre cremat il·lumina el món, devien pensar.

Una crònica publicada al diari Ya a Madrid el 2 de maig de 1939 deia: “Los enemigos de España fueron condenados al fuego. Con motivo de la Fiesta del Libro se celebró un auto de fe en el patio de la Universidad Central pronunciando el catedrático Antonio Luna las siguientes palabras: “Para edificar a España una, grande y libre condenamos al fuego los libros (...)”. El 16 de juliol es llegia a El Correo Catalán relatiu a Lloret de Mar: “El día 29 de junio, festividad de la Buena Prensa, tuvo lugar ante la representación del Ayuntamiento, Falange y de la Parroquia el acto de destrucción de libros, folletos y revistas impíos y pornográficos (...)”.

21. El mas Perxés, entre Agullana i la Vajol, assentat en un replec de muntanya voltada d'alzines sureres, va ser confiscat el 1938 per la Generalitat. Durant la retirada fou residència de polítics i intel·lectuals i dipòsit d'art del patrimoni artístic català camí de l'exili.

Collage de llibres de molt èxit durant la República i bruscament depurats després de la victòria franquista. Fotomuntatge de l'autor.

Adolescents de les Joventuts Hitlerianes es mostren alegres en una crema de llibres l'abril del 1938 a la ciutat austríaca de Salzburg durant el bibliocauste. La depuració d'idees va ser un pas previ a l'extermini de persones. Foto: autor no identificat (Associated Press).

Siset Casadevall conta que ell i els seus companys, llavors amb dotze anys, anaven assiduament a la sala de lectura de ca les Monges pel plaer de la lectura. Diu que en caure'ls a les mans sorprenentment la col·lecció amb il·lustracions eròtiques "Les mil i una nits" quedaren tan embadalits que bonament se'ls repartiren i se'ls emportaren a casa. Aviat però els hagueren de tornar. S'ignora quin va ser el seu destí final.

L'Holocaust nazi de la SGM (1939-1945) va venir precedit del Bibliocaust. Milions de llibres van ser destruïts pel règim nazi a partir del 1933 a instància de Goebbels (ministre de Propaganda): "Cal lliurar a les flames l'esperit diabòlic del passat". Hitler va dir d'ell: "Segur que fa bona feina". El poeta Heinrich Heine havia escrit profèticament a la seva obra "Almanzor" (1821): "Allí on cremen llibres acaben cremant homes". Les fogueres de llibres van inspirar els forns crematoris.

Amb la implantació de la dictadura franquista tot van ser restriccions (aliments, llum...) i prohibicions (opinió, reunió...). Malhauradament la biblioteca de ca les Alech i els llibres no van escapar a les implacables requisites i cremes. Els prestatges de moltes cases escalenques també van buidar-se tant pel desvalisament perpetrat per les forces d'ocupació com encara més per la prudència previsor dels seus propietaris. Manejar segons quin llibre era sens dubte en aquelles circumstàncies tan perillós com manejar una bomba.

BIBLIOGRAFIA

- BÁEZ, Fernando. *Historia universal de la destrucción de libros* (2004)
- BREU, Ramon: *La Catalunya soviètica. El somni que venia de Moscou* (2011)
- BRUGUERA, Rafel: *Antoni Puig Tonet. Barber, àcrata i savi. L'anarquisme i la Guerra Civil a l'Escala* (2010)
- CABRUJA, Agustí: "Antoni Puig, el barber de l'Escala". *Polítics i escriptors gironins durant la Segona República* (1987)
- COLOMEDA, Lluís: "Un segle de biblioteques a l'Escala" (*L'Escalenc* octubre, novembre i desembre 1999), "Andreu Nin a l'Escala" (*L'Escalenc* agost 2003); "Federica Montseny a l'Escala" (*L'Escalenc* novembre 2003); "Rosa Laviña" (*L'Escalenc* juny 2004); "Els anys d'exili de Tonet Puig (1)" (*L'Escalenc* gener 2008)
- GARMABELLA, José Ramón: *El grito de Trosky. Ramon Mercader, el asesino de un mito* (2007)
- GUANTER, Pere: *Els alcaldes de l'Escala 1900-1999. Entre el poder i l'oblit* (2003)
- GUDAYOL, Anna: "El salvament de les biblioteques catalanes durant la Guerra Civil: les 'notes' de Jordi Rubió". *Estudis romànics*, 29 (2007)
- PÀMIES, Teresa: *Quan érem capitans* (1974)
- PLA, Josep: *Notes per a Sílvia. Obra completa* (1974)
- QUER, Josep M.: "Consol Solés Roviola. Una víctima oblidada del principi de la Guerra Civil". *Revista L'Amic*, 44. Sant Julià de Llor i Bonmatí (2016)
- ROIG, Sebastià: "Figueres, 1936 (II): els llibres vençuts". *Revista de Girona*, 265 (2011)
- ROMERO, Alfons: "La Biblioteca Popular de Figueres". *Annals de l'IEE*, 26 (1993)
- VILA, Mercè: *L'Escala 1931-1947. República-guerra-postguerra* (1992)

Arxiu Històric de Girona

Arxiu Parroquial de l'Escala

Fons AM (Sèrie Arxiu Moscou) del CRAI Biblioteca del Pavelló de la República (UdB)

Aportacions orals (anys 2003-2011):

- Rosa Laviña Carreras (1918-2011)
- Maria Quintana Batalla (1921)
- Anita Roca Batlle (1921-2017)
- Benita (1925) i Salvadora Sastre Suñé (1927-2005)
- Siset Casadevall Muriscot (1928-2017)
- Maria Anneta Carreras Bech (1928-2016)
- Benet Poch Tarrés (1929)
- Carme Costa Torres (1929)
- Aurora Callol Gomà (1935)

Lluís Colomeda

EL CONFLICTE DE LES ELECCIONS MUNICIPALS DE 1881

L'1 de juliol de 1881 a les 10 de matí es va fer l'acte de presa de possessió dels 5 regidors nous que s'incorporaven al cartipàs municipal de l'Ajuntament de l'Escala que sorgí de les eleccions celebrades la primera quinzena de maig¹ per al bienni 1881-1883. El resultat de les eleccions, molt ajustat en nombre de vots, 221 a 204², havia donat, però, 4 regidors al partit republicà-federal i 1 regidor al partit monàrquic o constitucional. En el moment de la constitució, l'alcalde sortint Joan Martí i Arbusí (del partit monàrquic o constitucional), que presidia l'acte, després de rebre els elegits per a substituir els regidors sortints, va cridar el regidor electe Pere Ramos i Donjó, membre del partit republicà, per a comunicar-li una ordre del Governador Civil per la qual no se li podia donar possessió de l'acta de regidor. L'ordre del Governador Civil deia el següent:³ *"Visto el expediente promovido sobre incapacidad del concejal electo de su Distrito D Pedro Ramos Donjó para el desempeño de su cargo, he acordado que ínterin se sustancia y determina dicho expediente no se dé posesión al expresado concejal D Pedro Ramos Donjó. Lo que comunico a esa Alcaldía para su más puntual cumplimiento. Dios guarde a v. m. a. Gerona 26 Junio de 1881. Fernando de Moradillo. (a l'atenció) Sr. Alcalde de La Escala."* Per la qual cosa l'Ajuntament havia de quedar configurat, mentre no quedés resolt l'expedient, per 8 regidors més l'Alcalde. La plaça de regidor en disputa, doncs, no havia de ser presa per ningú mentre no s'acabés la instrucció de l'expedient.

Un cop llegida aquesta ordre, Lluís Albert i Paradedada va demanar la paraula segons es descriu en el llibre d'actes i sessions de l'Ajuntament de l'Escala de la següent manera⁴: *"Inmediatamente dijo el Concejal electo D Luis Albert Paradedada que él respetaba y acataba la orden del Sr. Gobernador referente al Sr Ramos pero que en deber de compañerismo y no deseando hacerse cómplice de una infracción de Ley tan manifiesta que no necesita comprobarse y su delicadeza no le permitía tomar posesión del cargo de Concejal por el que había sido elegido toda vez que se separaba indebidamente a uno de sus compañeros y que solamente tomaría posesión del cargo dándolo a todos los que habían sido elegidos y que por consiguiente con ausencia de los demás compañeros de corporación se retiraría, protestando de un proceder abusivo."* En aquell moment, Pere Ramos i Donjó va abandonar la sala de sessions. L'alcalde sortint va dir a Albert i als seus companys Fornés i Sureda que podien prendre la resolució que creguessin convenient i que ell la comunicaria al Sr. Governador Civil. Aleshores, els tres representants elegits regidors pel partit republicà juntament amb Pere Ramos i Donjó, Lluís Albert i Paradedada, Ramon Fornés i Flaqué i Josep Sureda i Buxó van signar l'acta

i van abandonar les instal·lacions de l'ajuntament sense prendre possessió del càrrec de regidors. Llavors, l'alcalde sortint Joan Martí i Arbusí va donar possessió del càrrec de regidor a Josep Bofill i Sirés, l'únic representant del partit monàrquic. Posteriorment el regidor nou va prendre jurament, va ocupar interinament la Presidència i va declarar compostat l'Ajuntament per 6 individus: ell mateix, Joan Martí i Arbusí (alcalde sortint), Josep Poch i Alech, Salvador Batalla i Bosch, Miquel Molinas i Ballester i Dídac Andreu i Oliveras.

A continuació es va procedir a l'elecció de l'alcalde en votació secreta, que va donar el resultat següent: Joan Martí i Arbusí 5 vots i Josep Poch i Alech 1 vot. Amb aquest resultat va ser proclamat Alcalde Joan Martí i Arbusí. Després, per unanimitat, va ser escollit primer tinent d'alcalde Josep Poch i Alech i com a segon tinent d'alcalde Josep Bofill i Sirés. Com a regidor síndic va ser elegit Miquel Molinas i Ballester i com a regidor interventor Salvador Batalla i Bosch. Va quedar com a simple regidor Dídac Andreu i Oliveras.

Aquest fou el resultat de l'accidentada constitució de l'Ajuntament de l'Escala per al bienni 1881-1883. Però, això no va acabar així.

Lluís Albert Paradedada. Arxiu Lluís Albert Rivas.

Dos dies després, el 3 de juliol, es va tornar a convocar sessió ordinària del Ple de l'Ajuntament. Un cop aprovada l'acta anterior i quan el President Joan Martí i Arbusí volia donar per acabada la sessió, va passar el següent⁵:

"(...) se presentaron en el salón de las casas consistoriales y con motivo de ser ordinaria y pública la sesión que se celebraba varios vecinos de esta Villa y entre otros D. Luis Albert y Paradedada, D. Ramón Fornés, D. José Sureda, y D. Pedro Ramos y Donjó y habiendo preguntado el primero al Sr. Alcalde si le permitía decir cuatro palabras y concedido el permiso dijo que el objeto de los cuatro sobre dichos individuos al presentarse en aquella sesión, a pesar de no haber sido llamados era el de tomar posesión del cargo de concejal por el que habían sido elegidos en las últimas elecciones, a lo que le contestó el Sr Alcalde que a los tres primeros de los nombrados señores no podía darles la posesión que pretendían en razón de que habiendo dejado de tomarla el día primero de los corrientes sin manifestar escusa legal para ello había creído de su deber consultar el caso al Sr. Gobernador Civil de la Provincia y que ínterin no hubiese resuelto aquella Autoridad sobre la indicada consulta se abstendría de tomar posesión del cargo de Concejal a ninguno de los que habían dejado de tomarla y que tampoco podía

Imatge de l'antic edifici consistorial vist des de l'església. Foto: Ildefons Clos.

darla al último de los citados señores o sea al Sr. Ramos porqué tenía el deber de cumplimentar lo que sobre dicho Sr. le tenía ordenado la Superioridad acto seguido y hallándose entre los diferentes señores que habían asistido a la sesión el Notario de esta Villa D. Valentín Candal fue requerido por los cuatro citados individuos Albert, Fornés, Sureda y Ramos para que estos diera un acta de protesta de lo que había pasado la cual original debe obrar en los protocolos del referido Sr. Notario, todo se acordó constara por medio de la presente acta que firman con el Sr. Alcalde los demás individuos de que certifico."

En aquell moment el plenari de l'Ajuntament només estava format per 6 membres, dels 10 que havia de tenir en circumstàncies normals, i com es descriu en l'acta de la sessió, els 4 membres electes que havien renunciat al càrrec es van personar a l'ajuntament per exigir que se'ls prenguéssin possessió. Quan l'alcalde els va respondre que no, el notari de la vila Valentí Candal i Pi va aixecar acta d'aquest fet a requeriment dels 4 regidors. En aquest punt hi ha diverses qüestions que caldria esclarir. D'una banda el "pecat original": podia Pere Ramos i Donjó prendre possessió del càrrec de regidor? A resultes d'aquest "pecat original", per què el dia 3 de juliol no es va prendre possessió dels tres regidors, Lluís Albert i Paradedà, Ramon Fornés i Flaqué i Josep Sureda i Buxó? I com a conseqüència de totes aquestes disputes, va ser il·legal la constitució de l'Ajuntament del dia 1 de juliol com denunciaren els 4 regidors en l'acta notarial del 3 de juliol? Intentaré respondre a aquestes preguntes a partir d'ara.

EL "PECAT ORIGINAL", PERE RAMOS I DONJÓ

Tot aquest conflicte s'inicià quan un grup d'electors escalencs, entre els quals només es coneix el nom d'un d'ells, Domingo de Miguel i de Basols (membre de la família Blondel, carlí, gran

propietari de terres i propietats, entre d'altres, la "Casa Gran" de l'Escala), van entrar una instància adreçada al Governador Civil de la província en la qual¹⁶ "(...) manifiestan que después de mes y medio de verificadas las elecciones municipales han tenido conocimiento de que D. Pedro Ramos concejal electo para aquel Ayuntamiento no podía ser elegido no elector porqué no hace cuatro años que tiene la residencia fija en aquella villa, no ser cabeza de familia ni pagar contribución con un año de anterioridad a la época de la formación de las listas electorales por todo lo cual piden sea declarada nula la elección de dicho sujeto. El Sr Alcalde informa son ciertos todos los extremos de la referida instancia y el Sr. Gobernador en vista de este informe ordenó con fecha 26 del actual que interin sustanciaba este expediente no se diera posesión al expresado concejal.

Teniendo en cuenta que los recurrentes manifiestan que el Ayuntamiento al continuar al Sr. Ramos en las listas de electores elegibles fue por una equivocación y que el Alcalde informa que todo lo dicho por los recurrentes es cierto."

O sigui, a través d'una instància va arribar una queixa al Govern Civil en què es diu que Pere Ramos i Donjó no pot ser considerat elegible perquè no reuneix les condicions necessàries segons la llei electoral. I d'aquest fet en dóna fe, a requeriment del governador civil, l'alcalde de l'Escala Joan Martí i Arbusí.

I, què deia la llei municipal d'aquella època? La llei municipal per a aquelles eleccions era⁷ "La Llei Municipal" de 21 d'agost de 1870 que en el seu article 39 deia el següent: "Artículo 39. Pueden ser Concejales los vecinos del pueblo que, estando en pleno goce de sus derechos civiles, lleven cuatro años por lo menos de residencia fija en el término municipal.

No necesitan este tiempo los naturales del pueblo que, después de una ausencia más o menos prolongada, hayan vuelto a obtener la declaración de vecindad, si están en el pleno goce de sus derechos civiles.

Posteriorment la Llei de reforma de la Llei Municipal de 17 de desembre de 1876⁸ afegia el següent: "(...) Serán elegibles en las poblaciones mayores de mil vecinos los electores que, además de llevar cuatro años por lo menos de residencia fija en el término municipal, paguen una cuota directa de las que comprendan en la localidad los dos tercios de las listas de contribuyentes por el impuesto territorial y por el de subsidio industrial y de comercio: (...)".

Segons la instància de Domingo de Miguel i de Bassols i altres electors escalencs, Pere Ramos i Donjó incomplia tres requisits per a poder ser declarat elector en el termini de creació de les llistes electorals. D'una banda no feia quatre anys que tenia residència fixa a l'Escala, tampoc era cap de família ni tampoc pagava contribució amb un any d'anterioritat a l'època de formació de les llistes electorals. A més, l'alcalde de l'Escala donava fe que aquests tres requisits en el moment de formació de les llistes electorals no eren complides per Pere Ramos Donjó. Per tant, sembla força clar que Pere Ramos i Donjó no hauria d'haver estat declarat elegible i, en conseqüència, no hauria d'haver estat inclòs en les llistes d'elegibles i, per tant, no hauria d'haver estat proclamat regidor per a la Junta Electoral.

El problema de tot plegat és que Pere Ramos i Donjó va ser declarat elegible, va ser escollit com a regidor per als seus conciutadans i va ser declarat regidor per a la Junta Electoral sense que, en els terminis establerts, s'hagués presentat cap reclamació contra la persona de Pere Ramos i Donjó. Quan Domingo de Miguel i de Bassols i altres electors escalencs presentaren la instància denunciant tot això van provocar que, en el moment de constituir-se el nou Ajuntament, no es permetés prendre possessió del càrrec de regidor a Pere Ramos i Donjó, a instàncies d'una Ordre del Governador Civil de la província.

Per què no es pren possessió dels tres regidors el 3 de juliol quan els tres regidors sol·liciten que se'ls prengui possessió? Era legal l'Ajuntament sortit després de l'acte de presa de possessió de l'1 de juliol?

Després d'unes eleccions municipals, el procés de constitució del nou Ajuntament estava molt pautat per la Llei Municipal de 21 d'agost de 1870. Així en l'article 47⁹ es deia el següent: "*Artículo 47. El primer día del año económico, después de hecha la elección ordinaria, cesarán de sus cargos los Concejales salientes y tomarán posesión los electos.*

El Presidente del Ayuntamiento saliente concurrirá a este acto para recibir a los nuevos Concejales e instalarlos en sus cargos, y se retirará en seguida con los demás Concejales salientes."

És a dir, l'acte de presa de possessió s'havia de fer l'1 de juliol en presència dels regidors sortints, cosa que no es podia fer en la sessió del dia 3 de juliol ja que els regidors sortints no hi eren presents. Per tant, quan el dia 3 de juliol l'alcalde es va negar a prendre possessió als tres regidors estava complint estrictament la legalitat. Una altra cosa és si s'hagués pogut prendre possessió als tres regidors aquell mateix dia per no allargar més de manera artificial el conflicte. En qualsevol cas, no es va prendre possessió del càrrec de regidors als tres regidors electes i, per tant, l'ajuntament un cop acabada la sessió ordinària del 3 de juliol va continuar igual amb l'alcalde, Joan Martí i Arbusí, el primer tinent d'alcalde Josep Poch i Alech, el segon tinent d'alcalde Josep Bofill i Sirés, el regidor síndic Miquel Molinas i Ballester, el regidor interventor Salvador Batalla i Bosch i com a simple regidor Dídac Andreu i Oliveras. Curiosament aquest últim, l'únic regidor representant del partit republicà que formava part de l'ajuntament, fou l'únic dels 6 que formaven el Consell Municipal que s'adherí a la queixa dels 4 regidors de manera explícita, com queda reflectit en l'acta notarial aixecada pel notari de l'Escala Valentí Candal i Pi el mateix dia 3 de juliol.

En quant a si fou legal la constitució de l'Ajuntament després de prendre possessió del càrrec només 1 dels 5 regidors, sembla clar que sí, atès que la Llei municipal de 21 d'agost de 1870 en el seu article 50 deia el següent: "(...) Quedará elegido el que obtenga la mayoría absoluta del número total de Concejales. En caso de empate se repetirá la votación; y si hubiera empate segundo empate, decidirá la suerte." O sigui, l'únic requisit que marca la Llei municipal és que l'elecció dels càrrecs ha de ser per majoria absoluta dels regidors. El que es podria arribar a discutir és si la majoria absoluta és sobre 10 regidors (els que haurien de compondre el Consell Municipal si no hi hagués hagut cap conflicte) o sobre 6 (que són els que en la data de l'elecció dels càrrecs havien pres possessió). En qualsevol cas, l'única elecció que es podria discutir seria l'elecció de l'alcalde, atès que si s'havia de comptar sobre 10 regidors la majoria absoluta seria 6 i, en canvi, l'elecció va donar un resultat 5 a 1 a favor de Joan Martí i Arbusí. Les altres votacions van ser resoltes per unanimitat, o sigui, 6 vots a favor. Però, sembla clar que caldria comptar per a cada votació la majoria absoluta de regidors que prenen part en la votació, i per tant, la majoria necessària per a validar el nomenament havia de ser de 4. El que és evident, però, és que si l'1 de juliol haguessin pres possessió tots els regidors l'elecció de l'alcalde segurament hagués donat un empat a 5 regidors. Si després de dues votacions l'empat a 5 s'hagués mantingut, el pas següent hauria estat resoldre l'alcaldia amb un sorteig.

RESOLUCIÓ DEL CONFLICTE

Dos dies després, el 5 de juliol, es fa una nova sessió extraordinària per a prendre un seguit de decisions al voltant d'un plet promogut pel duc de Medinaceli contra l'Escala i altres municipis alt-empordanesos, un plet que ja venia de temps enrere. Aquest dia 5 no es parla del conflicte sorgit després de les eleccions municipals i de la configuració de l'Ajuntament, és una sessió extraordinària per a parlar d'un tema concret que era actualitat els darrers mesos i en el qual calia prendre decisions per a seguir amb la defensa del procés. El que és curiós d'aquesta acta del dia 5 de juliol és que en les signatures d'aquesta acta hi ha les de Ramon Fornés i Flaqué i Josep Sureda i Buxó. Com pot ser que signin l'acta del dia 5 de juliol si encara no havien pres possessió del càrrec de regidors?

L'endemà, el 6 de juliol, l'alcalde, Joan Martí i Arbusí va citar els regidors electes que encara no havien pres possessió del càrrec: Lluís Albert i Parareda, Josep Sureda i Buxó i Ramon Fornés i Flaqué per¹⁰ "(...) que cumpliendo una orden del Sr. Gobernador Civil de la Provincia en contestación a una consulta que le tenía hecha debía darles posesión del cargo de concejal para que habían sido nombrados, ordenando acto seguido al infrascrito secretario que diera lectura de la citada orden como así se hizo. Inmediatamente dijo el Sr. Albert que por deferencia a la orden de la superioridad de la que se había dado lectura, tomaría él y sus compañeros de municipio posesión del cargo porque habían sido elegidos pero que considerando que por la sesión inaugural que había celebrado el Ayuntamiento el día 1º de los corrientes se había faltado a los art. 102 y 103 de la Ley Municipal vigente, creía nulo en absoluto todo cuanto actuara y acordase el Ayuntamiento. Acto seguido y después de haber manifestado el Sr. Alcalde que según su opinión no se había faltado a los artículos citados por el Sr. Albert dio posesión de sus cargos a los S.S. Fornés, Albert y Sureda instalándolos en el Ayuntamiento con el carácter de Regidores, entregándoles las insignias correspondientes. De todo lo que se mandó levantar la presente acta que firman con el Sr. Alcalde todos los presentes de que certifico."

O sigui, el dia 6 de juliol, 5 dies després del dia de constitució del nou Ajuntament, es va prendre possessió dels regidors del partit republicà que el dia 1 de juliol no havien volgut prendre possessió en solidaritat amb el seu company Pere Ramos i Donjó. En aquesta sessió, Lluís Albert i Paradedada va demanar que es declarassin nuls tots els actes acordats per l'Ajuntament per l'incompliment dels articles 102 i 103 de la Llei Municipal vigent. És a dir, demanava que l'elecció de l'alcalde i dels altres càrrecs fets a partir d'aquest dia 1 es declarassin nuls i, per tant, es tornessin a fer.

Què diuen els articles 102 i 103 de la Llei Municipal de l'època?²¹ "Art. 102. De cada sesión se extenderá por el Secretario del Ayuntamiento un acta en que han de constar los nombres del Presidente y demás Concejales presentes; los asuntos que se tratasen, y lo resuelto sobre ellos; el resultado de las votaciones, y la lista de los nominales cuando los hubiese.

Siempre constaran en el acta la opinión de las minorías y sus fundamentos.

El acta será firmada por los Concejales que concurriera a la sesión, por los presentes cuando se dé cuenta de ella, y por el Secretario.

El acta de la sesión inaugural de cada Ayuntamiento será firmada por todos los que a ella concurren, expresando los que no saben firmar.

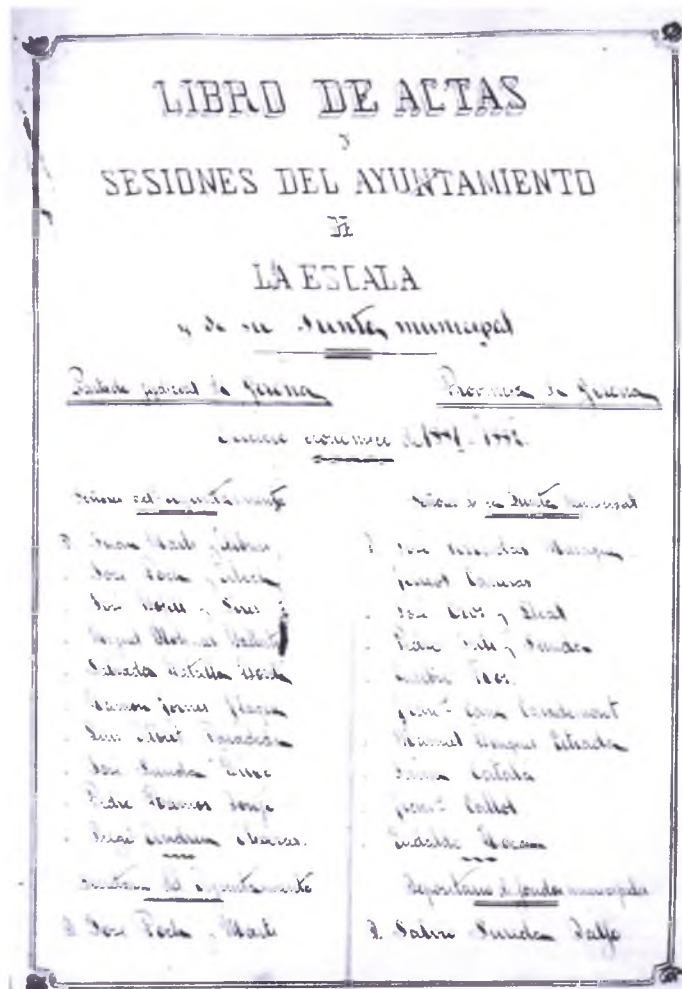
Art. 103. El libro de actas del Ayuntamiento es un instrumento público y solemne; ningún acuerdo que no conste explícita y terminantemente en el acta a que se refiere tendrá valor alguno.

Este libro estará extendido en papel del sello correspondiente, y todas sus hojas llevaran la rúbrica del Alcalde y el sello del Ayuntamiento."

Actualment, en el llibre d'actes de l'ajuntament que es pot consultar a l'Arxiu Històric de l'Escala, al MASLE, hi ha les actes convenientment signades dels dies 1, 3 i 5 de juliol. La pregunta pertinent que ens cal fer és: el dia 6 de juliol, quan es va prendre possessió del càrrec de regidors a Lluís Albert Paradedada, Ramon Fornés i Flaqué i Josep Sureda i Buxó s'havia procedit a escriure i a signar les actes d'aquells dies, o bé, atès el conflicte que hi havia, s'havia esperat a fer-ho més endavant quan es resolgués tot plegat?

Per la queixa de Lluís Albert Paradedada, sembla que en el si del partit republicà no tenien constància que les actes de les sessions s'haguessin redactat. L'alcalde, en canvi, diu que els articles en qüestió s'han complert en les tres sessions, per tant, hem d'entendre que l'Alcalde diu que sí que s'han redactat les actes d'aquestes sessions. Per aquesta raó, no accepta la impugnació dels actes declarats en aquestes sessions. És evident que la intenció del partit republicà era fer repetir les votacions de l'elecció de l'alcalde i dels altres càrrecs municipals per a poder tenir la possibilitat de tenir l'alcaldia després que les dues votacions, si es complien les previsions de votació, acabessin en empat i llavors fos necessari fer el sorteig. En tot cas desconec si es va impugnar l'elecció de l'alcalde i dels tinents d'alcaldes en altres instàncies, i no em consta que es fes.

Mentrestant l'activitat a l'Ajuntament continuava, ara, amb 9 membres, un cop incorporats al cartipàs municipal els tres regidors que el dia 1 de juliol, en solidaritat amb Pere Ramos i Donjó, no havien volgut prendre possessió del càrrec de regidor. Així, el dia 10 de juliol hi ha una altra sessió ordinària on l'alcalde fa saber a la resta de regidors que el dia 1 havia elegit com a alcalde del barri d'Empúries a Jaume Franquesa i com a alcalde del barri de les Corts a Jaume Planas y Cros.

Primera pàgina del llibre d'actes de l'Ajuntament de l'Escala corresponent a l'exercici econòmic 1881-1882.

Foto: AHE. Col·lecció Jordi Bruguera.

També es va parlar de l'organització de la Junta Municipal que es va aprovar que s'havia de fer en 5 seccions. El dia 17 de juliol es fa una nova sessió en què es proposa el regidor Josep Sureda i Buxó per a formar part de la Junta Local d'Ensenyament de Primària.

No és fins a la sessió del dia 24 de juliol en què, a més d'aprovar les Comissions Permanents i els membres que l'integraran, l'alcalde informa que¹² "(...) según comunicación del Sr. Gobernador Civil de la provincia de fecha veinte y dos del actual, la Excm. Comisión Provincial con fecha trece del corriente acordó informar al Sr. Gobernador no había lugar a la incapacidad de D Pedro Ramos y Donjó para ser concejal a cuyo informe se conformó la referida autoridad civil de la provincia, procediendo por tanto dar posesión del cargo de Regidor al indicado D. Pedro Ramos para cuyo fin se le mandó recado en el acto para que se presentara delante del Ayuntamiento y personado dicho Señor en el salón de sesiones tomó con las formalidades debidas posesión del cargo de Regidor entregándole en el acto la insignia de su mando. De todo lo que se mandó levantar la presente acta que firman con el Sr. Alcalde todos los concejales presentes de que certifico."

Per tant, Pere Ramos i Donjó va prendre possessió com a regidor el dia 22 de juliol i d'aquesta manera es tancava aquest conflicte que havia tingut gran ressò social, i no només a nivell local, tal i com demostra l'escrit aparegut en el diari *La Lucha: órgano del partido liberal* de la provincia de Gerona en el seu número 1889 del dia 3 de juliol de 1881. El transcrit tot seguit.

PRECIOS DE SUSCRICION

En Gerona. 1 mes 6 rs., 3 id. 16
 Resto de España y Portugal. . 1 id. 8 id. 3 id. 18
 Islas de Cuba y Puerto-Rico. Semestre 6 pesos
 en oro, 1 año 3
 En Francia. Trimestre, 48. rs.
 se servirá ninguna suscripcion, sin previo pago adelantado.

LA LUCHA.

ANUNCIOS

A los suscritores, 4 m. l. l. real la línea y real los no suscritores. Por meses, precios convencionales Anuncios oficiales 4 75 cént. de real línea
 Los comunicados y remitidos se pagarán según la importancia de su contenido y extensión á juicio de esta Administración.
 Todo pago se entiende por adelantado.
 Insértese ó nó, se devuelve ningún original.

ÓRGANO DEL PARTIDO LIBERAL DE LA PROVINCIA DE GERONA.

Redaccion y Administración.
 Calle del Progreso, número 4, piso 3.º 5.

Publicase
 Todos los Miércoles, Viernes y Domingos.

Extranjero.

«Dícese que el italiano que acompaña á Bou-Amén es el célebre Gerardo Pholji. Este individuo fué quien promovió y dirigió la insurrección de 1871.

Las tropas francesas han evacuado el redento Maenta, se profieren

antes del comunicado no podían sospechar que el señor Moradillo hiciera suya directa ni indirectamente la facultad que La Crónica decía haberse atribuido el señor Sala, lo cual se supo más tarde no obstante haber oído decir y afirmar al mismo señor Sala, que él no dijo lo que La Crónica le atribuyó, cosa

ferenciante, que en la conversacion se notó en el señor Moradillo un desparpajo en su lenguaje que nunca se le había notado, una intemperancia al hablar de ciertos asuntos muy ajena á su histórica ductibilidad y una arrogancia maravillosa de que en ningún tiempo había hecho gala ni uso; se tradujo esto como hijo de

riódico.

De V. como siempre afectísimo amigo q. s. m. b.

Fernando de Moradillo.

Al pie de este documento, fiel reflejo de las instrucciones del mismo señor Moradillo como lo prueba su aprobacion explicitamente dada con en el día 13 de Julio de 1881.

Portada del número 1889 del diario La Lucha. Órgano del partido liberal de la provincia de Gerona correspondiente al día 13 de Julio de 1881 on es va publicar la noticia transcrita.

La Escala 10 Julio 1881¹³

Muy señor mío: ya sabe V. porque así lo he leído en su ilustrado periódico, que el elemento democrático ganó en esta localidad las últimas elecciones municipales sin protesta alguna de parte de los derrotados. Pues bien; deseo que sepa V. y haga público lo que ha sucedido al ir los elegidos a tomar posesión el primero del actual. Para ello, voy a valerme de las mismas palabras que, bajo sus firmas, han publicado en un periódico de Barcelona los individuos del comité democrático de esta población, los cuales dicen; que el día primero, y sin haber recibido los concejales electos la correspondiente convocatoria con la debida antelación, invitándoles para el acto de toma de posesión, les manda el señor alcalde recado verbal por medio del alguacil, a fin de que se personen el día primero del actual, a las diez de la mañana, en la casa capitular de esta villa. Amigos de cumplir siempre con las prescripciones de la autoridad, a pesar de ser notificada la de que se trata en forma tan ilegal como desusada entre compañeros de corporación, los concejales electos cumplen lo ordenado; ven con sorpresa que en vez de darles posesión, lee ufano el señor alcalde una orden del M. I. S Gobernador de la provincia, mandándole suspenda darla a Don Pedro Ramos Donjó, otro de los electos, hasta tanto se halle resuelto cierto expediente incoado en virtud de una reclamación interpuesta relativa a su incapacidad legal. En vano pidieron ver el expediente; en vano trataron de averiguar la fecha de la resolución; en vano preguntaron cual era la incapacidad alegada; en vano recordaron que no habiéndose interpuesto dentro el periodo prevenido en el artículo 86 de la vigente ley electoral, era la reclamación nula y no podía producir efecto alguno, en vano, que caso de haberse presentado en tiempo hábil, debía resolverse por el Ayuntamiento y junta general de escrutinio, el día primero del duodécimo mes económico, con expresa citación del interesado, en vista del artículo 87 de la misma Ley; y no solo no se había citado a dicho interesado, sino que ni siquiera se había reunido el ayuntamiento ni convocado la junta a este efecto; en vano se alegó, que no podía conocer de esta clase de expedientes el Gobernador, pues la única autoridad llamada a intervenir en los mismos, era la Comisión provincial en caso de apelación, apelación que no podía haberse interpuesto, no habiendo resuelto la corporación llamada a fallarlo en primera instancia, por cuya razón era y de ningún valor la resolución dictada, por ser un asunto ajeno a su competencia; todo fue inútil; el señor

alcalde no puede mandar exhibir el expediente por hallarse en Gerona; ignora las prescripciones de la Ley; lo ignora todo, a excepción de que debe cumplir lo ordenado por su superior jerárquico, aunque le mande pegar fuego a Troya por los cuatro costados.

Naturalmente, señor Director; en ello jugaba su tan querida presidencia, puesto que componiéndose el ayuntamiento de la Escala de diez concejales, cinco militantes en el partido republicano y cinco en el monárquico, forzosamente debía exponer su elevado puesto al azar, si aquellos querían disputárselo, en vista de lo preceptuado en el artículo 55 de la ley municipal de 2 de Diciembre de 1877.

Ante tamaño desafuero, viendo lo inútil de sus gestiones, se retiraron protestando los cuatro concejales republicanos últimamente electos; comparecieron nuevamente ayer acompañados de D. Valentín Candal, notario de esta villa, requieren en forma al señor alcalde para que les dé posesión de sus cargos; niegan-se a ello los ediles, a excepción de don Diego Andreu y Oliveras que les patrocina y levanta acta el señor Candal, protestando, fundando-se en las razones que anteceden, protestando también de la constitución del nuevo municipio, pues es evidente su nulidad, ya que no reunía ninguno de los electos en la provisión de los distintos cargos, la mayoría absoluta prevenida en el artículo 55 de la ley municipal; ya por no haber podido concurrir los llamado a ello por sus conciudadanos; ya por no haberse convocado a sesión extraordinaria en la forma prescrita en el artículo 102 de la mencionada ley, y en vista de lo expuesto en el siguiente; a esta protesta se adhiere en un todo, conforme en la misma consta, el digno concejal antedicho don Diego Andreu.

De ella harán los concejales electos, estamos seguros de ello, el uso que crean más procedente en derecho, acudiendo ante las autoridades correspondientes.

Adjunto remito a V. la copia del acta notarial a que se hace referencia para que se persuada de la gravedad de la infracción de ley que se ha cometido.

Sin más por hoy, se ofrece de V. a fino. S. s. q. s. m. b - T.

CONCLUSIONS

Per analitzar tot aquest conflicte m'he basat en la versió que en dona el partit republicà (també anomenat democràtic en algunes fonts) que es troba sobretot en la carta al director publicada per aquest partit al diari *La Lucha* en el seu número 1889. També m'he basat en l'acta notarial aixecada pel notari de l'Escala Valentí Candal i Pi el dia 3 de juliol de 1881 on exposa uns fets a petició de part amb la màxima neutralitat. I finalment, en les actes de l'ajuntament del bienni 1881-83 (Arxiu Municipal de l'Escala) i en l'Acta de la Comissió Provincial del dia 12 de juliol de 1881 (Arxiu Provincial de Girona). Caldrien dos documents per a poder completar la visió del conflicte: d'una banda manca la instància, esmentada a l'inici de l'article, adreçada al governador civil i, d'altra banda, una versió dels fets d'algun membre del partit monàrquic, que no he trobat en cap arxiu ni en la premsa que es conserva de l'època.

Malgrat tot, un cop analitzada la documentació a la qual he tingut accés es pot esclarir de manera clara què va passar. Les eleccions de 1881 van donar un resultat molt clar a favor del partit republicà, 4 regidors a 1. Aquest resultat portava que, un cop incorporats aquests regidors, es donés una situació d'empat a 5 regidors entre els dos partits, cosa que suposava haver d'elegir l'alcalde a través d'un sorteig. En aquest context, podríem pensar que el governador civil tenia un interès evident perquè l'alcaldia de l'Escala quedés en mans del partit monàrquic. En acatar l'ordre del governador civil l'alcalde de l'Escala sortint i en no prendre possessió del càrrec de regidors els altres regidors electes del partit

republicà que acompanyaven Pere Ramos i Donjó, l'alcalde sortint, Joan Martí i Arbusí, s'assegurà l'elecció com a alcalde pel bienni 1881-1883 el dia 1 de juliol en l'acte de constitució del nou Ajuntament.

Posteriorment, un cop incorporats Pere Ramos i Donjó i els seus companys de partit com a regidors, van demanar a les instàncies pertinents l'anul·lació de les eleccions fetes anteriorment (de l'alcalde i tinent d'alcalde)? No he trobat constància que s'hagués fet. En tot cas, el que sí he comprovat és que Joan Martí i Arbusí va ser l'alcalde durant tot aquest període, i que de les quatre Comissions Permanents creades 2, Pressupostos i Beneficència, van ser controlades pel partit monàrquic i les altres 2, Fires i mercats i Obres Públiques, van ser controlades pel partit republicà. Aleshores, es va arribar a un pacte per tal d'evitar 2 anys de conflictivitat política atès el panorama que deixava l'empat tècnic en les eleccions? Si es va fer així, no n'he trobat constància escrita.

Sembla evident que els resultats electorals van donar un escenari que va ésser violentat artificialment per no arribar a un sorteig que podia costar la presidència de l'Ajuntament al partit monàrquic, que dominava tan l'ajuntament com el Govern Civil. En les eleccions posteriors (1883), l'Ajuntament que surt canvia clarament de color quan, després de les eleccions municipals, en la primera sessió de constitució del nou Ajuntament Lluís Albert i Paradedda surt elegit alcalde per un resultat de 9 a 1 (curiosament aquest vot que impedeix l'elecció per unanimitat el va rebre el company d'Albert en el si del partit republicà, Pere Ramos i Donjó). El resultat de les eleccions donaren un clar resultat electoral a favor del partit republicà. Sembla fàcil concloure que aquell conflicte va passar factura al partit monàrquic. En les següents eleccions municipals (1885), Pere Ramos i Donjó va substituir Lluís Albert i Paradedda com a alcalde. Per tant, l'alcaldia va seguir en mans del partit republicà. Lluís Albert i Paradedda, prèviament, havia estat escollit diputat provincial. Pere Ramos i Donjó va estrenar el càrrec d'alcalde amb un problema de gran envergadura: la crisi sanitària de l'epidèmia de còlera que atacà l'Escala els mesos de juliol i agost d'aquest 1885. Trobareu més informació d'aquesta epidèmia de còlera en el dossier del Camí de Ronda número 4 del qual jo mateix en sóc l'autor.

NOTES

1. L'article 41 de la Llei Municipal de 21 d'agost de 1870, diu: "*Las elecciones municipales se harán en la primera quincena del undécimo mes del año económico*" és a dir, la primera quincena del mes de maig. I l'article 42: "*los ayuntamientos se renovaran por mitad de dos en dos años, saliendo en cada renovación los Concejales más antiguos*".
2. Biblioteca Virtual de Prensa Histórica. Ministerio de Cultura. *La lucha, órgano del partido liberal de la provincia de Gerona*, número 1861 del 8 de maig de 1881, pag 3.
3. Arxiu Històric de l'Escala (AHE) *Llibre d'Actes de l'Ajuntament de l'Escala exercici econòmic 1881-1882*. Acta de l'ajuntament del dia 1 de juliol de 1881.
4. Ídem. Acta de l'ajuntament del dia 1 de juliol de 1881.
5. Íbidem. Acta de l'ajuntament del dia 3 de juliol de 1881.
6. Arxiu Històric de Girona (AHG). *Llibre d'actes de la Comissió Provincial*. Acta de la Comissió provincial de 12 de juliol de 1881.
7. Llei Municipal de 21 de agost de 1870. Article 39.
8. Llei de reforma de la Llei Municipal de 17 de setembre de 1876. Tomo IV, pàg 691.
9. Llei Municipal de 21 de agost de 1870. Article 47.
10. AHE, opus cit. Acta de l'ajuntament del dia 6 de juliol de 1881.
11. Llei Municipal de 21 de agost de 1870. Articles 102 i 103.
12. AHE, opus cit. Acta de l'ajuntament del dia 24 de juliol de 1881.
13. Aquest article ha estat transcrit tal qual apareix en la reproducció digital que va trobar l'autor de l'article en l'adreça electrònica corresponent a la *Biblioteca Virtual de Prensa Histórica* que a tal efecte ha creat el Ministeri de Cultura. L'única llicència presa per l'autor ha estat corregir les errades ortogràfiques que hi havia en el text original amb la voluntat de facilitar-ne la comprensió.

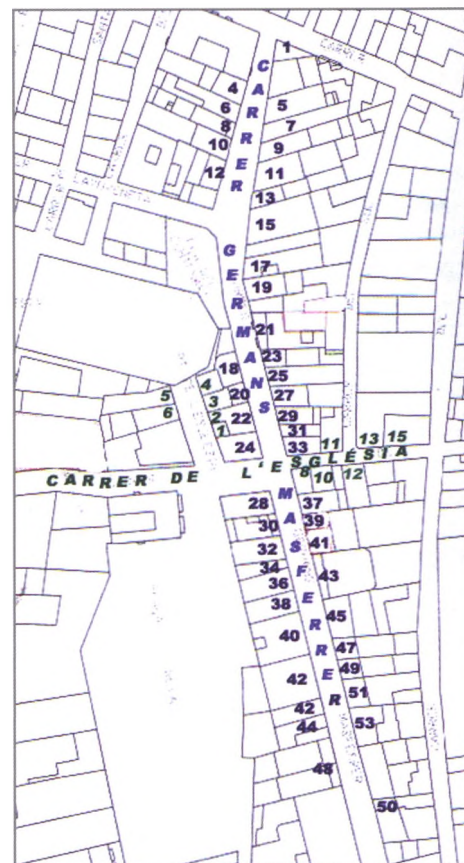
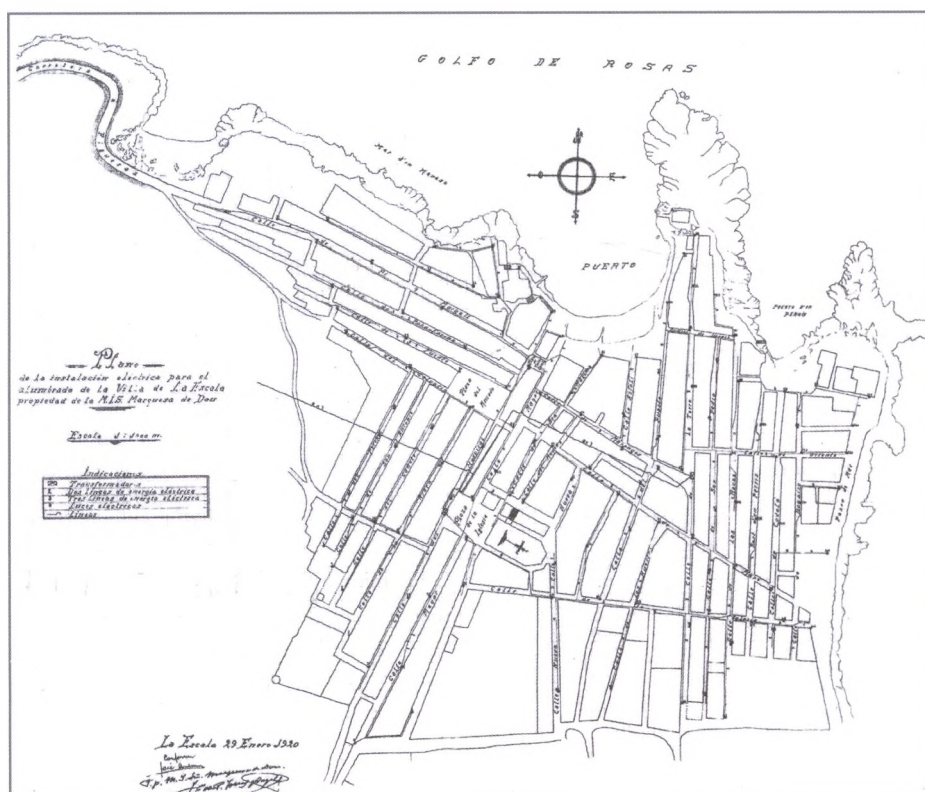

Jordi Bruguera Batalla

Assessorament lingüístic: Jordi Lorca i Vidal

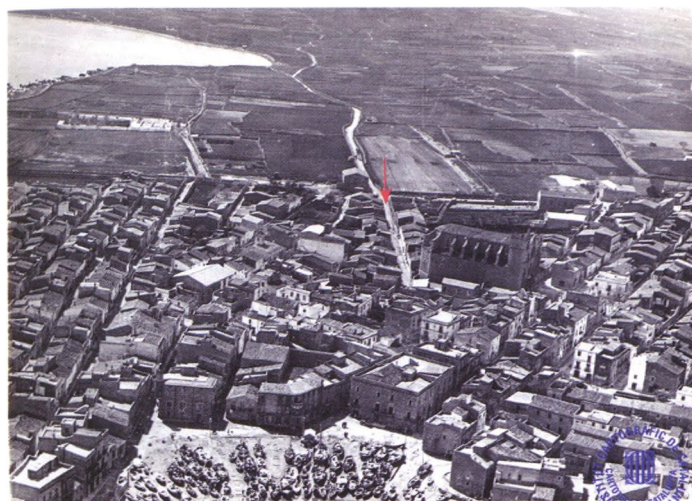
1959: QUAN EL CARRER NOU VA PASSAR A SER EL CARRER GERMANS MASFERRER (2A PART)

En la primera part de l'article, la que es va publicar l'any passat, es va comentar la manera de viure als carrers de l'Escala i les relacions que hi havia entre els veïns, amb una referència especial a una de les vies de la població, el carrer Nou, on vaig passar-hi la infantesa, la joventut i més enllà i tot, fins superada la trentena. Ara, en la segona part de l'article, la que es publica enguany, s'hi descriuen les diverses cases i finques del carrer, qui hi vivia en els anys propers al 1960 i quina ha estat la seva evolució fins a l'actualitat.

Plànol de l'enllumenat de la vila de l'Escala de 1920. Arxiu de la Corona d'Aragó. Col·leccions. Mapes i Plànols, núm. 172. Extret de: Camí de Ronda, núm. 6, L'Escala, juny 2015, pàg. 58.

Plànol detallat amb les finques de la zona de carrer Nou, en el que s'hi han posat els números actuals de cada casa. Arxiu família Sabadí-Hereu.

Imatge aèria de la vila de l'Escala de l'any 1929, amb una fletxa assenyalant el carrer Nou. S'hi pot veure bé el costat dret de la part alta del carrer Nou i la seva continuïtat amb el Camí Ample. Més enllà de l'avinguda Ave Maria, els camins que menaven cap als camps, vinyes i pinedes, el cementiri, Kan Kilis, alguna barraqueta i poca cosa més. Fotografia de Josep Gaspar i Serra (1892-1970), extreta de la Cartoteca Digital de l'Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya (ICGC), del Fons Gaspar.

Fotografia aèria de l'Escala, de 1917 (aprox.). S'hi pot observar al capdamunt del carrer Nou que l'Ave Maria, de can Kilis al mar, encara no està del tot oberta, com és avui. Fons Josep Maria Co i de Triola, de l'Arxiu Fotogràfic del Centre Excursionista de Catalunya.

Plànol de la vila de l'Escalera, de cap al 1970, amb alguns noms de carrer de l'època franquista: Calle de los Caidos (avui, carrer del Port), de José Antonio (carrer del Mar), de la Liberación (carrer pintor Joan Massanet) i del Caudillo (carrer de Gràcia). Foto: Ajuntament de l'Escalera. Arxiu família Sabadí-Hereu.

DEL CARRER DEL MAR AL DE LA MORENETA

Començarem la descripció pel principi, per on s'inicia la numeració de les cases de la via, pujant a l'esquerre amb els números senars i a la dreta amb els parells. Com si fos una alineació d'un equip de futbol, amb el número 1 hi ha la casa que havia estat la fleca d'en Paulí Poch, de "can Ciriaco" que se'n deia abans. Tenia el forn al mateix carrer, més amunt, on també hi vivia amb la seva muller Pepita Colomé i la filla, Dolors. Amb la mort d'en Paulí el 1964 (61 anys), molt sentida a la vila i al carrer ja que era molt apreciat pels veïns, la fleca va tancar. Aleshores la casa va restar anys deshabitada fins que en Joaquim Teixidor i Poch (fill de la Maria Poch, germana de la Dolors, tristament desapareguda al juny del 2004), amb la seva esposa, Mercè Ribas, van obrir una botiga de barrets i cabassos. La porta del carrer Germans Masferrer resta tancada i l'entrada és per la que hi ha al carrer del Mar, via més comercial.

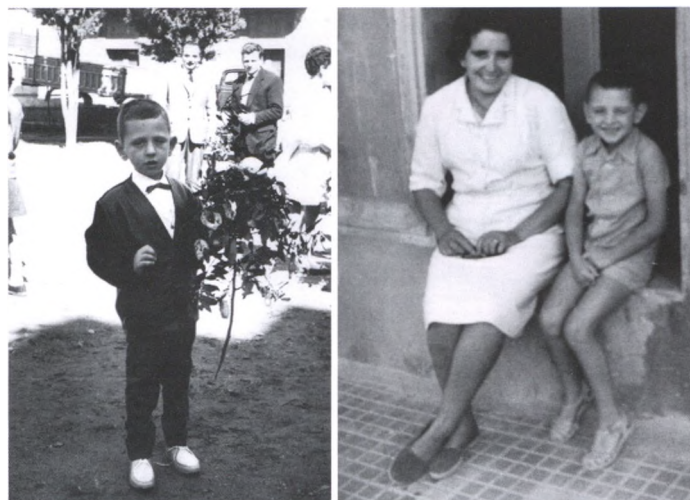
La següent casa és la de can Banyes, com es coneix la que ara és propietat d'en Martí Sabadí i Arespa, molt conegut a la vila pels anys que va treballar a la Caixa de Girona. Aleshores, als anys seixanta, a la casa hi vivien els seus pares, en Josep i la Isabel, els avis paterns, en Martí Sabadí i la Lúcia Jacinto, i en Martí, ja esmentat, l'únic fill. En Josep, mort el 1995, era pescador i pagès i en Martí va treballar a la banca tota la seva vida, fins que es va jubilar. Ara hi viu la seva filla Glòria, amb el seu company i el fill.

El primer tram del carrer Germans Masferrer a l'actualitat. La fotografia superior és des del carrer del Mar cap amunt i la inferior és des de la plaça del III Centenari cap avall, en direcció al carrer del Mar, a la inversa de la imatge anterior. Foto: arxiu família Sabadí-Hereu.

Més amunt, hi vivien en Josep Puig i la seva muller, la Lola Guerra, amb els dos fills, la Maria i l'Albert, tots pescadors. Quan el fill, l'Albert Puig "Sord" es va casar va viure-hi un parell d'anys més fins que es va traslladar a casa dels seus sogres, cap a la Punta. Més tard els seus pares van anar a viure a una casa a la part alta del carrer Puig Sureda. Al carrer Germans Masferrer va quedar-hi la seva germana Maria amb la família que va formar. Actualment encara hi viu amb la seva filla.

A continuació ve la casa que es coneix com a ca l'Amàlia de la Llet perquè hi venien llet a la menuda acabada de munyir del braguer de les vaques (la quadra la tenien a l'Ave Maria). Hi vivien els avis, l'Amàlia i en Miquel, amb el seu fill, en Quimet Palau i la seva muller, Nuri Sabater, quan es van casar. El matrimoni va tenir un fill, en Miquel Palau i Sabater, molt popular i volgut al poble, que va morir el febrer de 2003, jove, amb 44 anys. Amb el turisme, a la segona meitat dels seixanta, van muntar-hi una mena de granja-botiga, que va restar oberta fins al 2000, quan el matrimoni es va jubilar. Aleshores van fer obres i el que era la botiga ara és l'entrada i el menjador de la casa.

En Miquel Palau i Sabater, passat el 1960. A la primera, al dia de Rams, a la plaça de l'Ajuntament; darrere seu hi ha el seu pare, en Quimet Palau i un familiar. A la segona, amb la seva mare Nuri Sabater, asseguts a la finestra de casa seva, al carrer Germans Masferrer. Foto cedida per Quimet Palau i Nuri Sabater.

Vista actual del carrer Germans Masferrer des de la plaça del III Centenari cap avall, en direcció al carrer del Mar, una banda i altra de la via. Foto: arxiu família Sabadí-Hereu.

Amb el número 9, can Bofill, amb el matrimoni format per en Miquel Bofill i la Maria Tell, que van tenir una noia, la Florita, que es va casar amb en Pere Gironès i van adoptar un fill, el popular Basili Gironès, fotògraf. Tots ells eren i són gent ben coneguda a la vila. La casa dels Bofill dona també al carrer del Sol, on fins fa poc la Flora hi tenia una botiga de regals, antiguitats i coses diverses. El seu marit, en Pere Gironès, va morir d'un atac de cor el 2010 i dos anys després va morir en Paulí, el seu germà. Els dos germans vivien amb els seus pares al carrer del Canyet. En Paulí havia treballat sempre al garatge de ca l'Esteva, del carrer Germans Masferrer, ara desaparegut, en el solar que ara ocupa una part de la nova plaça municipal del III Centenari.

Després can Lluís Polissó, on hi vivia amb la seva muller, Maria, i el fill, Lluís. Abans del 1960 vivien més amunt del carrer, a davant de can Salvat. Actualment la finca conserva la mateixa fesomia de sempre, amb el seu jardí a l'entrada i la casa al fons. Per la seva estètica conserva tota l'antigor i la bellesa de sempre i que la fa diferent a la resta de cases de la vila. Al costat hi ha la bugaderia Paquita instal·lada aquí des dels primers dels setanta. Abans hi havia hagut un pati (de cal Curro), amb galls i gallines.

Tornant a començar per baix i pujant ara pel lateral dret del carrer hi havia el pati de can Cuero. Cap a l'any 70 en Josep Escat "Titi" va posar-hi una botiga d'esports, que va funcionar força anys, i al costat, amb entrada pel carrer del Mar, un bar.

Més endavant, quan es va morir (al 1997, amb 57 anys), la finca va restar abandonada fins que recentment una empresa la va comprar i va construir-hi un bloc de pisos modern.

Amb el número 4 del carrer hi ha una casa que sempre ha tingut un petit pati a l'entrada i la vivenda de planta baixa i primera planta en segon terme. Hi havia viscut en Vadoret, amb les seves filles, la Maria i l'Annita, les que estaven a telèfons, prop de la plaça de l'església.

Continuant amunt hi havia el taller d'en Francesc "Paco" Fumadó i Alsina, casat amb la Conxita Botella, i amb cinc fills (Lluís, Eva, Maria Antònia, Margarita i Sílvia). A la vivenda s'hi entrava pel carrer del Mig. El taller-mecànic donava a ambdós carrers, i tant en l'un com en l'altre, sempre hi havia tractors, màquines o vehicles per reparar. Ja amb en Lluís, el fill gran, al capdavant del taller (casat amb la Mari Dubé), van traslladar el negoci a l'Ave Maria i van ser els concessionaris del cotxes Renault a l'Escala. Aleshores l'antic taller del carrer Nou va restar abandonat anys. A principis del nou mil·lenni van fer-hi obres i van construir la casa on ara hi viu la seva filla Eva, casada amb en Quique Pérez, i a la planta baixa un dels seus fills, en Dan, pintor, hi té el taller de pintura i decoració.

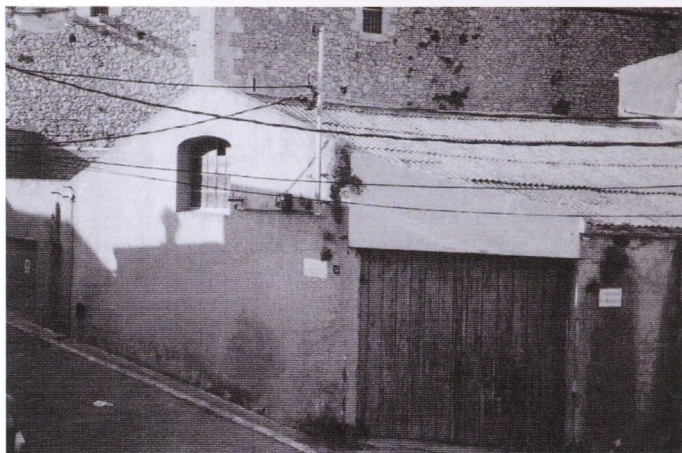
Al costat de cal Fumadó hi havia la quadra de ca l'Amàlia de la Llet. Al 1974 van fer-hi obres i en el pis que van fer-hi van anar tenint diversos llogaters fins que finalment se'l van vendre a un matrimoni estranger, que encara hi viu. Fins fa poc a

la planta baixa hi havia una botiga-taller de reparacions de calçat, pells, claus (Alfonso) i anteriorment hi havia hagut la seu d'un partit polític.

Seguint carrer amunt venen tres finques que havien estat propietat de la família Bruguera, el rebesavi de l'ex-alcalde escalenc Rafel Bruguera. De la primera, amb l'actual número 10, en dèiem *ca la Pintora* i hi vivia en Bruguera amb la Catarineta, la seva muller, i el seu fill, en Martí, que va morir jovenet. La finca següent era can Miquel Bruguera Salvat, que la va comprar a "el Padrino"; d'aquí que a la façana, amb rajoles, hi figura "Els Padrins" com a nom de la casa. En Miquel hi vivia amb la seva muller; no van tenir fills. Se'l coneixia com en *Miquel Ric*, perquè va rebre una bona herència familiar; tanmateix, degut al seu mal cap, gairebé va perdre-ho o gastar-s'ho tot. Recordo la perícia del seu gos quan ell, des de la cantonada del carrer de la Moreneta, li tirava la pilota ben amunt de la pujada i el gos l'agafava i li tornava. Al 2015 en Carles, el fill gran d'en Pere Comas, va comprar la finca i a l'estiu del 2016 va anar a viure-hi. Més de cinquanta anys després la família Comas ha tornat a viure al carrer.

Abans d'arribar a la pujada del carrer de la Moreneta hi havia una mena de garatge-magatzem, amb una paret de pedra alteta que no deixava veure res de dins. S'hi entrava per un portaló lateral ubicat al començament de la pujada. També havia estat de la família Bruguera, als anys cinquanta ja era d'en Fèlix Ballesta i després va passar a en Jacas. Recentment s'hi ha edificat una vivenda petita.

Així arribem a la pujadeta del carrer de la Moreneta, que mena fins al carrer Enric Serra, antic carrer Major i una de les vies principals de la vila des de sempre, amb les places de l'Església i de l'Ajuntament. D'aquest carrer curtet no vull oblidar-me del magatzem d'en Quirze Guinart, a l'esquerra, abans d'arribar a les escales que porten a l'entrada lateral de l'església, que normalment resta tancada tot l'any (en aquella època s'obria de cara a l'estiu i la processó de Corpus Christi sortia des d'aquí, seguint el carrer del Mig avall). En aquesta casa-magatzem, coneguda com "la Ploma", en Quirze hi recollia plomes d'aviram (ànecs, gallines i oques), cartrons i ampolles de xampany, quan encara no se'n deia cava. Posteriorment, la seva jove, la Carme Sureda, va posar-hi una botiga de ceràmica fins que va tancar. Després de romandre un temps abandonada, l'Ajuntament va comprar la finca i va tirar l'edifici a terra per tal d'ampliar la plaça del III Centenari. Alhora es tenia també la voluntat de deixar l'entorn de l'església parroquial sense edificacions per poder ser vista sense entrebancs en la seva totalitat.

A la part superior, vista del garatge de ca l'Esteve, al carrer Nou. A la part inferior, vista de la nova plaça del III Centenari a la mateixa zona, quan es va tirar a terra el garatge de ca l'Esteve i es va urbanitzar amb aquesta plaça que comprenia també la casa coneguda com "la Ploma" (a Can Quirze). Foto: arxiu família Sabadí-Hereu.

DEL CARRER DE LA MORENETA AL CARRER DE L'ESGLÉSIA

Tornant al carrer Nou, davant per davant del carrer de la Moreneta, el garatge de can Tero, sempre ple de camions i algun cotxe. La família Oliveras entrava per l'altra banda, pel carrer del Sol; però nosaltres alguna vegada, quan anàvem amb en Tero, entràvem per aquí i passàvem per una porta que hi havia al fons i que enllaçava les dues finques. El 2013 en Josep Oliveras "Tero" va fer-hi reformes profundes, va canviar l'etern gran portal de fusta de l'entrada i ara és una bonica casa, amb un pati interior de gespa artificial i garatge per un cotxe, amb porta metàl·lica moderna i de dimensions normals.

Anant amunt, a continuació venien una sèrie de finques, moltes de les quals eren quadres, patis i cases velles i de les quals tinc un record borrós i per tant força confús. La primera és on ara hi viu la Montserrat Xifra i on en els baixos hi té

Vista del carrer Germans Masferrer des de la plaça del III Centenari cap amunt, en direcció a l'Ave Maria. La primera és tirada des de la plaça del III Centenari i la segona és des de dalt de tot, gairebé de l'Ave Maria cap avall. Foto: arxiu família Sabadí-Hereu.

la peixateria i el garatge. Abans, amb els seus pares, en Jaume Xifra i l'Anna Curós, vivien al carrer Puig Sureda, xamfrà carrer del Mar, davant de can Lau (en Joan Pascual Gich) i tenien la peixateria de venda vora de la Plaja, a l'inici del carrer Santa Màxima, en un local llogat al senyor Oliveras de can Maranges. Els pares van venir a viure al carrer Germans Masferrer pels volts del 1970 i als baixos de la casa hi tenien el garatge, el magatzem i els frigorífics. Als anys noranta van deixar la peixateria de la vora de la Plaja i la van posar aquí, al carrer Germans Masferrer, núm. 17.

Dues vistes de la part mitjana del carrer Germans Masferrer, més o menys des de can Sabadí cap avall. La primera imatge és del 1961, amb el carrer sense asfaltar, i la segona de l'estiu del 2015. Foto: arxiu família Sabadí-Hereu.

Al costat de can Xifra hi viu la Dolors Poch i Colomé, molt coneguda pels seus conciutadans ja que ha participat en nombroses activitats de la vila i ha treballat a la notaria des del 1965 fins que es va jubilar, al 2005. Durant molt anys va viure-hi amb la seva mare, la Pepita Colomé i Solés, vídua d'en Paulí Poch, com ja s'ha comentat més amunt. Des del 1982 la Dolors ha format part del consell de redacció de *L'Escalenc* i de l'equip *RODOMA*, que durant gairebé dinou anys, fins a començaments del 2001, ha publicat l'article *Conversa amb ...*, on s'ha entrevistat cap a dues-centes persones del municipi o relacionades amb ell. *RODOMA* (acrònim de Rosa Maria Sau, Dolors Poch i Colomé i Maria Prats i Pagès) ha portat a terme una gran tasca entrevistant les persones grans del poble i aquest fons és d'un gran interès cultural, antropològic i patrimonial que no s'ha de perdre i que hauria de publicar-se en un llibre, o diversos, perquè tothom el pugui tenir a l'abast més fàcilment.

Pujant amunt hi vivien els avis Quintana, en Josep Quintana Fàbrech i la Lola Casadevall Tolaguera, en una finca amb un pati tancat, a l'entrada, que no es veia des del carrer. En Quintana era molt conegut a la vila per la barberia, i les "quinieles", que tenia al carrer de les Botigues, cantonada carrer Santa Màxima, on més tard en Listosella va muntar-hi la perfumeria. El seu fill, en Pere Quintana, amb la seva muller i els quatre fills (Josep Maria, Lluís i les bessones Núria i Sílvia), s'estaven al carrer Pintor Joan Massanet, una mica més amunt de l'ajuntament. En Josep Quintana va morir el 1969 i un any després el seu fill, en aquesta finca del carrer Germans Masferrer, va fer-hi obres i va muntar la barberia, també amb l'administració de les travesses. En Josep Maria, el fill, va continuar amb el negoci i el 1979 va obrir-ne una de pròpia al carrer del Port, al subsòl de Pequín, i més tard al carrer del Mar. Després va tornar al carrer Germans Masferrer, on va portar la perruqueria durant vuit o nou anys més fins que es va retirar ara fa quatre anys. Actualment, en el primer pis hi viuen la seva mare i una de les seves germanes, la Nuria; i en el segon, la Sílvia, l'altra germana, amb el seu home i els fills. Fins al 2015 la família Quintana va continuar portant l'administració de les travesses; ara tenen el local en lloguer. Pel que fa a la perruqueria, de cara a l'estiu del 2015 la van arrendar a un perruquer italià (*Il Figaro*), que tenia la botiga a Figueres; però va estar-hi poc temps i actualment el local resta tancat.

A continuació ve una finca que ha tingut força canvis de residents. En deien a *ca la Teresa Llarga*, que hi vivia amb el seu marit. El primer record que en tinc és quan hi residia la família de la Margarida, la muller del *Rebaixí*, que quan es

va casar va anar a viure amb el seu marit al carrer de Santa Màxima; no massa lluny doncs. Recordo que era una dona molt agradable que sempre ens deia coses als nens i que ens anomenava pel nostre nom. Després l'edifici, en força mal estat, es va tirar a terra i se n'hi va fer un altre amb planta baixa, primera planta (amb una escala que donava al carrer per pujar-hi) i terrat, segurament amb un porxo. Durant deu anys o més s'hi van instal·lar els Massana, ell barber i més tard paleta: a la planta baixa la seva muller va obrir-hi una botiga de queviures, petiteta, en què la gent del barri hi anava a comprar. Van tenir dos fills: la Maria Gràcia i en Màrio. Posteriorment la finca ha tingut diversos inquilins més. Recordo la botiga de roba, directament de fàbrica, d'en Josep Maria Vilà. Ara actualment a la planta baixa hi ha una perruqueria unisex (*Maria*).

Al costat hi ha a can Remigio Flaqué i la seva dona, la Pepita, que hi van viure tota la seva vida fins que es van morir. La finca dóna al carrer del Sol. En Remigio i la Pepita, sense fills, molt agradables ambdós, especialment ella, es feien amb la gent del carrer. A la mainada sempre ens deia coses i ens tractava molt bé. Mai es va queixar de si molestaven per jugar o fer sorolls ben a prop de casa seva. Quan en Remigio va morir, la Pepita va fer-hi obres, va modernitzar la casa i la va fer realment maca, tal com és ara. Va morir a principis del 2000 i la propietat ha passat a uns parents.

La casa de més amunt, la número 29 del carrer, era la quadra d'en Pepet Alaball ("en Pepet de la Carinya" que se li deia). Quan era petit el veia cada dia, sovint amb el seu germà solter que l'ajudava. En Pepet vivia en un altre carrer i gairebé tots els matins, allà a les vuit o les nou, venia, treia el carro i el cavall i enfilava cap al camp. A vegades no tornava fins al tard. En Casto González Pérez (més conegut com en *Castro*) li va comprar la finca a finals dels seixanta i va fer-hi la fusteria amb la vivenda a la primera planta. La fusteria va funcionar fins que es va jubilar ja a la dècada dels noranta. En Castro havia conegut la seva dona, Rosa Esparch i Callol, quan havia arribat al poble essent guàrdia civil. Es van casar i van tenir dues noies, bessones, la Maria Rosa (casada amb un noi de Lladó) i la Manolita (casada amb en Josep Falgàs). Ara a la casa hi viu la Manolita, amb el seu marit, i la seva mare. El matrimoni ha tingut dos fills en David i la Marta. Actualment en David, president de la penya barcelonista de l'Escalera, amb la seva família, viu al pis de dalt, amb la porta d'entrada donant al carrer del Sol.

A la finca del costat de la quadra de l'Alaball hi havia una casa vella, on vivien de llogaters en Joan Comas i la seva muller, la Maria, amb els fills¹. Cap al 1960 es van traslladar al carrer Bonaire (també donava al Codolar), on més tard en Pere Comas, el noi, va obrir-hi amb la seva muller Antonyita una botiga de bricolatge que ha tingut molt d'èxit. Durant una temporada la finca del carrer Nou va servir de garatge per a l'empresa de transports de can Marquet. Més endavant la va tenir l'Alaball fins que ja als noranta va fer-s'hi un edifici nou. Actualment, en els baixos, hi ha una perruqueria unisex (Ona).

Més amunt hi havia una casa vella, on van viure de llogaters diverses famílies foranes, entre elles la d'en Celestino, valencià (que també va treballar a la Punta Milà). Al 1967 els Casellas van fer la casa nova i s'hi van instal·lar: els avis, en Vicens i la Pilar, el Joan, el fill amb la seva muller Bernarda Ruiz i les quatre filles. En Joan era sastre i havia treballat amb en Francesc Torrent, que tenia la sastreria al carrer Riera. Va plegar d'allà per obrir negoci propi, una sastreria, en el nou domicili. Més tard va tancar i va fer molts anys de guarda nocturn (*sereno*) a l'Hotel Voramar, fins que l'establiment va tancar passat l'estiu del 2012. Actualment hi viu la filla petita, la Verònica, amb el seu marit, i els dos fills que tenen.

La finca que ve a continuació, fent xamfrà amb el carrer Església, va tenir un encant especial per a nosaltres mentre vam ser petits. Era un pati tancat, amb una paret alteta, de cap a dos metres, que no deixava veure el que hi havia dins. S'hi entrava per una porta sempre tancada, al costat de la quadra veïna del carrer Germans Masferrer. Els de ca la Pintora (que ja hem esmentat, amb la casa més avall del mateix carrer) hi tenien l'aviram. Tot sovint se'ns hi penjava la pilota amb què jugàvem i havíem de saltar la paret, normalment fent el cavallet amb les mans perquè l'altre s'hi enfilés i saltés a dins. A principis dels anys setanta, un militar retirat, en Vívar (casat amb una germana de la dona de l'Uranga, el cabo de mar), la va comprar i va construir-hi una casa on hi va viure, amb la seva filla Maria Teresa, fins que es va morir a la segona meitat dels noranta. A partir d'aleshores hi ha hagut diversos residents.

Tornant cap avall i pujant per la dreia des del carrer de la Moreneta, la primera finca era el garatge de cotxes i camions de ca l'Esteve, on abans hi havien tingut la quadra de vaques. Des de les vuit del dematí, o abans, fins que tancaven a la nit sempre estava obert i es podia veure els treballadors remenant a dins. Tinc la idea que al migdia només ajustaven el gran portal i en deixaven un pam obert. El garatge tenia dues portes: la més gran, a la cantonada i fent diagonal amb el xamfrà de la Moreneta, que era la que feien servir més i per on sortien i entraven els camions més grans; i una altra, més estreta i baixa, més amunt, ja cap a l'alçada d'on sortia el corriol (que encara hi és), que procedent de la placeta

1. En Pere Comas em va explicar una anècdota interessant i divertida de quan, de petit, vivia al carrer Nou. El meu pare Rafel durant el dia deixava sempre el portal obert de la quadra que la família Sabadí tenia a la placeta de darrere, on ara hi ha l'Hostal el Roser. Damunt de la quadra hi havia una mena de paller, una pallissa que se'n deia, per guardar-hi l'alfals. En Pere, amb algun dels seus amics, hi pujaven i des del finestró que hi havia tiraven pedretes petites sobre l'avi Xaxu, ja gran, que solia descansar i seure en una cadira en aquella placeta. Quan en Rafel passava per anar a la quadra, l'avi Xaxu es queixava i li comentava que algú li tirava pedretes des d'aquell finestró. El meu pare, que desconeixia totalment la pilleria de la mainada, li deia que no, que qui volia que li tirés pedretes i que allà dins no hi havia ningú. I així força dies, com em va comentar en Pere.

de davant del Roser i vorejant l'edifici de l'església arribava fins al carrer Nou. Quan l'Esteve i la seva muller, la Roser, van morir, aquesta darrera al 1997, el garatge va romandre tancat fins que al 1999 es va enrunar i s'hi va fer una plaça municipal, primer més petita i més tard, quan es va tirar a terra el magatzem de can Quirze, força més gran. El 2012 l'espai es va arranjar definitivament i se li va posar el nom de *Plaça del III Centenari*.

Continuant amunt hi ha can Vidal, un matrimoni barceloní que s'hi va establir, a meitats dels anys cinquanta, amb els seus dos fills: la Maria Assumpció i en Pere Maria. Abans hi havia hagut una mena de pati, on en Paulí Poch hi tenia les feixines per al forn de pa. Cap al 1956 el matrimoni Vidal, de Barcelona, s'hi va construir una casa, aleshores una de les millors de la vila, amb un jardinet lateral i que per darrere dóna al corriolet de l'església que s'ha esmentat abans. Tot sovint, des d'aquest passadís, ens enfilàvem a la paret per veure el jardí, amb una palmera al centre. Els Vidal sempre han tingut una bona relació amb els veïns del carrer. Recordo que, quan era petit, abans d'obrir l'Hostal, era una de les famílies del veïnatge que venien a comprar ous de les nostres gallines. Venien en períodes de vacances i alguns caps de setmana de fora de temporada, d'hivern i tot. Els pares es van morir i ara hi viu la seva filla, la Maria Assumpció. És una de les dues cases del carrer que tenen a la façana el nom amb què és coneguda: can Vidal.

Al costat de can Vidal hi havia una casa vella que es va anar arrendant a diversos inquilins; els darrers, la família Castells, uns valencians que venien a fer temporada i que finalment es van acabar establir al municipi. Els hi dèiem els "Xe" pel fet de ser valencians. Era un matrimoni, en Jose i l'Amparín, amb dos fills, en Josep Castells, conegut per tothom com el Xe, un any més jove que no pas jo, i en Fede, força més jovenet. Van viure-hi fins a començaments dels setanta. Quan la van rebre en donació (per la Lola de l'Hostal) se la van vendre a can Llandrich i van anar a viure als afores del poble. Els nous propietaris la van tirar a terra i van construir-hi un nou edifici, amb entrada per la placeta tancada de darrere i amb la porta del pàrquing a davant. La va rebre en herència la Maria Gràcia Llandrich, la filla de la casa, germana d'en Ramon. Durant uns anys va tenir la casa llogada i a partir del 2000 que hi viu ella, la Maria Gràcia amb el seu marit i en Toni, el seu fill.

Més amunt, al número 22, hi havia una casa en no gaire bon estat, on hi van viure de lloguer diversos hostes fins que finalment s'hi va establir la família Lavado, amb els pares i els quatre fills: Màxim (Massi per a tots), Inés, Miquel i Gigi. Venien de temporada i finalment es van acabar assentant a la vila. Fins cap al setanta van viure aquí. Posteriorment els fills es van anar casant i tots viuen a l'Escala. El més proper ara és en Miquel, que viu en un dels pisos del que havia estat Hotel Àmfora. Aquesta finca, a començaments dels anys setanta, es va llogar al Roser, que van fer una obertura a la paret interna per comunicar-la amb la de can Nofre, que dóna al carreró sense sortida que hi ha davant de l'Hostal, i que també tenien llogada. Posteriorment en Rafel Sabadí i Hereu va acabar comprant les dues finques.

Fent cantonada amb el carrer Església hi ha a can Sabadí, aleshores amb el matrimoni format per en Rafel i la Francisca, els seus cinc fills (Pere, Rosa, Maria, Rafel i Josep Maria) i l'àvia Rosàrio, la mare d'en Rafel. Era la casa número 22 del carrer (ara el 24) i no ha canviat de propietari. Fins al 1964 era una casa amb planta baixa (on s'hi feia vida), primera planta (amb les habitacions) i terrat i porxo. Quan

es va construir l'Hostal el Roser a la quadra que tenien al carreró sense sortida que hi ha al darrere, a la casa pairal del carrer Germans Masferrer s'hi van fer obres a la primera planta (quatre habitacions amb dos banys) i en els anys següents es va anar alçant l'edifici amb dues plantes més (amb quatre habitacions i banys individuals a cadascuna) i una darrera, amb terrat, una habitació per a diversos usos i golfes. Actualment la planta baixa serveix d'oficina i magatzem per al Roser i a les plantes superiors, entrant per una porta al començament de la pujada, hi ha l'habitatge d'en Rafel Sabadí i Vilà, fill d'en Rafelet i l'Angelina, i la seva muller, Helena Juher, amb els dos fills, en Gerard i la Laura. Quan van anar a viure-hi, el 2007, van reformar totalment les tres plantes i mitja i les van adaptar a les necessitats de la nova família que han format.

EL TRENCANT AMB LA PUJADA DEL CARRER ESGLÉSIA

Abans de continuar carrer Germans Masferrer amunt vull esmentar els veïns més propers de la pujada de l'Església (*Iclèsia*, que en dèiem i diem nosaltres), i que es poden considerar també del carrer Nou perquè era on feien més vida i on tenien les relacions veïnals. Pujant el carrer Església, a mà esquerra, hi havia la Mèlia amb la seva mare en una casa que tenien llogada, més amunt de can Payet i abans del pati de cal Campaner. Abans hi havia hagut altres inquilins, però jo ja no ho recordo. La Mèlia, soltera, va viure-hi molts anys, fins cap als vuitanta, en què se'n va anar a un pis del carrer de Gràcia, cap allà a cal Monjo. Aquesta casa ara no existeix ja que al 1998 es va tirar a terra (juntament amb can Payet, a la cantonada amb el carrer Germans Masferrer) per tal d'ampliar l'accés per als cotxes quan es va fer la Plaça Nova destinada principalment a aparcament.

Entrant al carreró sense sortida, a mà dreta, amb el núm. 1 del carrer Església, hi ha cal Xaxu, on hi vivien la Carme Vicens i els seus dos fills, en Joan i l'Albert, de diferent pare i amb força anys de diferència. Fins al 1956, any en què es va morir, als 86 anys, hi havia viscut l'avi Xaxu, en Josep Vicens Juli, barber i reconegut compositor de sardanes, i pare de la Carme. El pare de l'Albert, en Jacques Astor, havia mort d'unes febres, el 1958, relativament jove. La família Xaxu va viure aquí fins a meitats dels setanta en què van traslladar-se als nous pisos de l'Àmfora quan l'hotel va tancar i van transformar l'edifici en un bloc d'apartaments. Un any després el Roser va llogar la casa per a magatzem de verdures i mals endreços i finalment va comprar la finca.

Al costat de cal Xaxu hi ha can Nofre. Abans hi havia viscut una família que l'havia llogat, però l'edifici no reunia les mínimes condicions de vida. A meitats dels anys 60 el Roser va llogar l'edifici per a magatzem de l'Hostal i més tard el va adquirir en propietat, juntament amb la del cal Xaxu i la casa on havia viscut la família Lavado al carrer Germans Masferrer. A les tres cases prou feines s'hi ha fet res més que no fos manteniment i resten, per tant, en força mal estat i només aptes per a magatzem.

En l'actual número 3 del carrer (és curiós que en el carreró la numeració vagi seguida i no alterna com sol passar) hi havia una casa ocupada per llogaters, però no pas sempre. Recordo que hi van viure els Castells, els valencians que residien a la casa del carrer Germans Masferrer, ja que les dues finques es comunicaven. També hi van viure en Joan, el germà de la Maria Peixatera, i la *Morena*, que abans havia viscut al carrer Santa Màxima. Quan vivia allà, al costat de la quadra d'en Mixeu, tenia un gos petit, cridaner i rabiós, que tenia la vida amargada als nens i nenes de la contrada, especialment

Vista de la façana de can Sabadí, al número 24 del carrer Germans Masferrer. Les dues imatges superiors són del 1961 i s'hi pot veure el matrimoni format per en Rafel Sabadí i la Francisca Hereu amb la muller d'un matrimoni finlandès que, amb la seva filla, durant dos o tres estius es van allotjar a la planta baixa de la casa. A la imatge inferior, vista actual de la porta d'entrada de la casa.

Foto: arxiu família Sabadí-Hereu.

quan anàvem a col·legi i passàvem per davant de casa seva. Sempre sortia a bordar-nos i se'ns posava entre les cames; i si corriem era pitjor, ja que ens perseguia. Era un desastre i ha estat una de les pitjors experiències que hem tingut de mainada els nens del barri.

A continuació, i gairebé tocant a l'església, hi havia la quadra de ca l'Andreu on l'avi Rúbies hi tenia el burriquet i el carro. Amb l'arribada del turisme la van tirar a terra i van aixecar-hi una casa amb planta baixa, primera planta per a les habitacions i una altra amb terrat i porxo. Aquí s'hostatjaven les famílies de turistes que els Andreu tenien, gairebé sempre les mateixes. La casa va passar a ser propietat de la filla gran, la Caterina Andreu, la muller d'en Jordi Piqué i Sagrera. En aquesta casa va viure-hi "la belga", quan el seu marit va morir (clients de ca l'Andreu i hostes de la casa des del primer any), fins que ella també es va morir ja a inicis dels vuitanta. Ara continua llogant-se encara que resta buida durant bones temporades.

Entre ca la Catalina i l'edifici de l'església hi ha un corriol, força estret, en el qual nosaltres, quan érem petits, hi entràvem a jugar, a amagar-nos i a fer les nostres aventures. A la segona meitat dels seixanta el corriol es va tancar amb una porta i ja no hi hem pogut tornar. Tanmateix, recentment, quan es va tirar a terra el garatge de ca l'Esteva, s'hi pot entrar des de l'altre costat, des del carrer Germans Masferrer, per un dels racons d'on ara hi ha la nova Plaça del III Centenari.

En la paret de l'església que dona al carreró, a una certa alçada, hi ha dues obertures no ben centrades, ara tapiades amb rajoles de vidre, la superior més gran que la inferior. En aquesta darrera, situada a l'alçada de l'antic terrat de la casa de la Catalina Andreu i en Jordi Piqué, cada any hi venia una xibeca (l'òliba, com se la coneix més ara), generalment de cara al bon temps. En ser un ocell rapinyaire nocturn no la vèiem mai, però sentíem els seus crits. En ser l'obertura aleshores

sense tapiar, sempre oberta i de dins molt fosca, fèiem córrer la nostra imaginació i la veritat és que ens feia molta por. Fins que un any, ja més grandets, no la vam sentir més.

Al costat esquerre del carreró, fent cantonada amb l'església (la separa també un corriol estretíssim que va tapiar-se a meitats dels seixanta i que continua cap al pati de la casa parroquial) hi ha ca l'Andreu, aleshores amb els pares Joan Andreu i Enriqueta Rúbies, l'àvia i els tres fills: Catalina, Nuri i Andreu. Hi venien sovint els pares d'ella, els Rúbies, en Pere i la Maria, que vivien cap al Pedró, al carrer Canyet. El pare, en Joan Andreu i Burset, treballava de mecànic al garatge-taller de can Mansó del carrer Santa Màxima i que era de la família Solés. Quan el seu fill Jordi va tenir l'edat també va entrar-hi. La Catalina va estudiar Magisteri i en acabar va ser mestre a les escoles de l'Escala, juntament amb el seu marit, en Jordi Piqué. La Nuri va treballar a la fàbrica de punt de can Dàrio, al carrer de Gràcia, i en d'altres llocs. Quan es va casar amb l'Arturo Prado, que era lampista, al cap de poc, van muntar en societat amb un francès una botiga d'electrodomèstics, *Lindan*, al capdamunt de l'Ave Maria, que van acabar tenint en propietat i que encara regenten; ara en Mario, el seu fill gran, després de la mort de l'Arturo el 2011. Quan el garatge-taller de can Solés va tancar, en Jordi va treballar per al seu cunyat (operari de la botiga Lindan) durant uns anys.

La Catalina, quan es va casar el 1970, es va fer una casa a la vinya que tenien, a les Tarroges. Al 1977 en Joan i l'Enriqueta van anar a viure allà, també en una casa nova. La Nuri i en Jordi, que ja s'havien casat, van fer obres a la casa pairal del carrer Església, un edifici totalment nou; en Jordi es va quedar a la planta baixa amb la seva muller Imperio Moya (germana de la Puri, la dona del meu germà Pere) i la filla que van tenir, la Marta; i la Nuri, casada amb l'Arturo Prado, a la primera planta, amb els seus fills Nuri (casada amb l'actual batlle de la vila, en Víctor Puga) i l'Arturo. El 2004 en Rafel Sabadí va comprar la casa de ca l'Andreu per fer-hi una ampliació de l'Hostal, principalment del restaurant que s'havia quedat petit per a les necessitats i la clientela que tenia. La Nuri, amb el seu home (els fills ja eren casats), van anar a viure el Pedró i en Jordi, amb l'Imperio (la noia era casada), a la casa dels seus pares que havien mort, en Joan al març de 2001, amb 81 anys, i l'Enriqueta. Després de vendre's la casa en Jordi va agafar el quiosc del carrer del Port, de l'Andreu Muñoz, i amb la Imperio s'han dedicat a aquest negoci fins avui. En entrar el 2015 van deixar la botiga que havia estat la carnisseria de can Gardella per traslladar-se una mica més amunt, el que havia estat la botiga de regals *Carla*, justament regentada per la Dolors Bofill "Tarra", l'esposa d'en Carles Moya, el germà gran de l'Imperio.

Dues vistes del trencant del carrer Germans Masferrer amb el carrer Església. La primera és del 1998, quan s'estava fent l'actual Plaça Nova. La segona és de la primavera del 2004.

Foto: arxiu família Sabadí-Hereu.

Al costat de ca l'Andreu hi havia el que nosaltres anomenàvem la "casa petita", propietat de la família Sabadí. Era una mena de casa-traster, amb dues plantes. A la planta baixa hi guardàvem el gra, algunes eines, la màquina d'esbossar blat de moro, les pomes collides del camp, etc.; i també hi havia una llar per fer foc a terra, que posteriorment vam fer servir. A la primera planta, que s'hi pujava per una escala de fusta arrambada a la paret, hi teníem les gallines i els pollets i hi plegàvem els ous. Durant dos o tres estius, abans d'obrir l'hostal, quan teníem arrendats els baixos de la casa pairal del carrer Germans Masferrer per als turistes que ens portava en Fèlix Ballesta, l'acomodàvem per fer-hi vida durant el dia. Posteriorment, quan abans de la temporada del 1964 es va construir l'Hostal, va ser la cuina i més endavant, amb les reformes que es van fer al 1970, va passar a ser la recepció de l'Hostal.

Aquesta finca es menjava un quadret del que era la quadra de can Sabadí, que ara ocupa l'Hostal el Roser. El portal de la quadra era on ara hi ha la finestra del menjador al costat de la recepció. Era una quadra gran en la qual hi cabien tres carros (encara que normalment un es deixava fora), els arres del camp i el bestiar que teníem: tres cavalls (el "Pollo", en "Romero" i la "Linda"; i, més tard, el "Matxo, fill d'aquesta) i dues vaques; i tot sovint algun vedellet que es venia quan era el moment. La quadra arribava fins a on ara hi ha l'esgraó del mig del restaurant i no hi havia cap més obertura que el gran portal de l'entrada. A dalt, la pallissa que en dèiem, un paller per a la userda, fet de taulons de fusta, al qual era molt perillós de pujar-hi pels forats que hi havia. La userda s'hi entrava per una obertura en forma de finestra que hi havia damunt del portal de la façana. Al fons de la quadra i separat per un mur de pedra ben ample hi havia el pati amb un porxo al capdavant. El 1964 la quadra es va tirar a terra, tot conservant-ne els gruixuts murs de pedra laterals, per tal de construir-hi l'Hostal el Roser. En anys successius, i fins al 1974, es va acabar d'edificar tota la finca arribant a l'alçada permesa legalment per les ordenances municipals. A l'Hostal, des de què es van casar el novembre de 1974, hi vivien en Rafel Sabadí (conegut popularment com en Rafelet i desaparegut el febrer de 2016) i la seva muller, l'Angelina Vilà; i també els seus fills, en Jordi i en Rafel, fins que es van fer més grans i es van independitzar.

Passat l'Hostal ve la pujada del carrer Església, justament quan es fa més costeruda i complicada. Aleshores estava impresentable, amb un pis molt irregular, plena de pedres i rocs, i fosca a la nit. En el primer tram, fins a una pedra gran que sobreeixia de la paret del pati de cal Campaner (i que fèiem servir de pal de porteria), hi jugàvem a futbol, especialment després de dinar i abans d'anar a col·legi. A la paret del pati de cal Campaner, enfront del carreró sense sortida, al costat de ca la Mèlia, hi havia com dos forats força grans, fets expressament (segurament per donar sortida a l'aigua de la pluja que s'emmagatzemava al fons del pati). També era el lloc per on sortien o s'amagaven els gats que pululaven pel nostre barri i que alguns veïns tractaven amb molta cura, com era el cas de la Carme Vicens "Xaxu" o la Mèlia. En aquells anys es podien veure molts gats pels carrers de la vila; anaven sols i no molestaven. Els nens jugaven a empaitar-los i després els deixaven anar; en alguna ocasió n'havien matat algun, no sé ben bé per què. Els gats, en èpoques passades, tenien la funció social de perseguir, foragitar i cruspir-se les rates i ratolins, força abundants, que hi havia pels carrers, patis i fins i tot dins les cases.

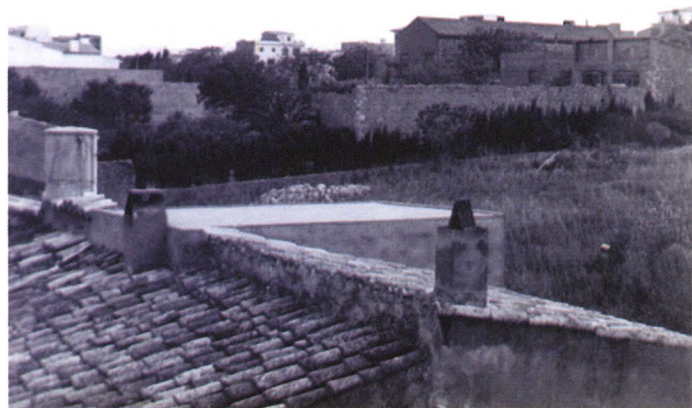
Continuant amb la descripció del barri, que així gairebé se'n pot dir, pujant el carrer Església amunt fins a cal Campaner, ja a la cantonada amb el carrer Santa Màxima, en aquells anys no hi havia cap casa llevat de can Bofill ("Cal Campaner"), ben

bé al xamfrà de l'esquerre. I a la dreta hi havia la paret de la quadra de can Sabadí (després el Roser), fins a mitja pujada, i d'aquí fins al capdamunt, la paret de l'hort de can Rossendo (i posteriorment del seu gendre, en Mena), fins que l'Ajuntament va comprar tota la parcel·la i l'ha destinat a pàrquing municipal. Pel que fa al pati de cal Campaner, el 1979 una part de més avall ja tocant per darrere amb les cases del Germans Masferrer es va llogar a en Rafel Sabadí, que va obrir-hi un pàrquing privat per als clients del Roser que va funcionar fins al 1998 quan l'ajuntament va adquirir part de la finca i va fer-hi el pàrquing municipal de la Plaça Nova que ara hi ha.

DEL CARRER ESGLÉSIA A L'AVE MARIA

Tornant al carrer Germans Masferrer i pujant a l'esquerra, fent cantonada amb el carrer Església, hi havia ca la Maria Peixatera, que en dèiem, i el seu germà Josep. Eren de ca l'Aranyó. Pel costat del carrer Nou hi havia la quadra, sense sostre, amb un portal vell que no el vaig veure usar mai. Quan els dos germans van morir, la casa va restar abandonada uns anys fins que se'n va fer una de nova, amb entrada pel carrer de l'Església.

A la finca següent van viure-hi en Fernando Ametller i la Carmeta, amb la seva filla Pepita i el marit, en Leandre Artigas. Van tenir dues filles, la Maria Carme i la Maria Teresa. Posteriorment, van fer-hi obres i es va llogar. Finalment, a inicis dels setanta, s'hi va establir en Ramon Pratsevall, amb la seva família, que abans havien viscut darrere l'antic camp de futbol. Actualment encara hi resideix i a la planta baixa hi té el garatge.

A la part superior, vista parcial del pati de cal Campaner, actual Plaça Nova de la vila, on ara hi ha el pàrquing municipal al costat del Roser. La fotografia és del 1966 i està tirada des del terrat de la casa pairal de can Sabadí, del carrer Germans Masferrer. A la part inferior, vista de la primera disposició del pàrquing de la Plaça Nova després de la seva construcció entre el 1998 i 1999.

Fotos: arxiu família Sabadí-Hereu.

Pujant més amunt, trobem la casa on havia viscut en Fèlix Ballesta amb la seva esposa i les quatre filles. Va ser quan en Ricard Guanter i Flaquer va estar-se a la de davant, a ca la tia Dolores, amb el seu oncle Pepito Salvat, i va conèixer la que després seria la seva muller, la Montserrat Ballesta i Llinàs. Quan la van deixar van viure-hi en Lluís Fàbrega (en "Polissò") i la Maria Sunyer, amb el seu fill, en Lluís, fins que cap al 1960 es van traslladar una mica més avall del carrer, on encara el fill, en Lluís Polissó hi viu amb la seva família.

A continuació ve una finca força gran en la qual hi vivien en Miquel Costals i la Catarineta Pascual, amb el seu fill, en Pepito i la seva muller l'Annita Ribas, filla de l'Armentera. Hi tenien la casa i al costat, amb una altra porta, un edifici vell que els feia la funció com de magatzem. A la part de darrera, amb sortida al carrer del Mar, un pati, que també feien servir de magatzem, ja que venien carbó i posteriorment bombones de butà. Als anys seixanta, en els baixos del domicili particular, van posar-hi una ferreteria. Cap al 1980 van fer la casa nova, amb la ferreteria a baix i al costat garatge; i tres plantes de pisos. Des de què als inicis dels noranta es van jubilar hi ha la botiga tancada i no l'han tornada a obrir. La família continua vivint-hi, l'Annita amb 89 anys, i els altres dos pisos els tenen llogats.

A la casa de més amunt hi havien viscut treballadors de can Reding fins que en Martí Pagès ("Reding"), amb la seva muller Maria Assumpció Bigarós i els avis, s'hi van establir quan van fer la casa nova. Van tenir tres fills: en Josep Maria, en Xavier i en Robert. A baix hi tenen el garatge.

Passat l'estiu del 1998 es va fer l'actual Plaça Nova, al pati de Cal Campaner. En aquestes dues imatges es poden veure les obres d'aleshores. A la superior encara hi ha ca la Mèlia i a can Payet; a la inferior s'estan derruint per tal d'ampliar la pujadeta del carrer Església per poder accedir més bé al pàrquing de la Plaça Nova.

Fotos: arxiu família Sabadí-Hereu.

Més amunt era a can Rafel Sureda i la Roseta Balaguer, la seva muller, que vivien amb la seva mare. No van tenir fills. Quan van morir tots, en Palomer va rebre la finca en herència i el seu fill en Narcís i la seva muller holandesa van viure-hi tres o quatre anys fins que va ser llogada per un advocat de Girona, en Josep Maria Prats i la seva esposa, que encara hi ve de vacances amb algun dels seus fills.

Al costat hi havia a can Pere Pancho, solter; hi vivia amb la seva mare Francisqueta. A més de pescador, tenien vinyes i eren uns grans vinyaters. Nosaltres hi anàvem a comprar el vi perquè a casa deien que era més bo que els altres que en venien. En Pere Guanter i Flaqué, que aquest era el nom del qui coneixíem com en Pere Pancho, era molt bona persona i amb la mainada es portava sempre molt bé. Era molt agradable i sempre ens deia coses. Quan va morir la casa va estar sense ocupar uns anys fins que els seus hereus se la van vendre a un matrimoni de Barcelona, que hi vénen de vacances.

El número següent del carrer, ara el 49, era a can Masferrer. En Josep Masferrer i Pasques (1863-1943) va ser alcalde de la vila a l'inici de la dictadura de Primo de Rivera, durant set mesos (de l'octubre de 1923 a l'abril de 1924). A meitats del segle XX hi vivia el seu fill, en Josep Masferrer i Oliveras, la seva muller Rosa Sala i els quatre fills: Ignasi, Gemma, Lluís i Pepe. En Pitu Masferrer va ser un afamat metge i cirurgià de Barcelona (a la clínica L'Aliança) i venia sempre que podia a la seva vila nadiua, a la que estimava amb devoció. Era molt apreciat per la gent del poble i a ell, i al seu germà Diego (amb casa a la zona del Mar d'en Manassa), va ser dedicat el carrer on hi havia la casa pairal, tal com s'ha comentat en el paràgraf inicial de la primera part d'aquest article, publicada l'estiu passat. Posteriorment, quan el seu veí Crispí va morir, van engrandir la casa amb la compra de la finca adjacent, la de més amunt. La propietat dóna al carrer de darrere, amb el pati i l'hort amb porta d'entrada pròpies. L'Ignasi, el fill gran, va heretar la finca. Quan a l'agost de 1991 va morir, prematurament als 46 anys², s'ha posat en lloguer diverses vegades. Des d'aleshores, a la casa, molt ben conservada, prou feines s'hi han fet modificacions, si més no en la seva part externa.

2. En *El País*, de 24 d'agost de 1991, amb el títol "Ignasi Masferrer, embajador de España y director de relaciones externas del COOB", apareixia aquest comentari:

Ignasi Masferrer i Sala, embajador de España y director de la división de relaciones externas del Comité Olímpico Organizador Barcelona92 (COOB 92), falleció ayer en L'Escala, a los 46 años, víctima de una grave enfermedad que le aquejaba desde hacía varios años. Masferrer ingresó en la carrera diplomática en octubre de 1973. Además era licenciado en Medicina, Ciencias Políticas y Derecho.

Entre otros cargos, fue embajador de España en Jamaica, Barbados, Dominica, Santa Lucía, San Cristóbal y Nieves, Granada, San Vicente y Granadinas, durante 1987, así como cónsul adjunto en Buenos Aires durante 1977 y cónsul en París durante 1980.

Cuando el Gobierno español decidió presentar la candidatura de Barcelona a los Juegos de 1992, Masferrer entró a formar parte de la representación del Ministerio de Exteriores en el comité de promoción de dicha candidatura.

Según el COOB 92, "la aportación profesional y personal de Ignasi a la candidatura barcelonesa fue uno de los factores determinantes para obtener la nominación".

El comunicado del Comité Olímpico atestigua "la conmoción que el fallecimiento de Masferrer ha ocasionado en toda la organización olímpica, en la que contaba con el respeto y la consideración de todos los componentes de los órganos de gobierno y de todo el personal del COOB 92".

A continuació hi vivia en Crispí i la seva muller, la "Marieta Lluenta" com se la coneixia popularment. En Crispí passava pels carrers de la vila a vendre carbó amb un carretó i tenia el magatzem en una finca a dalt de tot del carrer, ja tocant a l'Ave Maria. També venia altres coses, de tot, que adquiria anant a mercats de la comarca. Un xic més amunt hi havia hagut una casa, ara desapareguda, en la que hi havia viscut en Jaume Ferrer, de la Sarfa, amb la seva família. Quan en Crispí va morir en Pepito Masferrer, el veí, va comprar les dues cases i d'aquesta manera va engrandir la seva propietat. Les dues propietats dels Masferrer, a la façana, tenen el mateix estil i sembla que només siguin una sola finca.

Més amunt hi havia la casa pairal de can Masafont. Hi vivien els avis, en Pitu Masafont i la seva muller; el matrimoni format per en Narcís Carreras "Siset" i la Maria Rosa, la filla gran d'en Masafont; i els tres fills (Josep, Narcís i Joan). A la part de darrere, amb sortida al carrer del Port, hi tenien el magatzem per al peix, les caixes i els vehicles. Al costat, més amunt, hi havia un jardí molt ben cuidat que donava a banda i banda de carrer, amb una porta d'entrada petita pel carrer Germans Masferrer. Quan la família es va traslladar més amunt, la casa ha restat abandonada fins avui i no s'hi ha fet cap modificació. El magatzem, amb els frigorífics, congeladors i tota la maquinària, continua amb l'entrada per darrere, pel carrer del Port. La peixateria, de venda directa al públic i molt popular, la tenen a la *Plaja*, a primera fila fent cantonada amb el carrer Enric Serra.

I, en darrer lloc, al capdamunt del carrer, ja tocant a l'Ave Maria, hi havia l'hort d'en Crispí, que també feia servir de magatzem. Una paret de pedra d'uns dos metres d'alçada encerclava tota la finca. Aquestes parets de pedra eren típiques aleshores a l'Escala per protegir de la vista i de les entrades "imprevistes" de visitants no desitjats, tot sovint amb vidres i cristalls enganxats dalt de tot per fer-ne més difícil la seva escalada. Quan en Crispí va morir la finca va passar a uns parents seus de Mollet del Vallès a qui en Ciset Carreras "Masafont" va comprar per fer-hi els pisos on hi van viure, en un el matrimoni (en Ciset i la seva muller, Maria Rosa, morta el setembre del 2016) i en l'altre, el seu fill gran, en Josep, amb la Rosa, la seva muller, i els fills que han tingut. A la planta baixa, amb entrada per l'Ave Maria, hi ha locals comercials. En el primer durant un temps van posar-hi la peixateria (aleshores, amb la de la Plaja, en tenien dues) i ara actualment hi ha la perruqueria Flocs; i a l'altre, fent xamfrà amb el carrer del Mar, ja fa anys que hi ha la carnisseria *Quim*.

Vista des del terrat de can Sabadí, de la casa pairal del carrer Germans Masferrer, en què es pot veure una d'aquelles "paradetes" típiques que els nens i nenes muntaven al carrer per tal de vendre quatre cosetes i fer algun dineret. És a davant de can Payet, a la cruïlla amb el carrer de l'Església. És una fotografia del 1966. Foto: arxiu família Sabadí-Hereu.

Tornant avall, fent cantonada amb el carrer Església i pujant a la dreta, hi vivia la família Payet, amb el pare, Miquel Payet, que feia de fuster amb l'Albertí, i la Marina Granollers, que hi tenia una botigueta de verdures i fruites; també venia a plaça. Amb el matrimoni hi havia el seu fill, en Jordi, una mica més jovenet que no pas nosaltres. A la vorera del carrer, i a l'entrada de la casa, hi tenien les caixes exposades amb les fruites i les verdures que tenien. Aquesta era aleshores una de les vistes típiques del carrer. Van viure-hi fins a meitats dels setanta, quan el fill, en Jordi, ja s'havia casat amb la filla d'en Llucià Carbó, la veu d'*Els Pescadors de l'Escala*, el popular grup d'havaneres de la localitat, i que vivia al carrer de més amunt, el de Santa Màxima. Des d'aleshores la casa va restar abandonada, sense que l'ocupés cap més veí, fins que el 1998 es va derruir (juntament amb la que hi donava a darrere, ca la Mèlia) per tal de facilitar i ampliar l'accés als cotxes que giraven i pujaven cap al nou aparcament de la Plaça Nova a l'antic pati de Cal Campaner.

Pujant el carrer Germans Masferrer amunt, amb el núm. 28, hi havia a can Modest Teixidor, la seva muller Aurora i en Sisó, el germà d'en Modest, que era solter. Eren pescadors i molt bona gent. No van tenir fills i, quan van morir, la propietat va passar al seu nebot, en Rafel Bataller i la Clarita Oliveras, la seva muller. Quan es va tirar a terra a can Payet, la van fer nova, amb entrada pel carrer Església i pàrquing al carrer Germans Masferrer, on ara hi viu en Pere Bataller, professor a Girona, fill d'en Rafel i la Clarita, vidu, amb una filla, l'Helena.

Després hi ha a can Salvat. Quan era petit hi vivien els avis (en Jaumet Salvat i la "Dolores" Guanter), amb el seu fill Josep Salvat ("en Pepito Alegre") i l'Angelita Pons, la seva muller, amb els dos fills, en Jaume i la Maria. Al costat, amb un portal gran d'entrada, tenien l'espai per a la premsa del vi i per treballar-hi. A l'esquerra, en una dependència separada, hi havia la quadra per als animals (cavall i vaques). El carretó, el carro i altres eines les tenien en una altra quadra, no gaire lluny, al carrer Església, girant a mà dreta. La premsa va funcionar durant molt anys i va ser de les darreres de la vila en tancar. Les semals a fora, a la vorera i ocupant part de la calçada, amb el líquid fosc que sortia de la brisa de les semals i que corria pel terra sense asfaltar, i les nombroses mosques que pul·lulaven a l'entorn havia estat de sempre un dels trets característics de l'indret. En Pepito Salvat, tot bonhomia, havia fet moltes feines per l'ajuntament (una de les darreres, encarregat de l'antic rellotge de l'església parroquial) i va morir el 2008. Ara, la seva dona, amb 91 anys, hi viu i l'estiu passat era l'única casa de tot el carrer amb les típiques cortines escalenques de sempre, de malla, ara de color blanc. Segons em va dir en Jaume, el seu fill, encara conserva la premsa del vi al lloc de sempre, ha enrajolat el terra i l'ha convertit en garatge i magatzem.

Damunt, a la primera planta, quan es va casar, en Jaume s'hi va fer la vivenda, per a ell, la seva dona, Carme Vallmajor, i els dos fills. Malauradament el desembre del 2012 la Carme va morir i ara hi viu sol, amb la visita periòdica dels dos fills. El gran, l'Eloi, havia regentat la llibreria *Vitel·la* i havia presentat molts anys la secció d'esports de les notícies de la televisió local; ara està a la llibreria Edison, de Figueres. La Maria, la germana d'en Jaume, quan ve, s'està al costat mateix, al número 34 del carrer, el que havia estat la quadra per als animals. Aquí s'ha conservat l'arc de pedra de l'antic llindar del portal damunt la porta metàl·lica del garatge.

Seguint amunt hi havia la casa de l'Amàlia Flaqué ("Amàlia Cansalada" que se li deia) i el seu germà Raül, pescador. Més endavant en Crispí va anar a viure amb ells, per tal de tenir-ne

Vista de la part de més amunt del carrer Germans Masferrer, cap a l'Ave Maria, a l'estiu del 2015. A la primera fotografia, des del trencant amb el carrer Església; i a la segona, des del forn de can Frigola. Foto: arxiu família Sabadí-Hereu.

Vista d'algunes cases del carrer Germans Masferrer a meitats dels anys 60, ja amb el carrer asfaltat. La primera casa és ca l'Amàlia (que hi vivia amb el seu germà Raül); a continuació can Salvat, primer la quadra, el portal de la premsa i la porta d'entrada de la vivenda. Més enllà s'hi pot veure a la vorera les caixes (amb les verdures i la fruita) de ca la Marina Granollers (can Payet). Foto cedida per Jaume Salvat i Font.

En Josep Salvat "Alegre", amb els seus pares, en Jaime i la "Dolores" Guanter, a davant de casa seva, al carrer Nou, cap al 1959.
Foto cedida per Jaume Salvat i Font.

Una vista del carrer de cap al 1960 amb un matrimoni estranger amb la Mercè Costals i Ribas. Més amunt, fent ganxet, l'Amàlia de can Cansalada que se li deia.
Foto cedida per Annita Ribas (de can Costals).

El matrimoni Costals (Josep i Annita Ribas, amb la seva filla Catalina en braços), a davant de casa seva amb alguns veïns del carrer i uns estrangers. Era l'any 1958, amb el carrer encara sense asfaltar.
Foto cedida per Annita Ribas (de can Costals).

En Miquel Costals amb la seva neta Catalina al 1959 davant de casa seva, al carrer Nou (que aquell estiu canviaria de nom i passaria a anomenar-se Germans Masferrer).
Foto cedida per Annita Ribas (de can Costals).

Vista del carrer Nou, a la part alta, des de can Masafont a meitats dels anys cinquanta. El carrer encara és de terra, sense asfaltar.
Foto cedida per Narcís Carreras i Pi, "Ciset Masafont".

cura, fins que es va morir. Ara, desapareguts els dos germans, s'ha fet la casa nova i hi viu la família Badosa, que la va rebre en herència.

A continuació hi ha can Pere Baró ("Pere Màrtir"), que hi vivia amb la seva muller, l'Enriqueta. No tenien fills. A la casa sempre va haver-hi un pati d'entrada, que, després de la guerra, va servir de cuina improvisada per als soldats "nacionals" per fer el ranxo per a la tropa destinada a l'Escala; després se l'anaven a menjar a l'Ave Maria. En aquesta casa també hi van viure de lloguer l'Enric i la Carme Grabuleda; i dues famílies més, una d'elles els Zamora, amb el noi, en Pedrito, que va jugar a futbol amb el primer equip de l'Escala i amb diversos clubs de la comarca. Més endavant es va tirar a terra i es va fer un nou edifici amb un local comercial a la planta baixa que ha tingut diversos usos (bar, perfumeria).

Després ve l'edifici on hi ha el forn de can Frigola, que no ha tingut gaires transformacions fins avui. Recordo els avis, en Peret Parés i la Victorina Frigola (aquesta sempre a la botiga del carrer del Mar); i més tard el fill, en Jaume Parès, i el nét, ara ja un home, en Josep Parès "Frigola".

Seguint amunt trobem el que era la casa d'en Ramon Palahí (i la seva muller Úrsula Talarnt), una finca que era coneguda com ca la Vaquera Grassa quan la van comprar; havia estat de la *Consuelo del Tall*, afusellada durant la guerra. En Ramon Palahí va dividir la propietat entre els tres fills. La casa pairal, amb una entradeta fent jardí, va quedar tota per en Narcís quan el seu pare va morir el 1999. L'Assumpció, la filla gran, va rebre la finca del mig on va fer-hi un bar, que va regentar una temporada i després el va llogar. Ara fa anys que està tancat i s'han venut la propietat. L'Assumpció es va casar amb en Sancho, de Bellcaire, i va rebre la finca de més amunt, ja tocant amb l'hort d'en Massanet. Aquí van muntar-hi primer un taller i després l'embrió del que seria Mobles Sancho (al 1963 tal com posa a la porta). A meitats dels vuitanta van traslladar la botiga a la Closa del Llop (actualment *Kibuk*), davant la primera benzinera de la població.

De can Sancho a l'Ave Maria hi havia hagut una llarga paret de pedra que tapiava l'hort d'en Joan Massanet, aleshores alcalde de l'Escal. A la dècada dels setanta el seu fill, en Joan Ramon "Jagi", va construir-hi un bloc de pisos que ha romàs fins avui. En els baixos s'hi pot veure una perruqueria-barberia. En un dels pisos hi viu la muller d'en Jagi, ara vídua; el popular Pere Gardella i la seva muller, la Dolors; i també la Rosa Maria Sau, que era filla d'en Sau que portava el mas de Santa Margarida, va treballar a la notaria i havia format part de l'equip de RODOMA (de *L'Escalenc*), juntament amb la Dolors Poch i la Maria Prats, com ja s'ha comentat.

Josep Carreras i Massafont i Jaume Salvat i Font a davant de can Masafont en una fotografia en què s'hi pot veure la part alta i mitjana del carrer Germans Masferrer, segurament el 1965, l'any que es va asfaltar el carrer.

Foto cedida per Narcís Carreras i Pi, "Ciset Massafont".

Els germans Carreras, de can Massafont, en Josep i en Narcís, amb el seu cosí Miquel Sabadé i Massafont.

Foto cedida per Narcís Carreras i Pi, "Ciset Massafont".

La Maria Rosa Massafont, la muller d'en Narcís Carreras i Pi, amb el seu fill Josep (nascut al 1954), que tot just comença a caminar.

Foto cedida per Narcís Carreras i Pi, "Ciset Massafont".

Una altra vista del carrer Nou des de més o menys de can Masafont a finals de la dècada del 60. A la imatge, la Maria Rosa Masafont i els seus fills Josep, Narcís i Joan (en el carrer, nascut el 1958). Foto cedida per Narcís Carreras i Pi, "Ciset Masafont".

Dues fotografies del carrer Germans Masferrer des de la part alta de la via, gairebé des de l'Ave Maria. La primera, de meitats dels anys cinquanta; la segona, de la primavera del 2004, quan encara els cotxes podien aparcar-hi.

La primera foto: cedida per Narcís Carreras i Pi, "Ciset Masafont". L'altra foto: arxíu família Sabadí-Hereu.

AVE MARIA ENLLÀ

El carrer Nou acaba a la intersecció amb l'avinguda Ave Maria, aleshores gairebé sense veïns i encara sense asfaltar (es devia fer més o menys quan es va cimentar el carrer Germans Masferrer). A l'inici del Camí Ample, a l'esquerra, hi havia Kan Killis i a una cinquantena de metres més enllà el "xalet" del senyor Uranga, el "cabo de mar". A la segona meitat dels seixanta, al costat mateix de ca l'Uranga, l'Antònio Martí i la seva dona Lola Oliveras que vivien amb els oncles d'ella, Pelegrí Masó i Marina Altrachs, al carrer Sant Pere, prop del trencant amb el carrer del Mar, s'hi van fer una casa on van viure-hi amb els seus oncles i amb els anys amb les seves cinc filles.

A l'altra marge del Camí Ample (aleshores sense voreres), tocant l'Ave Maria, hi havia l'hort d'en Gaietà Bigarós. La família (l'avi Gaietà, el matrimoni format pel seu fill, en Francesc, i la Paquita, la seva muller, i els tres fills, Anna Maria, Joan i Jordi) vivia en una casa del carrer Església, fent cantonada amb el carrer Migdia, davant de can Cortal. A meitats dels anys seixanta es van fer la casa a l'hort i a partir d'aleshores van

viure aquí, deixant abandonada l'anterior casa pairal. Cap al 2000 es va tirar a terra i s'hi va construir un modern bloc de pisos.

Després de can Bigarós, i separat per un mític mur de pedra, hi havia hagut el camp de futbol de l'Escala, el mític *Miramar*, perquè des de la part de ponent es podia veure Riells, la Clota i més enllà fins a Montgó (i d'aquí el nom que tenia). En aquest camp van jugar-hi moltes generacions de futbolistes escalencs, des d'abans dels anys vint fins al 2002, en què es va clausurar i es van inaugurar, a la Muntanya del Pastor, al límit ja amb el terme de Bellcaire, els nous camps municipals de l'Escala, un de gespa natural i l'altre amb gespa artificial. Aquí, al Camí Ample, on hi havia hagut el camp de futbol s'hi va construir la *Plaça de Catalunya*, amb un parc recreatiu i tot al voltant aparcament per a cotxes. El 2012 es va renovar totalment i ara hi ha un pàrquing soterrat (i també a la superfície) i un gran complex per a diversos usos públics de gran utilitat i servei.

CLOENDA

Ara, amb les dues parts de l'article completades, s'ha donat una visió històrica dels darrers seixanta anys del carrer Nou. Però no solament d'aquest carrer sinó, de passada, també de la vida, dels hàbits i dels costums dels habitants de la vila i d'allò que es feia i es vivia a les vies de la població. És cert que els noms propis que hi figuren corresponen a les persones que han passat, en un moment o altre de la seva vida, pel carrer Nou. Però el tarannà general de l'escrit es pot aplicar a tots els carrers no solament de l'Escala sinó també de moltes poblacions del país.

O almenys això és el que m'han comentat persones d'aquí i també de fora. M'han dit que el que s'explicava a la primera part de l'article, la de l'any passat, era també el que passava al carrer de casa seva o al seu poble. Sembla que és una història bastant comuna a tothom i que la vida de carrer de finals dels cinquanta i principis dels seixanta que es comentava en aquell escrit no és estranya per a ningú i molta gent s'hi ha sentit plenament identificada. M'han dit textualment: *el que hi expliqués també passava al meu carrer, no era pas diferent*.

Hi ha hagut persones que han fet referència a detalls concrets de l'article i vull destacar-ne un: els que m'han comentat que està bé que algú escrigui sobre les coses d'aquell temps, perquè si no es perdran. Diuen que quan nosaltres no hi siguem aquests records restaran en l'oblit, enterrats amb els cossos de les persones que els vam viure. I no solament els records sinó també de com era l'Escala, de com s'hi vivia i, fins i tot, dels noms de carrers, places i contrades. Per exemple, algú recorda de com se n'havia dit abans del carrer Puig Sureda? És per això que cal escriure-ho i explicar-ho. Si no, podem patir una mena d'amnèsia col·lectiva que anys a venir podria acabar sent molt perjudicial per als habitants de la població i els seus records.

Haig de confessar que em satisfà molt escriure sobre el passat, concretament del "meu" passat i de l'Escala, de quan era petit. Segurament perquè me l'estimo, perquè no vull que se'n perdin els records i perquè quedi constància d'una manera de ser i de viure que ha anat canviant i que quan desapareguin les persones de la meua generació, i les properes, podria no quedar-ne res o ben poca cosa.

La infància i part de la joventut, la més tendra, són etapes importants i bàsiques en la nostra formació com a persones. Són les deus de les quals bevem i ens assortim durant bona part de la nostra existència. Quantes vegades no em sentim allò de "ho ha mamat". Només així hom pot sentir-se plenament identificat amb un estil de vida i un poble, malgrat els canvis i les vicissituds que ens ha pogut deparar la vida.

Ja ho diuen: "qui perd els orígens perd la identitat". No perdem aquest bagatge tan nostre. La vida i les coses evolucionen i canvien; no es pot evitar i és positiu que sigui així. Però parem compte i no menyspreem el que d'altres han fet i han viscut. Sense ells no seríem res. Nosaltres hem recollit el que d'altres van fer i sembrar. Nosaltres ho hem continuat, algunes vegades de manera encertada i d'altres no tant. Siguem respectuosos. A nosaltres ens passarà el mateix: arribarà un moment que altres generacions continuaran la nostra tasca. Així ha transcorregut l'obra i la història de la Humanitat. Prenguem-ne exemple i model.

Només em resta excusar-me dels oblots i/o errades que pugui haver en l'escrit. Som persones amb limitacions i amb uns coneixements i unes experiències limitades; les que hem tingut. Alguns aspectes no s'hi han comentat per desconeixement i ignorància; d'altres perquè l'autor ha considerat que no era necessari que sortissin; i d'altres perquè "no tocava" ja que no es corresponien amb els interessos descriptius d'allò que cercava l'autor. No es tractava de fer una història del carrer des de finals dels anys cinquanta del segle passat, sinó d'exposar de manera detallada com era el carrer aleshores i d'una manera més superficial seguir la seva evolució fins avui.

Desitjo que els lectors en prenguin la bona voluntat i els aspectes positius de l'escrit. I principalment que en resti un bon record de com era l'Escala abans de l'arribada del turisme massiu, de com era el carrer Nou a la nostra infantesa i de l'evolució que ha tingut per tal que hom prengui consciència dels canvis que hi ha hagut i que no sempre les coses han estat com són ara. Convé no oblidar-ho. Convé saber qui som, d'on venim i cap a on anem. És una bona manera de fer les coses bé, d'aprendre i de no equivocar-se massa. Cal tenir-ho present. Per a Ciceró la Història era la "mestra de la vida" i per a Cervantes la "mare de la veritat".

Josep Maria Sabadí

Av. de Riells, 46 · 17130 L'Escala · Girona
Tel. 972 77 54 32 · www.gastroburger.cat
gastroburgerlescala

RENAULT
Passion for life

Renault L'Escala
Garatge Fumado, S.L.

C/ Closa del Llop, 34
17130 L'Escala (Girona)
972 77 23 01 renaultfumado@gmail.com
www.renaultlescala.com

EL FARMACÈUTIC GUILLOT. RECORDS DE FAMÍLIA

“Ens han pres la farmàcia... Quan siguis gran ja ho entendràs” - em va dir la tia Siseta¹ quan, essent jo nen i estant a casa seva, mirava embadalit uns curiosos pots de porcellana amb tapadora i noms abreujats indesxifrables i un flascó de quina.

Tot i que no vaig conèixer l'apotecari Guillot (jo vaig néixer 2 anys després de la seva mort), el fet d'haver-ne sentit a parlar molt, tant a la seva vídua com a d'altres familiars, durant els dies de la meua infantesa viscuts a l'Escala, em dona ànims a redactar aquestes línies, unes breus pinzellades de records familiars completades amb dades derivades de la recerca.

1. Narcisa Genoveva Màxima Andreu i Dubé nascuda el 8/1/1875 i finida el 18/11/1959.

LA NISSAGA DELS GUILLOT

ORÍGENS I ARBRE GENEALÒGIC

Els orígens de la família Guillot de l'Escala es troben empeltats al municipi de Vilajuïga. Un dels primers Guillot documentats en els arxius baptismals del municipi de Vilajuïga es situa al segle XVIII, concretament l'any 1762², quan un tal Joan Guillot, d'ofici manyà, apareix citat; curiosament, però, en el mateix municipi hi constava una altre Joan Guillot, d'ofici sastre. Posteriorment, un Joan Guillot (no es pot precisar quin) es casà amb Maria Puig, filla de Besalú, i fruit d'aquest matrimoni nasqueren 4 fills: Josep (1781), Salvador (1783), Isidre (1785) i Teresa (1792).

En Salvador marxà de Vilajuïga per casar-se amb l'escalenca Càndida Mornau i Manegat (filla de Josep Mornau i Antonia Manegat), vinculant-se des d'aquest moment el cognom Guillot a la nostra vila. Segons les actes consultades, l'esmentat matrimoni fou molt prolífic i dugueren al món nombrosos fills: Vicenta Josepa Màxima (29/10/1809), Maria Josepa Caterina (26/05/1811), Salvador Joan Josep (03/09/1812), Casimir (1814), Caterina Ana Màxima (21/4/1817) i Martí (02/10/1819).

En Salvador Guillot i Mornau emmaridà amb Maria Rosa Leonart i Flaquer (filla de Pere Leonart i Francisca Flaquer) i tingueren a Jaume Miquel Josep. En Jaume Guillot i Leonart, nascut el 19 de desembre 1839 a l'Escala³, estudià magisteri

2. Arxiu Diocesà de Girona. Parròquia de St. Fèlix de Vilajuïga. Llibres de baptismes, 1751-1766.

3. Arxiu de la Parròquia de St. Pere de l'Escala. Llibres de baptismes, núm. 8, (1837-1851), pàg. 41v.

A l'esquerre, exemple de vi de quina elaborat a la farmàcia Guillot. Foto: Francesc Targa i Benet. Cedida per la família Targa-Ballesta. A la dreta, exemples de pots de ceràmica de la farmàcia Guillot. Foto de l'autor, col·lecció familiar.

i fou el primer mestre de Vilopriu⁴, municipi on hi visqué de 1868 a 1874 amb la seva dona Rosa Martí i Arbusí (filla de Francisco Martí i Teresa Arbusí). Abans de marxar a Vilopriu, concretament el 28 de setembre de 1867, nasqué a l'Escala Teresa Càndida Amàlia Guillot i Martí i, establerts ja a Vilopriu, tingueren a Francesc d'Assís Salvador Domingo, el 3 maig 1873, el futur apotecari de l'Escala.

En Jaume havia estudiat magisteri i el 1866 ja exercia de mestre a la seva vila natal, però en el transcurs del mateix 1868 marxà a Vilopriu a ocupar la plaça de mestre a l'escola de nens, exercint-ne fins al 1874. Desconec els motius pels quals deuria deixar Vilopriu (la fil·loxera, la invasió de les tropes carlines...); el cert és que, de retorn a l'Escala amb la seva família, es té constància que el 1894 ocupava la plaça de mestre ajudant a les escoles públiques (actual escola Empúries). En Jaume Guillot morí a l'Escala el dia 23 de novembre de 1910.

L'ENLLAÇ MATRIMONIAL AMB ELS DUBÉ

Del matrimoni format per Joan Dubé i Flaquer (1825-1886) i Maria Callol i Balagué (1826-1901), domiciliats als números 42 i 44 del carrer de Gràcia, nasqueren dos fills: Josep, més conegut com "El Monjo" (segons sembla per motius de disfressar-se per Carnestoltes amb un hàbit dels que es tenien a les cases per fer servir de mortalla en cas d'un enterrament) i Caterina Dubé i Callol, casada amb Diego Andreu i Oliveras i mare de la Narcisa Genoveva Màxima Andreu Dubé, la tia Siseta.

4. PLANELLES i SERRA, Magda, *Història i records de Vilopriu*, Carmagaf - Badalona, 2005

Francesc Guillot i Martí estudià farmàcia i es casà amb Narcisa Andreu Dubé, al torn que la seva germana Teresa Guillot i Martí ho féu amb el Josep Dubé i Callol (1866-1922), que es dedicava al comerç de *productos coloniales*, especialment cafè, tot i que el que regentava era una botiga de comestibles en general, una adrogueria (abaceria, en castellà), tal com se'n deia a l'època.

Per tant, Narcisa Andreu i Teresa Guillot eren cosines (al ser germans el pare d'una i la mare de l'altra) i, alhora, cunyades, ja que estaven casades amb oncle i nebot, respectivament. Aquest fet de consanguinitat es donava sovint en aquells anys en algunes comarques de Catalunya i de Castella i va ésser objecte de normatives per intentar restringir-ho.

Cal afegir que recordo molt bé a Teresa Guillot i Martí, la meva admirada besàvia de "cal Monjo", ja que, durant els anys de la postguerra vaig alternar les meves estades infantils entre el carrer del Mar 23 (ca la tia Siseta) i el carrer de Gràcia 42 (en aquell moment carrer *del Caudillo*). La besàvia Teresa que va morir el 12 de gener de l'any 1960 i, sota una forta tramuntana que ens impedia caminar, va ser enterrada al cementiri "marí" o "vell".

La tia Siseta era molt enraonadora i em tractava molt bé com a petit nebot nèt seu que era, malgrat que recordo l'estricta puntualitat dels horaris per dinar i sopar i, de manera especial, la disciplina de la migdiada obligatòria a la seva casa del carrer del Mar.

DUES FILLES I UN FILL

Del matrimoni format per Francesc Guillot i Narcisa Andreu nasqueren tres fills: Rosa Maria Francisca (1900-1985), la primera filla, nada el 14 de gener de 1900, pocs mesos després d'obrir la farmàcia; l'any següent, l'hereu, al que imposen el nom de Francesc d'Assís (1901-1902), com el pare, i 7 anys més tard, el 1908, una altre nena, Maria (1908-1948). La pèrdua prematura de l'hereu, mort poques setmanes després de complir 1 any de vida, féu que es perdés la continuïtat directa via paterna dels Guillot.

La premsa gironina ofereix una anecdòtica dada quan informa: "*En los Juegos Florales Infantiles celebrados con motivo de su fiesta mayor en la villa de La Escala, fue adjudicada la Flor natural a la poesía titulada «La vida passa», siendo su autor el joven de 15 años de edad, don Ramón Molinas Opisso, quien eligió reina de la fiesta la niña María Guillot Andreu, hija del farmacéutico de aquella localidad don Francisco Guillot*"⁵.

Vuit anys més tard, el 1928, Rosa Guillot i Andreu es casa, a l'Escala, amb el també farmacèutic Josep Maria Puig Costa, nascut a Sant Sadurn de l'Heura i que exercia a la vila de Castelló d'Empúries. L'any següent, concretament el 27 de gener 1929, neix el primogènit, en Joan Josep, que, temps a venir, també esdevindria farmacèutic com el pare i l'avi.

Novament, gràcies a la premsa tenim notícies de la família, en aquest cas de la filla petita del farmacèutic Guillot. A mitjan novembre de 1932, el diari gironí *El Autonomista*, amb l'entrada "*Cursillos de selección al Magisterio Nacional*", deia: "*En nuestra edición del lunes publicamos el resultado definitivo de los mencionados Cursillos, y por una equivocación involuntaria no aparecieron el nombre de las*

LA FRANCO-CATALANA

FIGUERAS

Francesc Guillot i Martí, el farmacèutic, en plena maduresa.

maestras aprobadas con los 28 y 29, que corresponden, respectivamente, a las señoritas María Guillot Andreu y Numancia Rovira Tubau"⁶. Maria Guillot, la petita, es casaria amb Antonio Abellanet i Carrera.

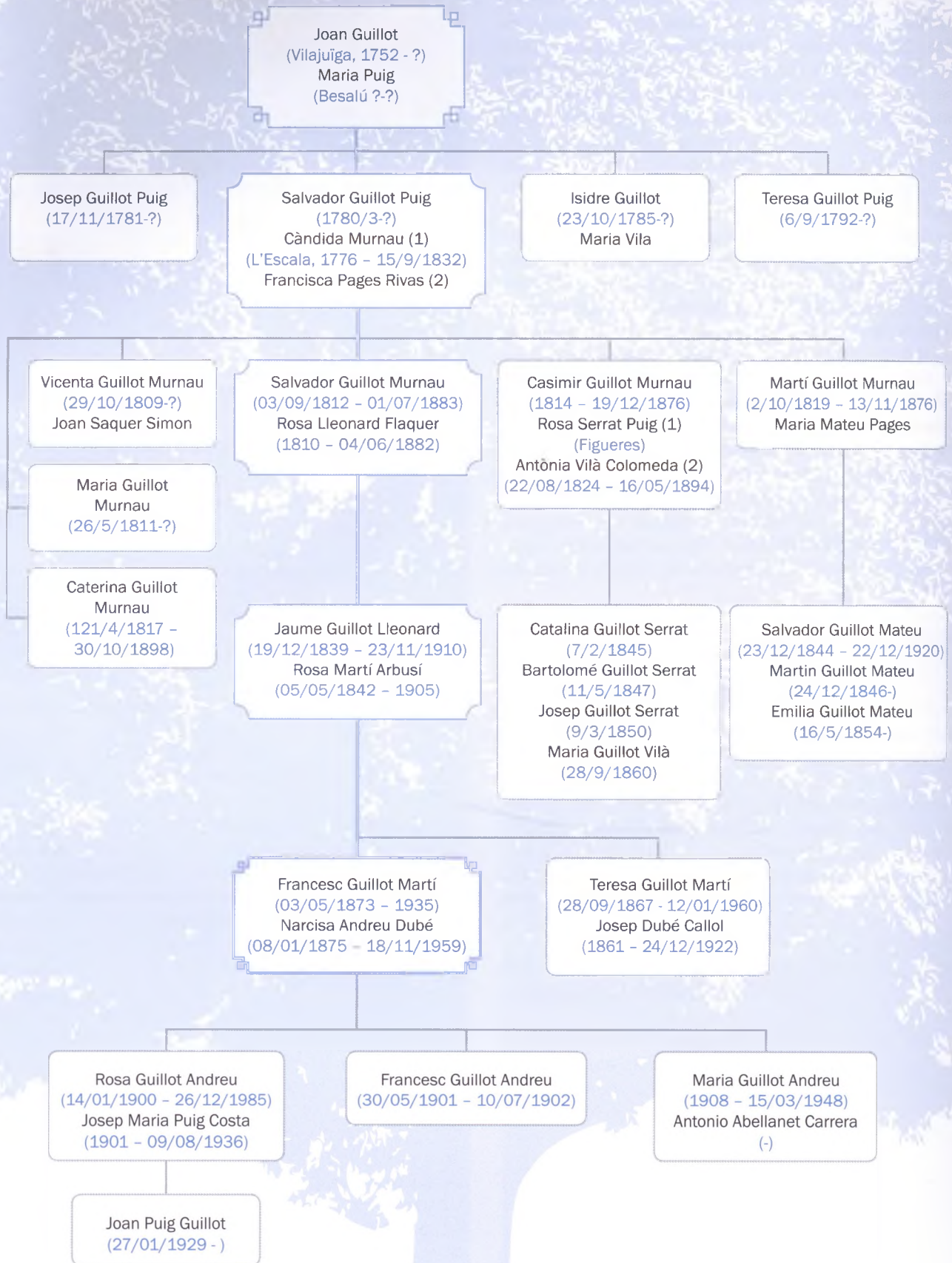
LA TRÀGICA MORT DEL GENDRE FARMACÈUTIC

Durant la II República espanyola, en Josep Maria Puig, marit de Rosa Guillot, regentava una farmàcia a Castelló d'Empúries, vila en la que ja n'existia una altra, l'apotecari de la qual "fiava" algunes medicines als compradors. En el marc dels primers mesos de la Guerra Civil, a la reraguarda republicana es van produir multitud de casos de violència envers membres de sectors socials més conservadors o vinculats amb el suport al cop d'estat del 18 de juliol de 1936, però també per motius familiars i més locals, com ara enveges o enemistats. Sota aquesta premissa, a Castelló d'Empúries varen ésser detingudes i tancades a la sagristia de l'església un total d'11 persones, d'entre els quals l'únic no castellonenc era Josep Maria Puig. La nit del 9 d'agost, amb l'excusa d'endur-se'ls per a jutjar-los a Girona, varen ser carregats en una furgoneta que habitualment duia aviram les citades persones empresonades, és a dir: Martí Augé i Escapa, Pere Canet i Juanola, Narcís Casademont i Genís, els germans Josep i Narcís Fàbrega i Custou, Miquel Jacobí i Casanovas, Josep Planas i Figa, Lluís Planas i Sala, Rafael Tibau i Caussa, Joan Planas i Serra, i el farmacèutic Josep Maria Puig i Costa, que llavors comptava amb 38 anys d'edat. No obstant el que els havien dit inicialment, abans d'arribar a

5. Arxiu Municipal de Girona (AMG). Hemeroteca: *Diario de Gerona*, 15/08/1920, pàg. 7

6. Ídem, *El Autonomista*, 17/11/1932, pàg. 5

ARBRE GENEALÒGIC DE LA FAMÍLIA GUILLOT

Girona, al terme de Vilafresser, concretament a la pujada entre Orriols i Medinyà, varen ser assassinats a trets d'escopeta de caça, segons sembla, al paratge conegut com la Creu de Fallines⁷. A resultes d'aquest cruel i injust assassinat, la seva vídua i el fill tornaren a l'Escala poc temps després.

EL NÉT FARMACÈUTIC. DEL MAR A LA MUNTANYA: L'AMETLLA DEL VALLÈS

Orfe de pare, Joan Puig i Guillot estudià Farmàcia a Barcelona i l'any 1954, mentre està preparant la seva tesi, l'escriptora escalenca Caterina Albert i Paradís (1869-1966) li tramet una carta en la que li adjunta retall "sobre el càncer" que ha trobat a *El Correo Catalán*, per si li pot servir. Un cop diplomad com a farmacèutic, calgué cercar una farmàcia per establir-se.

Amb data 21 de juny de 1956 Caterina Albert envia una carta a Rosa Guillot felicitant-la per la inauguració de la farmàcia a l'Ametlla del Vallès. A l'Ametlla no sols fixà residència en Joan, sinó també la Siseta i la Rosa, les quals van rebent, amb regularitat, cartes manuscrites de la Caterina: per exemple, una felicitació per la Pasqua de 1957, altra, datada el 1958, de bons desitjos per la salut de la Narcisa, que morí el 16 de novembre de 1959, etc.

La farmàcia Puig Guillot, situada a la confluència de la carretera de Barcelona i l'antic camí del Raval del poble, és, des de la seva obertura, un punt de referència⁸. Rosa Guillot va morir a la farmàcia de l'Ametlla el 26 de desembre, diada de St. Esteve, de 1985, als 85 anys d'edat.

LES FARMÀCIES DE L'ESCALA

LA FARMÀCIA GUILLOT

Un document privat de compravenda; signat el dia 6 de febrer de 1899 davant de testimonis, mostra com Francesc Guillot i Martí va comprar a Francesc Vidal i Simón una farmàcia al municipi de l'Escala. Un dels testimonis sotasignants va ésser en Joaquim Dubé i Callol (cunyat de la seva germana Teresa), domiciliat al número 12 de l'antic carrer del Tint (avui carrer Maranges) i l'altre fou Miquel Molinas. En el mateix document s'especifica el preu de la transacció (4.500 pessetes de l'època) i hi figurava una clàusula, concretament la segona, que deia:

El Sr. Vidal se compromete a no establecerse de nuevo en esta Villa siempre y cuando al hacerlo resultasen tres farmacias abiertas al público.

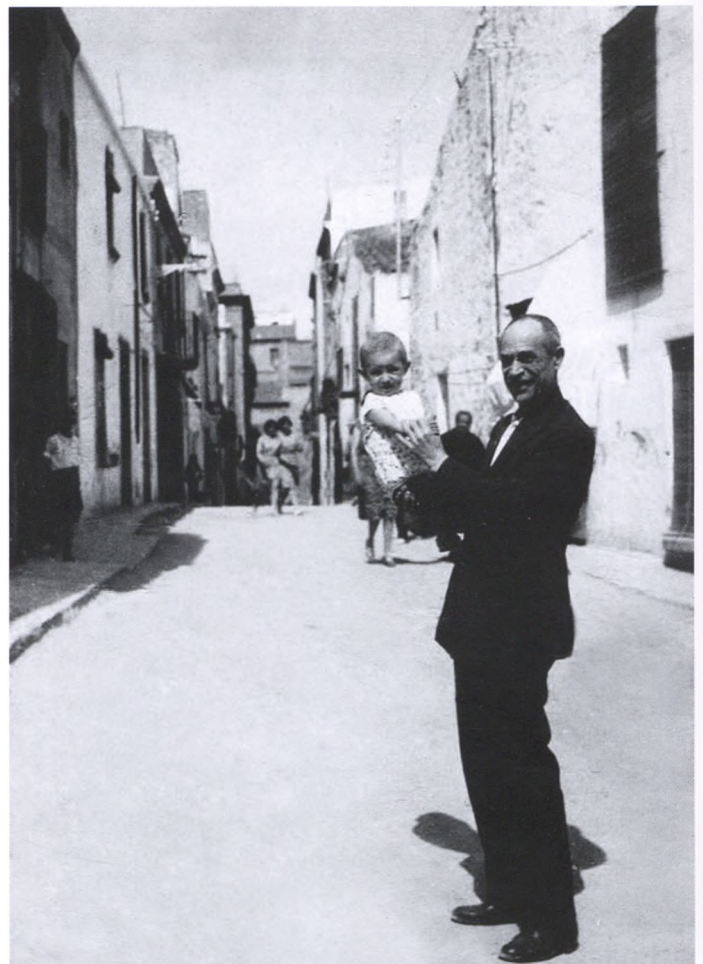
Aquesta condició dóna a entendre que a l'Escala del canvi del segle XIX a XX hi havia dues farmàcies en ple funcionament.

Poc temps després de la compravenda, concretament l'1 d'abril del mateix 1899, Francesc Guillot es donà d'alta a l'impost de contribucions industrials de l'Ajuntament⁹ i obrí la seva farmàcia a l'antic número 40 (actual 26) del carrer del Port, alhora cantonada amb l'actual "Pati Blau".

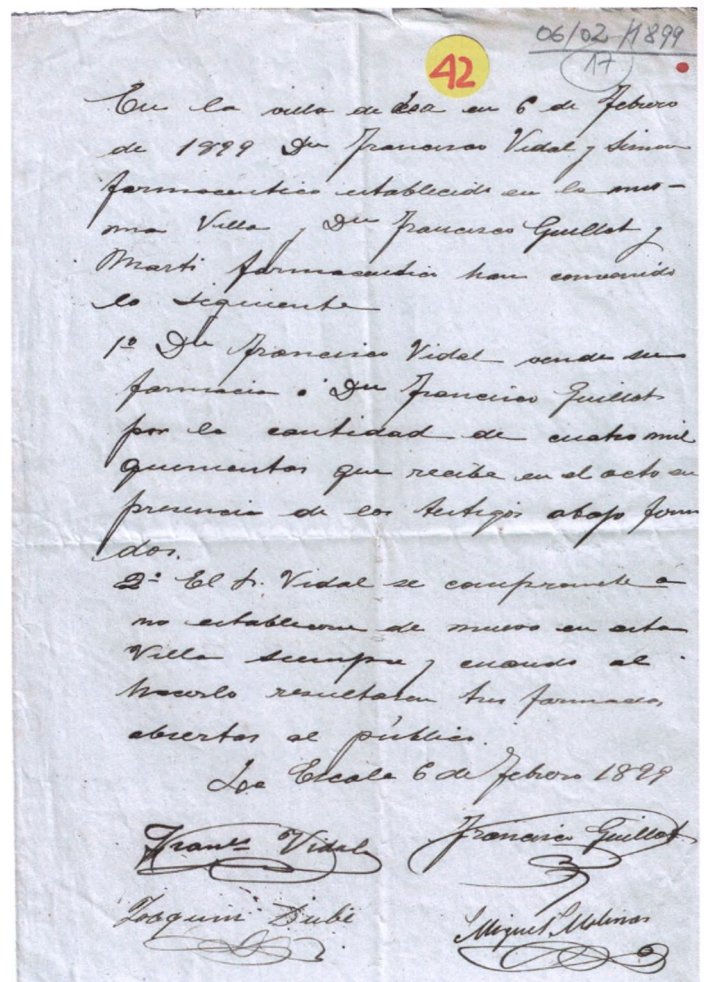
7. Vid. <https://somatemps.me/2015/03/22/quan-els-republicans-assassinaven-catalans-castello-dempuries/>

8. BADIA, Carles, PLA, Xavier, i PLANAS, Jordi, "Eugeni Xammar (1972). L'Ametlla del Vallès: naixença i creixença d'un centre d'estiueig", a *Lauro. Revista del Museu de Granollers*, núm. 19, Granollers, 2000, pàgs. 52-53.

9. Arxiu Històric de l'Escala (AHE). Impost de Contribució Industrial: anys 1894-1941.

El farmacèutic Francesc Guillot amb el seu nét Joan Puig i Guillot (futur farmacèutic també) en braços, a l'encreuament entre els carrers Maranges i del Port, cap a l'any 1930. Foto: arxiu familiar.

Document signat a l'Escala el 6 de febrer de 1899 en el que s'efectua, amb testimonis, la compravenda de la farmàcia entre Francesc Vidal i Francesc Guillot. Cedit per Jesús Pardo i Vidal.

La farmàcia Guillot es devia comunicar d'alguna manera, internament, amb la vivenda situada al número 23 del carrer del Mar, una casa a nivell de carrer amb un petit pati ombrívol amb testos i una escala (avui encara existent i intacta), que servia per accedir al pis que contenia les cambres, un passadís, els serveis i un accés a la teulada, que disposava d'espai per estendre la roba.

El 1909 consta l'existència a l'Escala d'un altre apotecari, en Jaume Forn i Ferran, oncle de Joan Massanet i Juli qui, l'any 1923, obrí una nova farmàcia ubicada al número 2 de l'antic carrer Hospital (avui carrer Pintor Joan Massanet), coexistent amb la farmàcia Guillot, segons el padró municipal de contribucions industrials, fins l'any 1933.

Francesc Guillot, que havia estat hospitalitzat per l'escalenc Dr. Puig Sureda, va morir l'any 1935 a Barcelona, ciutat en la que fou enterrat. Resulta curiós com, tot i no ser sepultat a l'Escala, tenia al seu nom un nínxol de l'antic cementiri escalenc, concretament el número 218¹⁰.

10. AHE. Registre de propietaris de nínxols - Cementiri de l'Escala, anys 1940-1969.

Aspecte actual del immoble del número 40 del carrer del Port en el que hi hagué la farmàcia Guillot, que feia cantonada amb el Pati Blau, carreró adjacent i de sortida de la farmàcia.

Fotos: Basili Gironès i Bofill

La farmàcia J. Massanet restà oberta entre els anys 1936 i 1939 i, després de la guerra, ell també consta com a farmacèutic contribuent municipal, ubicat al número 2 de la calle 8 de Febrero el 1939 i, el 1941, al mateix número de la calle Liberación; val a dir que, en ambdós casos, es tractava del mateix vial, l'actual carrer Pintor Joan Massanet i antic carrer Hospital.

LES TERTÚLIES I LA IMPLICACIÓ AMB LA VILA

A l'Escala, durant l'època de la dictadura de Primo de Rivera (1923-1930), foren habituals i molts coneguts diferents llocs de trobada i de tertúlia. A part de les tertúlies del cafè de can Bofill i de les diverses barberies escalenques (ca l'Antoni Puig "Tonet", can Lluís Pujol "Mucho", can Quintana i, de manera especial, la de can Rouret), la farmàcia Guillot també fou un punt d'encontre i de tertúlia.

La tertúlia que es feia a can Rouret, barberia de Francesc Rouret i Sureda situada al Sòl d'en Sagué o antiga plaça Nova (actual plaça Víctor Català), havia estat batejada amb el nom "El lloro, el moro, el mico i un senyor de Puerto Rico". Martí Simon i Corominas (1913-2003), llavors aprenent de barber a can Rouret, n'havia estat testimoni: Miquel Abella es va atribuir la figura del Lloro, Rafel Vilabrú i Flaqué i Jaume Pujol Messeguer possiblement parlaven respectivament en nom del Moro i el Mico i es desconeix la identitat del senyor de Puerto Rico; aquests àlies o sobrenoms, des de llavors, foren indestruïbles dels escalencs que els havien encarnat. Altres contertulians i clients escalencs que els acompanyaven, a més de l'amfitrió, eren el fotògraf Josep Esquirol i Pérez, Joan Ballesta Sabateret, Ramon Fornés Esparralló, Rafel Callol i Pascual Ratxalet, Joan Clos i Comas, Lluís Busquets del Cindri, Emili Cuyàs Sanagrills, Perico Teresó, Pepet Dubé

Escala d'accés i entrada de l'habitatge de la tia Siseta.

Foto: Basili Gironès i Bofill.

La família Guillot fou amiga de les famílies Albert i Broggi. A la foto, durant un berenar a l'Aplec de Sant Martí, veiem d'esquerra a dreta Caterina i Amèlia Albert i Paradís, Lola Broggi i Rosa Guillot. Foto: Arxiu Víctor Català.

Monjo... Els tertulians, molts d'ells de verb fàcil i llarga oratòria, tot i estar immersos en una dictadura, dissertaven sobre l'actualitat general (la revolució bolxevic, la conflictivitat social, l'estat de la guerra del Marroc...), les problemàtiques d'ordre local i, naturalment, sobre l'art, la ciència i tot allò que els apassionava¹¹.

El Dr. Moisès Broggi escriu a "Memòries d'un cirurgià": "El meu pare tenia molts amics a l'Escala, i els trobava sovint al cafè de Rafel Quim, al passeig de davant del mar, i també al vespre a la farmàcia de Guillot, on feien gairebé cada dia una important tertúlia: amb l'oncle Panxo quan hi era, els Albert, germans de la Caterina, Molinas i el general Poch"¹².

Tertúlies a banda, un altre aspecte del biografat fou la implicació en alguns actes o esdeveniments de la vila. L'any 1916 Francesc Guillot i Martí havia subscrit un emprèstit de 1500 pessetes en tres títols de 500 pessetes cadascun per a contribuir a la portada d'aigua potable i la construcció de clavegueres per al sanejament de la vila¹³.

L'any 1920, Francesc Guillot va col·laborar en una tómbola benèfica¹⁴ amb un sífó *Prana Sparklet*; aquest tipus de sífó era un aparell per a preparar aigua carbònica a casa, de forma alternativa als "litines". El sífó, que era utilitzat molt freqüentment en hospitals i farmàcies, duia intrínsec una sèrie de susceptibilitats sobre quins gèrmens podria dur l'envàs i aquests dubtes eren aprofitats per les empreses comercialitzadores de sífons auto-recarregables, com podien ser els Sparklets, empreses que, possiblement, també contribuïen a sembrar els citats dubtes en pro del seu benefici econòmic.

Model de sífó *Prana Sparklet* com el que el farmacèutic Francesc Guillot donà per a la tómbola benèfica celebrada a l'Escala el juny de 1920. Foto: extreta de <http://sifonsantiguos.blogspot.com.es/2013/>.

11. COLOMEDA i SASTRE, Lluís, "Passat en petit format (II)", article aparegut per la Festa Major de 2010 (setembre) al bloc *Scala Hannibalís* (<http://scalatunel.blogspot.com.es/>)

12. BROGGI i VALLÈS, Moisès, *Memòries d'un cirurgià (1908-1945)*, Edicions 62, Barcelona, 2001

13. Consell de Redacció (transcrit per Rafel Bruguera), "Hemeroteca històrica. La portada d'aigües a l'Escala", a *Camí de Ronda. L'Escala: Història, Vida i Patrimoni*, núm. 6, Centre de Documentació i Recerca Històrica de l'Escala, juny 2015, pàgs. 38-39.

14. Biblioteca Pública Fages de Climent de Figueres. Hemeroteca: revista quinzenal *Costa Brava*, núm. 31, 11 de juny de 1920, pàg. 7.

AGRAÏMENTS

- Mariona Font i Batlle
- Jordi Gallegos i Córdoba
- Sagrari Martorell i Cubero
- Dario Mas
- Jesús Pardo i Vidal

BIBLIOGRAFIA

BADIA, Carles, PLA, Xavier, i PLANAS, Jordi, "Eugeni Xammar (1972). L'Ametlla del Vallès: naixença i creixença d'un centre d'estiueig", a *Lauro. Revista del Museu de Granollers*, núm. 19, Granollers, 2000, pàgs. 29-55.

BERNILS i VOZMEDIANO, Josep M., "La Caterina Albert més familiar. Una correspondència inèdita", a *Revista de Girona*, núm. 284, Diputació de Girona, Girona, maig-juny 2014, pàgs. 48-50.

BROGGI i VALLÈS, Moisès, *Memòries d'un cirurgià (1908-1945)*, Edicions 62, Barcelona, 2001.

BRUGUERA i BATALLA, Rafel, "La portada d'aigües a l'Escala", a *Camí de Ronda. L'Escala: Història, Vida i Patrimoni*, núm. 2, Centre de Documentació i Recerca Històrica de l'Escala, juliol 2012, pàgs. 76-77.

BRUGUERA i BATALLA, Rafel, *Escalencs assassinats durant la Guerra Civil*, CCG Edicions, col·lecció Llibres dels Quatre Cantons, Girona, 2009.

COMPTE i FREIXANET, Albert, *República i Guerra Civil a Castelló d'Empúries*, Gràfiques Canigó - Figueres, 1994.

CONSELL DE REDACCIÓ (transcrit per Rafel Bruguera), "Hemeroteca històrica. La portada d'aigües a l'Escala", a *Camí de Ronda. L'Escala: Història, Vida i Patrimoni*, núm. 6, Centre de Documentació i Recerca Històrica de l'Escala, juny 2015, pàgs. 38-39.

GALLEGOS i CÓRDOBA, Jordi, "Aigua, aigua! Un esdeveniment històric a l'Escala d'ara fa 100 anys", a *Camí de Ronda. L'Escala: Història, Vida i Patrimoni*, núm. 7, Centre de Documentació i Recerca Històrica de l'Escala, setembre 2016, pàgs. 144-151.

MARQUÈS i SUREDA, Salomó, *L'Escala, un planter de mestres (1900-1939)*, Bàlec llibres, col·lecció Baldiri Reixach, Girona, 2006.

MUÑOZ i PAIRET, Irene, *Caterina Albert - Víctor Català, des de l'Escala*, a *Camí de Ronda. L'Escala: Història, Vida i Patrimoni*, núm. 7, Centre de Documentació i Recerca Històrica de l'Escala, setembre 2016, pàgs. 144-151.

PLANELLES i SERRA, Magda, *Història i records de Vilopriu*, Carmagraf - Badalona, 2005.

LES EXCELENTS RELACIONS D'AMISTAT AMB ELS ALBERT I ELS BROGGI

La correspondència entre Caterina Albert i diferents membres de la família Guillot, majoritàriament Rosa Guillot, mostra l'estreta relació que els unia. Aquest epistolari consta d'un plec de 47 cartes, datades entre 1925 i 1961 i destinades a Francesc Guillot, Rosa Guillot, Narcisa Andreu i Joan Puig i Guillot. A banda de la relació del pare de Moisès Broggi amb el farmacèutic Guillot, Rosa Guillot i Lola Broggi també foren molt amigues, tal com testimonia la fotografia del berenar a l'Aplec de Sant Martí d'Empúries, en la qual hi figuren les germanes Albert i Paradís (Caterina i Amèlia), Lola Broggi i Rosa Guillot.

ARXIU I FONDS DOCUMENTALS

Arxiu Diocesà de Girona:

Parròquia de St. Fèlix de Vilajuïga:

- Llibres de baptismes i matrimonis (1751-2017).

Parròquia de St. Pere de l'Escala:

- Llibres de baptismes, defuncions i matrimonis (1682-2017).

Arxiu Històric de l'Escala:

- Impost de Cèdules Personals (1882-1941).
- Impost de Contribució Industrial (1846-1941).
- Registre de propietaris de nínxols - Cementiri de l'Escala.

Arxiu Municipal de Girona:

Hemeroteca:

- *Diario de Gerona* (1889-1936).
- *El Autonomista* (1931-1939).

Biblioteca Pública Fages de Climent de Figueres:

- Fons Caterina Albert. Epistolari Caterina Albert/ Família Guillot.
- Hemeroteca: revista quincenal Costa Brava, de l'Escala (1919-1922).

INFORMACIÓ EN LÍNIA

COLOMEDA i SASTRE, Lluís, "Passat en petit format (II)", article aparegut per la Festa Major de 2010 (setembre) al bloc *Scala Hannibalis* (<http://scalatunel.blogspot.com.es/>)

<http://sifonesantiguos.blogspot.com.es/2013/>

<https://somatemp.me/2015/03/22/quan-els-republicans-assassinaven-catalans-castello-dempuries/>

www.familysearch.org

Text estructurat, adaptat i corregit per Sagrari Martorell i Jordi Gallegos

Eduard Giménez i Ferrer

6 ANYS DEL SAMOHE

El dos d'agost farà sis anys de la inauguració del SAMOHE. Durant tot aquest temps el Samohe s'ha convertit en un local de referència a l'Escala.

El carisma de les persones que formen part del seu equip ho han fet possible. Especialment si parlem tant de la seva propietària, Sabrina Molina, experta tea màster sommelier i directora de la cuina com d'en Manel Polaina, director de l'obrador i de la pizzeria, que han aconseguit mantenir uns estàndards de qualitat difícilment superables en qualsevol de les seves dues especialitats.

El local va rebre una reforma global que va suposar un canvi estètic i funcional a tots els nivells. Els terres es van fer nous així com les instal·lacions de llum i aigua mantenint, però, la seva estructura.

INAUGURACIÓ DE LA BOTIGA SOL GALLERY

El primer de juliol d'enguany s'ha inaugurat una nova botiga al carrer del Port en un dels locals de l'edifici Nieves Mar, a tocar de la platja de les barques.

Sol Gallery de L'Escala és la boutique en què podràs gaudir dels capricis de l'estiu. Ulleres de sol de primeres marques, roba desenfadada per a lluir de nit i de dia i joies úniques de disseny exclusiu. Tot perquè et sentis com a tu t'agrada, tal i com vols que et vegin.

No perdís l'oportunitat de descobrir què tenen per a tu tots els dies del any. Atreveix-te i viu el risc de ser diferent...

SOL GALLERY
Adreça Carrer del Port, 25
Telèfon 972 776 021
Població L'Escala

LA FESTA DE L'ESCALENC ABSENT. 1980

INTRODUCCIÓ

Què va passar al món el 1980? La notícia amb més impacte mediàtic va ser, sense cap mena de dubte, l'assassinat, el mes de desembre, de John Lennon a la porta de casa seva. La mort de l'ex-beatle commogué als seus seguidors així com als amants de la música d'arreu del planeta. Un mes abans, Ronald Reagan havia estat escollit president dels Estats Units. I al llarg de l'any havien deixat aquest món persones tan divergents com el filòsof Jean-Paul Sartre, el cineasta Alfred Hitchcock i el dictador iugoslau Tito. A l'estiu es celebraren els Jocs Olímpics de Moscou que patiren el boicot de nacions tan rellevants com els Estats Units, l'Alemanya Federal, el Japó i el Canadà, a causa de la guerra que enfrontava l'Afganistan amb la Unió Soviètica.

A Catalunya, el 1980, tingueren lloc les primeres eleccions al parlament català després de la llarga dictadura franquista. Jordi Pujol i Soley fou escollit president de la Generalitat i Max Cahner i Garcia va ser nomenat conseller de Cultura. El Parlament restaurat declarà l'Onze de Setembre festa oficial.

I a l'Escala? Aquí, al nostre poble, les eleccions municipals s'havien celebrat l'any abans, el 1979. En Joan Pascual i Gich, que encapçalava una candidatura d'independents va ser escollit alcalde. El segon any del seu mandat, el 1980, es retornà el nom oficial del poble al seu original català, cosa que permeté abandonar l'absurd "La Escala". Així mateix, es suprimiren els noms dels carrers que la dictadura franquista havia imposat i es recuperaren els primigenis. Alguns dels canvis més destacats foren:

la plaza Calvo Sotelo tornà a ser la Platja; la calle del Caudillo, el carrer de Gràcia; la calle de los Caidos, el carrer del Port i la calle José Antonio, el carrer del Mar.

D'altra banda, el turisme de segona residència o familiar -que es troba a mig camí del turisme de masses-, característic de l'Escala, seguia el seu trajecte ascendent. Els sectors econòmics que hi estan relacionats -construcció, mobles, comerç, restauració, electrodomèstics, etc.- creixien a bon ritme. Mentrestant, els segments tradicionals, els de tota la vida, com la pesca i la pagesia, perdien protagonisme, quedaven arraconats.

Aquell 1980, un fet destacable va venir a irrompre la vida quotidiana dels vilatans. A finals de maig es va celebrar la Festa de l'Escalenc Absent. Una efemèride aquesta mai vista fins llavors, que pretenia reunir a la nostra vila, en unes mateixes dates -el cap de setmana de la segona Pasqua-, als escalencs que havien marxat del poble, anys abans, per gust o per força. La trobada es va fer coincidir, amb el 5è Aplec de la Sardana, que els hi anava dedicat i que havia estat l'excusa per a la celebració.

És amb motiu d'explicar què va ser i en què va consistir aquesta reunió d'escalencs que vivien fora del municipi, que en les línies que segueixen es descriu, breument però sense ometre els detalls més imprescindibles, com va néixer el projecte, com va anar prenent cos i com es van desenvolupar els actes programats. No ens oblidarem d'esmentar les quatre edicions que seguiren. Tan sols de la segona, però, n'assenyalarem els fets més destacats.

LA FESTA DE L'ESCALENC ABSENT. 1980

LA INICIATIVA I ELS ORGANITZADORS

A les darreries de l'any 1979, dins l'Agrupació Sardanista Avi Xaxu algú va tenir la idea —sorprenent i esbojarrada, però que es va demostrar encertada i brillant— de dedicar l'Aplec de la Sardana de 1980 als escalencs que, en aquells moments, es trobaven escampats pel món. Homes i dones, originaris del nostre poble que, per raons diverses (professionals, personals, polítiques, etc.), havien hagut de deixar el seu poble de naixement. Com és obvi, no es feia cap mena de distinció entre el que es trobaven lluny i no havien tornat més, o en comptades ocasions, a l'Escala, i els que residien més a la vora i havien mantingut un contacte permanent amb els seus familiars i amics residents a la vila.

L'objectiu final de la iniciativa era reunir-los a tots, a l'Escala, per homenatjar-los. Tanmateix, com que era evident que algun dels convidats no podria venir a la festa, pel motiu que fos, no per això se'l deixaria de costat.

Una vegada acceptada, unànimement, la idea de la Festa de l'Escalenc Absent per part dels membres de l'Agrupació Sardanista Avi Xaxu, es comunicà la proposta a l'Ajuntament per tal d'obtenir el seu vistiplau. El consistori s'hi adherí de

Instant en què el batlle de l'Escala, en Joan Pascual i Gich, lliura la placa recordatòria de l'homenatge als escalencs absents a en Pere Bruguera i Pellicer. Al costat, el regidor Rafel Bruguera i Batalla.

manera immediata i hi donà tot el seu suport des de bon principi. El pas següent va ser convocar una reunió amb les entitats de la població per tal d'explicar-los la iniciativa, conèixer la seva opinió i demanar-los la col·laboració fins on fos possible. La trobada va ser molt productiva i un dels resultats fou la creació d'una Comissió Organitzadora que es faria càrrec del projecte, es responsabilitzaria de tirar-lo endavant i coordinaria totes les gestions i actuacions que s'haguessin de dur a terme.

Aquesta Comissió es va formar amb membres d'algunes de les associacions adherides, així com amb particulars que s'hi apuntaren voluntàriament.

ELS DESTINATARIS

Com es féu per identificar les persones a les quals anava dirigida la *Festa de l'Escalenc Absent*? No era pas una qüestió gens fàcil. Amb una mica d'imaginació, però, es va fer possible.

En aquest sentit, es definiren diferents línies de recerca de noms i adreces. Una, la més assequible, consistia en contactar amb aquells veïns dels quals es coneixia, per endavant, que tenien familiars fora de l'Escala. Una segona via fou escampar cartells informatius en llocs estratègics i visibles del municipi. Així mateix, a *L'Escalenc*, que encara no sortia imprès, en el número 3, corresponent a març de 1980, sortí una nota que reclamava a qui la llegís que, si tenia algun familiar vivint fora de la vila, ho fes saber a la Comissió Organitzadora.

Per acabar-ho d'adobar, alguns membres de la Comissió s'acostaren al col·legi del poble —fou una molt bona pensada, aquesta— a fi de distribuir, amb els permís dels mestres, unes butlletes als nens perquè les portessin a casa seva. Amb elles, es demanava a les famílies si tenien parents que residien lluny de l'Escala i se'ls sol·licitava que, si no hi tenien inconvenient, se'n facilités l'adreça per entrar-hi en contacte i convidar-los a la diada de l'escalenc absent.

Com es pot veure, la recerca de possibles candidats va ser intensiva. L'objectiu era clar: evitar que ningú quedés oblidat, que cap escalenc que hagués hagut de marxar del poble pogués dir que no s'havia pensat amb ell.

EL LLOC DE PROCEDÈNCIA DELS ASSISTENTS

A *L'Escalenc* de març de 1980, que hem citat abans, hi surt una primera relació de noms recollits. Se'n poden comptar cent trenta-tres. Les poblacions de residència dels relacionats són diverses però hi abunden els que viuen a Barcelona i Girona. Que visquessin a l'estranger n'hi surten pocs: tres a Argentina i un a Austràlia, Brasil i França.

De totes maneres, amb el pas de les setmanes i fins al maig, la llista augmentà. I molt. Es féu una gran feina de recerca de noves adreces. Per desgràcia, no es disposa de dades del nombre exacte d'escalencs absents localitzats, però sí que se sap que en el sopar de celebració s'hi concentraren 800 comensals comptant-hi convidats i acompanyants.

Com és obvi, no totes les persones amb les quals es contactà pogueren venir a la Festa. A alguns els fou impossible arribar-

Trobada dels escalencs homenatjats a la plaça de l'Ajuntament, en l'acte de recepció per part de les autoritats.

se fins el seu poble d'origen, en les dates triades, sobretot els que es trobaven en destins llunyans. Els motius que esgrimiren eren totalment comprensibles. Amb tot, no es mostraren indiferents davant el convit rebut des de l'Escala i comunicaren als organitzadors el seu sincer agraïment. A continuació recollim tres d'aquests testimonis.

En Guillem Callol i Batalla, des de Buenos Aires, va manifestar: "He rebut la vostra invitació. Sento no poder-hi ser present, però de pensament i de cor sí que hi seré..." La Montserrat Clavaguera i Sureda, des d'Ashford (Anglaterra), va escriure: "Estic segura que no seré l'única en felicitar la Junta organitzadora per aquesta idea realment encertada i acollida per mi amb molta gratitud i amb gran emoció pel fet que els que com jo vivim fora del poble som recordats. Em faria molta il·lusió poder assistir i gaudir de tots els actes però dissortadament a finals de maig no puc traslladar-me a l'Escala". L'Eduard Payet i Galindo, des de Chiswich (Austràlia), féu saber: "Moltes gràcies per recordar-vos d'aquest escalenc, però tinc molts quilòmetres per endavant".

D'altra banda, els escalencs que vivien fora de l'Escala, que foren convidats i que assistiren a la Festa, també deixaren constància de la seva satisfacció amb escrits d'agraïment. Alguns d'aquests textos, fins i tot, per la seva extensió, foren publicats al llibret de l'Aplec de 1980. Hi destaquen els de Francesc Sala i Balaguer, Pere Bruguera i Pellicer, Pere Navarro i Paredes (que vingué de Mallorca) i Josep Gendrau. Així mateix, hi sortí publicat un bell i emocionant article de Josep M. Murià que, des de Mèxic, lamentava que la seva dona Anna Rouret, per poca cosa més d'un any no havia pogut assistir a la *Festa de l'Escalenc Absent* i que si encara fos viva ben segur que no hi hauria faltat.

EL 5È APLEC DE LA SARDANA I EL PASSEIG

Com ja s'ha indicat abans, la Festa de *l'Escalenc Absent* es va fer el cap de setmana del 24 i 25 de maig, a fi de fer-la coincidir, expressament, amb l'Aplec de la Sardana. El bon temps va dominar els dos dies. No podia ser menys, la temporada d'estiu trucava a les portes.

El diumenge 25 que coincidia amb la segona Pasqua -dilluns era festa- tingué lloc la celebració del 5è Aplec de la Sardana. L'escenari de les ballades, en les sessions del matí i de la tarda, com era tradicional des del primer aplec, va ser el passeig Lluís Albert.

Un Passeig que, recordem-ho, antany, havia estat del poble. Almenys durant uns dies assenyalats i que eren especials per als veïns: per la Festa Major i per l'Aplec de la Sardana.

Sí, era per la festa Major quan, en el tros de passeig que anava de l'avinguda Ave Maria a la desapareguda sala de festes Bonaire, més o menys, s'hi assentaven les parades de la fira -les barques d'en Jaumet de la gorra torta, la rateta, els cavallets i la tortuga, entre d'altres. Eren nombrosos els vilatans que hi acudien, plens d'il·lusió, sobretot els vespres, un cop acabaven les sessions de tarda als cinemes i les ballades de sardanes a la Platja. Feia goig de veure aquell bocí de poble, ple de vilatans que buscaven passar-s'ho bé i oblidar les cabòries quotidianes. Pagava la pena viure-ho!

Amb el pas del temps, però, es foragitaren les parades del Passeig i durant anys i panys estigueren donant voltes per diferents ubicacions de la vila, sense aterrar definitivament en cap d'elles. A hores d'ara, han quedat situades quasi als

afores del municipi, a l'entrada nord.

També, des de 1976, hi tenia lloc l'Aplec de la Sardana, allà al passeig. Per als balladors, era un escenari ideal. Agraïen la vista marítima que se'ls oferia, així com l'oratge que, normalment, es deixava sentir. Tanmateix, no fa pas gaires anys, l'aplec va ser traslladat poble endins. A la plaça Catalunya, concretament. I el passeig ha quedat orfe de les dues concentracions festives dels vilatans. És un altre espai col·lectiu que la servitud turística ha fet perdre al poble, tot i que queda el consol d'anar-hi a passejar.

Les cobles que participaren en aquell 5è aplec foren: Principal d'Olot, Jovenívola de Sabadell, Marina i Ciutat de Girona. A destacar que, s'estrenà, interpretada conjuntament per les quatre cobles la sardana *L'Escala us recorda*, obra de Josep Cullerell i Sallés.

ELS ACTES DE LA 1A FESTA DE L'ESCALENC ABSENT

La tarda del dissabte 24 de maig, durant les hores prèvies a la inauguració de la *1a Festa de l'Escalenc Absent*, pels carrers de la vila, especialment a la Platja, es notava un ambient diferent del que era habitual. Els convidats a la Diada passejaven, es saludaven i enraonaven entre ells, cosa que donava un caliu especial al poble que poques vegades s'havia vist.

La *1a Festa de l'Escalenc Absent* s'inicià amb l'acció de benvinguda de les autoritats locals. En el seu transcurs, un dels homenatjats, en Pere Bruguera i Pellicer, llegí unes paraules d'agraïment en nom de tots els seus companys. Quan s'acabaren els corresponents parlaments, el batlle de l'Escala, en Joan Pascual i Gich, féu lliurament a en Pere Bruguera d'una placa en record de la Diada. A continuació d'aquest acte, es celebrà una missa a l'església parroquial, amb la participació de la Coral Emporium.

A la nit tingué lloc el sopar de germanor en el pati de les escoles. Hi assistiren, com hem indicat abans, prop de vuit-cents comensals. Després de l'àpat, hi hagué un fi de festa que va anar a càrrec de l'Esbart de Dansaires de La Farandola, la Coral Emporium i els grups d'havaneres locals: Els Pescadors de l'Escala i Oreig de Mar. Va posar punt final a la vetllada la cançó *El meu avi*, que fou cantada conjuntament pels tres grups i corejada pel públic assistent.

El diumenge al matí, a la sala del CER, es realitzà una projecció de filmacions d'aficionats locals de vistes de la nostra població de diferents èpoques. I tot seguit la celebració del cinquè Aplec de la Sardana al passeig Lluís Albert. El punt culminant, però, fou a la tarda que s'interpretaren les dues sardanes de conjunt programades: la primera, l'estrena de *L'Escala us recorda*, de Josep Cullerell i Sallés, que ja hem esmentat i, la segona, la imprescindible *Records de l'Escala*, de Ferran Says.

Un dels moments de l'actuació de l'Esbart de Dansaires La Farandola en el sopar de germanor.

A les deu de la nit, a la Platja, la cobla La Principal d'Olot acabà de rematar l'Aplec tocant sis sardanes. I a les onze, a la tristament desapareguda sala de festes *La Palmera*, tingué lloc un gran ball de nit, amenitzat per l'Orquestra Marina. Val a dir que, al llarg de l'acte es procedí a la proclamació de la Pubilla de la Sardana 1980.

I eren ja ben entrades les hores petites, doncs, que es donà per acabada la *1a Festa de l'Escalenc Absent*. Una celebració que, per la seva originalitat, bona organització i impacte popular, serà recordada per totes les persones que, residents o no a la vila, d'una manera o altra, la visqueren en directe.

En aquest sentit, no creiem equivocar-nos pas gaire si declarem que la *1a Festa de l'Escalenc Absent* és una fita dins de la nostra història popular local.

LES EDICIONS QUE SEGUIREN

LA SEGONA FESTA DE L'ESCALENC ABSENT

La segona *Diada de l'Escalenc Absent* es celebrà el 1985. Concretament els dies 25 i 26 de maig i també coincidia amb la segona Pasqua. Es pretenia repetir l'experiència que tant d'èxit havia tingut cinc anys abans. I les expectatives s'acompliren. Potser es podria dir que es superaren i tot, ja que segons sembla, el nombre d'assistents fou superior.

Una de les novetats d'aquesta segona edició fou que, quan el mes de desembre de 1984, s'enviaren les convocatòries i fulls d'inscripció als convidats, se'ls demanà que proposessin títols per a la sardana que s'estrenaria el dia de l'Aplec i que tocarien conjuntament les cobles participants. Del centenar de títols que es van suggerir, fou escollit, majoritàriament, *Sóc de l'Escala*. La composició a la qual es donà aquest nom era del professor Miquel Tudela i Benavent.

Aquesta vegada, els actes s'iniciaren ja el divendres 24 amb una exposició de fotografies antigues de l'Escala, a la Galeria Mestral. L'endemà al matí, els participants a la Festa van aplegar-se a la plaça de les Escoles, per recollir a l'oficina

Vista del passeig Lluís Albert en ocasió del 1er Aplec de la Sardana, 1976.

Els Pescadors de l'Escala actuant la nit del 24 de maig de 1980.

Vista dels assistents al sopar de germanor de 1985 (Zona edició de la Festa de l'Escalenc Absent).

de Turisme els distintius i acreditacions pels diferents actes programats. També se'ls distribuïren alguns records de la nostra vila. Mentrestant, l'esbart La Farandola oferí una escollida ballada de danses tradicionals catalanes.

Poc més tard, les autoritats locals dirigiren als convidats a la segona Diada de l'Escalenc Absent unes paraules de benvinguda. Aquesta vegada fou la senyora Neus Ximinis qui parlà en nom dels homenatjats agraint al poble de l'Escala i especialment als organitzadors la rebuda que se'ls feia.

A dos quarts de nou del vespre es celebrà una missa solemne amb la participació de la Coral Emporium, amb l'església plena a vessar. En acabat, prop de les deu de la nit, al pati de les Escoles, com cinc anys abans, tingué lloc el sopar de germanor, en el qual es palpava l'ambient d'entusiasme i de gratitud dels convidats cap els organitzadors per com anava tot plegat. En varen ser un exemple les paraules que dirigiren als assistents en Quimet Ferrer, vingut expressament de l'Argentina, i la Maria Solà, que vingué d'Anglaterra. Al final, com a cloenda es celebrà un fi de festa, similar al de la primera edició.

El diumenge 26, al matí, al passeig Lluís Albert començà el 10è Aplec de la Sardana, que va tenir el seu punt fort quan les quatre cobles interpretaren conjuntament la sardana *Sóc de l'Escala* el nom de la qual, recordem, els convidats havien escollit amb antelació. Tot seguit, sense temps de respirar quasi, es tocà la sempre benvinguda *Records de l'Escala*. Les cobles que participaren en l'Aplec de 1985 foren: Costa Brava, Genisenca, Ciutat de Girona i Principal de Barcelona.

A les deu de la nit, a la Platja, la Ciutat de Girona tocava sis sardanes, mentre que a les onze, al Pati Blau, com a acte de cloenda, la Principal de Barcelona oferia un concert i interpretava una primera part de sardanes i una segona de música vuitcentista. En el decurs de l'acte es proclamà la Pubilla de la Sardana 1985.

LES SEGÜENTS EDICIONS

Els anys 1990, 1995 i 2000 es feren tres edicions més de la Festa de l'Escalenc Absent. En les tres continuà havent-hi una bona assistència i una esplèndida organització. Tanmateix, el cicle s'havia acabat. Havien passat vint anys de l'admirable impacte produït per la primera trobada. S'encetava un nou segle i les dinàmiques populars eren —havien de ser— unes altres.

En Quimet Ferrer en el moment de dirigir-se als assistents al sopar de germanor de la segona edició de la Festa de l'Escalenc Absent. Al seu costat la Maria Solà.

FONTS D'INFORMACIÓ

Revista *L'Escalenc* (diversos exemplars)
Llibrets de l'Aplec de la Sardana. Anys 1980 i 1985
Diverses fonts orals

PROCEDÈNCIA FOTOGRAFIES

Arxiu Lluís Vilabrú

Pere Juhé i Oriol

VICENS

*“L'experiència
de cinc generacions
al servei del client”*

- AGÈNCIA D'ASSEGURANCES EXCLUSIVA
- núm Reg DGSFP: C0723B17488115

- ASSESSORIA D'EMPRESES I FINANCERA
- ASSESSORIA FISCAL, LABORAL I COMPTABLE

- ASSESSORIA JURÍDICA

- ASSESSORIA IMMOBILIÀRIA

registre d'agents immobiliaris
de Catalunya aicat 4241

Av Girona, 34 baixos - Apartat de correus,33 - 17130 l'Escala
Tel 972 770 424 - 686 961 317
info@vicens.cat

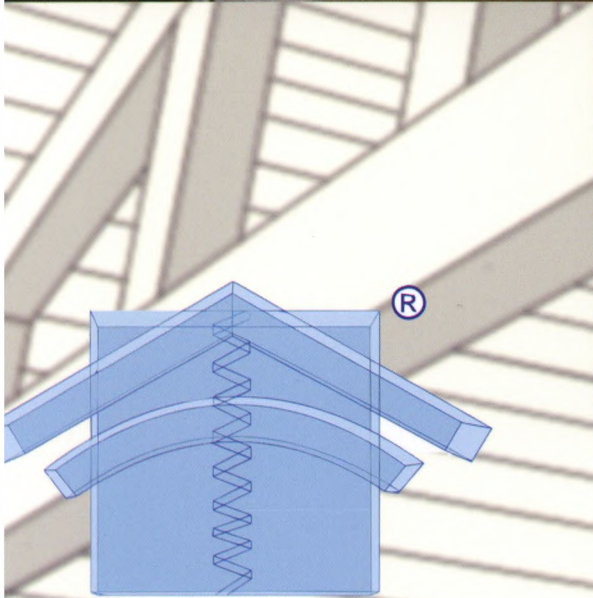
www.vicens.cat

Innovació en estructures

Fusteria tècnica a l'abast de tothom

Càlcul i disseny Qualitat

tecnifusta
enginyeria

TECNIFUSTA
RESTAURACIÓN

TECNIFUSTA

info@tecnifusta.com

www.Tecnifusta.com

Closa d'en Llop, 110 · L'Escala

Tel: 972 77 00 60